

Az Európai Unió Hivatalos Lapja

C 255

Magyar nyelvű kiadás

Tájékoztatások és közlemények

53. évfolyam

2010. szeptember 22.

<u>Közleményszám</u>	Tartalom	Oldal
I <i>Állásfoglalások, ajánlások és vélemények</i>		
VÉLEMÉNYEK		
Európai Gazdasági és Szociális Bizottság		
2009. december 16-án és 17-én tartott, 458. plenáris ülésén		
2010/C 255/01	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Kereskedelem és élelmezésbiztonság	1
2010/C 255/02	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A pénzügyi válság és hatása a reálgazdaságra (saját kezdeményezésű vélemény)	10
2010/C 255/03	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Összehangolt cselekvés a kutatók szakmai előrehaladásának és mobilitásának fellendítésére az Európai Unióban	19
2010/C 255/04	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A kkv-k támogatása a világgazdasági változásokhoz való alkalmazkodásban (saját kezdeményezésű vélemény)	24
2010/C 255/05	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Európai légitársaság-támogatási program (saját kezdeményezésű vélemény)	31
III <i>Előkészítő jogi aktusok</i>		
Európai Gazdasági és Szociális Bizottság		
2009. december 16-án és 17-én tartott, 458. plenáris ülésén		
2010/C 255/06	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre a textiltermékek elnevezéséről és az ehhez kapcsolódó címkézéséről (COM(2009) 31 végleges/2 – 2009/0006 (COD))	37

Ár: 7 EUR

(folytatás a túloldalon)

<u>Közleményszám</u>	Tartalom <i>(folytatás)</i>	Oldal
2010/C 255/07	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi irányelvre a kereskedelmi ügyletekhez kapcsolódó késedelmes fizetések elleni fellépésről – A kisvállalkozói intézkedéscsomag végrehajtása (COM(2009) 126 végleges – 2009/0054 (COD))	42
2010/C 255/08	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló 44/2001/EK rendelet felülvizsgálatára vonatkozó zöld könyvről (COM(2009) 175 végleges)	48
2010/C 255/09	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A Bizottság Közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – Az IKT új távlatai – A jövőbeni és kialakulóban lévő technológiák európai kutatási stratégiája (COM(2009) 184 végleges)	54
2010/C 255/10	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat tanácsi rendeletre a Madeira és az Azori-szigetek autonóm régióba behozott egyes ipari termékekre a Közös Vámtarifa alapján alkalmazott autonóm vámtételek ideiglenes felfüggesztéséről (COM(2009) 370 végleges – 2009/0125 (CNS))	59
2010/C 255/11	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A Bizottság közleménye a Tanácsnak, az Európai Parlamentnek és az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak – A jó kormányzás előmozdítása az adóügyek terén (COM(2009) 201 végleges)	61
2010/C 255/12	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – Új partnerség az egyetemek modernizálásért: az egyetemek és a vállalkozások közötti párbeszéd európai fóruma (COM(2009) 158 végleges)	66
2010/C 255/13	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A Bizottság közleménye a Tanácsnak, az Európai Parlamentnek, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – Fellépés a rák ellen – Európai partnerség (COM(2009) 291 végleges)	72
2010/C 255/14	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak – Az Alzheimer-kórra és más demenciákra irányuló európai kezdeményezés (COM(2009) 380 végleges)	76
2010/C 255/15	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Zöld könyv a fiatalok tanulási mobilitásának előmozdításáról (COM(2009) 329 végleges)	81
2010/C 255/16	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – Cél a hátrányos természeti adottságokkal rendelkező területeken gazdálkodó termelőknek nyújtott támogatás hatékonyabb elosztása (COM(2009) 161 végleges)	87
2010/C 255/17	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi irányelvre a nehézgépjárművekre egyes infrastruktúrák használatáért kivetett díjakról szóló 1999/62/EK irányelv módosításáról (COM(2008) 436 végleges – 2008/0147 (COD))	92
2010/C 255/18	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – A kritikus informatikai infrastruktúrák védelme – „Európa védelme a nagyszabású számítógépes támadások és hálózati zavarok ellen: a felkészültség, a védelem és az ellenálló képesség fokozása” (COM(2009) 149 végleges)	98

I

(Állásfoglalások, ajánlások és vélemények)

VÉLEMÉNYEK

EURÓPAI GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS BIZOTTSÁG

2009. DECEMBER 16-ÁN ÉS 17-ÉN TARTOTT, 458. PLENÁRIS ÜLÉSÉN

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Kereskedelem és élelmiszerbiztonság

(feltárási vélemény)

(2010/C 255/01)

Előadó: **Mario CAMPLI**

Társelőadó: **Jonathan PEEL**

2009. január 21-én kelt levelében Margot Wallström, az Európai Bizottság alelnöke az Európai Közösséget létrehozó szerződés 262. cikke alapján felkérte az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságot, hogy dolgozzon ki feltárási véleményt a következő tárgyban:

Kereskedelem és élelmiszerbiztonság.

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Külkapcsolatok” szekció 2009. november 19-én elfogadta véleményét. (Előadó: Mario CAMPLI, társelőadó: Jonathan PEEL.)

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2009. december 16–17-én tartott, 458. plenáris ülésén (a 2009. december 16-i ülésnapon) 191 szavazattal 1 ellenében, 6 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Következtetések és ajánlások

1.1 Következtetések

1.1.1 Az EGSZB az alapvető állampolgári jogok részének tartja az élelemhez való jogot és a civil társadalom cselekvési jogát e kérdés minden vetülete területén; a globális élelmiszerbiztonságot az alapvető emberi jogok közé sorolja.

1.1.2 Egy olyan világban, ahol az előállított élelmiszer fedezni képes a teljes népesség szükségletét, napjainkban több mint 1 milliárd ember nem jut elegendő táplálékhoz. E bizonytalan élelmiszer-ellátási helyzet alapvető oka a szegénység, amelynek hátterében az áll, hogy a nyolcvanas évektől követett nemzetközi stratégiák következtében szétestek a gazdaságoknak, az élelmiszeri hagyományoknak és a helyi piacok infrastruktúráinak a struktúrái.

1.1.3 Az EGSZB tudatában van annak, hogy a kiegészítő fejlesztési politikák keretében, melyek célja a szegénység csökkentése és a jövedelem növelése, a szabályozott verseny segítheti az egyének és a csoportok kijutását a bizonytalan élelmiszer-ellátási helyzetből, többek között a regionális piacok fejlődésének keretében is.

1.1.4 A protekcionista intézkedések gyakori igénybevétele nem segíti a globális élelmiszerbiztonság megteremtését, mivel nem biztosítja a szükséges rugalmasságot, és különösképpen Afrikában gátolja a konkrét regionális integráció minden formáját.

1.1.5 Az EGSZB úgy véli, hogy a szabályozott kereskedelemnek integrálnia kell döntéshozatali és végrehajtási gyakorlatába az élelemhez való jog elveit, valamint hogy az államoknak tartózkodniuk kellene attól, hogy ezekkel az elvekkel ellentétes nemzetközi kötelezettségeket vállaljanak.

1.1.6 Az EGSZB tisztában van azzal, hogy az *élelmiszer-önellátást* biztosítani kívánó politikák gazdaságilag költségesek, és a globális *kormányzás* megközelítésével sincsenek összhangban. Ugyanakkor egy nép legitím jogának ismeri el az *élelmezési önállóságra* való törekvést, vagyis hogy a helyi termelést az élelmiszer-behozattal társítva önállóan határozza meg a saját *élelmezésbiztonságát* és lakosságának *folyamatos* élelmezését biztosító politikáit, tiszteletben tartva mások *élelmezési szuverenitását*.

1.1.7 Az EGSZB megerősíti, hogy az élelmezésbiztonságra és a kereskedelemre vonatkozó globális kormányzás eszközeinek, szervezeteinek és politikáinak reformjára van szükség, összhangban a *Policy coherence for Development* (a politikák fejlesztési célú koherenciája) elvével és gyakorlatával.

1.1.8 Az EGSZB úgy véli, hogy valamennyi, a szegénység ellen küzdő és az élelmiszer-biztonság növelését szolgáló lehetséges és hasznos stratégia gyümölcsöző lehet, és stabil eredményeket hozhat, ha egyúttal a demokratikus folyamatok fejlődése és a jogállam megerősödése is biztosítva van a bizonytalan élelmezési helyzetű országokban.

1.2 Ajánlások

1.2.1 A globális politikai megközelítés keretében az EGSZB a következő általános ajánlásokat fogalmazza meg:

1.2.1.1 az Európai Unió hajtsa végre a *fejlesztési politikáról szóló európai konszenzust*, a globális partnerek által elismert, egységes politikai stratégia létrejötte érdekében, valamint hogy meghatározó szerepet játsszon a FAO-Világélelmezési Program-IFAD rendszerének mélyreható reformjában;

1.2.1.2 az Európai Unió tegye kereskedelmi politikái szerves részévé az élelmezéshez való jog elveit, valamint kezdeményezzen megfelelő egyeztetési eljárást a WTO más tagjaival, oly módon, hogy ezek az elvek szerkezetileg integrálva legyenek a többoldalú tárgyalásokba;

1.2.1.3 az Európai Unió vizsgálja meg, hogy a vállalatok társadalmi felelősségvállalására vonatkozó politikákkal kapcsolatban az európai vagy az EU-ban székhellyel rendelkező vállalatok gazdasági és kereskedelmi tevékenységeit hogyan lehet ellenőrizni a globális élelmiszer-biztonságra gyakorolt hatásaik szempontjából. Ezzel összefüggésben az EGSZB saját kezdeményezésű vélemény kidolgozását tervezi a következő tárgyban: *Az európai agrárium a világban: stratégiák, kihívások és gyakorlatok*;

1.2.1.4 az Európai Unió foglalja bele a jövőbeli gazdasági partnerségi és más szabadkereskedelmi megállapodásaiba a civil társadalom intézményi szerepét, a Cariforum–EK megállapodásban foglaltakhoz hasonlóan;

1.2.1.5 a nemzetközi pénzügyi szervezetek az elsődleges mezőgazdasági nyersanyagokhoz kapcsolódó pénzügyi piacok tekintetében megfelelő szabályozást dolgozzanak ki;

1.2.1.6 a nemzetközi egészségügyi és környezetvédelmi szervezetek lépjenek fel az állati fehéjért túlzott mértékben felhasználó étrend követése ellen;

1.2.1.7 a nemzetközi közösség hozza létre az élelmiszer-tartalékok nemzetközi rendszerét, amely szorosan együttműködik a FAO által kialakított *korai előrejelzési rendszerrel*;

1.2.1.8 a nemzetközi közösség vizsgálja felül az ENSZ osztályozását, hogy világosan különbséget lehessen tenni a közepes jövedelmű és a szegényebb fejlődő országok, valamint a legkevésbé fejlett országok között;

1.2.1.9 a WTO valamennyi tagja, elsősorban az Európai Unió, vonja be tárgyalási mandátumaiba az egyes országokra és a személyek egyes sajátos csoportjaira vonatkozó hatáselemzéseket, valamint az országok és e csoportok gyenge pontjainak elemzéseit;

1.2.1.10 a WTO tagjai ismerjék el az exportkorlátozó intézkedések megalapozottságát, amelyek – amennyiben hatékonyak bizonyulnak a fejlődő országokban az élelmiszerárak korlátozásában – bizonyos specifikus társadalmi csoportok esetében segítenek az élelmiszer-ellátási válságok leküzdésében;

1.2.1.11 a fejlődő országok kormányai tartósan vonják be a mezőgazdasági termelők szövetségeit a mezőgazdasági fejlesztés tervezésébe, és erősítsék meg a gazdálkodók által létrehozott, valamint a dolgozók és a fogyasztók által támogatott termelői szervezetek valamennyi formáját.

1.2.2 Az EGSZB, különös tekintettel a folyamatban lévő GPM-tárgyalásokra (gazdasági partnerségi megállapodás), a következőket ajánlja az EU-nak:

1.2.2.1 lépjen fel, elsősorban Afrikában, a regionális integráció fokozása érdekében, amely meghatározó tényezője mind a fejlődés, mind az élelmezésbiztonság ösztönzésének, valamint alapvető eleme a cotonoui megállapodás 2010-re tervezett felülvizsgálatának;

1.2.2.2 biztosítson szinergiahatásokat az egymást átfedő különböző regionális integrációs kezdeményezések, valamint a köztes gazdasági partnerségi egyezmények és az átfogó megállapodások között;

1.2.2.3 úgy járjon el, hogy a tárgyalások gyorsan alkalmazkodhassanak a fejlődő országok kapacitásaihoz és lehetőségeihez, és azonnali eredményeket biztosítsanak az olyan területeken, mint például a származási szabályok egyszerűsítése;

1.2.2.4 bátorítson minél több AKCS (afrikai, karibi és csendes-óceáni) országot arra, hogy a mezőgazdaságot és a vidékfejlesztést válasszák prioritási ágazatként;

1.2.2.5 növelje tovább az EU által a kereskedelemösztönző támogatásra/kereskedelmi vonatkozású segítségnyújtásra elkülönített több mint 2 milliárd eurós összeget, figyelembe véve a gazdasági válság következményeit;

1.2.2.6 ösztönözze a magas hozzáadott értéket előállító afrikai feldolgozóipar fejlesztését és bővülését, különösképpen az élelmiszeripar vonatkozásában, az infrastrukturális rendszerek javításán keresztül is;

1.2.2.7 a helyi szintű technológiai kutatást és fejlesztést kiemelten támogassa, mindenekelőtt a mezőgazdasághoz kötődő ágazatokban.

1.2.3 Az EGSZB, különös tekintettel a dohai fejlesztési menetrend keretében jelenleg folyó WTO-tárgyalásokra, a következőket ajánlja:

1.2.3.1 a WTO tagjai használják fel a kereskedelempolitika stratégiai felülvizsgálatát arra, hogy újraindítsák az agrárkereskedelemlről szóló jövőbeli tárgyalások formájáról – amelynek keretén belül különleges státust kellene biztosítani az élelmiszerbiztonságnak –, valamint a fejlődő országoknak nyújtott technikai segítségnyújtás jövőbeli formáiról folytatott vitát;

1.2.3.2 a WTO-tagok a G20-as országok kérésének megfelelően 2010-ig zárják le a dohai fejlesztési fordulót, annak érdekében, hogy mind a fejlesztés, mind a millenniumi fejlesztési célok tekintetében megfelelhessenek a vállalt kötelezettségeknek;

1.2.3.3 az EU szilárdítsa meg a fejlődő országoknak nyújtott kedvezményeket, ahelyett hogy önmaga számára próbálna további kedvezményeket elérni;

1.2.3.4 az EU az EBA-kezdeményezést (fegyver kivételével minden) terjessze ki valamennyi, a FAO által „élelmiszerválságban lévőnek” vagy „magas kockázatúnak” minősített országra, akkor is, ha ezek nem legkevésbé fejlett vagy AKCS-országok;

1.2.3.5 az EU vegyen igénybe kereskedelmi eszközöket a nagyobb élelmiszer-biztonság biztosítása érdekében, amilyen például a WTO által javasolt kereskedelmkönnyítési megállapodás előrehozott alkalmazása, az egészségügyi és növény-egészségügyi segítségnyújtás, valamint azon független kistermelők támogatása, akik nem részesei az ellenőrzött ellátási láncoknak.

2. Az élelmiszer-biztonság a két válság fényében

2.1 Meghatározások

2.1.1 Az EGSZB egyetért a világelelmzési csúcstalálkozón (1996) kialakított és általánosan elfogadott meghatározással, amely szerint abban az esetben beszélhetünk élelmzésbiztonságról, ha mindig mindenki fizikai, társadalmi és gazdasági hozzáféréssel bír az elégséges, biztonságos és tápláló élelmiszerhez, hogy az aktív és egészséges élet érdekében fedezni tudja táplálkozási szükségleteit és élelmiszerigényeit.

2.1.2 E meghatározás értelmében az EGSZB hangsúlyozza, hogy az élelmzésbiztonság összetett problémaként jelentkezik, amelynek egyidejűleg a következő négy vetületét kell figyelembe venni:

- az élelmiszer mennyiségi hozzáférhetősége;
- a fizikai, gazdasági és társadalmi hozzáférés;
- a helyes felhasználás;

d) a rendelkezésre állás, hozzáférhetőség és felhasználás stabilitása.

2.2 A jelenlegi helyzet és a két (élelmiszer- és pénzügyi) válság

2.2.1 Az élelmiszer-ellátás bizonytalanságának elemzése a következő fő jellemzőkre mutat rá ⁽¹⁾: a) növekszik, és napjainkban, a két válságot követően az érintettek száma meghaladja az egymilliárd főt; b) egyre koncentráltabban jelentkezik (89 %-a Ázsiában, a csendes-óceáni térségben és Afrika Szaharától délre eső részében); c) továbbra is elsősorban a vidéket érinti (a bizonytalan élelmzési helyzetben lévő személyek 70 %-a vidéki területeken él), de jelentőssé kezd válni a városokban és a városok környékén is.

2.2.2 Úgy tűnik, hogy a bizonytalan élelmzési helyzetben lévő személyek számában bekövetkezett közelmúltbeli emelkedés fő oka a mezőgazdasági árakkal kapcsolatos válságnak és a pénzügyi válságnak az együttes hatása. Emellett az élelmzésbiztonságra nézve hatással járó katasztrófák számában is emelkedés tapasztalható. Az ember által okozott katasztrófák közül a társadalmi-gazdasági hatásúak válnak egyre fontosabbá a háborúkkal és más konfliktusokkal összetevve.

2.2.3 A mezőgazdasági nyersanyagok ára az elmúlt harminc évben hullámzott, mindazonáltal középtávon reálértékben csökkenő tendenciát mutat. 2007–2008-ban az árak robbanásszerű emelkedése mind mértéke, mind gyorsasága miatt nagy hatású volt (alig több mint 12 hónap alatt a FAO élelmiszerár-indexe körülbelül 60 %-kal növekedett). Mindazonáltal figyelemmel kell lenni arra, hogy még a 2008 márciusában bekövetkezett csúcs árai is alatta maradnak a hetvenes évek elején tapasztalt történelmi árcsúcsoknak.

2.2.4 A közelmúltbeli változásokat tekintve ki kell emelni, hogy a pénzügyi spekulációs léggömb szétbukását követően a mezőgazdasági árak folyamatosan csökkentek, de továbbra is némileg magasabbak a 2007–2008-as válságot megelőzőknél.

2.2.5 Az EGSZB megállapítja, hogy az árak hullámzó változásának és tartós és növekvő volatilitásának hátterében a strukturális, konjunkturális és spekulatív okok kombinációja áll.

2.2.6 Az EGSZB különösen hangsúlyozza a mezőgazdasági árak közelmúltbeli változása és a kőolaj ára közötti szoros összefüggést, amely mind a mezőgazdasági termelés költségeit, mind a bioüzemanyagok előállításának célszerűségét befolyásolja, minde nélkülött akkor, ha erre állami támogatással kerül sor.

2.2.7 Az élelmiszerválság egyéb kiváltó okai között említhető a mezőgazdasági beruházások fokozatos csökkenése és a szegény országok krónikusan alacsony mezőgazdasági termelékenységé, a felgyorsult városiasodás, a jövedelmek emelkedése néhány feltörekvő országban (Kína és India), ami maga után vonja a nagyobb arányú hűsfogyasztással járó éltrend terjedését; az élelmiszertartékok rendszerének szétesése.

⁽¹⁾ Vö. FAO, Az élelmiszerellátás bizonytalanságának helyzete a világban, 2008-as és 2009-es jelentés.

2.2.8 Az EGSZB hangsúlyozza, hogy ebben a megváltozott helyzetben megfigyelhető a spekulatív tőke és befektetési alapok (európaiak is) erősödő törekvése arra, hogy portfóliójukba illeszkék a mezőgazdasági nyersanyagokhoz köthető értékpapírokat, növelve az árak volatilitását és torzíva a határidős szerződéses piacát.

2.2.9 Az EGSZB ezért hangsúlyozza, hogy ha nem történnek gyors és hatékony reformok a pénzügyi piacokon, akkor az elkövetkezendő hónapokban és a jövőben újra spekulatív folyamatok indulnak be a mezőgazdasági nyersanyagok árával kapcsolatban, aminek jelentős következményei lehetnek az élelmiszerekkel kapcsolatos bizonytalanság növekedésére nézve.

2.2.10 A pénzügyi világválság, melyhez hozzáadódott a mezőgazdasági nyersanyagok árának válsága is, a fejlődő országokban láncreakciókat váltott ki, amelyen például a külföldi befektetések tőkeáramlásának csökkenése, a hazautalások csökkenése, továbbá az, hogy a kormányok nem tudnak közkiadásokkal kapcsolatos programokat elfogadni, a „feltételes támogatások” felé fordulás, a hazai beruházások csökkenése, a szegénység növekedése, a vetések csökkenése, mely előreláthatólag kisebb terméshez és az élelmiszerárak újbóli emelkedéséhez vezet.

2.2.11 A leginkább érintett társadalmi rétegek azok, amelyek a leginkább sebezhetőek: a föld nélküli vidéki lakosok, azok a háztartások, ahol a családfő nő, valamint a városi szegények. A különböző országok közül azok a leginkább érintettek, amelyek stratégiaiilag függenek az importoktól; ez egyértelművé teszi, hogy a mezőgazdaság helyi szintű fejlesztése létszükséglet.

2.2.12 Az EGSZB ezekkel a forgatókönyvekkel kapcsolatban hangsúlyozza a fejlődés támogatására szolgáló nemzetközi pénzügyi források növelésének sürgősségét. Ezzel kapcsolatban az EGSZB támogatja a pénzügyi tranzakciók⁽²⁾ megadóztatásának ötletét, melynek bevételeit az élelmiszer-biztonság érdekében történő beavatkozásokra lehetne fordítani.

2.2.13 Szintén alapvető fontosságú, hogy az AKCS-országok az élelmiszer-biztonság növelése érdekében változtassanak az EFA forrásainak felhasználásán. Jelenleg, bár az élelmiszer-biztonság hiányától szenvedő lakosság 70 %-a vidéki területeken él, az AKCS-országok kormányai a 9. Európai Regionális Fejlesztési Alap (2000–2007) eszközeinek mindössze 7,5 %-át fordították vidékfejlesztésre, és alig 1,5 %-át kifejezetten a mezőgazdasághoz kötődő tevékenységekre.

2.3 Felmerülő problémák

2.3.1 Az élelmezési bizonytalanság hosszú távú elemzése szükségessé teszi az újonnan kialakuló, strukturálisan kapcsolódó jelenségek párhuzamos figyelembevételét is:

- **Víz:** az élelmezésbiztonság és a víz kérdése közötti összefüggést megerősítette az ENSZ 2001. április 20-i határozata; fontos lenne, hogy „a vízhez való hozzáférés joga” politikai és jogi elismerést nyerjen, mivel az ivóvízhez való hozzáférés alapvető feltétele a közegészségnek, és a minőségileg megfelelő étkezés egyik összetevője.

⁽²⁾ Lásd az EGSZB-nek a de Larosiére-csoport jelentéséről készült véleményét (HL C 318., 2009.12.23., 57. o.)

- **A föld kiárúsítása:** napjainkban, a művelhető mezőgazdasági területek szűkösségéhez egy új gazdasági és politikai vonatkozású jelenség társul: államok, magántársaságok és befektetési alapok jelentős földterületeket vásárolnak fel, és így biztosítják maguk számára a termelés ellenőrzését, és már más államok függetlenségét is fenyegetik. ⁽³⁾ Ezért sürgősen létre kell hozni egy két- és többoldalú jogi keretet, amely a haszon igazságos elosztását határozza meg az adott országban a munka, a környezetvédelmi normák, a technológiai fejlődés és az élelmiszer-biztonság alapján.

- **Éghajlat:** az éghajlatváltozás által leginkább érintett személyek a kis mezőgazdasági birtokok kevésbé alkalmazkodóképes tulajdonosai, valamint a fejlődő országok halászati ágazatának munkavállalói.

- **Bioüzemanyagok:** más véleményeiben az EGSZB már hangsúlyozta a bioüzemanyagok előállításának hatását az élelmiszerárak emelkedésére és volatilitására.

- **A demográfiai kérdés:** az utóbbi években a világban tapasztalható demográfiai növekedést nem kísérte a mezőgazdasági termelékenység hasonló növekedése, az ágazatba történő alacsony beruházások miatt. Ezért az egyedi demográfiai politikák továbbra is meghatározó szerepet játszanak, mindenképp a leginkább veszélyeztetett országok esetén.

3. Az élelemhez való jog

3.1 Az EGSZB hangsúlyozza, hogy a piaci tendenciákat irányító eszközök és az ezekhez kapcsolódó speciális intézmények mellett új, nemzetközi jogi szabályozásokat kell kialakítani. Az emberi jogok teljes körű elismerésének és a piacgazdasági eszközök fokozott hatékonyabbá válásának kombinációja új stratégiai kontextust hozhat létre, melynek segítségével irányítható az élelmiszer-biztonság összetett és globális kérdése.

3.2 Ahhoz, hogy egy ilyen stratégia hatékony és stabil eredményekkel járjon, arra van szükség, hogy ezzel párhuzamosan fejlődjenek a demokratikus folyamatok, és erősödjön a jogállamiság azokban az országokban, amelyekben nincs megfelelő élelmiszer-biztonság.

3.3 Az EGSZB véleménye szerint az élelmiszer-ellátáshoz való jog egyet jelent a mennyiségileg és minőségileg megfelelő, elégséges élelmiszerekhez való rendszeres, állandó és szabad hozzáférés szavatolásával (akár közvetlenül, akár pénzügyi beszerzések által), olyan élelmiszerekhez, amelyek megfelelnek azon népesség kulturális hagyományainak, melyhez a fogyasztó tartozik, és képes egyéni és kollektív szinten megfelelő és méltányos, szorongástól mentes lelki és fizikai létet biztosítani számára. ⁽⁴⁾ A meghatározás szorosan kapcsolódik az élelmezésről szóló csúcstalálkozó cselekvési tervének első bekezdésében ismertetett élelmiszer-biztonsági koncepcióhoz, amelyet a jelen vélemény előző pontja elemez.

⁽³⁾ Vö. FAO, Földharócsolás vagy fejlesztési lehetőség?, 2009.

⁽⁴⁾ ENSZ, The Right to Food: Commission on Human Rights Resolution 2001/25 (Jogot az élelemhez: az Emberi Jogi Bizottság 2001/25. sz. állásfoglalása) és a jogot az élelemhez téma speciális előadójának, Jean Zieglernek a jelentése, 14. pont, 2001. február 7.

3.4 2004 novemberében a FAO tagállamai „önkéntes irányelveket”⁽⁵⁾ dolgoztak ki az említett társadalmi, gazdasági és kulturális jog értelmezésére, és konkrét tevékenységeket javasoltak az étel-miszer-ellátáshoz való jog valódi érvényesítése érdekében.

3.5 Jelenleg a világon több olyan ország van, melynek alkotmányában kifejezetten megemlíti az élelemhez való jogot, de közülük kevés fogadott el ennek a jognak a védelmére szolgáló belső törvényeket, mint például Dél-Afrika és Brazília, amelyek egy egyszerű jogszabályt is elfogadtak, melyben elismerik, hogy az étel-miszerhez és vízhez való jog egy jogi eljárás (bírószáki kereset stb.) alapját képezheti.

3.6 Ennek a folyamatnak az elmélyítésére az ENSZ-nek az élelemhez való joggal foglalkozó, a WTO-hoz küldött új speciális előadója három irányelvet fektetett le⁽⁶⁾: a kereskedelem tekintetében a többoldalú keret fontosságát kell hangsúlyozni; szemléltetváltásra van szükség, melynek során a liberalizáció hatását nem a megszokott öszenesített értékek alapján (például egy főre jutó GDP) mérik, hanem azoknak az embereknek a szükségletei alapján, akik élelmezés szempontjából bizonytalanságban élnek; az egészségre, az élelmezésre és a környezetre gyakorolt hatásokat a kereskedelmi tárgyalások szerves részévé kellene tenni. Az országoknak ezért tartózkodniuk kell attól, hogy olyan nemzetközi kötelezettségeket vállaljanak, amelyek ellentmondásban vannak ezekkel az elsődleges célkitűzésekkel.

3.7 Ebben az értelemben bizonyos tagállamok elkezdtek pontos stratégiákat kialakítani annak érdekében, hogy az étel-miszer-biztonságot közjóként ismerjék el. Számos fejlődő ország kért konkrét intézkedéseket annak érdekében, hogy védje étel-miszer-biztonságát azáltal, hogy a mezőgazdasággal kapcsolatos egyezménybe beveszi a „fejlődés/étel-miszer-biztonság” kategóriát. Más országok a tárgyalások során javaslatot terjesztettek elő, melyben „étel-miszer-biztonsági kitétel” létrehozását kérik, amely elismeri az étel-miszer-biztonság iránti külön szükségletet. Ennek a „kitételnek” az értelmében a tárgyalások folyamatába be lehetne venni esetleges kivételeket, amelyek meghatározott országok számára nagyobb autonómiát tennének lehetővé alapétel-miszer-termelésük védelme céljából, az étel-miszer-biztonságot a nemzetbiztonság egyik alapvető feltételének tekintve.

3.8 Az EGSZB határozott politikai kezdeményezésre kéri az EU-t, melynek célja az étel-miszerhez való jog elveinek nyílt elismerése, valamint az ENSZ meghatározása szerinti „étel-miszerhez való jog” beépítése a jövőbeni tárgyalási mandátumokba.

4. Kereskedelem és élelmezésbiztonság

4.1 Kölcsönös kapcsolatok és hatások

4.1.1 Az EGSZB elismeri, hogy a nyitott, de szabályozott nemzetközi piacok fontosak a mezőgazdaság világszintű termelési hatékonyságának növelése szempontjából.

(5) A FAO Tanácsa: *Önkéntes irányelvek a megfelelő élelmezéshez való jog fokozatos érvényesítésének támogatására a nemzeti élelmezésbiztonság keretében*, 2004. november.

(6) Oliver De Schutter speciális előadó jelentése, *Mission to the World Trade Organization*, 2009. március 9.

4.1.2 Az EGSZB mindazonáltal abbéli aggodalmának ad hangot, hogy azok az országok, amelyek specializálódnak, és ezáltal jobban függenek a nemzetközi piacoktól, sebezhetőbbek lesznek. Az étel-miszer-biztonság veszélybe kerülhet a saját kivitel és behozatal árának alakulásától való túlzott függés miatt, mely árak az utóbbi években különösen változékonyak voltak.

4.1.3 Ezenkívül meg kell jegyeznünk, hogy a piacok megnyitása nem marad hatás nélkül az elosztásra, és gyakran tarthatatlan alkalmazkodási költségeket eredményez a népesség bizonyos rétegei számára.

4.1.4 Az EGSZB hangsúlyozza, hogy a piacok megnyitása fontos perspektívákat teremthet a vidékfejlesztés szempontjából a kivitel növelése által, feltéve, ha hat a piaci erők közötti egyensúlyhiányra a teljes termelési láncban, valamint az infrastruktúrális, technológiai vagy intézményi hiányokra, amelyek negatív irányba befolyásolhatják a nyitott piacok kedvező hatását az étel-miszerekhez való hozzáférésre.

4.1.5 Az étel-miszer-ellátás szempontjából bizonytalan körülmények között élő emberek többsége kistermelő vagy mezőgazdasági munkás. Pontosan ők azok, akik hitel, infrastruktúra és technológiai, illetve piaci ismeretek hiányában nem képesek változtatni saját termelői magatartásukon, mely ahhoz lenne szükséges, hogy kihasználhassák a piacok megnyitásából adódó fejlődési lehetőségeket.

4.1.6 Az EGSZB felhívja a figyelmet arra, hogy az étel-miszerek világkereskedelme egyre nagyobb arányban összpontosul kevés szereplő kezében, főként a gabonatermelő ágazatban. Az EGSZB aggodalommal figyeli ezt a vetőmagvak stratégiai jelentőségű ágazatával kezdődően a teljes agrár-étel-miszeripari lánc mentén terjedő jelenséget.

4.1.7 Az EGSZB megállapítja, hogy az ilyen oligopolisztikus tendenciák hangsúlyosabbá válhatnak a piacok fokozatos megnyitásával, ha ezt a folyamatot nem kezelik és szabályozzák megfelelően. Emiatt szükséges a piacok versenyének megőrzése.

4.1.8 A kereskedelem és az étel-miszer-biztonság között ebből következően számos kapcsolat van, hatásaik pedig igen különbözőek. Általában véve az ökonometriai elemzések azt mutatják, hogy a kereskedelem liberalizációja miatt bekövetkező gazdasági növekedés önmagában kevés ahhoz, hogy érdemben csökkentse a szegénységben élő és az étel-miszer-biztonság hiányától szenvedő személyek számát, ha azt nem kísérik más politikák vagy kiegészítő intézkedések.

4.1.9 Az étel-miszer-biztonságra vonatkozó globális stratégia emiatt a következő tevékenységekben és politikákban kell, hogy megjelenjen: jóléti és társadalombiztosítási politika, mezőgazdasági és vidékfejlesztési politika, kutatás és fejlesztés; regionális kereskedelem és integrált fejlesztés, étel-miszeregély, demográfiai politikák, a korrupció elleni küzdelem.

4.2 Kereskedelmi tárgyalások: aktuális problémák és kihívások

4.2.1 A WTO-tárgyalások (dohai fejlesztési forduló) összefüggésében azonnali cselekvésre van szükség. E tárgyalások célja a dohai fejlesztési menetrend újraindítása az az iránti elkötelezettség kimutatása végett, hogy 2010-ben le lehessen zárni, a G20-ak javaslatainak megfelelően.

4.2.2 Az Európai Bizottság azt állítja, hogy a kereskedelem-politikának fontos szerepet kell játszania az élelmiszerválsággal való szembenézésben, de annak nem fő tényezője. Az éghajlatváltozás, a politikai instabilitás és a biztonság hiánya, a kormányzás és a jogállamiság hiánya, a korrupció, a demográfiai növekedés, valamint a gazdasági és energetikai válság mind olyan tényező, amely kulcsszerepet játszik ebben a tekintetben, nem is szólva az üzemanyagárak emelkedéséről és arról, hogy a vízellátás a világ számos régiójában egyre nagyobb veszélyt jelent. A kereskedelem-politika mindazonáltal, amennyiben megfelelően alkalmazza, csökkentheti a problémát, nem megfelelően alkalmazva azonban ronthatja a helyzetet. Emellett fontos, hogy világos különbséget tegyünk a sürgős élelmiszersegélyek és a hosszabb távú élelmiszer-biztonság között.

4.2.3 Az EGSZB kiemeli, hogy az élelmiszeripari és pénzügyi válság hatására néhány ország protekcionista típusú intézkedéseket fogadott el (2008-ban a WTO-nál több mint 60 ilyen jelentettek be). Ez hosszú távon nem segít az élelmiszer-biztonság fenntartásában, nem biztosítja a szükséges rugalmasságot, és különösképpen Afrikában gátolja a konkrét regionális integráció minden formáját, ezenkívül ellentétes az élelmiszer-biztonság globális megközelítésével.

4.2.4 Ahogyan az EGSZB jelentése (7) fogalmaz, amely a 2009 júniusában, Gaboronéban megrendezett a tizedik EU-AKCS szemináriumra készült, a mezőgazdasági és élelmiszer-ipari termékek nemzetközi kereskedelme (tonnában), alig fedi le a jelenleg világszinten rendelkezésre álló élelmiszerkészletek 10–11 %-át.

4.2.5 Mindazonáltal mind rövid, mind hosszú távon meg kell vizsgálni az EU kereskedelem-politikáját. Rövid távon emlékeztünk a dohai fejlesztési forduló többoldalú tárgyalásaira, amelyeket a WTO jelenleg leállított, valamint az EU kétoldalú kereskedelmi tárgyalássorozatára, amelyet az Európai Bizottság 2006. októberi, *Globális Európa* című közleménye irányzott elő, végül pedig a gazdasági partnerségi egyezményekkel kapcsolatos, folyamatban lévő tárgyalásokra az AKCS-országokkal. Ez utóbbiakkal kapcsolatban az egyetlen megkötött gazdasági partnerségi megállapodás a Cariforumhoz fűződik; a megállapodás jelentős hatással van a civil társadalom jövőbeni bevonására. Mindazonáltal a más AKCS-országokkal megkötött ideiglenes gazdasági partnerségi megállapodások is fontos szerepet kell, hogy játszzanak.

4.2.6 Hosszú távon lényeges a stratégiai felülvizsgálat. Az élelmiszer-biztonságnak speciális jelentőséget kell tulajdonítani, és újra kell indítani a vitát arról, hogy milyen típusú egyensúlyt kell kialakítani (főként a fejlett és a fejlődő országok között, figyelembe véve az éghajlatváltozást, a vízkészletek várható hiányát és más hasonló problémákat), melyet a WTO jövőbeni mezőgazdasági tárgyalásaira meg kell szilárdítani. Ezenkívül meg kellene

határozni, milyen típusú technikai segítséget biztosítanak majd ezentúl a fejlődő országoknak, és meg kell vizsgálni, hogy folytatni kell-e az úgynevezett „egyedüli kötelezettségvállalást”, amely gyakran ártalmas ezeknek az országoknak. A technikai támogatás célja inkább az kell, hogy legyen, hogy fejlessze a kérdéses országok vagy régiók képességeit a kereskedelem-politika kialakítására és az arról való tárgyalásra, mintsem hogy lehetővé tegye számukra, hogy kezelni tudják annak alkalmazását.

4.2.7 Rövid távon fontos annak tanulmányozása, hogy egy nyitott és szabályozott cseréket lehetővé tévő rendszerben mely eszközök alkalmasak leginkább az élelmiszer-biztonság hiányának kezelésére a legszegényebb országokban, valamint melyek alkalmasak az 1. millenniumi fejlesztési cél követésére azáltal, hogy csökkentik az alultáplált lakosság arányát és növelik a világ élelmiszertermelését, válaszolva a kereslet előre látható emelkedésére.

4.2.8 Az Élelmészeti és Mezőgazdasági Szervezet (FAO) 17 országot nevezett meg, melyekben bizonytalan az élelmiszerhelyzet, vagyis „élelmiszerválságban vannak”, míg 17 további ország esetében „magas kockázat áll fenn”. Ebből a 34 országból (8) 23 a WTO tagja, 25 ország kevésbé fejlett ország, míg 25 közülük AKCS-ország. Ezek közül az országok közül néhány már régóta a WTO tagja, de szerepük korlátozott a dohai fejlesztési forduló tárgyalásaiban. Mások, például Kenya és Zimbabwe, nehéz időszakon ment keresztül. Kenya a legaktívabb ország a tárgyalások során. Mindössze Nicaragua vesz jelenleg részt a „Globális Európa” program keretében folyó kétoldalú tárgyalásokon, az országok nagy része azonban részt vesz a gazdasági partnerségi megállapodásokkal kapcsolatos tárgyalásokon.

4.2.9 Mivel néhány fejlődő országot bevonnak a G20-ba, az EGSZB úgy véli, hogy felül kell vizsgálni az ENSZ osztályozását, világos különbséget téve a közepes jövedelmű és a legszegényebb fejlődő országok, valamint a legkevésbé fejlett országok között.

4.2.10 A dohai fejlesztési forduló tárgyalásaira vonatkozóan (dohai fejlesztési menetrend):

- a nagyobb élelmiszer-biztonság érdekében nem lenne helyénvaló, ha a tárgyalópartnerek visszatérnének a nemzeti segélyek és az exportsegélyek eszközeihez,
- nincs szükség az EU megközelítésének radikális megváltoztatására a harmadik pillér, a piacokhoz való hozzáférés tekintetében sem, amelybe beletartoznak a tervezett tarifális csökkentések szintjei és a többi olyan kérdés, amely hozzájárult a dohai menetrend jelenlegi patthelyzetéhez, még akkor is, ha 2008 utolsó hónapjaiban jelentős előrehaladás történt több területen, például a „nettó élelmiszer-importőr fejlődő országok” (NFIDCs) iránti új rugalmasság vonatkozásában, amelyet az EGSZB rendkívül kedvezően fogadott.

(7) DI CESE 34/2009 *Megfelelő élelmiszerbiztonság garantálása az AKCS-országokban.*

(8) Kamerun, Közép-afrikai Köztársaság, Comore-szigetek, Kongói Demokratikus Köztársaság, Elefántcsontpart, Dzsibuti, Eritrea, Etiópia, Gambia, Guinea, Bissau-Guinea, Haiti, Kenya, Lesotho, Libéria, Madagaszkár, Mongólia, Mozambik, Nicaragua, Niger, Palesztina, Ruandam Szenegál, Sierra Leone, Salamon-szigetek, Szomália, Szváziföld, Tanzánia, Tadzsiszkisztán, Kelet-Timor, Jemen, Zambia és Zimbabwe.

- az EGSZB véleménye szerint az EU-nak ahelyett, hogy számára előnyösebb megállapodásra törekedne a fejlődő országok kárára, inkább a már megadott kedvezmények megerősítésére kellene koncentrálnia az olyan kulcsfontosságú területeken, mint a speciális védelmi mechanizmus (mely lehetővé teszi a fejlődő országok számára, hogy átmenetileg emeljék áraikat esetleges importhullámok és áresések esetén), a speciális termékekre vonatkozó mechanizmus (mely lehetővé teszi a fejlődő országok számára, hogy kevésbé jelentős díjcsökkentéseket alkalmazzanak, főként az élelmiszer-biztonság érdekében) vagy a vámkontingensekkel kapcsolatos kvóták. Ezeknek az intézkedéseknek azonban nem kellene fenyegetést jelenteniük a Dél–Dél kereskedelem fejlődésére,
- az EGSZB emellett arra kéri az EU-t, hogy terjessze ki „fegyver kivételével mindent” kezdeményezését (mely már önmagában is jó eredmény), valamint a dohai fejlesztési menetrenden belül a vámilletékek és kvóták alóli kivételek tekintetében a 49 legkevésbé fejlett országnak odaítélendő koncessziókat a FAO listáján szereplő 9 másik országra ⁽⁹⁾ a köztes gazdasági partnerségi egyezményeknek megfelelően (amennyiben ez nem bizonyul politikailag elfogadhatatlannak), fenntartva annak lehetőségét, hogy más országok is bevonhatók legyenek, amennyiben a FAO módosítaná listáját. Ebben a szellemben, kereskedelmi eszközök révén járulhat hozzá a leghasznosabban az EU a világ élelmiszer-biztonságához.

4.2.11 Az EGSZB véleménye szerint azonban az Európai Bizottság a folyamatban lévő gazdasági partnerségi egyezmények, és elsősorban a cotonui megállapodás 2010-re várható felülvizsgálata révén járulhat hozzá a lehető legjobban a világ élelmiszer-biztonságához.

4.2.12 Az EU joggal sorolja a kereskedelmet fejlesztési politikájának hat kiemelt területe közé. Az ilyen tárgyalásoknak köszönhetően az EU és az AKCS-országok hét új kereskedelmi megállapodás megkötését irányozták elő regionális alapon, szem előtt tartva a WTO-val való összeegyeztethetőséget, a kereskedelem előtt álló akadályok fokozatos felszámolása és az együttműködés növelése céljából a kereskedelemhez kapcsolódó valamennyi területen. Eredetileg a fejlesztés eszközének tekintették. Emlékeztetnünk kell arra, hogy az eredeti célkitűzések között szerepel a fenntartható fejlődés előmozdítása, a szegénység felszámolása, a regionális integráció és az AKCS-országok fokozatos beillesztése a világgazdaságba. Ezeknek a célkitűzéseknek valamennyi folyamatban lévő tárgyalás előterében kell maradniuk.

4.2.13 Az EU-nak e tárgyalások révén a következő célkitűzések elérésére kellene törekednie:

- a regionális integráció növelése: ez egy fontos célkitűzés – különösen Afrikában –, a fejlődés és az élelmiszer-biztonság előmozdításának meghatározó tényezője, valamint a cotonui megállapodás felülvizsgálatának lényegi eleme,
- a szinergiahatások elősegítése az egymást átfedő különböző regionális integrációs kezdeményezések, valamint a köztes gazdasági partnerségi egyezmények és az átfogó megállapodások között,
- tárgyalások, melyek gyorsan alkalmazkodnak az AKCS-országok kapacitásaihoz és lehetőségeihez, azonnali előnyöket biztosítva például az eredeti szabályok egyszerűsítése

(melyek célja a mezőgazdaságon alapuló ágazatok támogatása) és azon jobbiztonság vonatkozásában, hogy hozzá lehessen férni az EU piacaihoz anélkül, hogy a termékek vámilletékek vagy kvótáknak lennének alávetve. Ezeket a tárgyalásokat azonban nem kellene olyan kérdések – különösen a beszerzés – előmozdítására, sem pedig az azok kezelésével kapcsolatos nyomásgyakorlásra felhasználni, amelyek nem kapcsolódnak a gazdasági partnerségi megállapodásokhoz,

- arra bátorítani a lehető legtöbb AKCS-országot, hogy a mezőgazdaságot és a vidékfejlesztést válasszák kiemelt ágazatnak (78-ból csupán 4 választotta a mezőgazdaságot, 15 másik pedig a vidékfejlesztés mellett döntött a 9. EFA (Európai Fejlesztési Alap) kapcsán, melynek keretében az EU mintegy 522 millió eurót kínál a regionális integráció és a kereskedelemhez kapcsolódó segítségnyújtás céljaira), a kiegészítő források nagyobb K+F-projektekhez történő rendelése mellett a mezőgazdaság és az élelmiszertermelés területén,
- az EU által 2010-ig már előirányzott – és az EGSZB által üdvözölt – több mint 2 milliárd eurós keret további növelése a kereskedelemnek nyújtandó támogatás és a kereskedelemhez kapcsolódó segítségnyújtás címén. Erre a növelésre azért van szükség, hogy szembe lehessen nézni a gazdasági világválság következményeivel.

4.2.14 Az EGSZB támogatta, ⁽¹⁰⁾ hogy „Afrika gazdasági fejlődése először és mindenekelőtt belső piacának elmélyítése által kell hogy történjen, amely képes belső növekedést elindítani, lehetővé téve a kontinens stabilizálását és világgazdasági helyzetének megszilárdítását. A regionális integráció és a belső piac fejlődése azok a támpontok, illetve ugródeszkák, amelyek lehetővé teszik Afrika számára, hogy megnyíljon a világszintű kereskedelem előtt.” Az EGSZB megismétli ezt a felhívást, elsősorban az élelmiszer-biztonság növelése érdekében.

4.2.15 A feldolgozó iparágak azok, amelyek a magas hozzáadott értékkel rendelkező termékeket létrehozzák, és az EU-nak ösztönöznie kellene fejlesztésüket és növekedésüket. Különösen a mezőgazdasági ágazatban egy helyi élelmiszer-feldolgozó ipar csak akkor tud fejlődni, ha kellően széles helyi piac áll rendelkezésre; az Afrikán belüli kereskedelem azonban továbbra is rendkívül korlátozott: a kontinensen belüli összkereskedelem kevesebb mint 15 %-át teszi ki.

4.2.16 A gazdasági partnerségi megállapodások alapvetően regionális vagy kétoldalú megállapodások. Ennélfogva fontos, hogy ne akadályozzák a multilateralizmust. Ezeket a megállapodásokat egyfajta támogatásként kellene tekinteni a multilaterális megközelítés irányában, valamint olyan elemként, mely nem csupán összeegyeztethető magával a multilateralizmussal, hanem végső soron még erősítheti is azt. ⁽¹¹⁾ Az EGSZB ugyanis úgy ítéli meg, hogy a regionális és kétoldalú szinten elért eredmények ösztönözhetik a multilaterális folyamatot, amennyiben elmélyültebb vitáknak adnak teret, és az álláspontok szorosabb közelítését teszik lehetővé. Fontos, hogy a szegényebb fejlődő országok és a legkevésbé fejlett országok tárgyalóereje egyik tárgyalási szinten se gyengüljön.

⁽⁹⁾ Kamerun, Elefántcsontpart, Kenya, Mongólia, Nicaragua, Palesztina, Szváziföld, Tádzsikisztán, Zimbabwe.

⁽¹⁰⁾ HL C 77., 2009.3.31., 148–156. o.

⁽¹¹⁾ HL C 211., 2008.8.19., 82–89. o.

4.2.17 Az EU-nak arra is törekednie kell, hogy nagyobb mértékben járuljon hozzá a világ élelmiszer-biztonságához a kereskedelemhez kapcsolódó egyéb mechanizmusok révén, melyek a következők:

- nagyobb mértékű célzott kapacitásépítő erőfeszítés az élelmiszer-biztonság hiányával küzdő országokban – köztük a többoldalú tárgyalások szerves részeként egy a kereskedelemnek nyújtandó, hatékony támogatási rendszer – elsősorban a helyi K+F előmozdítása, a technológiaátadás növelése, a jobb termelési normák kialakítása, valamint a kereskedelemmel kapcsolatos technikai segítségnyújtási (TRTA) programok fokozottabb igénybevétele révén, ahogyan az a partnerségi megállapodásokról folyó tárgyalásokban is szerepel,
- a kereskedelmi kapcsolatok megkönnyítése – a dohai fejlesztési menetrenden belüli egységes kötelezettségvállalást előkészítő bármilyen megállapodás kötése és végrehajtása,
- a támogatás megerősítése az egészségügyi és növényegészségügyi intézkedések (SPS) vonatkozásában: közegészségügyi, állat- és növényegészségügyi kérdések, köztük az antibiotikumok túlzott használata, a madárinfluenza vagy a kéknyelvűség,
- olyan kezdeményezések, mint az *általános preferenciális rendszer (GSP+)*, melyek kedvezményezettjei kötelesek csatlakozni a nemzetközi normákhoz az emberi jogok, a jó kormányzás, a munkajog és a környezetvédelmi standardok, valamint az etikus kereskedelem területén (a „tisztességes és szolidáris kereskedelem” elveinek előmozdítása révén, mely elvek figyelembe veszik a nyomon követhetőség kérdését, kiterjesztve ezt a koncepciót az árverésekre is),
- támogatás a feldolgozó kapacitás fejlesztésének a fejlődő országokban, például az európai ipar kulcsszereplőinek kiküldetése révén, az Európai Bizottság és az UNCTAD által már alkalmazott gyakorlathoz hasonlóan,
- az alapélelmiszerekkel kapcsolatos, a termelő országokon kívüli spekuláció – mely káros hatással lehet a mezőgazdasági termelőkre és a termelésre (kakaó, kávé stb.) – elleni óvintézkedések lehetőségeinek feltárása.

4.2.18 Bár a gazdasági partnerségi megállapodások részben a preferenciák erőzójának orvoslására jöttek létre, vannak még olyan jelentőségteljes kérdések, amelyek közelebbről érintik a Dél–Dél közötti kereskedelmi kapcsolatokat. Egyes latin-amerikai országok a trópusi termékek, köztük a régre visszanyúló kereskedelmi viták tárgyát képező banán és cukor gyorsabb és teljesebb liberalizációjára törekednek, ami más országok, elsősorban az AKCS-országok érdekei ellen való. Itt arról a kérdéstről van szó, hogy egyes nettó élelmiszerexportáló országok értékesíthetnek-e olcsóbban bizonyos élelmiszereket, köztük cukrot, veszélyeztetve ezáltal e termékek termelésének gazdaságosságát azokban az országokban, amelyek pedig erősen függnek ettől: ez is a hiányzó élelmiszer-biztonság jelenségének egyik központi problémája.

4.2.19 Ezen túlmenően az adóbevételek elvesztését is tekintetbe kell venni azon fejlődő országok esetében, amelyeknek csökkentiük kellene vámilletékeiket, ami következményekkel járna szociálpolitikáikra.

4.2.20 Mindazonáltal az EU-nak általánosságban elő kellene segítenie a Dél–Dél közti kereskedelmet, annál is inkább, mivel az nem csupán a növekedés fontos tényezője, hanem lehetővé teszi az élelmiszer-biztonság növekvő hiánya jelentette fenyegetés mélyreható kezelését.

4.3 A globális kormányzás reformja

4.3.1 Az EGSZB mindenekelőtt hangsúlyozni kívánja, hogy az *élelmiszer-biztonsági helyzet* globális társadalmi-gazdasági fejlesztési terv megvalósítását feltételezi, mely a különböző (szociális, gazdasági és területi) politikák közötti, valamint a különböző nemzeti és nemzetközi intézmények közötti kettős konvergencia gyümölcse. Ez a speciális cselekvés szükségessé teszi a szervezett civil társadalom véleményének kikérését, valamint a vele való együttműködést.

4.3.2 Ami az élelmiszer-biztonság globális *irányításáért* jelenleg felelős intézmények és szervezetek fellépését illeti, az EGSZB nem annyira az új szervek szükségességét, hanem inkább a meglévő szervek alapos átszervezésének és reformjának szükségességét látja, az egyes feladatokban köztük meglévő *specializáció* (elkerülendő az emberi és pénzügyi erőforrások átfedését és szétforgácsolódását) és a *globális kormányzás egységes volta* kettős kritériuma szerint, különös tekintettel az Egyesült Nemzetek szisztémájára (FAO, IFAD és Élelmészeti Világprogram), melynek vezető szerepet kellene vállalnia az élelmiszer-biztonság kérdésében. Egy kellően megreformált és újraindított Élelmiszer-biztonsági Bizottság eszközként szolgálhat az élelmiszer-biztonságra vonatkozó politikák, valamint az azok alkalmazásával kapcsolatos különböző szintek koordinálására.

4.3.3 Az EGSZB hangsúlyozza, hogy elengedhetetlen annak biztosítása, hogy élelmiszer-biztonságra vonatkozó kezdeményezéseikben a Világbank és más érdekelt intézmények koordinált megközelítést alkalmazzanak, és alapvetően fontos, hogy ezekkel kapcsolatban az EU egységesen lépjen fel.

4.3.4 Az EGSZB ezen túlmenően kiemeli, hogy a világ északi feléről a délre irányuló élelmiszersegélyek áramlásával kapcsolatban tekintetbe kell venni azt, hogy a tömeges élelmiszersegélyek formájában történő beavatkozások torzíthatják a helyi piacokat, veszélyeztetve ezzel maguknak a mezőgazdasági termelőknek az élelmiszer-biztonságát. Ennélfogva az EGSZB támogatja a Világ-élelmészeti Program abbéli határozatát, hogy eltérő megközelítésre kíván törekedni az intervenciók tekintetében.

5. A civil társadalom észrevételei és szerepe

Az európai civil társadalom észrevételei

5.1 Az élelem létfontosságú problematikáját illetően az EGSZB a következő alapvető észrevételeket fogalmazza meg:

- a) az emberek mindennapi gondjainak nagy része az élelmezéssel kapcsolatos (*az élelem mint táplálkozás*),
- b) az emberek jó és kellemes élet iránti vágyainak jelentős része az élelmezéssel kapcsolatos (*az élelem mint kultúra és életstílus*),

- c) az élelmezés az emberiség legjelentősebb része számára még ma, a harmadik évezred kezdetén is bizonytalan kimenetelű napi küzdelmet jelent (*az élelem mint túlélés*).

5.2 Ezért az EGSZB a szervezett civil társadalom képviseletében egyrészt hangsúlyozza, hogy a jelenlegi élelmiszerkérdés (egészséges, minőségi és rendelkezésre álló élelmiszerek) állandó összetevőjévé vált az egyének és a társadalmi csoportok közötti kapcsolatoknak és a *média* információs csatornáinak; másrészt az állampolgári jogok részének tartja a civil társadalom cselekvési jogát az élelmezés valamennyi vetülete területén, és úgy ítéli meg, hogy a globális élelmiszer-biztonság a jogok körébe tartozik: vagyis az élelemhez való hozzáférést alapvető emberi jognak kellene tekinteni.

5.3 Az EGSZB emellett megállapítja, hogy előbb az élelmiszer-, később pedig a pénzügyi válság összefüggésében, világ- és európai szinten, a civil társadalom különböző összetevőin belül eltérő, sőt ellentétes reakciókat lehetett megfigyelni, amelyek megerősítik a civil társadalom jelentős szerepvállalását az élelmezés dinamikájában, de irányvesztettségének tényét is: az éhséglázadásoktól (2008-ban legalább 22, halálos áldozatokkal) az európai fogyasztók egy részének figyelemfelkeltésig a mezőgazdasági termékek árával kapcsolatos egyes spekulatív pénzügyi termékek kapcsán, a mezőgazdasági termelők aggodalmain keresztül szerte Európában és a világban, valamint általában véve minden polgár növekvő aggodalmain keresztül az élelmiszer-biztonság, a közegészségügy és a vízgazdálkodás kérdéseivel kapcsolatban.

A civil társadalom szerepe

5.4 Az élelmiszer-biztonság és a szabályozott kereskedelem közötti helyes egyensúlyra való törekvés keretében az EGSZB hangsúlyozza a civil társadalmi szerepkör erősítésének szükségességét, valamint strukturáltabb párbeszéd folytatását szorgalmazza

köztük és a különböző szintű döntéshozatali szervek között; külön kiemeli a mezőgazdasági szervezetek egyeztető funkcióját és a különböző termelésszervezési formáik szerepének jelentőségét.

5.5 Az EGSZB ezért stratégiai jelentőségűnek tekinti a mezőgazdasági termelők szervezeteinek bevonását a nemzeti fejlesztési politikák kidolgozásába, illetve részvételük biztosítását a döntéshozatali folyamatok, valamint a kereskedelmi tárgyalásokkal és azok alkalmazásával kapcsolatos hatásértékelések során.

5.6 E célból speciális pénzügyi támogatást szükséges biztosítani a mezőgazdasági termelők szakmai képzéséhez, különösen a nők esetében – tekintettel stratégiai helyzetükre a vidéki területeken –, hogy a mezőgazdasági termelők – férfiak és nők – aktív főszereplői lehessenek a politikai folyamatoknak és a technológiai fejlesztésnek.

5.7 Az EGSZB hangsúlyozza továbbá a szociális gazdaság és annak vállalkozásai és szervezetei fontosságát az AKCS-országokban, az élelmiszer- és pénzügyi válság következményeire való válaszdásról lévén szó, különös tekintettel azokra a személyekre, akik az informális gazdaságban és a vidéki területeken dolgoznak. ⁽¹²⁾

5.8 Végezetül az EGSZB megerősíti speciális aktív szerepvállalását. Tapasztalatai révén ugyanis potenciális partnereket tud találni más országokban, a civil társadalom valamennyi szegmensében (termelők, munkavállalók és fogyasztók) helyszíni szerepének megerősítéséhez, ami alapvetően fontos a problémák helyi szintű megoldása szempontjából. Ezzel egyidejűleg az EU számára egyfajta „barométerként” szolgálhatna az EGSZB annak nyomon követésében, hogy kezdeményezései eredményesek-e az egyes országokban, **illetve** kell-e javítani a hatékonyságon. A CARIFORUM–EK *civil társadalmi konzultatív bizottság jó példa em tekintetben.*

Kelt Brüsszelben, 2009. december 16-án.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Mario SEPI

⁽¹²⁾ OIL, *Declaration and Plan of action for the promotion of social economy enterprises and organizations in Africa*, Johannesburg, 2009. október 19–21.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A pénzügyi válság és hatása a reálgazdaságra

(saját kezdeményezésű vélemény)

(2010/C 255/02)

Előadó: **Carmelo CEDRONE**

2009. február 26-án az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság úgy határozott, hogy Eljárási Szabályzata 29. cikkének (2) bekezdése alapján saját kezdeményezésű véleményt dolgoz ki a következő tárgyban:

A pénzügyi válság és hatása a reálgazdaságra.

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Gazdasági és monetáris unió, gazdasági és társadalmi kohézió” szekció 2009. november 13-án elfogadta véleményét. (Előadó: Carmelo CEDRONE.)

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2009. december 16–17-én tartott, 458. plenáris ülésén (a 2009. december 16-i ülésnapon) 122 szavazattal 75 ellenében, 33 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Következtetések és ajánlások

1.1 Az EGSZB szerint a jelenlegi mértékű válságra való tekintettel erős, együttes akarat szükséges ahhoz, hogy az intézkedéseket a súlyos helyzetnek megfelelő, közös erőfeszítések keretében összehangolják. Ennek során olyan, rövid és hosszú távú intézkedéseket is javasolni kell, amelyek elősegítik a gazdaság talpra állását, és megakadályozzák a jelenlegi zavarok kialakulásáért felelős események megismétlődését.

1.2 **Nemzetközi pénzügyi rendszer:** az EGSZB által már felvázolt kiindulási pontokra alapozva mindenesetre olyan szabályozás gyors elfogadására van szükség, amely lehetővé teszi a szabad tőkeáramlást, egyszersmind megfelelő felügyeleti és büntetőrendszert hoz létre, amely meggátolja, hogy megismétlődjene a rendszer hiányos ellenőrzéséből fakadó kedvezőtlen következmények. Ezeknek a szabályoknak lehetővé kell tenniük egy egységesebb és átláthatóbb piac létrehozását, amit az adóparadicsomok, a banktitok és a spekulatív eszközökhöz kapcsolódó néhány igen kétes múltbeli gyakorlat megszüntetése is megkönnyít. Vissza kell térnünk a kereskedelmi bankoknak a befektetési bankoktól való megkülönböztetéséhez.

1.3 **Európai pénzügyi rendszer:** létre kell hozni az európai pénzügyi belső piacot, nemcsak a nagyobb átláthatóság, a tranzakciók megkönnyítése, valamint a gazdasági szereplők megfelelő tájékoztatása érdekében, hanem azért is, hogy olyan felügyeleti rendszer jöjjön létre az EKB és a Központi Bankok Európai Rendszerének hatáskörében, amely elvégzi az ellenőrzési intézkedések nemzetközivé tételével és összehangolásával kapcsolatos feladatokat. A pénzügyi piacok mindennapi irányításával, ellenőrzésével és felügyeletével pedig a nemzeti felügyeleti szerveket lehet megbízni. ⁽¹⁾

1.4 **Monetáris rendszer:** Az EGSZB hasznosnak és szükségesnek tartja a nemzetközi monetáris rendszer kérdésének alapos vizsgálatát a devizapiacok stabilizálása és a WTO-n belüli tisztességtelen verseny elkerülése érdekében a nemzetközi kereskedelemben.

1.5 **A reálgazdaság és a vállalkozások támogatása:** gazdasági kormányzás

- Az egyes tagállamokban meghozandó intézkedések eszközei és kialakítása szempontjából (ideértve a strukturális reformokat is) masszívabb európai konjunktúraprogramra vagy legalább – második legjobb megoldásként – egy jól egyeztetett programra lenne szükség, hogy pozitív jelzést küldjünk az európai vállalatok és polgárok felé az európai integráció többlettértékéről és minőségéről.
- Az eljárások és jogszabályok egyszerűsítéséből kiindulva radikálisan változtatni kell az EU illetékességi körébe eső területekre vonatkozó politikán (strukturális alapok, kohézió, KAP, környezetvédelem, szak- és továbbképzés, kutatás, lisszaboni stratégia stb.).
- Az európai hálózatok (energia, közlekedés és kommunikáció) finanszírozásához közösségi kölcsönöket kell kibocsátani, és támogatni kell a köz-magán partnerségek (PPP-k) fejlesztését.
- Közös irányvonalat kell meghatározni az európai bankokkal szemben, arra bírva őket, hogy helyreállítsák a normális hiteláramlást a vállalatok felé, speciális feltételeket szabva a kkv-knak; például a hitelek meghosszabbításával, illetve a garanciaalapoknak a tagállamok vagy az EBB által való közvetlen finanszírozása révén történő aktiválásával.
- Amennyiben még nem történt meg, a kkv-k munkavállalói számára hozzáférést kell biztosítani a szociális következmények enyhítésére irányuló, a foglalkoztatást támogató intézkedésekhez.

⁽¹⁾ Lásd az EGSZB-nek a de Larosiére-csoport jelentéséről készült véleményét (HL C 318., 2009.12.23., 57. o.)

- Adópolitikai intézkedésekről kell megállapodni, hogy – makrogazdasági és pénzügyi ösztönzők kíséretében – élénkítsék a keresletet, a gazdasági fellendülést és a foglalkoztatást.
- A jelenleg túlzottan is szétforgácsolódott munkaerőpiacot „európaibbá” kell tenni, azaz a közlekedőedények mintájára jobban össze kell kapcsolni, és ennek során meg kell szüntetni mind a tagállamokon belüli, mind pedig a tagállamok közötti akadályokat. Olyan befogadóbb munkaerőpiacra van szükség, amelyen nemcsak az ideiglenesen vagy tartósan munkanélküliek, hanem azok is foglalkoztathatók, akik még soha nem álltak munkaviszonyban (mintegy 100 millió európai). Magától értetődik, hogy ezt oly módon kell megvalósítani, mely megfelel a célország munkavállalóira vonatkozó társadalmi és gazdasági standardoknak.
- Lépéseket kell tenni az iparba történő befektetések vonzása érdekében, beleértve a kívülről érkező befektetéseket is, annak biztosítása révén, hogy Európa kompetitív előnyöket nyújt más régiókkal szemben a versenyjog, a foglalkoztatást előmozdító szabályok és megállapodások, a munkaerő termelékenységére és az adórendszerek terén. A munkanélküliség foka annak mércéje, hogy a vállalkozók és a nemzetközi üzlet világ milyen mértékben mellőzi az EU humánkapacitásait.

1.6 **Segítségnyújtás az európai polgároknak:** társadalmi kohézió és szociális kormányzás

- Valamennyi érdekelt féllel megállapodást kell kötni: olyan „európai növekedési, versenyképességi és foglalkoztatási paktumot”, melynek révén ismét az ember kerül a gazdasági rendszer középpontjába, és amely megakadályozza, hogy a válság komoly következményekkel járjon a polgároknak és a munkavállalóknak nézve.
- Lehetővé kell tenni a vállalat életében való munkavállalói részvétel formáit a „gazdasági demokrácia” megerősítése és/vagy kiterjesztése érdekében, továbbá javítani és bővíteni kell a szociális párbeszédet.
- A szolgáltatások minőségének és kínálatának javítására irányuló beruházások segítségével változást kell előidézni a „fogyasztói politikában”, mind a magán-, mind pedig a kollektív (pl. a nagy hálózatokat érintő) fogyasztás tekintetében.
- Növelni kell a globalizációs alap eszközeit; (a felsőoktatási intézményekkel együttműködve) programot kell kidolgozni azoknak a fiataloknak, akik vállalkozást szeretnének indítani, és azoknak az elbocsátott munkavállalóknak, akik vállalkozni szeretnének. Ennek során alternatívaként a szociális gazdaság vállalkozásait is igénybe kellene venni.
- Intézkedéseket kell hozni a munka megadóztatásának csökkentésére.
- Az Erasmus-programot fokozatosan ki kell terjeszteni valamennyi érdekelt hallgatóra.
- Valamennyi közösségi eljárást minél jobban EGYSZERŰSÍTENI kell.

- A megállapodást ki kell terjeszteni a hazai és nemzetközi üzleti világra és a vállalkozókra is, hogy inkább a tagállamokban fektessenek be és ne másutt, s ezzel megkezdődjön a munkahelyteremtés az EU fölös humán erőforrásai számára.

1.7 **Politikai és polgárközeleli Európa létrehozása:** politikai kormányzás (hosszú távon)

1.7.1 Hosszú távon meg kell akadályozni, hogy a polgároknak továbbra is meg kelljen fizetniük az Európa-NELKÜLISÉG árát, ahogyan ezt a válság leküzdésére szolgáló közösségi intézkedések korlátai egyértelműen mutatják. Ezek a korlátok nem a „túl sok”, hanem éppen ellenkezőleg, a „túl kevés” Európára vezethetők vissza. A Lisszaboni Szerződés jelentős lépés ebben az irányban: az EGSZB kész részt venni az új intézményi elrendezésben, illetve tanácsot adni az új Európai Bizottságnak és az új Parlamentnek a Szerződés által ráruházott új hatásköröknek megfelelően.

1.7.2 Az EU-nak a vita középpontjába kell állítania intézményeiben a „demokratikus deficit” és a demokrácia kérdését, a polgárok és a civil társadalom közvetlen részvételének új formái révén is. Az új igazságtalanságok és az újfajta szegénység tükrében a civil társadalom nem maradhat tétlen.

1.7.3 Ez szükségessé teszi az EU hatékony külső képviseletét, illetve egy olyan „európai politikai térség” létrehozását, amely rendelkezik az ahhoz szükséges eszközökkel, hogy ellensúlyt teremtsen azokkal az új hatalmi konstellációkkal szemben, amelyek a válság miatt világszerte kialakulnak a gazdaság és a politika szintjén, és a polgárokat nemcsak még inkább elszegényítik, hanem még jogaik gyengítésével is fenyegetnek. Amint már jeleztük, az EGSZB támogatni fogja az Unió külügyi és biztonságpolitikai főképviseletének tevékenységét, és továbbra is kifejti a civil társadalommal kapcsolatos véleményét a nemzetközi szinten.

2. Bevezetés

2.1 Az EGSZB mint a reálgazdaság és a szervezett civil társadalom képviselője célszerűnek látja, hogy ebben a saját kezdeményezésű véleményben felvázolja a válság összképét, és javaslatokat terjesszen a Tanács és az Európai Bizottság elé, különösen ami a vállalatok felé irányuló hiteláramlás helyreállítását, valamint a növekedést és foglalkoztatást illeti.

2.2 Évek óta egy általános eufória (Samuelson) következményeivel kell szembenéznünk, amelyet az a pontatlan tájékoztatói politika okozott, amely elsősorban az úgynevezett „szakértők” véleményét tekintette mérvadónak, akik a fejlemények „ésszerűségét” és a vezető gazdasági modell felsőbbrendűségét hangoztatták, azt állítva, hogy a piac előbb-utóbb úgyis mindent megold, és korrigálja a „kilengéseket”.

2.3 Az EGSZB meg van győződve arról, hogy a válság – a vállalatok és a munkavállalók gazdasági és szociális felelősségük alapján tett erőfeszítéseinek köszönhetően – mindennek ellenére kedvező fordulatot vehet, ha a tagállamok és az Európai Unió megfelelően támogatja őket.

3. Hol tartunk? – A nemzetközi pénzügyi válság

3.1 **Eredet:** a válság eredete már unalomig ismert, tehát nem kell ismét megvizsgálni. Az EGSZB azonban érdemesnek tartja, hogy emlékeztessen két olyan elemre, amelyek előkészítették a talajt a válsághoz: a nemzetközi pénzügyi gazdaság fejlődése során – az ultraliberalis gazdasági kultúra által támogatottan – végül már több pénzt pumpált saját vérkeringésébe, mint a reálgazdaságba, így a pénzmennyiség hatalmas mértékben felduzzadt. És mindez csekély mértékű, nem megfelelő és csak kevéssé figyelembe vett szabályozás mellett történt – ez volt a másik tényező, amely lehetővé tette a válság kialakulását. A meglévő szabályok csődöt mondtak, vagy a felügyeleti hatóságok és hitelminősítő ügynökségek – amelyek magatartása hátrányosan befolyásolta a piacok átláthatóságát – nem érvényesítették őket. ⁽²⁾

3.1.1 Immár nyilvánvaló, hogy a pénzügyi „buborék” idején a bankárok – akár szándékosan, akár nem – olyan, magas kockázatú tevékenységekbe fogtak, amelyekhez a fedezetek és az óvintézkedések távolról sem voltak megfelelőek. A lakossági banki szolgáltatások során, a mennyiségre törekedve, elővigyázatlan hitelekkel vállaltak fel jelzálogok és hitelkártyák révén. A beruházási banki tevékenység területén ezekből a hitelekből és olyan egyéb kölcsönökből, mint például a felvásárlások hitelből történt finanszírozása, csomagokat képeztek, majd ezeket „újracsomagolták” összetett származékos termékekkel, amelyekkel kellő gondosság és megfelelő tartalékok nélkül kereskedtek. Nyilvánvaló, hogy nem megfelelő ösztönzők voltak érvényben azon vezetők és alkalmazottak számára, akiknek a tevékenysége befolyásolta a bank kockázati profilját, valamint hogy ezen ösztönzők eredményeképp a személyi juttatások elsőbbséget élveztek számukra a bankrendszer által érintettek legtöbbszörének és a gyanútlan polgárok érdekével szemben, akik korábban az értékpapírokat megvásárolták. Ez a helyzet azonban nem indokolja a helytelen használatot és azokat a gátlástalan visszaéléseket, amelyeknek tanúi lehetünk. Ez a magatartás ártalmas volt, és a pénzügyi szektor egészét rossz hírbe hozta.

3.2 **Kiváltó okok:** ezek egy olyan kezelhetetlenné vált helyzetben keresendők, amelyet a megfelelő politikai cselekvés hiánya, valamint a nemcsak a pénzügyi rendszerben, hanem a makrogazdasági és monetáris területen – a kormányzatok részéről is – elkövetett mulasztások és hibák tettek lehetővé. Globális szinten ezt a helyzetet többek között az Egyesült Államok hanyag költségvetési politikája idézte elő. Az EU nem rendelkezett megfelelő cselekvési lehetőségekkel, gazdasági és szociális modelljét pedig minden oldalról támadás érte, mintha ez lenne minden probléma gyökere. A nemzetközi szervezetek túl gyengék voltak a beavatkozásra. Ez az állapot túl sokáig tartott. A politika gyakran a globalizáció jelszava mögé bújt, mindent erre fogott, és ezzel maga is nagyban hozzájárult a válság kialakulásához. ⁽³⁾

⁽²⁾ Lásd az EGSZB-nek a de Larosière-csoport jelentéséről készült véleményét (HL C 318., 2009.12.23., 57. o.), valamint „Az európai gazdasági fellendülés terve” tárgyában készített véleményét, (HL C 182., 2009.8.4., 71. o.)

⁽³⁾ Lásd az EGSZB-nek a de Larosière-csoport jelentéséről készült véleményét (HL C 318., 2009.12.23., 57. o.)

3.3 **Következmények:** az eredmény katasztrófális lett, de nem sülyedhetünk bele a pesszimizmusba. A pénzügyi gazdaság egy részét sajnos az eufória, a pénzsóvárság, a spekuláció és az általános felelőtlenység vezérelte. A bankok magas szintű koncentrált-sága (elhitettük magunkkal, hogy ezek a bankok túl nagyok ahhoz, hogy engednék őket tönkremenni) és a kockázatkezelés kudarcra is – feltartóztatathatlan dominóhatást váltva ki – óhatatlanul a jelenlegi következményekhez vezetett. Így aztán a pénzügyi válság, amelyről eleinte szó volt, makrogazdasági válsággá nőtte ki magát, és áttért a reálgazdaságra. Ma tehát egy olyan **pénzügyi válsággal** nézünk szembe, amely áttért a termelési ágazatokra, **gazdasági, monetáris, kereskedelmi és szociális válságot**, és ezáltal bizalmi válságot váltva ki.

3.3.1 Az igazság kedvéért azonban figyelembe kell venni azt is, hogy az elmúlt harminc évben egy addig példa nélkül álló gazdasági növekedés tanúi lehettünk, különösen a fejlődő országokban. Ezt a növekedést többek között a pénzügyi piacok fejlődése tette lehetővé, amiből sokan profitáltak, és ami azt illúziót táplálta, hogy a szóban forgó növekedés zavartalanul folytatódni fog.

3.3.2 A válság bizonyosan kihat majd az erőviszonyok globális és nemzeti szintű átrendeződésére, ahogyan ezt a G-20-ak csúcstalálkozója Pittsburghben már megmutatta. A válság elmúltával egy új gazdasági és politikai „térkép” körvonalazódik majd. Ezzel az eredetileg pénzügyinek induló válság összgazdasági válsággá szélesedik, áttérjedve a reálgazdaságra, és a **GDP visszaesését**, illetve a **munkanélküliség drámai növekedését** vonva maga után. Ebben a kontextusban az EGSZB a jelenlegi helyzetet és az EU szükséges jövőbeli szerepét vizsgálja meg.

4. Mít lehet tenni? A beavatkozás és a válságkezelés eszközei

4.1 A pénzügyi rendszer átalakítása

4.1.1 Az EGSZB a londoni G-20 csúcstalálkozó és a l'aquilai G-8 csúcstalálkozó eredményeit annyiban kielégítőnek tartja, hogy túlléptek az előzőleg hangoztatott pesszimista prognózisokon, és megmutatták, hogy a világgazdaságot és a világ pénzügyi rendszerét közösen kell irányítani, mert egyébként az irányítás nem is lehetséges. Megjelent a „globális kormányzás” elve, amely a politikának ismét biztosítja az őt megillető helyet. Reméljük, hogy az európai kormányok is levonják a szükséges következtetéseket (lásd a 4.4. pontot). Az eredményeknek azonban a Basel-II módosításain túlmenően, egy Basel-III megállapodás révén konkrétan és hatékonyan meg kell nyilvánulniuk a nemzetközi szervezetek új rendjében és reformjában.

4.1.1.1 Természetesen kívánatos lett volna, ha a Pittsburghben tartott későbbi G-20-as csúcstalálkozón kifejezett jó szándékot tettek is követik. A valódi megoldásra váró kérdéseknek – többek között a pénzügyi rendszer szabályainak és reformjának ⁽³⁾, az Egyesült Államok és Kína közötti kereskedelmi mérleg egyensúlyhiányának, a részvénytársaságok szerkezetének vagy a munkanélküliség növekedésének – a megvitatását azonban elkerülték. Ha e

téren nem történnek lépések, akkor továbbra is fennáll annak a veszélye, hogy a pénzügyi érdekcsoportok bizonyos képviselői a válságot elbagatellizálják, és ezért úgy gondolják, hogy mindent ugyanúgy folytathatnak, mint azelőtt. (4)

4.1.2 Az EGSZB azt az álláspontot képviseli, hogy erősíteni kell ugyan a felügyeleti hatóságok szerepét (5), de azoknak mindenekelőtt működőképessé és függetlenné kell válniuk, és rendelkezniük kell a szankciók kiszabásának lehetőségével. Az adóparadicsomokat fel kell fedni, illetve meg kell szüntetni, hogy ne lehessen őket többé pénzmosásra vagy adócsalásra használni. A fő probléma az átláthatóság hiánya. A bankok kölcsöneinek, eszközeinek, tartalékainak és kockázati profiljainak igazi természete nem maradhat rejtve senki elől.

4.1.3 Az EGSZB reméli, hogy az iránymutatások és az a (néhány!) határozat, amelyekről Londonban, L'Aquilában és Pittsburghben megállapodtak, belátható időn belül fordulatot hoznak majd, és hozzájárulnak ahhoz, hogy (újra) eljussunk egy kevésbé ideológiai jellegű és átláthatóbb gazdasági és piaci kultúrához. Emellett óvatosnak kell lennünk, amikor a pénzügyi piacokat tekintve morálról és etikáról beszélünk, ahogy azt néhányan szívesen tennék, hiszen azok, akiknek sokba került ez a válság, ezt könnyen provokatívnak érezhetik. Jobb a jogokról és szankciókról, szabályokról és az érvényesítésüket célzó eszközökről beszélni.

4.1.4 Ez a legmeggyőzőbb és leghatásosabb módszer a fogyasztók bizalmának helyreállítására és ezzel a kereslet felélesztésére. Olyan új gazdasági párbeszédre van szükség, amelyben a realgazdaságról, beruházásokról, munkáról, kockázatokról, jogokról, köteleességekről és a verseny fenntartásáról esik szó.

4.1.5 Az EGSZB úgy véli, hogy a realgazdaság szereplőinek, a vállalatoknak és a munkavállalóknak világosabban kell hangjukat hallatniuk és érveiket feltárniuk. Vissza kell követelniük szerepüket, ami meghatározó a gazdasági és szociális fejlődés, a versenyképesség, az innováció, valamint a növekedés és a foglalkoztatás támogatásához. Kívánatos volna, ha ez a politikában is megtörténne.

(4) „Situation of the financial and banking system” [A pénzügyi és bankrendszer helyzete] – Christine Lagarde francia gazdasági, ipari és foglalkoztatási miniszter, Anders Borg svéd pénzügyminiszter, Wouter Bos holland pénzügyminiszter, Jean-Claude Juncker luxemburgi pénzügyminiszter, Elena Salgado Mendez spanyol pénzügyminiszter, Peer Steinbrück pénzügyekért felelős szövetségi miniszter és Giulio Tremonti olasz pénzügyminiszter közös cikke. A cikket 2009. szeptember 4-én jelentették meg különböző európai újságokban.

(5) Az Európai Parlament és a Tanács rendelete a pénzügyi rendszer közösségi makroprudenciális felügyeletéről és az Európai Rendszerkockázati Testület létrehozásáról – COM(499)végleges, 2009. szeptember 23.; Az Európai Parlament és a Tanács rendelete az Európai Bankfelügyeleti Hatóság létrehozásáról – COM(501)végleges, 2009. szeptember 23.; Az Európai Parlament és a Tanács rendelete az Európai Biztosítás- és Foglalkoztatáinyugdíj-felügyeleti Hatóság létrehozásáról – COM(502)végleges, 2009. szeptember 23.; Az Európai Parlament és a Tanács rendelete az Európai Értékpapír-piaci Felügyeleti Hatóság létrehozásáról – COM(503)végleges, 2009. szeptember 23.

4.1.6 A nemzetközi **monetáris rendszert** is át kell tekinteni. A G-20-ak londoni, a G-8-ak l'aquilai és a G-20-ak pittsburghi csúcstalálkozóján a nemzetközi monetáris rendszer működését és reformját – az IMF kvóták elosztásától eltekintve – nem úgy kezelték, mint a világgazdaság fenntartható növekedésre való átállításának egyik központi prioritását. A G-20 és G-8 csúcson vállalt kötelezettségek egy része – amennyiben teljesülnek – azonban nagy hatással lehetne a devizapiacra és ezáltal e rendszer működésére.

4.1.6.1 Azok a döntések, hogy támogatják a fejlődő országokat és különösen Afrikát, a Nemzetközi Valutaalap forrásait a háromszorosára (750 milliárd dollárra) emelik, és további 250 milliárd dollárnyi különleges lehívási jogot létesítenek a válság által legsúlyosabban érintett országok pénzügyi támogatására, el kell, hogy gondolkodtassanak a magas fizetésimérleg-hiánnyal rendelkező országok támogatására forgalomba hozandó hatalmas dollármenyiséget illetően.

4.1.6.2 Második elemként az Egyesült Államok államadósságának a következő három évre előrejelzett emelkedése (egészen a GDP 100 %-ának megfelelő teljes adósságállományig), amelyet elősegít a hitelből való költekezés („deficit spending”) új politikája is, amellyel Obama elnök megkísérli kihúzni az országot a válságból, szintén további ösztönző a hatalmas dollármenyiségek piacra dobására, aminek jelentős következményei lesznek a nemzetközi gazdasági rendszerre nézve. Ez a helyzet a hatvanas évek második felében is megfigyelhető volt, és 1971-ben a dollár leértékelődéséhez és a rögzített valutaárfolyamok Bretton Woods-i rendszerének összeomlásához vezetett.

4.1.6.3 Ez a helyzet leginkább a kínaiakat nyugtalanítja, akiknek valutatartalékai az utóbbi tíz évben több mint 5 000 milliárd dollárral emelkedtek, és az elkövetkező években – ha lassabban is – valószínűleg tovább emelkednek majd. Ők aggodalommal figyelik a dollár gyengülését és hatalmas összegű valutatartalékaik lehetséges értéktelenségét.

4.1.6.4 Az euró, amely néhány év alatt a második legfontosabb nemzetközi befektetési valutává vált, (bármennyire is célszerű és kívánatos lenne) nem valódi alternatívája a dollárnak. Még kevésbé képzelhető el egy, a kínai valutahatóságok elgondolása szerinti „szupranacionális tartalékvaluta”, amely különleges lehívási jogok formájában létezne. Ezeket nemcsak a kormányok és nemzetközi intézmények között lehetne alkalmazni – mint eddig –, hanem a nemzetközi kereskedelmi és pénzügyi tranzakciók során is fizetőeszközként lenne használható. Új különleges lehívási jogok kibocsátása kétségtelenül hasznos eszköz ahhoz, hogy további tartalékokat hozzunk létre a fizetésimérleg-hiánnyal küzdő gazdaságok számára, a jelenlegi válságra azonban nem jelenthet hosszú távú megoldást.

4.1.6.5 Elég valószínű és kívánatos is, hogy az euró egyre inkább felvegye az ahhoz szükséges tulajdonságokat, hogy nemzetközi tartalékvalutává és a nemzetközi piacokon az áruk árának megállapításához használt referencia-pénzemmé válhasson. Az EGSZB azt is reméli azonban, hogy a kínai valuta, amely egy világméretben is egyre nagyobb súlyú gazdaságot képvisel, kikerül a kínai hatóságok védelme alól. A renminbi jüant tíz éven át a dollárhoz kötötték, csak 2005 óta kötik értékét egy más valutát is tartalmazó valutakosárhoz. A renminbi jüannak a nemzetközi piacokon szabadon átváltható valutává kell válnia.

4.1.6.6 Az EGSZB szerint nagyobb mértékű szerepvállalásra van szükség a nemzetközi szinten, Kína nem törekedhet továbbra is, mint a múltban tartós exportnövekedésre és a fizetési mérleg többletének felhalmozására, miközben másoktól azt várja, hogy kezeljék azokat a nemzetközi szinten felmerülő árfolyamproblémákat, amelyekhez a megtakarítások felhalmozását segítő és a belföldi kiadásokat fékező pénz- és adópolitikájával maga is hozzájárult.

4.1.6.7 A lebegő árfolyamrendszereken alapuló globális monetáris rendszert a devizák folyamatos és jelentős ingadozásai jellemzik a spekuláció következményeként. Ezen a globális gazdaságra rendkívül negatív hatással lévő helyzetet javítani lehetne a legfőbb ipari országok központi bankjai közötti politikai megállapodás megkötésével. Ennek keretében utóbbiak kötelezettséget vállalnának arra nézve, hogy amennyiben a valuta túl magas növekedésnek, vagy csökkenésnek van kitéve, közösen lépnek fel, hogy az átváltási árfolyamok volatilitását ésszerű sávok között tartsák.

4.1.7 **Európai pénzügyi szabályok létrehozása** – egy európai pénzügyi belső piac megvalósítása. ⁽⁶⁾ Az európai szinten hatályos jogszabályok és az euró dacára még mindig messze vagyunk a cél megvalósításától, még az euróövezetben is. A válság megmutatta, hogy megfelelő reformok segítségével, összhangban a de Larosière-jelentés ajánlásaival és az Európai Bizottság javaslataival, haladéktalanul olyan további intézkedéseket kell hozni ebben az irányban, amelyek messze túlmutatnak a már megtett erőfeszítéseken. Ez az EKB számára is gyorsabb és rugalmasabb fellépést tenne lehetővé. Nem szabad elfelejteni, hogy a pénzügyi rendszer elsődleges célja abban áll, hogy támogassa a vállalkozásokat és ösztönözze a vállalkozói szellemet, a növekedést és a foglalkoztatást: ezt a feladatot megkönnyítené egy megreformált, erősebben versenyközpontú, átlátható és különböző jegyeit tekintve integráltabb pénzügyi piac.

4.2 A reálgazdaság támogatása

4.2.1 Az Európai Bizottságnak az Európai Tanács 2009-es tavaszi ülésére megjelentetett közleménye, amely az „Impulzusok az európai gazdaság élénkítéséhez” ⁽⁷⁾ ambiciózus címet viseli, a jelenlegi válság leküzdésére teendő intézkedések között első helyen a polgárok és a gazdasági szereplők bizalmának helyreállítását említi a kereslet élénkítése és új munkahelyek teremtése érdekében. Fontos, hogy a javasolt intézkedések ne csak jó szándékú megnyilvánulások maradjanak, hanem konkrét eredményeket is hozzanak.

4.2.2 Az EGSZB véleménye szerint elsősorban a foglalkoztatás és a vállalatok számára rendelkezésre álló likviditás hiányának központi problémáját kell kezelni ⁽⁸⁾. Az ILO legújabb becslései szerint a válság 2007. decemberi kezdete óta mintegy 40 millió munkahely szűnt meg (ebből egyedül az OECD-országokban 7 millió), és a prognózisok még ennél is borúsabbak. Ezt a szociális vészhelyzetet csak a piacok működésébe vetett bizalom helyreállításával és a közszféra növekedést, versenyképességet, innovációt és foglalkoztatást elősegítő beavatkozásaival lehet megszüntetni.

⁽⁶⁾ Lásd a 3. lábjegyzetet.

⁽⁷⁾ COM(2009) 114 végleges, *Impulzusok az európai gazdaság élénkítéséhez*, 2009. március. 4.

⁽⁸⁾ Lásd *A foglalkoztatási csúcstalálkozó eredményeiről* készült EGSZB-véleményt (HL C 306., 2009.12.16., 70. o.)

Európának olyan gazdaságpolitikára és olyan programra van szüksége, amely vonzza a vállalkozásokat, és támogatja őket abban, hogy növekedjenek és munkahelyeket teremtsenek.

4.2.3 Az EGSZB teljes mértékben egyetért az Európai Bizottság célkitűzésével. A közleményben leírt intézkedések üdvözlendők, mivel a bank- és pénzügyi szektorban teendő, illetve a reálgazdaság támogatását és az európai belső piac felértékelését célzó azonnali intézkedésekről van szó. Ugyanakkor egy konvencionális és egyáltalán nem innovatív megközelítés rajzolódik ki belőlük, amelynek súlypontja az Európai Bizottság által közvetlenül végrehajtott és/vagy koordinált ágazatspecifikus gazdaságpolitikai intézkedések hatékonyabb alkalmazása.

4.2.4 Annak érdekében, hogy helyreálljon az európai gazdasági szereplőknek és polgároknak a közösségi intézmények és nemzeti hatóságok válságkezelői képességébe vetett bizalma, tudatosítani kell azt, hogy a válság nem tulajdonítható kizárólagosan a piac tökéletlenségének vagy kudarcának, sem azoknak a jelenségeknek, amelyek bár súlyosak, de konjunkturális jellegűek.

4.2.5 A nemcsak az európai, de a világgazdaság által is elszenvedett válság sajátossága, hogy olyan mélyebb és rendszerszerűbb okra vezethető vissza, amely a modern társadalom alapját jelentő és a cselekedeteit a gazdasági, szociális és társadalmi élet minden területén vezérlő etikai és morális értékekre (felelősségtudat, jogszertűség, társadalmi igazságosság) vonatkozik. A bizalom helyreállítására irányuló erőfeszítés nem korlátozódhat a kudarcot vallott piaci „mechanizmusok” valamiféle módosítására, hanem a közösségi makro- és mikrogazdasági intézkedéseket kell előtérbe helyezni.

4.2.6 Habár nem vonható kétségbe a jelenlegi problémáknak ez a megközelítése, azoknak a változásoknak a fényében, amelyeket a tagállamokbeli gazdasági növekedés fellendülése érdekében nemcsak a különböző nemzeti termelési rendszerekben, de az európai és nemzetközi politika szintjén is végre kellene hajtani, az Európai Bizottság közleményében felvetett megoldások elégtelenségnek, vagy legalábbis kevésbé hatékonyak tűnnek. Mindez egy olyan időszakban jelentkezik, amikor a kedvezőtlen hatások erősebben éreztetik hatásukat Európában (alacsonyabb GDP), mint az Egyesült Államokban, amely eközben erős és egységes programmal, valamint átfogóbb és hatásosabb állami beavatkozásokkal reagált. Az EU-nak támogatni kellene az összehangolt tagállami intézkedések végrehajtását. Ezért üdvözlendő lenne, ha az EU egy második gazdaságélénkítő tervet is kidolgozna, amely hatékonyabb és homogénebb az elsőnél.

4.2.7 Az európai gazdaság talpra állítását szolgáló rövid és középtávú intézkedések vonatkozásában az EGSZB azt az álláspontot képviseli, hogy az EU és a tagállamok figyelmét és pénzügyi forrásait elsősorban olyan, korlátozott számú beavatkozásra kell összpontosítani, amelyek igen jelentős hatást gyakorolnak a különböző piacokra és általában véve a különböző gazdasági szereplőkre. Ezeknek a beavatkozásoknak a következő szempontokat kell figyelembe venniük: a pénzügyi rendszerbe vetett bizalom helyreállítása, az európai gazdaságélénkítési terv javítása, az Unió legfontosabb intervenciós intézkedéseinek szükséges módosításai, valamint a válság által leginkább érintett tagállamok támogatása, a kelet-európai országokkal kezdve.

4.2.8 A pénzügyi rendszer működésébe vetett bizalom helyreállítása Az európai gazdaság akkor fog talpra állni, ha helyreáll a pénzügyi piacok stabilitása és működőképessége. Ennek során olyan új szabályokat kell betartani, és olyan új felügyeleti rendszereket kell figyelembe venni makro- és mikroszinten, amelyek nemzetközi szinten biztosítják e piacok rendezett és felelősségteljes működését. A pénzügyi területnek vissza kell térnie a gazdasági növekedés ösztönzését jelentő hagyományos és pótolhatatlan szerepéhez: a szereplők (vállalkozások, háztartások, hálózatok és szolgáltatások, infrastruktúrák, környezet és energia) tényleges tevékenységének finanszírozásához.

4.2.8.1 Ugyancsak megoldatlan marad a banki rendszerek támogatását szolgáló, mélyreható – és sajnos elkerülhetetlen – állami beavatkozások problémája. Az EGSZB szerint ennek az állapotnak nem szabad sokáig eltartania, és a szóban forgó beavatkozásokat illetően „kiszállási stratégiát” kell kidolgozni, amelynek keretében a bankokra – például a belső átszervezések és a kimutatott mérlegtartalékok mennyiségi és minőségi javításának vonatkozásában – rendszeresen kötelezettségeket rónak ki. E stratégia célja, hogy egy független és átlátható hitel- és nemzetközi pénzügyi piacba leheljen új életet, elkerülendő a legutóbbi fejlemények megismétlődését.

4.2.8.2 Tekintettel az Európai Bizottságnak a pénzügyi műveletek megerősített ellenőrzésére és átláthatóságára vonatkozó követelésére, amelyet a G-20-as csoport országai Londonban, a G-8-as csoport országai L'Aquilában, illetve a G-20-as csoport országai Pittsburghben megerősítettek, és figyelembe véve az Európai Bizottságnak és a Tanácsnak az európai pénzügyi rendszer reformjára vonatkozóan bejelentett javaslatát, az EGSZB értékelni fogja az erre vonatkozó javaslatot. Ugyanakkor úgy véli, hogy abban az esetben, ha a pénzügyek felügyeletét egy új európai, autonóm testületre ruházzák át, ez utóbbinak valódi cselekvési hatáskört kell kapnia. ⁽⁹⁾

4.2.8.3 Egy ilyen eljárás ösztönözné az európai pénzügyi felügyeleti szektorban létező eltérő jogi szabályozás harmonizációjának folyamatát, és egyidejűleg erősítené a szankciók kiszabásának lehetőségét.

4.2.9 Az európai gazdaságélénkítési terv javítása

4.2.9.1 Egy közelmúltbeli véleményében ⁽¹⁰⁾ az EGSZB felvette az Európai Bizottság által előterjesztett gazdaságélénkítési terv alapos átdolgozásának lehetőségét, nemcsak a pénzügyi források vonatkozásában, amelyek a mélyülő válságra tekintettel elégtelennek bizonyulnak, hanem azoknak az intézkedéseknek az eltérő kialakítása és kivitelezése tekintetében is, amelyeket a gazdaság élénkítése érdekében a tagállamokban szükséges meghozni.

⁽⁹⁾ Lásd a *de Larosière-csoport jelentéséről* készült EGSZB-veleményt ((HL C 318., 2009.12.23., 57. o.)). José Manuel Barroso 2009. szeptember 30-án, az EGSZB plenáris ülésén tartott beszédében hasonló álláspontot képviselt.

⁽¹⁰⁾ Vö. az EGSZB következő tárgyban készült véleményével: *Az európai gazdasági fellendülés terve*, HL C 182., 2009.8.4., 71. o.

4.2.9.2 A jelenleg prioritásként kezelt ágazatoktól (gépjárműipar, építőipar, kkv-k stb.) függetlenül, az ezekhez az intézkedésekhez való hozzáférés feltételeinek biztosítaniuk kell az intézkedések koherenciáját és egységességét, valamint az európai belső piac előírásainak teljes körű betartását.

4.2.9.3 Nem lenne ugyanis kívánatos, hogy bizonyos intézkedések, amelyeket a gazdaságélénkítési terv keretében a közösségi költségvetésből, vagy pedig a válság sújtotta ágazatok vagy országok vállalataiban szükségessé vált sürgősségi intézkedésekre a nemzeti kormányok által biztosított forrásokból finanszíroznak, bármilyen módon az egyes vállalatoknak vagy ágazatoknak a többiek hátrányára történő előnyben részesítésére vagy védelmére szolgálnának.

4.2.9.4 A belső piac az európai gazdaság egyik legfontosabb ösztönzője, erősítése és fejlesztése pedig a legjobb biztosítéka a gazdasági kezdeményezések virágzásának és az új munkahelyek létrejöttének. A gazdaságélénkítési terv keretében európai és nemzeti szinten tervezett intézkedések koordinálásának és felügyeletének bizonyítania kell az uniós polgárok számára, hogy az Unió a közösségi joggal összhangban, valamint a polgárok és a válság nyomán különösen segítségre szoruló területek érdekében képes kezelni a pénzügyi támogatásokat.

4.2.9.5 Az EGSZB úgy véli, hogy a produktív tevékenységek támogatására irányuló ilyen intézkedések esetében kiemelt figyelmet kell szentelni a kkv-knak (a finanszírozás könnyítésére vonatkozó specifikus terv és egyszerűsített eljárások, például a kisvállalkozói intézkedéscsomag révén). Az európai gazdaságélénkítési terv nem jeleníti meg kellő súllyal a kkv-k gazdasági támogatását célzó különböző intézkedéseket. A kisebb vállalkozások tekintetében, amelyek az EU teljes foglalkoztatása szempontjából hatalmas jelentőséggel bírnak, az EGSZB azt az álláspontot képviseli, hogy a kezdeményezéseket egy olyan makrogazdasági keretbe kell besorolni, amely tekintetbe veszi a következő szempontokat: nemzeti és helyi sajátosságok, az ágazatok eltérő specializációs szintje, az új készségekre vonatkozó szükséglet, a vállalatok támogatására szolgáló innovatív technológiák és infrastruktúrák.

4.2.9.6 A kkv-k növekedési kilátásaira vonatkozó megfelelő európai és nemzeti referenciakeret nélkül fennáll az intézkedések széttagozódásának és elaprózódásának veszélye, ahogy ez a múltban is megtörtént. Ennek eredménye pedig az, hogy bár mindenként támogatnak, senkit sem segítenek valójában abban, hogy terjeszkedni tudjon, és javíthassa termékeinek és szolgáltatásainak minőségét.

4.2.9.7 Az EGSZB továbbá úgy véli, hogy a szociális gazdaság vállalkozásainak és szervezeteinek a szociális párbeszéd és az egyeztetés eszközeinek segítségével történő szorosabb bevonása hozzájárulhat a válság leküzdéséhez.

4.2.10 A meghatározó közösségi politikák módosítása

4.2.10.1 Az EGSZB véleménye szerint az európai gazdasági szereplők bizalmának helyreállítása érdekében arra is szükség van, hogy a fontos gazdasági és szociális területekre vonatkozó közösségi politikák, különösképpen a kohéziós politika irányításában az Európai Bizottság radikálisan változtasson munkamódszerén.

Ezzel kapcsolatosan egyik véleményében ⁽¹¹⁾ az EGSZB már ismertette álláspontját, és számos módosításra tett javaslatot.

4.2.10.2 A jelenleg valamennyi országot sújtó súlyos gazdasági válság, amely előreláthatólag 2010-ben sem ér véget, szükségessé teszi a strukturális alapok (ERFA és ESZA) kezelésének radikális reformját, valamint a 2007–2013-as programozási időszakra tervezett intézkedések átdolgozását. Habár az Európai Bizottság jelenleg az eljárások egyszerűsítésére, a kifizetések gyorsítására és az egyes ágazatspecifikus intézkedések célterületeinek újrafogalmazására vonatkozó javaslatokon dolgozik, ezek nem elégségesek. Azért van szükség ezekre az intézkedésekre, hogy fennmaradjon az EU kohéziója, amelyet jelenleg a válság fenyeget.

4.2.10.3 Az EGSZB felszólítja az Európai Bizottságot, hogy a világméretű válságra való tekintettel sokkal jobban törekedjen a tervezett intézkedéseknek az új fejleményekhez történő hozzáigazítására, ami mindenképpen szükségessé teszi ezeknek a politikáknak az átfogó újragondolását. Az EU leghátrányosabb területeinek nyújtott pénzügyi támogatás átgondolásakor azzal a potenciális konfliktussal is foglalkozni kell, amely a központi állami és a regionális igazgatás között a vészhelyzetek megoldásához szükséges, strukturális alapokból származó források kezelésekor jelentkezhetsz.

4.2.10.4 Az EGSZB a kohéziós politikát illetően is úgy véli, hogy az ilyen jellegű támogatásban részesülő valamennyi ország számára helyi és ágazatspecifikus prioritásokat kellene meghatározni, annak érdekében, hogy a közösségi és tagállami eszközöket a gazdasági és társadalmi szempontból legnagyobb hatású programokra és projektekre lehessen koncentrálni. A kohéziós politika újrafogalmazásakor a következő alapelvekre kellene összpontosítani: koherencia az intézkedések kiválasztásánál, a vállalkozások támogatására szolgáló intézkedések európai és tagállami szintű koordinálása, valamint közös programok a szakképesítésre és az új készségek fejlesztésére.

4.2.10.5 Egyszerűen, a válságnak nemcsak arra kellene ösztönöznie az EU-t, hogy jobban hasznosítsa az általa már birtokolt közösségpolitikai eszközöket, hanem arra is, hogy **európai közpénzekből** (lehetőség szerint eurókötvényekből) **finanszírozható** új eszközöket dolgozzon ki, mint például az infrastruktúrák javítása, egy környezetvédelmi terv elindítása vagy új energetikai és kommunikációs (pl. széles sávú) **európai hálózatok** kialakítása, ami rendkívüli módon előrelendítené a gazdaságélénkítést.

4.2.10.6 Az EGSZB úgy véli, hogy ez példa nélküli lehetőséget teremt a jelenlegi **közösségi költségvetés** mind mennyiségi, mind minőségi szempontból történő alapos átgondolására. Emellett – talán egy szakértői csoport keretében – az **adópolitikával** is foglalkozni lehetne, amely egy olyan, a növekedés és fejlődés szempontjából döntő kérdés, amelyet közösségi szinten nem szabad továbbra is figyelmen kívül hagyni, és a szociális és környezeti dömping céljaira felhasználni.

⁽¹¹⁾ Vö. az EGSZB véleményével a következő tárgyban: A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának a 2007–2013-as programozási időszakra vonatkozó kohéziós politikai stratégiákról és programokról folytatott tárgyalások eredményeiről, HL C 228., 2009.9.22., 141. o.

4.2.11 A gazdasági válság által leginkább érintett országok támogatása, a keleti EU-tagállamokkal kezdve

4.2.11.1 Az EGSZB úgy véli, hogy ha már nem jött létre egy ad hoc alap a válság által leginkább érintett országok számára (a legbefolyásosabb EU-tagállamok elvetették ezt a javaslatot), az EU leggyengébb gazdaságainak a stabilizálását szolgáló kezdeményezések érdekében az Európai Bizottságnak mégiscsak ki kellene dolgoznia egy pénzügyi intézkedéscsomagot (többek között az Európai Újjáépítési és Fejlesztési Bankon keresztül), ahogy ez jelenleg kezdetét is vette. Kiemelt figyelmet kell szentelni ebben az összefüggésben a kelet-európai tagállamoknak, következésképpen e célból külön pénzügyi támogatásokat kell rendelkezésre bocsátani. Az ezeknek az országoknak nyújtandó kiemelt támogatás igénylésének számos oka van. Ennek hiányában a belső piaccal együtt összeomlik az integráció második pillére is, vagyis a bővítés.

4.2.11.2 Az EU-nak az elkövetkező hónapok és évek során egy sor nehezen megoldható problémával kell szembesülnie (ezek közé sorolható a gazdasági és foglalkoztatási válság, a szociális konfliktusok, a végrehajtandó intézményi reformok, a tagállamok közötti belső különbségek), ehhez hozzáadódik még az a növekvő euroszeptizmus, amely a pártok, számos tagállam kormánya és a közösségi szinten hozott döntésekkel meglehetősen elégedetlen közvélemény részéről megnyilvánul.

4.2.11.3 Akkor áll helyre az európai gazdasági és szociális modellbe, valamint e modell azon képességébe vetett bizalom, hogy valamennyi tagállamot szolgáló megfelelő megoldást képes találni, ha az EU a leggyengébb tagállamok problémáival is foglalkozik, és segít ezeknek az országoknak nehézségeik megoldásában.

4.2.11.4 A számos kelet-európai ország hitelezési ágazatát, pénzügyi szolgáltatásait és feldolgozóiparát érintő válság nem olyan méretű, hogy megoldhatatlan problémát jelentene az EU számára. Ezeknek a gazdasági tevékenységeknek jó része a 15-tagú EU-ból érkező pénzügyi támogatások és közvetlen beruházások segítségével valósult meg. Alig elképzelhető, hogy azt a közeledési folyamatot követően, amelyet ezektől az országoktól az EU-tagság érdekében elvártak, most az egyedül, korlátozott hatással járó minimális gazdasági beavatkozások politikáját folytatnák velük szemben. Ez egy rövid és középtávon visszafordíthatatlan stratégiai és gazdasági hiba, valamint a politikai rövidlátás meglehetősen súlyos megnyilvánulása, ami akadályozhatja az európai integráció jövőjét.

4.3 Segítségnyújtás az uniós polgároknak

4.3.1 A válságot követően „új egyensúly áll majd be, a korábbi-tól azonban eltérő szinten: meg kell majd tanulnunk alacsonyabb színvonalon élni”. Amennyiben beigazolódnak a fenti előrejelzések, ⁽¹²⁾ az egyetlen biztos dolog azok bizonyossága, akik – remélhetőleg csak rövid ideig – még alacsonyabb színvonalon lesznek kénytelenek élni.

⁽¹²⁾ John Nash, Nobel-díjas közgazdász, 2008. október.

4.3.2 Meg kell akadályozni, hogy újból a cégek és a munkavállalók fizessék meg a piac számláját, miközben a tőke ismét biztosabb piacokra vonul, és továbbra is kivonja magát a pénzügyi ellenőrzés alól. Különben a munkabér további erodálásának lehetünk tanúi, amely akár a piacgazdaság szociális legitimitációjának elvesztését is eredményezheti. Ha el akarjuk kerülni ennek kockázatát, ki kell építeni és meg kell erősíteni a szociális piacgazdaság európai modelljét, és ismételten az embert kell a gazdasági rendszer középpontjába állítani.

4.3.3 A fentiek alapján az EGSZB úgy véli, fontos, hogy a kormányzatok és az Unió is nagyobb figyelmet szenteljen az adópolitikának, és hogy a nagyobb mértékű koordináció megvalósítására irányuló erőfeszítések folytatódjanak a belső piaccal összeegyeztethetetlen egyenlőtlenségek elkerülése érdekében. Ugyanakkor azokat a reformokat kell előnyben részesíteni, amelyek az adóemelések helyett szélesítik az adóalapot, és jobban figyelembe veszik a vagyont, mint a vállalatok gazdasági tevékenységét és a munkateljesítményt.

4.3.4 Elejét kell venni annak is, hogy a pénzügyi válság súlyos következményekkel járjon a tagállami nyugdíjrendszerekre, mint ahogy az az Egyesült Államokban történt. Ott a fedezeti alapok válsága miatt néhány nyugdíjbiztosítási alap jelentős veszteséget könyvelt el, ami ennek megfelelő értékcsökkenést eredményezett azoknak a munkavállalóknak a megtakarításaiban, akik korábban ilyen nyugdíjbiztosításokat kötöttek. Az EGSZB szerint az európai polgárok és munkavállalók érdekvédelmére kellene törekedni.

4.3.5 A fokozódó igazságtalanság és egyenlőtlenség máris korlátozza a szabadságot, és ez tovább folytatódik. Mindez veszélyt jelent a demokráciára az európai országokban és különösen az EU-ban, amelynek még hatalmas demokratikus deficitet kell leépítenie, és az újonnan elszegényedettek körében legalábbis alássa a válság leküzdésére és a fenntartható fejlődés támogatására szolgáló intézkedések iránti konszenzust.

4.3.6 Az EGSZB szerint éppen most adódik egy fontos lehetőség az EU számára, hogy a válság által a legérzékenyebben érintett polgárok, vállalatok és munkavállalók által is érzékelhető, konkrét kezdeményezésekkel igazolja polgárközeliségét.

4.3.7 Erre olyan intézkedések keretében kell sort keríteni, melyek célja a jogok védelme: az EU-nak ezért saját kezdeményezésekkel kell előrukkolnia a szociálpolitika terén. A szociális kérdést a 4.4.3. pontban említett stratégiai csomagban átfogóan figyelembe kell venni. Intézkedéseket kell hozni a gazdaságpolitika terén is (többek között a lisszaboni stratégiához rendelt speciális eszközöket) és a leginkább veszélyeztetett vállalatok megsegítésére. Ezeket az EU-nak a tagállamokkal közösen kell megvalósítania (lásd a 4.2. pontot).

4.3.7.1 Strukturális intézkedésekre van szükség a munkaerőpiac átláthatóbbá és befogadóbbá tétele érdekében, európai szinten egyeztetett szabályokkal, valamint egyszerűsített eljárásokkal és az ESZA keretében történő előrehozott kifizetésekkel.

4.3.7.2 Intézkedéseket kell hozni az olyan vállalatok támogatása érdekében, amelyek Európában elkötelezik magukat a társadalmi felelősségvállalás alapelveinek megvalósítása és tiszteletben tartása mellett, illetve harmadik államokban a szociális záradék elve mellett.

4.3.8 Az EGSZB azt reméli, és azt kéri az Európai Bizottságtól, hogy az európai szociális partnerekkel közösen mozgasson meg minden követ annak érdekében, hogy – pénzügyi ösztönzők (pl. a strukturális alapok) révén is – olyan megállapodásokat és/vagy megoldásokat ösztönözzenek, amelyekkel enyhíthetők a válság vállalatokra és munkavállalókra gyakorolt hatásai. Ehhez el kellene terjeszteni az egyes országokban megfigyelhető bevált módszereket.

4.3.9 Az EGSZB arra kéri a Tanácsot, hogy hozza meg a szükséges intézkedéseket egy *európai etikai kódex* kibocsátásához, hogy ki lehessen jelölni a cselekvési keretet, csökkenteni lehessen a jövedelemkülönbségeket és biztosítani lehessen az új igazságos elosztást, és mindezt nem csak a pénzügyi szektorban. A jövedelemkülönbségek az egyenlőtlenség aránytalan és teljesen indokolatlan megnövekedéséhez vezettek. Olyan európai megállapodásra lenne szükség, amelyben valamennyi oldal képviselteti magát.

4.4 A politikai és polgárközeli EU felé

4.4.1 Az EGSZB szerint a válság leküzdéséhez az EU-nak olyan döntéshozatali eszközökre van szüksége, melyekkel ma még nem rendelkezik. Ez a fő oka tértelenségének, amely pedig azt a veszélyt rejti magában, hogy az EU marginalizálódik az olyan hatalmi központokkal szemben, mint Kína vagy az Egyesült Államok. Ezért az EGSZB-nek az a véleménye, hogy az EU-nak konkrét cselekvőképességre kell szert tennie – akár átmeneti eszközök révén is –, hogy ne vesszen kárba a jelenlegi mélyreható változások idején végzett munka és az elkötelezettség.

4.4.2 **„Politikai kormányzás”**: az EGSZB szerint a jelenlegi válság egyik fő oka a politika megosztottságában és hibáiban keresendő. A politika – egységes szemlélet hiányában – cselekvőképtelen volt, és végül mind világ-, mind pedig európai szinten lemondott vezető szerepéről. Ennek eredménye nyilvánvaló.

4.4.2.1 **„Nemzetközi kormányzás”**: az EU mind ez idáig nem rendelkezik sem közös külpolitikával, sem önálló felhatalmazással a válság leküzdésére. Pedig szükség lenne arra, hogy az EU – legalább az eurózonát illetően – nemzetközi szinten és főként azokban a szervezetekben, amelyek reformjaihoz éppen hozzáfogunk, egységesen lépjen fel, és ellensúlyt képezzen a többi gazdasági és politikai blokk befolyásával szemben. Az EU a világ legnagyobb áru- és szolgáltatási piaca és a legszegényebb országok megsegítésére szolgáló állami fejlesztési segélyek legnagyobb finanszírozója. Pénznemünk, az euró pedig a világ második legfontosabb tartalékvalutája. Európa tehát „gazdasági óriásnak” számít. Azoknak a lehetőségeknek a szempontjából viszont, hogy az EU befolyással legyen a nemzetközi döntésekre, „politikai törpének” tekinthető. Igazi paradoxonról van szó, amely felfoghatatlan az európai polgárok számára. Ehelyett az európai javaslatoknak és értékrendnek éppen hogy nagyobb szerepet kellene játszaniuk a világpolitikában.

4.4.2.2 Az állam-, illetve kormányfőknek tehát rá kell szánniuk magukat arra, hogy elismerjék e korlát létezését, és célul tűzzék ki annak ledöntését. Jelenleg úgy viselkednek, mint egy kapitány nélküli futballcsapat, amiért magas anyagi és politikai árat fizetnek. Ahhoz, hogy meggyőződjünk erről, még csak a történésekre és/vagy az alapító atyákra sincs szükség („Ha egy egységes Európa képes lenne valaha arra, hogy osztozzon a közös örökségen, akkor három- vagy négyszázmillió lakosa határtalan boldogságban, jólétben és tiszteletben élhetne” – W. Churchill, 1946.). Minél előbb olyan kötelező érvényű megállapodást kell tető alá hozni a válság leküzdésére, amelyből aztán közösségi módszer válhat, nem pedig fordítva, ahogy az ma történik.

4.4.3 **„Gazdasági kormányzás”**: fő célként azt kell kitűzni, hogy az EU megkapja az ahhoz szükséges eszközöket, hogy közös makrogazdasági és ágazatspecifikus vezérelveket határozzon meg és fejlesszen ki (legalább az eurózónára, és kedvező hatásokkal mind a 27 tagállamra); a közös európai monetáris politikát – az euróövezettől kezdve – közös gazdaságpolitikának kellene kísérnie, melynek nem szabad pusztán az összehangolásra való törekvésre korlátozódnia, és amely beavatkozásokat irányoz elő az európai érdekek szempontjából stratégiai jelentőségű területeken (környezetvédelem, energiaügy, innováció, bevándorlás, foglalkoztatás, kohézió stb.). **Új növekedési, fenntartható fejlődési, versenyképességi és foglalkoztatási csomagot** kell kidolgozni – olyat, amely elsősorban a szociális és a környezeti szempontokat figyelembe vevő piacgazdaságot értékeli fel, és a belső piac teljes kiépítését célozza, ahogyan azt a lisszaboni stratégia is előírja.

Kelt Brüsszelben, 2009. december 16-án.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Mario SEPI

4.4.4 **„Szociális kormányzás”**: egy ilyen európai csomag kiemelt céljai között a szociál- és a kohéziós politikának is szerepelnie kell. Az EU-nak több beavatkozási lehetőséggel kellene rendelkeznie a szociálpolitika terén⁽¹³⁾ az alapvető szociális jogok „minimumküszöb”-ének vagy minimumszabályának meghatározása érdekében. A fenti okok cselekvőképesebb Európát tesznek szükségessé. Emlékeztetni kell arra, hogy az EU politikai célkitűzésekkel bíró gazdasági projektként jött létre (ESZAK, EGK és az euró).

4.4.5 Az EGSZB szerint ezért most még jobban be kell vonni a polgárokat (és főleg a fiatalokat) az európai integrációs folyamatba, és ki kell próbálni a polgári szerepvállalás új formáit. Olyan kérdésről van szó, melyet nem szabad a véletlenre bízni. Nagy hatással lenne a közvéleményre, ha az EU például olyan hatékony és nagy horderejű javaslattal állna elő, amelynek középpontjában a polgárok állnának, és amelyben a döntéshozatal új részvételi eljárásaira tennének javaslatot az európai politika legfontosabb területeire vonatkozóan. Ez kitűnő módja lenne annak, hogy szilárd kapcsolatot építsünk ki az uniós polgárok és intézményeik között, és hozzájárulna az EU demokratikus deficitjének csökkentéséhez. Ez döntő jelentőségű kérdés az EU jövőjének szempontjából, amelyet nem szabad tovább halogatni, bár a Lisszaboni Szerződés egy kis lépést jelent előre.

4.4.6 Jelentős hozzájárulást tehet e téren az „európai civil társadalom”. Nem maradhat mellékes dolog, nem lehet elszigetelt területként tekinteni rá, illetve nem lehet csak valami elleplezésére használni. Ez kihívást jelent az EGSZB, illetve „Program Európa számára” elnevezésű kezdeményezése szempontjából.

(13) José Manuel Barroso 2009. szeptember 30-án, az EGSZB plenáris ülésén tartott beszédében hasonló álláspontot képviselt.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Összehangolt cselekvés a kutatók szakmai előrehaladásának és mobilitásának fellendítésére az Európai Unióban

(2010/C 255/03)

Önálló előadó: **Pedro ALMEIDA FREIRE**

2009. július 16-án az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság úgy határozott, hogy eljárási szabályzata 29. cikkének (2) bekezdése alapján saját kezdeményezésű véleményt dolgoz ki a következő tárgyban:

Összehangolt cselekvés a kutatók szakmai előrehaladásának és mobilitásának fellendítésére az Európai Unióban.

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Foglalkoztatás- és szociálpolitika, uniós polgárság” szekció 2009. november 10-én elfogadta véleményét. (Önálló előadó: Pedro ALMEIDA FREIRE.)

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2009. december 16–17-én tartott, 458. plenáris ülésén (a 2009. december 16-i ülésnapon) 174 szavazattal, 8 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Ajánlások

- A tudomány és a technológia területén rendelkezésre álló európai emberi erőforrás bővítése és a mobilitás előmozdítása kulcsfontosságú tényező az Európai Kutatási Térség (EKT) megvalósításában és annak biztosításában, hogy az EU világszinten versenyképes maradjon, és meg tudjon felelni a jövőben előtte álló legfontosabb kihívásoknak;
- sürgős intézkedésekre van szükség az oktatással, a kutatással, a munkaerővel és a társadalombiztosítással kapcsolatos politikák koordinációjának javítása érdekében, biztosítandó, hogy az oktatási, tudományos és szociálpolitikai eszközök összehangolt módon kerüljenek kialakításra, hogy Európa elérhesse céljait ezen a téren;
- az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság javasolja, hogy az emberi erőforrással kapcsolatosan létező programokat erősítsék meg és hangolják jobban össze, valamint mozdítsák elő a mobilitást. Konkrétan pedig – más intézkedésekhez kapcsolódóan – használják ki az EU nyolcadik kutatási és technológiafejlesztési keretprogramjával kapcsolatos vita által nyújtott lehetőséget a humán tőke fejlesztésére és a kutatási tevékenységek terén a magas szintű képzéshez kapcsolódó fórum létrehozásának előmozdítására;
- az EGSZB javasolja azt is, hogy hozzák létre a tudomány és a technológia terén rendelkezésre álló európai emberi erőforrások megfigyelőközpontját, amely képes egységes és összehasonlítható információ összegyűjtésére, elemzésére és közzétételére a területen tapasztalható fejlemények, valamint az Európában és a nagyvilágban alkalmazott nemzeti humán erőforrás-politikák tárgyában;
- az EGSZB koordinált lépéseket tart szükségesnek – különösen a felvétel, a pályafutás és a szociális jogok terén – annak érdekében, hogy javuljon a kutatók szakmai előrehaladása és mobilitása az Európai Unióban a foglalkoztatási helyzet és a szakmai előmenetel tekintetében;

- az EGSZB végezetül kéri, hogy mind az új, az EU által most összeállítani tervezett európai innovációs paktum, mind pedig a lisszaboni stratégia jövőbeni felülvizsgálata megfelelően vegye figyelembe a tudomány és technológia terén rendelkezésre álló emberi erőforrás bővítésének szükségességét, valamint biztosítsa annak megfelelő képzettségét.

2. Bevezetés

2.1 A lisszaboni stratégia kontextusában mind közösségi, mind pedig nemzeti szinten egyre jelentősebb szerepet töltenek be a kutatással, technológiai fejlesztéssel és innovációval kapcsolatos politikák.

2.2 Az Európai Kutatási Térségnek – és e tekintetben a humán tőke fejlesztésének – az európai versenyképességi, növekedési és foglalkoztatási stratégia keretében adott új lendület bizonyíték arra, hogy Európában a tudomány és a technológia terén rendelkezésre álló emberi erőforrás bővítése és a mobilitás fokozása központi jelentőséggel bír e stratégia sikerre vitelében.

2.3 Az Európai Unió új, integráltabb és szociálisabb beállítottságú innovációs stratégiát tervez kidolgozni, amelyben központi jelentőséget kap a tudásháromszög. Ennek megfelelően az emberi tényező kulcsfontosságú annak biztosításában, hogy az EU világszinten versenyképes maradjon, és meg tudjon felelni a következő évtizedekben előtte álló legfontosabb kihívásoknak.

2.4 A tudás szabad áramlását és a mobilitást az állam- és kormányfők egyre inkább alapvető tényezőként ismerik el az uniós oktatási és kutatási politikákban és az európai együttműködésben. Számos különböző európai program törekszik arra, hogy tevékenységi körén belül választ adjon ezekre a kihívásokra. Ilyen konkrétan: – a fiatalok felsőoktatási mobilitásával kapcsolatos Erasmus program; – a harmadik országokkal való együttműködést közös mester- és doktori képzés, valamint felsőoktatási intézmények partnersége révén javítani célzó Erasmus Mundus program; – a kutatási és technológiafejlesztési keretprogram, amelyen belül

központi szerepe van a kutatók mobilitásának előmozdítását célzó, leginkább *Marie Curie*-intézkedéseiről ismert *People* elnevezésű egyedi programnak. A felsőoktatással kapcsolatos bolognai folyamat célja a felsőoktatás európai dimenziója, a mobilitás és az együttműködés előmozdítása. A már létrehozott programok és a kifejlesztett erőfeszítések ellenére azonban általános az a nézet, hogy sok még a tennivaló.

2.5 Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság a „Jobb szakmai előmeneteli lehetőségek és több mobilitás: Európai kutatói partnerség” című európai bizottsági közleményről szóló véleményét⁽¹⁾ követve határozott úgy, hogy összeállítja ezt a saját kezdeményezésű véleményét, így járulva ismét hozzá egy, az Európai Unió humán tőkéjének fejlesztését célzó stratégiához, és kötelezve el magát egy olyan kutatási politika és innovációs stratégia mellett, amely az emberi erőforrást (amint az EGSZB mindig is hangsúlyozta) az integrációs politika és a szociálpolitikai menetrend kontextusában veszi figyelembe.

2.6 A lisszaboni stratégia 2010-ben megújításra kerül, és bevezetik az új európai innovációs tervet, ezzel párhuzamosan pedig az Európai Kutatási Térség megújítja 2020-ra vonatkozó jövőképét.

2.7 A gazdasági válság idején mind a nemzeti, mind pedig az uniós politikai napirendben továbbra is kiemelt jelentőséget kell kapnia a kutatásba és a fejlesztésbe történő fokozottabb magán- és állami beruházások, valamint a tudomány és a technológia terén rendelkezésre álló emberi erőforrás bővítésének biztosítása melletti kötelezettségvállalásnak.

2.8 Nagy szükség van tehát arra, hogy közös célokat tűzzünk ki uniós szinten, és ösztönözzük a tudományos és technológiai terén rendelkezésre álló emberi erőforrás szintjét biztosító intézkedéseket; ezek nélkülözhetetlenek az EU által maga elé tűzött nagyratörő célok eléréséhez.

2.9 Ilyen cél például a tudományokat és a technológiát (a matematikától a természettudományokig és a mérnöki tanulmányoktól a társadalomtudományokig, illetve a humán tudományokig) tanuló fiatalok száma folyamatos növekedésének, illetve ezen a területen több doktori cím megszerzésének biztosítása, a nők arányának növelése a tudósok körében és annak garantálása, hogy Európa vonzó perspektívát nyújtson, és rendelkezzen a szükséges, tudományos és technológiai végzettségű emberi erőforrással ahhoz, hogy megszüntesse a jelenlegi egyensúlytalanságot a transzatlanti kapcsolatokban és biztosítsa az Európa és a világ többi része közötti áramlások pozitív mérlegét. Ezek új célkitűzések, amelyekkel ki kellene egészíteni a lisszaboni menetrendet ezen a téren.

2.10 Ahhoz, hogy elérje a fenti célokat, Európának kiváló tudásközpontokat és -hálózatokat kell kialakítania, amelyek vonzóak a nemzetközi szinten legtehetségesebbek számára, és – amire nagy szükség van – növelik a tudomány és a technológia oktatásának és kultúrájának társadalmi bázisát.

3. Erős európai és nemzeti szakpolitikák szükségessége a tudomány és a technológia terén rendelkezésre álló humán erőforrást illetően

3.1 Az EGSZB felismeri azt a lehetőséget, amelyet egyrészt a fent említett, egy EGSZB-velemény tárgyát képező európai bizottsági közlemény, másrészt pedig az Európai Kutatási Térségről szóló zöld könyv⁽²⁾ nyújt. Ez utóbbi kijelenti, hogy az EKT egyik fő prioritása a kutatók érdekében létrehozott, jobb szakmai előmenetelt és mobilitást biztosító európai partnerség. Jelen véleménnyel az EGSZB tovább kíván menni és támogatni szeretné a José Mariano Gago portugál és François Biltgen luxemburgi miniszter által más miniszterekkel közösen 2009. április 30-án elkészített „Európai partnerség a KTF-karrier vonzóbbá tételének és az európai kutatók mobilitási feltételeinek a javításáért – Javasolt kiemelt intézkedések” című dokumentumban⁽³⁾ foglalt javaslatokat, gyakorlati intézkedésekkel segítve így az előrelépést a tudomány és a technológia terén rendelkezésre álló emberi erőforrással kapcsolatos uniós politika terén.

3.2 Az EGSZB – amely maga is számos saját kezdeményezésű véleményt dolgozott ki e témához kapcsolódóan – elismeri az ezen a területen uniós szinten végzett jelentős munkát.

3.3 A tudomány és a technológia terén rendelkezésre álló emberi erőforrás kérdése 2000 márciusa óta az EU e területre meghatározott stratégiájának szerves részét képezi. 2002-ben a barcelonai csúcscélul tűzte ki Európa számára, hogy 2010-re a GDP 3 %-át fordítsák kutatásra és fejlesztésre (K+F). Ehhez becslések szerint mintegy félmillióval több kutatóra van szükség.⁽⁴⁾

3.4 Ezek a számok alátámasztják, hogy olyan közös európai politikára van szükség ezen a téren, amely jóval túllép a nemzeti politikák úgynevezett nyitott koordinációs együttműködésén, és amelynek ráadásul része az is, hogy megváltoztatja a kutatók – köztük a fiatalok – foglalkoztatási helyzetét és szakmai előmeneteli lehetőségeit a felvétel, a pályafutás és a szociális jogok terén.

3.5 Annak ellenére, hogy a K+F-célú befektetésekkel kapcsolatos célkitűzés azt jelenti, hogy a GDP 3 %-ának megfelelő összegből 2 % a magánszektorból származik, nem várhatjuk azt, hogy a gazdaság egyedül viselje ezt a terhet – a kormányokra jelentős mértékű felelősség hárul ezen a téren. Minthogy a kutatói munkalehetőségek nagy részét az ipar nyújtja, Európában jobb feltételeket kell teremteni a magánszektorban – ideértve a kis- és középvállalkozásokat is – és a magánszektor által végzett kutatói munkához annak érdekében, hogy elérhessük a kitűzött célokat. Ennek egyik módja például ösztönzők kialakítása üzleti hálózatok és klaszterek létrehozására az európai gazdaság kulcsfontosságú ágazataiban.

(2) Zöld könyv: „Európai Kutatási Térség: új perspektívák” (COM-2007) 161 végleges), 2007. április 4.

(3) 10003/09. számú tanácsi dokumentum, 2009. május 18.

(4) Lásd a *High Level Group on Human Resources for Science and Technology in Europe* [a humán erőforrással foglalkozó magas szintű csoport] „Report by the High Level Group on Increasing Human Resources for Science and Technology in Europe 2004” című jelentését, European Communities 2004.

(1) HL C 175., 2009.7.28., 81. o.

3.6 Az egy kutatóra jutó közfinanszírozás Európában továbbra is sokkal alacsonyabb, mint az USA-ban és Japánban. A közszférabeli foglalkoztatási feltételeknek és kilátásoknak emiatt szerves részét kell képezniük az európai kormányok tudománnyal kapcsolatos politikájában foglalt célkitűzéseknek. Hatalmas különbség van ezenkívül a teljes népességre jutó kutatók számában az Egyesült Államokhoz és Japánhoz képest: míg az EU-ban 1 000 lakosra mintegy 6 kutató jut, addig ez a szám Japánban és az USA-ban 9 és 10 között van.

3.7 A felsőoktatási intézményeknek mint a kutatók képzéséért elsősorban felelős testületeknek új módszerekkel kell előállniuk az oktatásnak és képzésnek a programjaikba való jobb beépítésére és a gazdasággal való sikeresebb, az egész életen át tartó tanulás fejlesztését célzó együttműködésre. Ezeknek az intézményeknek meg kell változtatniuk az ebben a kérdésben tanúsított hozzáállásukat, részeként annak a küldetésnek, hogy az emberi erőforrást egy tudásalapú társadalom számára képezzék ki a tantervek átalakításával, az iparági K+F-hez kapcsolódó képzés melletti elköteleződéssel, új lehetőségek felajánlásával – többek között a kutatói hivatást későn választóknak –, illetve a nők, az etnikai kisebbségek és a hátrányos helyzetű csoportok (köztük a különleges bánásmódot igénylők) hozzáféréseinek javításával, akik a kutatást és a tudományt olyan területnek tekinthetik, amely társadalmi előrelépési és személyes fejlődési lehetőséget nyújt számukra a mai társadalomban.

3.8 Még mindig nem megfelelő mértékű, és további bővítésre szorul a diákok részvétele – nem csupán a diploma utáni tanulmányokat folytatóké, hanem a még nem diplomázottaké is – a tanterv rendes részeként az akár a magánszektorban is folyó kutatási tevékenységekben.

3.9 Olyan intézkedésekre is szükség van, amelyek a tudományos, a mérnöki és a technológiai hivatást vonzóbbá teszik a fiatalok számára, a társadalomtudományi és humán tárgyak elhanyagolása nélkül. Hatalmas különbség van a gazdaság és az egyetemek, illetve a közsféra által nyújtott szakmai előmeneteli lehetőségek között, de a nemzeti kormányoknak és az Európai Bizottságnak összehangolt módon kiemelt szerepet kell betöltenie ezen a területen. Ez központi tényező az EKT kialakítása és az EU jövőbeni jóléte és versenyképessége szempontjából.

3.10 A tudományos oktatás is fontos tényező, ugyanis felkeltetheti a gyermekek és a fiatalok kíváncsiságát és érdeklődését a tudományos pályafutás iránt. Az EKT sikeréhez mindenképpen szükség van a képzések és a – már az általános és középiskolától kezdve – minőségi oktatás iránti elkötelezettségre. Ez kísérletek elvégzésében, a tudományos világgal és az iparral kialakított kapcsolatokban, illetve a megfelelően képezett tanárok biztosításában testesül meg. ⁽⁵⁾

⁽⁵⁾ Lásd az alábbi kiadványokat: „Encouraging Student Interest in Science and Technology Studies” *Global Science Forum*, OECD 2008., „Mathematics, Science and Technology Education Report, The Case for a European Coordinating Body” *European Roundtable of Industrialists (ERT)*, 2009. augusztus.

3.11 Azt már korábban felismerték, hogy a tudomány népszerűsítését és előmozdítását célzó stratégiák alapvetőek ahhoz, hogy a közvélemény megértse a tudományt, és a tudomány közelebb kerüljön a társadalomhoz, különösen pedig a fiatalokhoz. Erősebb ösztönzőket kell azonban – európai szinten is – biztosítani közös kezdeményezések támogatása révén, tekintettel az említett stratégiák jelentőségére – különösen a mai globalizálódott világban, amelyben nélkülözhetetlen mind az ellentmondásos kérdések megértése, mind pedig a tudományos sikerek kommunikálása.

3.12 A nők tudományban való részvétele szintén nagyon fontos. Miközben a jelenlegi adatok nagymértékben eltérnek a húsz évvel ezelőtől, sok országban a nők továbbra is alulreprezentáltak a tudományos kutatás több területén, illetve különösen ritkán töltenek be vezetői pozíciókat. Az Európai Bizottság és néhány tagállam már tett jelentős erőfeszítéseket ezen a téren, de továbbra is sok a tennivaló. Még mindig a nők jelentik a legnyilvánvalóbb forrást a tudományos és technológiai téren rendelkezésre álló európai emberi erőforrás bővítéséhez, annak ellenére, hogy a jelenlegi ösztönző intézkedéseknek nem sikerül eredményesen összekötniük a tudományos témájú, valamint a nőknek szociális és gazdasági támogatást nyújtó politikákat.

3.13 A tudomány és a technológia terén rendelkezésre álló emberi erőforrással kapcsolatos viták nem hagyhatják figyelmen kívül az EKT nemzetközi vetületét. ⁽⁶⁾ Az EU-nak nemzetközi szinten versenybe kell szállnia, hogy magához vonzza a legjobban képzett humánerőforrást, és a nemzeti és közösségi politikák jobb összehangolásával biztosítani kell, hogy az Európában is maradjon. Ugyanakkor a tudásáramlás és -átadás elősegítése érdekében minden kezdeményezésnek az együttműködésen, valamint – a kölcsönösség biztosítása céljával – a mobilitás fokozásán kell alapulnia, és hozzá kell járulnia (különösen a fejlődő országokból származó kutatók érdekében) a képzések javításához a származási országban.

4. A tudomány és a technológia terén rendelkezésre álló emberi erőforrással kapcsolatos európai menetrend terén azonnali előrelépést célzó gyakorlatias politikai intézkedések szükségessége

4.1 Az EGSZB hangsúlyozni kívánja a közös európai megközelítés alkalmazásának jelentőségét, amihez gyakorlatias politikai intézkedések társulnak a tudomány és a technológia terén rendelkezésre álló emberi erőforrással kapcsolatos azonnali előrelépés érdekében.

4.2 Miközben megerősíti az európai kutatási partnerségről szóló európai bizottsági közlemény tartalmát, különösen a kutatók felvétele és a megfelelő foglalkoztatási körülmények tekintetében, az EGSZB úgy véli, hogy kívánatos és reális lenne a fenntartható és állandó, az elkövetkező tíz év során évente mintegy 5 %-os növekedést jelentő fejlődés az EU-ban. Ezzel egy évtized leforgása alatt a tudomány és a technológia terén

⁽⁶⁾ Az EGSZB 2009. június 11-i véleménye a következő tárgyban: „A Bizottság közleménye a Tanácsnak és az Európai Parlamentnek a nemzetközi tudományos és technológiai együttműködés európai stratégiái keretéről”, előadó: Gerd WOLF (HL C 306., 2009.12.16., 13. o.).

rendelkezésre álló emberi erőforrás jelenlegi szintjét több mint 50 %-kal lehetne emelni. Az EGSZB javasolja, hogy ezeket az intézkedéseket különösen az alábbi területeken alkalmazzák:

4.2.1 A tudománnyal és technológiával kapcsolatos tárgyakat választó fiatalok számának és arányának növelése;

4.2.2 A doktori képzésre jelentkező diplomások számának és arányának növelése, a doktori diplomát adó képzések profiljának változatosabbá tétele és a minőségbiztosítási mechanizmusok megerősítése;

4.2.3 Annak elérése, hogy az európai intézmények magasabb arányban vonzzanak és tartsanak meg tudományos és technológiai területen tanuló európai és a világ más részeiről származó diákokat, illetve a doktori képzésen származási országukon kívül részt vevő diákok számának megduplázása;

4.2.4 A kutatási, foglalkoztatási és szociális politikák koordinációjának terén végrehajtandó fenti intézkedések megvalósításának ösztönzéséhez szükséges jogi, adminisztratív és pénzügyi keret szükségességének újbóli kiemelése.

4.3 A tudománnyal és a technológiával kapcsolatos tárgyakat választó fiatalok száma a legtöbb európai országban nőtt, az összes diákhoz viszonyított arányukról azonban nem mondható el ugyanez. Számos intézkedést lehet tenni a fiataloknak a tudomány és a technológia területére való csábítása érdekében: – a tudományos és technológiai vonatkozású tárgyak oktatásának javítása és segítség a tudományos hálózatok kialakításához az iskolák, a tudományos tárgyakat oktatók és a kutatók között nemzeti és nemzetközi szinten; – a tudományt népszerűsítő intézkedések támogatása és a tudományos és technológiai fejlődés társadalmi bázisának növelése, különösen tudományos központok és múzeumok segítségével; – információk szolgáltatások, illetve a felsőoktatással és a pályafutással kapcsolatos útmutatás nyújtása, ami tudományos és technológiai képzésekkel kapcsolatos társadalmi igényeket elégíthet ki.

4.4 A minőségi garancia sérelme nélkül további sürgős célként kell kitűzni a doktori programban részt vevők számának növelésére és a kínált doktori képzések választékának – adott esetben a gazdaság bevonásával történő – bővítésére vonatkozó ösztönzők bevezetését. Ezt a célt szem előtt tartva támogatni lehetne az olyan intézkedéseket, amelyek – nemzeti és nemzetközi versenyek segítségével növelik a doktoranduszoknak szánt támogatások arányát; – harmadik országokból származó diplomásokat vonzanak az európai doktori programokba; – a doktori tanulmányok közelmúltban megnőtt jelentőségére alapoznak a szakmai képességek magasabb szintre emelése érdekében, a kutatói pályán kívül számos más területen is.

4.5 A nemzetközi diákok megnyerését célul kell kitűzni; ehhez szükség lenne – a diákok, a kutatók és az oktatók mobilitásának javítására és ösztönzésére intézmények és ágazatok között, határokon átnyúlóan, illetve konkrétan az egyetemi körök és az ipar között; – a nyílt, versenyszellemű és átlátható kutatófelvétel

előmozdítására; – a kutatók családja életkörülményeinek, illetve partnerük foglalkoztatási lehetőségeinek javítására; – az állami kutatás finanszírozásához kapcsolódó bürokrácia jelentős mértékű csökkentésére.

4.6 A kutatók munka- és foglalkoztatási körülményeinek javítása döntő tényező a mobilitás és a tudományos pálya iránti érdeklődés fokozásában, valamint a kutatásban dolgozó nők arányának – megfelelő szociális védelem biztosításával történő – növelésében. A munkaszerződések megkötésének megkönnyítése a pálya versenyszelleművé és vonzóvá tétele érdekében, továbbá a megfelelő munkakörülmények nyújtása nők és férfiak számára (ideértve a szülési és szülői szabadságot), illetve egyéb, a kutatói mobilitás ösztönzését célzó társadalombiztosítási intézkedések kulcsfontosságú tényezők a kutatási és innovációs politika sikerre vitelében.

4.7 Az EGSZB támogatja a tagállamok arra irányuló erőfeszítéseit, hogy megfontolják olyan intézkedések elfogadásának lehetőségét, amelyek – a létező jogszabályi keretet kihasználva, illetve két- és többoldalú megállapodások révén – megkönnyítik a kutatók számára a kiegészítő nyugdíjjogosultságok átvitelét. Az EGSZB érdeklődéssel várja az Európai Unióban dolgozó kutatók számára létrehozható páneurópai nyugdíjalapról szóló, közösségi finanszírozással készülő megvalósíthatósági tanulmány eredményeit, és támogat minden olyan, általa sürgősnek ítélt intézkedést, amely megkönnyíti a kutatók számára a kiegészítő nyugdíjjogosultságok átvitelét.

4.8 Az EGSZB támogat és szorgalmaz olyan sürgős intézkedéseket is, amelyek megkönnyítik az oktatással, kutatással, foglalkoztatással és társadalombiztosítással kapcsolatos politikák összehangolását az oktatási, a tudományos és a szociálpolitika eszközeinek koordinált kifejlesztése érdekében azzal a céllal, hogy megvalósuljanak Európának a tudomány és a technológia terén rendelkezésre álló emberi erőforrásra vonatkozó célkitűzései.

4.9 A fent részletezett célkitűzések elérése érdekében hozott gyakorlatias uniós szintű intézkedésekként az EGSZB

4.9.1 a jövőbeni nyolcadik kutatási és technológiafejlesztési keretprogram jövőjéről a közeljövőben kezdődő tárgyalások keretében biztosítani kívánja, hogy a keretprogram által támogatott kutatási tevékenységek automatikusan kaput nyissanak a magas szintű oktatás, konkrétan a doktori képzés felé, az összes ország diákjai számára nyitott versenyek segítségével;

4.9.2 javasolja, hogy hozzák létre a tudomány és a technológia terén rendelkezésre álló európai humánerőforrások megfigyelőközpontját, amely egységes és összehasonlítható információt nyújt az ezen a területen tapasztalható fejleményekről, valamint az Európában és a nagyvilágban alkalmazott nemzeti humánerőforrás-politikákról; ⁽⁷⁾

⁽⁷⁾ Ezt a High Level Group on Human Resources for Science and Technology in Europe már 2004-ben javasolta (lásd a 4. lábjegyzetet).

4.9.3 szintén a 8. KTF keretprogram keretében ki kívánja fejleszteni a *Marie Curie*-intézkedéseket a kutatói mobilitás és a kapcsolódó tevékenységek támogatása, illetve az emberi erőforrással kapcsolatos nemzetközi együttműködés fokozása érdekében; tovább kívánja fejleszteni az *Erasmus Mundus* programot, mint a harmadik országokkal a magas szintű oktatás terén folyó együttműködés ösztönzésének eszközét.

4.10 Végezetül az EGSZB kéri, hogy a lisszaboni stratégia jövőbeni felülvizsgálata vegye megfelelő módon figyelembe a tudomány és a technológia terén rendelkezésre álló emberi erőforrás jelentőségét, és annak fontosságát, hogy biztosítva legyen a kutatók megfelelő képzettsége, illetve hogy a felülvizsgálat során garantálják az erre a területre vonatkozó közös politika hosszú távú fejlődését európai szinten.

Kelt Brüsszelben, 2009. december 16-án.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Mário SEPI

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A kkv-k támogatása a világszerte történő változásokhoz való alkalmazkodásban

(saját kezdeményezésű vélemény)

(2010/C 255/04)

Előadó: **Claudio CAPPELLINI**
Társelőadó: **Ulrich PAETZOLD**

2009. február 26-án az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság úgy határozott, hogy eljárási szabályzata 29. cikkének (2) bekezdése alapján saját kezdeményezésű véleményt dolgoz ki a következő tárgyban:

A kkv-k⁽¹⁾ támogatása a világszerte történő változásokhoz való alkalmazkodásban.

A bizottsági munka előkészítésével megbízott Ipari Szerkezetváltás Konzultatív Bizottsága 2009. november 26-án elfogadta véleményét. (Előadó: Claudio CAPPELLINI, társelőadó: Ulrich PAETZOLD.)

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2009. december 16–17-én tartott, 458. plenáris ülésén (a december 16-i ülésnapon) 180 szavazattal, 3 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. rész

1. Következtetések és ajánlások

1.1 Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság elismeri, hogy a kkv-k sokféle módon, eltérő stratégiákat alkalmazva, más-más szintű támogatást felhasználva válhatnak nemzetközivé. Jelen vélemény ezért nyolc ajánlást igyekszik megfogalmazni, melyek irányt mutatnak és cselekvésre ösztönöznek a kkv-k világszerte történő alkalmazkodásának támogatása terén. A vélemény az európai uniós intézményeket, a tagállamokat, a kkv-kat és szövetségeiket, valamint az EU szélesebb értelemben vett szervezett civil társadalmát szólítja meg.

1.2 *1. ajánlás: tiszteletben kell tartani a vállalkozókat, azok döntéshozatali jogát és azt, hogy döntéseik következményeit fel is kell vállalniuk.* Az üzleti támogatásnak segítenie kell, hogy a vállalkozók szembe tudjanak szállni a világszerte történő kihívásokkal; nem szabad azonban sem átvállalni a vállalkozói döntést, sem pedig megvédeni a vállalkozót a döntésével járó kockázattól. A kkv-k számára nyújtott politikai támogatásnak hatékonyan jutalmaznia kell az innovációt (azáltal, hogy aktívan részt vesz az ágazatközi 7. keretprogram (FP7) technológiai platformjaiban), de nem vállalhatja át a kockázatot – hacsak nem a sajátos piaci hiányosságokra adott válaszul. Ilyen körülmények között a világszerte történő változások aránytalanul nagy hatással lehetnek a kisebb cégekre (például azokra, amelyek világszerte történő értékláncokban vagy kisméretű cégek által uralt gazdaságokban vesznek részt).

1.3 *2. ajánlás: a kereskedelmi akadályok csökkentése.* Az exportőr kkv-k támogatásának leghatékonyabb módját még mindig a

piacok nyitottságára való törekvés jelenti, amit sikeres kereskedelmi tárgyalásokkal, a kereskedelmi védintézkedések harmadik országok általi, jogi szempontból helyes használatának biztosításával, a globális kereskedelmi előírások megkövetelésével és a belső piac fenntartásával igyekeznek elérni, eközben azonban nem szabad megfeledkezni a szimmetrikus piaci hozzáférésről. A legjobb politikai válaszlépés annak biztosítása, hogy az exportképes vállalatok ne ütközzenek se vámjellegű, se pedig nem vámjellegű korlátokba.

1.4 *3. ajánlás: a kereskedelmi versenyképesség fokozása a minőség növelése révén.* A tagállamoknak, az Európai Bizottságnak és a vállalkozói szövetségeknek marketingkampányok segítségével kell a harmadik országok figyelmét felhívni az európai normák és követelmények minőségére, valamint betartásuknak és a minőségjavító programokban, például az FP7-ben vagy a versenyképességi és innovációs programban (CIP) való teljes körű részvételnek az előnyeire. Ezzel együtt hangsúlyozni kell azt is, hogy az uniós normák betartása az Unióba való áru- és szolgáltatásimport feltétele.

1.5 *4. ajánlás: a kereskedelmi politika „gondolkozzon előbb kicsiben”.* Amennyiben partnerségeket kívánunk kialakítani a piaci hozzáférés lehetővé tételéhez, a kkv-kat szorosabban össze kell hangolni, illeszkedve a kereskedelmi tárgyalások bonyolult folyamatához. A tárgyalások átláthatóságát javítani lehetne azzal, hogy minden fenntarthatósági hatásvizsgálatban kiemeljük a kkv-kkal kapcsolatos dimenziót. Jobban figyelembe kellene venni a vállalati képviselők reprezentatív jellegét. A piacrajutási adatbázissal és a szellemi tulajdonjoggal kapcsolatos segélyvonalak szintén támogatást nyújtanak az új piacokon. A kkv-k kereskedelmének javítása érdekében van még tennivaló az EU-n belül a közbeszerzés és az azonnali fizetés terén.

1.6 *5. ajánlás: a szakpolitikák hozzáigazítása a kkv-k igényeihez.* A kkv-knak a nemzetközivé válás akadályaitól kapcsolatos tapasztalatai eltérnek a politikaalkotóknak az ezekről az akadályokról alkotott elképzeléseitől. A kkv-kat ismerő helyi és nemzeti szintű közvetítők révén kell segítséget nyújtani, gyakorlati és hozzáférhető formában. Jó példa erre a személyes kapcsolatok

(1) A kis- és középvállalkozások definícióját lásd a 2003/361/EK bizottsági ajánlásban; HL L 124., 2003.5.20., 36. o. ldaltól.

ösztönzése a vállalatok között az első látogatások támogatása révén. Sok tennivaló van a politikáknak a kkv-k szükségleteihez történő alakítása terén, amint azt a pénzügyi finanszírozáshoz jutás példája is mutatja. Ösztönözni kell – különösen a globalizációnak és a gazdasági és pénzügyi válságnak leginkább kitett ágazatokban (például az autópárhuzban) – a kkv-k támogatásának gyakorlatias módszereit, például a közvetítést, az adókedvezményeket, az azonnali fizetéseket és az eszközöknek az állami támogatásokra vonatkozó mentességeken keresztül történő gyors szétosztását megkönnyítő intézkedéseket.

1.7 6. ajánlás: a kkv-k támogatása munkavállalóikon keresztül. A cél annak biztosítása, hogy a kkv-k szakképzett és elkötelezett munkaerőre támaszkodhassanak a munkaerőpiacon. Az európai uniós kkv-k versenyképességének fenntartásához továbbra is garantálni kell a legmagasabb fokú szakértelem rendelkezésre állását, például a mérnöki, a technológiai karbantartási és az építőipari területeken. Az Európai Bizottság „Közös kötelezettségvállalás a foglalkoztatásért” című közleménye növeli ennek a folyamatnak az értékét. A szociális párbeszédnek, különösen pedig az ágazati szociális párbeszédnek elkötelezettebbnek kell lennie amellet, hogy segítse a kkv-kat abban, hogy együttműködjenek munkavállalóikkal új készségek karbantartásában és kifejlesztésében, hogy elsőként használhassák ki az új és a már létező belső piaci lehetőségeket. A globális változások kezelése érdekében meg kell könnyíteni az európai uniós partnerségeket és a hosszú távú projekteket a kkv-k szervezetei, a vállalkozói ismereteket oktató egyetemek és a kutatótestületek között, együttműködve a feltörekvő gazdaságok intézményeivel.

1.8 7. ajánlás: a hálózatok fontosak a kkv-k számára, különösen globálissá válásuk idején. A hálózatok lehetőségeket jelentenek a kkv-k számára, de speciális, a szellemi tulajdonjoghoz és a domináns vásárlókhöz kapcsolódó problémákat is okoznak, amelyeket ágazati megközelítéssel jobban meg lehet oldani. Világszintű szereplőként az EU nem használta ki súlyát a kkv-k – exportőr vagy importőr – szerepének a harmadik országok piacán történő javítására. Különösen érdekes az a szerep, amit az EU és a tagállamok azon kkv-k támogatásában betölthetnek, amelyek elég versenyképesek ahhoz, hogy az értékláncok elején és közepén foglaljanak helyet (*Initial and Intermediary Companies, IIC*). Erre a kérdésre nagyobb hangsúlyt kell helyezni, összhangban a CCMi korábbi jelzéseivel, és figyelembe véve az EU iparpolitikáinak a világpiacon történő újrapozicionálásával kapcsolatos követelményeket.

1.9 8. ajánlás: innováció és értékelés. A politikaalkotóknak innovatívan kell fellépniük a reálgazdaságban, különösen pedig a nehéz gazdasági, társadalmi és környezeti körülmények között. A szakpolitikának gyors választ kell adnia az új kihívásokra; értékelését megbízható minőségű bizonyítékok alapján kell elvégezni, és a politikának együtt kell működnie a reprezentatív érdekeltekkel annak érdekében, hogy le lehessen vonni a tanulságot a sikertörténetekből és a teljesítménybeli változásokból. A kkv-k jelentős mértékben hozzájárulhatnak az energiatakarékosabb termékekhez/szolgáltatásokhoz és az úgynevezett „zöld gazdasághoz”.

2. A kkv-k alapvető szerepet töltenek be az EU világpiacon adott válaszában

2.1 Az EU 23 millió kkv-ja központi szerepet játszik abban, hogy az EU gazdasága igazodjon a világpiacon változásokhoz. Ők

foglalkoztatják a versenyszektorban dolgozók kétharmadát, fenntartják a munkaerőpiac dinamizmusát és hozzájárulnak egy versenyképes, innovatív és befogadó uniós gazdaság kialakulásához. A gazdaság globalizációval járó széttagozódása és specializációja részeket (*niche*) hoz létre, amelyeket a kkv-k kihasználhatnak. Nagyobb mértékben kell elismerni a kkv-knak az EU jólétéhez és annak változatos szociális, üzleti és kulturális modelljeihez való hozzájárulását. Az EU termelési rendszere a kkv-kra támaszkodik, amelyek még nagyobb mértékben járulhatnának hozzá a foglalkoztatáshoz és az Európai Unió által nyújtott hozzáadott értékhez. (2)

2.2 A világ legnagyobb exportőreként és a legjelentősebb fejlesztési támogatások nyújtójaként az EU már most is globális orientáltságú. A kkv-k heterogén csoportot képeznek, és közülük sok nem lesz elég erős, nem rendelkezik elegendő erőforrással vagy szándékkal ahhoz, hogy meg tudjon küzdeni a globális piaccal. Az EGSZB ki kívánja emelni, hogy a „globalizáció” és a „nemzetközivé válás” fontos kérdések még azon kkv-k számára is, amelyek helyi és regionális szintű piacokat látnak el, vagy azokon gyökereztek meg. (3) A globalizáció újradefiniálta a kkv-kat a nemzeti rendszerekbe beágyazó társadalmi kompromisszumokat; az EGSZB felismeri, hogy a jelenlegi válság újfent meg fogja változtatni a kkv-knak a nemzeti és nemzetközi piacokhoz való kapcsolódási módját. (4) Meg kell vitatni és fel kell venni az EU politikai napirendjére az Európai Bizottság és a tagállamok ebben betöltött fokozott szerepét. A kkv-k által a globális pozicionálásukban betöltött szerepet erősítheti az EU egységes fellépése a nemzetközi pénzügyi intézményekben (amint azt már az euró-csoport is kérte a Tanácstól), valamint az euró-csoport közös, az euróövezetet támogató elképzelése.

2.3 Számos tényező befolyásolja a kkv-k által a piaci változásokra adott választ. Az egységes piac megvalósítása mellett tett elkötelezettség ellenére a 27 tagállamban működő kkv-k közül kevés exportál, illetve importál külföldről. (5) Az országok közül a kisebb, a vállalatok közt a nagyobb méretűekre jellemző általában a fokozott nemzetköziség. (6) A 27 tagú EU bruttó hozzáadott értékéhez a kkv-k által dominált szolgáltatási ágazat 70 %kal járul hozzá, a határokon átnyúló kereskedelemben azonban csupán 20 %-os mértékig vett részt a viszonylagos jóléttel jellemzett 2006. év során. (7) A nemzetközivé válás céljai és az abban érintett ágazatok ugyanúgy eltérőek, mint a választott módszerek (pl. exportálás vagy közös vállalkozás) és a kereskedelem iránya. A nemzetközivé válás akadályai is különbözőek: a kkv-k exporttevékenységét leginkább a külföldi piacok ismeretének hiánya akadályozza (az exportáló kkv-k 13 %-a említette ezt legfőbb akadályként); ezt követik a célországban alkalmazott importvámok és a tőkehiány (mindkettő 9 %). (8)

(2) EUROSTAT SBS adatbázis, 2004–2005.

(3) „A kkv-k nemzetközivé válása”, Európai Bizottság, *A kkv-k európai megfigyelőközpontja*, 4. szám (2003.).

(4) Az EGSZB 2009. március 24-én ismertetett „Program Európa számára: a civil társadalom javaslatai” című dokumentuma.

(5) Európai Bizottság: a kkv-k nemzetközivé válásával foglalkozó szakértői csoport végleges jelentése, 2007. december.

(6) Európai kkv-k megfigyelőközpontja: *A kkv-k nemzetközivé tétele*, 2003. 4. szám.

(7) Európa Számokban – Eurostat statisztikai évkönyv 2008.

(8) Az Eurobarometer 196. sz. gyorsfelmérése.

2.4 A kkv-k kevesebb határon átnyúló tevékenységet folytatnak, mint a nagyobb – a belső piacon, illetve azon kívül tevékenykedő – cégek. Ez azt a téves benyomást keltheti, hogy az EU a nagyvállalatoknak kedvez, a tagállamok pedig a kkv-knak. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy a kkv-k képezik az EU gazdaságának gerincét, és fontos szerepet játszanak az EU szociális gazdaságában, különösen olyankor, amikor a nagyobb vállalatok az EU-n kívülre szervezik ki tevékenységeiket.

Az EGSZB ezért elismeri a kkv-kkal kapcsolatos politikák fejlődését, ami az alábbiakban öltött testet: az 1986-ban készült, a kkv-kra vonatkozó cselekvési terv, az 1994-es integrált program, a különböző többéves programok, a 2000-es lisszaboni menetrend, a szintén 2000-ben elfogadott Kisvállalkozások Európai Chartája, a versenyképességi és innovációs program (CIP), illetve az európai kisvállalkozói intézkedéscsomag (SBAE).

2.5 Számos cég a működése során inkább közpolitikai támogatást vár bármilyen formában, mint az adminisztratív és szabályozási akadályok lebontását. Számukra az EU kisvállalkozói politikával történő beavatkozásának fő jogalapja a piaci hiányosságok kijavítása. Korábbi véleményeiben⁽⁹⁾ azonban az EGSZB egyértelművé tette álláspontját, miszerint a kkv-k támogatását új szintre kell helyezni ahhoz, hogy elérjük a kisvállalkozói intézkedéscsomag célkitűzéseit, és megfelelhessünk a 23 millió EU-s kkv szükségleteinek. Az európai kkv-k hete tovább szélesítette a politika hatáskörét, hiszen célja a „tájékoztatás”, „támogatás”, „inspiráció”, „megosztás” és „bátorítás” a kkv-k számára,⁽¹⁰⁾ amint azt már az európai kisvállalkozói intézkedéscsomag végrehajtása kapcsán is megemlíti az EGSZB INT/445. számú, illetve a Régiók Bizottsága közelmúltbeli véleménye.

2.6 Jelen vélemény konkrétan a kkv-kat az exportálásban támogató ajánlásokra és az őket a világgiazi változások kezelésében segíteni célzó szakpolitikára koncentrál. Címzettje az Európai Bizottság, az Európai Parlament, a tagállamok, illetve a kkv-k és – úgy ágazati, mint ágazatközi – szövetségeik. A vélemény mindekelőtt kifejti, miért képezheti ennek a politikának alapvető elemét az a hagyományos magyarázat, miszerint a beavatkozást a piaci hiányosságok indokolják. Utal azonban arra is, hogy a piaci hiányosságok felismerésére használt mechanizmusok, a kidolgozott politikai megoldások és a kiosztott végrehajtási jogkörök nem mindig egyértelműek vagy megfelelőek. Ezen okok miatt további elveket kell kialakítani arra, hogy a politika közelebb kerüljön a kkv-khoz, és távolabb a „piac” elvont fogalmától. Ennyiben az EGSZB támogathatná más érdekelt európai uniós és nemzeti intézményeknél egy félénként globális szinten elkészítendő jelentés kidolgozását, amellyel mérhető lenne „megfelelő piaci mérőszámokkal a kkv-k globális piaci pozícionálása”.

⁽⁹⁾ Különböző politikai intézkedések, amelyek a megfelelő finanszírozáson túl hozzájárulhatnak a kkv-k növekedéséhez és fejlődéséhez, HL C 27., 2009.2.3., 7. o.; Nemzetközi közbeszerzési szerződés, HL C 224., 2008.8.30., 32. o., illetve Európai kisvállalkozói intézkedéscsomag, HL C 182., 2009.8.4., 30. o.

⁽¹⁰⁾ „Mi az a Kis- és Középvállalkozások Hete?” http://ec.europa.eu/enterprise/policies/entrepreneurship/sme-week/about/index_hu.htm.

3. 1. ajánlás: A vállalkozó hozza a döntést

3.1 Az intézkedéseknek tiszteletben kell tartaniuk a vállalkozókat, azok döntéshozatali jogát és azt, hogy döntéseik következményeit fel is kell vállalniuk. Az exportösztönzők súlyos károkat okozhatnak azzal, hogy torzítják a piacokat és arra ösztönzik a vállalatokat, hogy olyan kockázatokat vállaljanak, amelyek elviselésére nincsenek felkészülve. Általános szabályként a szakpolitikának jutalmaznia kellene az innovációt és támogatnia a kereskedelmi kockázatvállalást. Nem vállalhatja azonban át a kockázatot – hacsak nem a sajátos piaci hiányosságokra adott válaszul.

3.2 A globalizáció kockázatokkal és lehetőségekkel teli, összetett kihívást állít a kkv-k és a politikaalkotók elé. A világgiaziokra való kilépéshez költséges információkat kell megszerezni, a beszállítóknak hiteleseknek kell lenniük, az értékláncok pedig a szellemi tulajdonjogokkal kapcsolatosan állítanak kihívást a kkv-k elé. A kkv-k sokféle módját választhatják a nemzetközivé válásnak: egyesek globális vállalkozásként „születnek”, mások pedig lassacskán tanulják meg az alkalmazkodást. A politikaalkotók számára az jelenti a kihívást, hogy igyekezzenek biztosítani, hogy a kkv-k szükségleteiről alkotott általános felfogásuk egyezzen a támogatni kívánt kkv-kéival. Éppen ezért a középpontban a támogatásnyújtásnak kell maradnia, eközben azonban támogatni kell a vállalkozói autonómiát.

4. 2. ajánlás: A piacok szabadok

4.1 A vállalkozói autonómia középpontba helyezése a legfontosabb indoka a piacok szabadságára való törekvésnek, és ez az EU kisvállalkozói politikájának általános feltételezése is. A kisvállalkozói intézkedéscsomagban szerepel, hogy többet kellene kihozni a „belső piacból”, és az EGSZB szerint a belső piac javítása a kkv-k exportkapacitása növelésének leghatékonyabb módja; ⁽¹¹⁾ a kkv-k exportpiacokhoz való jobb hozzáférése a lisszaboni stratégia külkapcsolati dimenziójának központi témája. ⁽¹²⁾ Ezért az exportra termelő kkv-k támogatásának leghatékonyabb módját még mindig a kereskedelmi akadályok csökkentése és a nyitott, versenyképes piacokra való törekvés jelenti, amit kereskedelmi tárgyalások, globális kereskedelmi előírások megkövetelése és a belső piac fenntartása révén igyekeznek elérni. Ennek feltétele azonban az, hogy a piacnyitás tiszteletben tartsa a „szimmetrikus hozzáférést”, és ne veszélyeztesse a közösségi vívmányokat. A legjobb politikai válaszlépés annak biztosítása, hogy az exportképes kisvállalatok ne ütközzenek vámjellegű vagy nem vámjellegű korlátokba. A megfelelő intézkedések között szerepel például:

- a. a dohai forduló lezárása, valamint a WTO kormányzati beszerzésekről szóló megállapodása (GPA) és kétoldalú megállapodások, illetve más nemzetközi kereskedelmi tárgyalások folytatása, amelyek célja a kereskedelem előtt álló akadályok megszüntetése mind a határokon (vámjellegű akadályok, vámügyintézés), mind pedig a „határok mögött” (nem vámjellegű akadályok, előírások, technológiai normák és szabályok); ⁽¹³⁾

⁽¹¹⁾ Egységes piac a 21. századi Európa számára, HL C 77., 2009.3.31., 15. o.

⁽¹²⁾ Lásd a Bizottság COM(2008)874 végleges közleményét.

⁽¹³⁾ Lásd: „Global Europe” [Globális Európa] http://ec.europa.eu/trade/issues/sectoral/competitiveness/global_europe_en.htm és „Market Access Strategy” [Piacrajutási stratégia] http://ec.europa.eu/trade/issues/sectoral/mk_access/index_en.htm, Trade Barriers Regulation [A kereskedelmi akadályokkal kapcsolatos szabályozás] http://ec.europa.eu/trade/issues/respectrules/tbr/index_en.htm stb.

- b. a szellemi tulajdonjogok gyenge vagy nehézkes védelmével és más kapcsolódó kérdésekkel, mint például a technológia-transzferrel kapcsolatos intézkedések, például az *Enterprise Europe Network*, az *IPeuropAware Project* szellemi tulajdonjogokkal foglalkozó segélyvonala, a „China IPR SME Helpdesk” vagy a 2008-ban Indiában megnyitott európai üzleti és technológiai központ (*European Business and Technology Centre*), amelyben az Európai Szabadalmi Hivatal is részt vesz;
- c. a diszkriminatív kormányzati közbeszerzési gyakorlat megszüntetését célzó fellépések folytatása;
- d. az Európai Bizottság Ignasi Guardans Cambó EP-képviselő javaslataira reagálva hozott intézkedései, amelyekről az EGSZB jelentéstételre buzdítja az Európai Bizottságot. ⁽¹⁴⁾

5. 3. ajánlás: A kereskedelmi versenyképesség fokozása a minőség révén

5.1 A vállalkozók nemzetközivé válással kapcsolatos döntését körülvevő kérdések összetettsége miatt a kkv-k számára nyújtott támogatásnak képesnek kell lennie arra, hogy tekintettel legyen a választott módozatra, a kialakított szövetségekre és az érintett ágazatokra. Az EGSZB emiatt támogatja az új általános csoportmentességi rendeletet (*General Block Exemption Regulation*; GBER), amely révén az állami támogatások kerete jobban figyelembe veszi a kkv-k szükségleteit. A GBER lehetővé teszi majd jelentős támogatás nyújtását a kkv-k számára olyan esetekben, amikor bizonyítást nyer, hogy a piac nem tette lehetővé, hogy a kkv-kat illetően hatékony eredmény jöjjön létre. ⁽¹⁵⁾ Az EGSZB már kifejtette véleményét annak szükségességéről, hogy a kkv-k teljes mértékben részt vegyenek olyan minőségjavító programokban, mint amilyenek az FP7 keretében futnak, ⁽¹⁶⁾ és hogy használják a kkv-knak nyújtott állami támogatásokról szóló új európai bizottsági kézikönyvet. A kkv-szervezeteknek tanulmányozniuk kellene az Európai Bizottság képzéssel kapcsolatos fellépéseit. ⁽¹⁷⁾ A vállalati kultúrában, az értékláncokban, a piaci pozícionálásban (különösen a kkv-k esetében) bekövetkezett jelentősebb változásokat uniós szinten ágazatonkénti politikai nyomon követés tárgyává kell tenni. Ezen a területen jelentős előrelépésre van szükség.

5.2 Az összes vállalatnak, amely az EU területéről kiinduló kereskedelmi tevékenységet folytat, a legszigorúbb előírásoknak kell megfelelnie a fogyasztók biztonsága, a társadalmi felelősségvállalás és a környezeti fenntarthatóság tekintetében. Mindezzel az EU jelentős beruházási kötelezettséget ró a vállalatokra; a beruházások jobb megtérülésének lehetővé tétele terén azonban lenne még mit tenni. Az EGSZB ezért arra bátorítja a tagállamokat, az Európai Bizottságot és a kkv-k képviselői szövetségeit, hogy gondolják át, hogyan lehetne képviselni az uniós termékek/szolgáltatások minőségét a külső piacokon. Az uniós termékek minőségének tudatosítását szolgáló horizontális marketingtevékenységek nem korlátozódhatnak a CE jelölést ismertető

⁽¹⁴⁾ A 2008. február 19-én elfogadott A6-0002/2008. sz. jelentés, előadó: Ignasi Guardans Cambó.

⁽¹⁵⁾ A tagállamok bevált gyakorlatainak példáit lásd a DG ENTR 2008-as, „A kkv-k nemzetközivé válásának támogatása – útmutató a bevált gyakorlatokhoz” című kiadványában.

⁽¹⁶⁾ A kkv-kat támogató kutatási és fejlesztési programok, HL C 224., 2008.8.30., 18. o.

⁽¹⁷⁾ Lásd különösen: A kkv-k állami támogatására vonatkozó közösségi szabályokról szóló kézikönyv, Európai Bizottság, Brüsszel, 2009. február 25., 24. oldal, http://ec.europa.eu/competition/state_aid/studies_reports/sme_handbook.pdf.

vagy a „made in Europe” kampányokra. Ha azonban a termékminőséggel kapcsolatos tudatosítás a külső piacokon ágazati alapon történne, az fontos marketingeszköz volna, amely sok kkv-nak segítené, különös tekintettel az új ágazatokban (pl. a környezetbarát energia területén) működőkre. Az uniós kkv-szervezetek sikeres bevonására irányuló regionális/globális szintű „tisztességes kereskedelmi” kezdeményezéseket szisztematikusabb kutatásnak és értékelésnek kellene alávetni.

5.3 A kkv-k ugyanannyit importálnak az egységes piacon kívülről, mint amennyit exportálnak. ⁽¹⁸⁾ A kisebb tagállamokban működő, és főként a nagy- és kiskereskedelmi és kézműipari kkv-kra jellemző, hogy többet importálnak külföldről, ⁽¹⁹⁾ azonban nem harmadik országokból. Ha a harmadik országokban folytatnák az európai normák és a CE jelölés népszerűsítését, és növelnék a megfelelést értékelési és piacfelügyeleti kapacitást, bővülne az Unión kívüli beszállítók köre. A harmadik országbeli társaságok megfelelési képességének növelése szintén olyan üzleti támogatást jelentene, amely megfelel az EU kereskedelemösztönző támogatási stratégiájának, és amint a kereskedelem technikai akadályaival foglalkozó WTO-TBT-bizottság elnöke rámutatott, erősítené a bizalmat, és fellendítené a szabad és a tisztességes kereskedelmet. ⁽²⁰⁾

6. 4. ajánlás: a kereskedelmi politika „gondolkozzon előbb kicsiben”.

6.1 Az EGSZB megjegyzi, hogy a kisvállalkozói intézkedéscsomag bizonyos témái relevánsak a kereskedelmipolitika-alkotás szempontjából. A kkv-k kevésbé képesek megbirkózni a szabályozási terhekkkel, illetve kevésbé tudják érvényre juttatni szövegeiket politikaalkotói körökben. ⁽²¹⁾ Ez a vámjellegű és nem vámjellegű akadályokra egyaránt vonatkozik. Az Európai Bizottság „szorosabb együttműködés a piacra jutás elősegítése érdekében” c. javaslatának ⁽²²⁾ megfelelően az üzleti szervezeteknek aktívan részt kellene venniük a piacra jutást elősegítő partnerségben és annak tanácsadó bizottságában (MAAC). Emellett biztosítani kell, hogy a kereskedelmi tárgyalások során mindig maradéktalanul figyelembe vegyék a kkv-k érdekeit. A meglévő kereskedelemvédelmi eszközök, például a támogatás- és dömpingellenes intézkedések nem megfelelőek a kkv-k számára, akiknek sem a forrásaik, sem a jogköreik nincsenek meg ahhoz, hogy eredményesen panaszt tudjanak tenni. Az EGSZB EU–Kína és EU–India keresztlai is elősegíthetnék a párbeszédet és az előkészítő munkát az érintett uniós civil társadalmi szervezetek (különösen a kkv-k és a szociális gazdasági szervezetek) körében.

⁽¹⁸⁾ Európai Bizottság: a kkv-k nemzetközivé válásával foglalkozó szakértői csoport végleges jelentése, 2007. december.

⁽¹⁹⁾ Az Eurobarometer 196. sz. gyorsfelmérése.

⁽²⁰⁾ *Fact Sheet: Aid for Trade* [Tájékoztató a kereskedelemösztönző támogatásról], Brüsszel, 2009. április 3.; *Programming Guide for Strategy Papers Aid for trade (Aft)* [Tervezési útmutató a kereskedelemösztönző támogatási program stratégiai dokumentumaihoz] A melléklet (2) bekezdés, Brüsszel, 2008. november; Az elnök 2009. március 19-i végleges jelentése a TBT bizottságnak: *TBT Committee Workshop on the Role of International Standards in Economic Development* [A TBT bizottság workshopja a nemzetközi szabványok gazdasági fejlődésben játszott szerepéről].

⁽²¹⁾ Az EU-jogszabályok hatékonyabb végrehajtása, HL C 24., 2006.1.31., 52. o.

⁽²²⁾ Az Európai Bizottság közleménye: Globális európa: szorosabb együttműködés az európai exportörök piacra jutásának elősegítése érdekében COM(2007) 183 végleges.

6.2 Az EGSZB elismeri, hogy a kkv-k nézeti képviselőinek fő csatornája a tagállam és a 133. cikk alapján létrehozott bizottság, valamint azok a szakmai szervezetek és ágazati szövetségek, amelyek a WTO-bizottságban lobbitevékenységet folytatnak. A kereskedelmi tárgyalások azonban összetettek, és erősebb partnerségeket kell kialakítani a kkv-k piacra jutásának javítása érdekében, és ezeket a teljes kereskedelempolitikai hálózatban jobban kell koordinálni. Az Európai Bizottságnak és a tagállamoknak is javítaniuk kellene a kkv-érdekek koordinációját, hogy érdekeiket jobban képviseljék más szabványügyi testületekben, pl. az ISO-ban. Néhány példa megfelelő intézkedésre:

- a. a tagállamoknak és az Európai Bizottságnak a fenntarthatósági hatásvizsgálatokban utólag nyilatkozniuk kellene a kkv-kkal való konzultációs folyamatokról és a megkérdozett szövetségek reprezentativitásáról, ⁽²³⁾
- b. az EGSZB üdvözlö a piacrajutási adatbázist, valamint a szellemi tulajdon védelmét szolgáló erőforrásokat, például a szellemi tulajdonjoggal kapcsolatos segélyvonalakat. Ha európai bizottsági tisztviselők rendszeresen meglátogatnák a kkv-kat és a szellemi tulajdonjogokért felelős tagállami kapcsolattartó irodákat, az nagyban elősegítené a szóban forgó kereskedelmi területeken felmerülő kérdések megértését.
- c. A diszkriminatív közbeszerzési politikák és a késedelmes kifizetések aránytalanul sújtják a kkv-kat, és az ellenük való fellépés állami hatáskörbe tartozik. ⁽²⁴⁾ Az EGSZB üdvözlö az irányelv végrehajtásáról szóló 2006-os felmérést, de úgy érzi, hogy a pénzügyi válság hatását értékelni kell. Ez morális nyomást gyakorolna, és olyan helyes gyakorlatok megismerését eredményezné, mint amelyet az ír kormány alkalmazott, amikor 2009 júniusában hivatalosan elrendelte, hogy a központi kormányzati hivatalok 30-ról 15 napra csökkentsék a beszállítókkal szemben alkalmazott fizetési határidőket.

7. 5. ajánlás: a szakpolitikák hozzáigazítása a kkv-k igényeihez

7.1 A szakpolitikákat elsősorban a vállalkozások, különösen a kkv-k, nem pedig a politikaalkotók igényeihez, a végrehajtó mechanizmushoz vagy a szubsidiaritás elvéhez kell igazítani. A kkv-k nemzetközivé válásáról szóló 2006-os OECD–APEC-csúcs és az Európai Bizottság szakértői csoportja is felvázolta az exportálni kívánó kkv-k előtt álló akadályokat. ⁽²⁵⁾ Friss tanulmányok azonban rámutatnak, hogy a politikaalkotók és a kkv-k nézeti ezen akadályok mibenlétét, valamint a lehetséges megoldásokat

⁽²³⁾ Lásd: *Study on the Representativeness of business organisations for SMEs in the EU* [Tanulmány a kkv-k uniós üzleti szervezeteinek reprezentativitásáról], EIM, Zoetermeer, 2009. május.

⁽²⁴⁾ Az Európai Bizottság jelentést tett közzé *Review of the effectiveness of European Community legislation on combating late payments* [Felmérés a késedelmes fizetések elleni küzdelmet célzó közösségi jogszabályok hatékonyságáról] címmel http://ec.europa.eu/enterprise/policies/single-market-goods/files/late_payments/doc/finalreport_fr.pdf.

⁽²⁵⁾ „A kkv-k nemzetközi piacokhoz való hozzáférése akadályainak felszámolásáról szóló, athéni cselekvési terv” c. dokumentumot az OECD és az APEC 2006 novemberében Athénban tartott globális konferenciáján fogadták el.

illetően eltérnek. ⁽²⁶⁾ A kkv-k jogi és üzleti háttere különböző, és sokféle módon közelíthetik meg a nemzetközivé válást: lépésenként, stratégiai vállalkozásként, tanulással, közelségen vagy piaci résen (*niche*) alapuló marketing révén, illetve egyeseket már világszintű vállalkozásként hoznak létre, így a kezdetektől a világpiacon koncentrálnak. ⁽²⁷⁾

7.2 Az EGSZB egy sor nem pénzügyi jellegű intézkedést javasolt a kkv-k támogatására, ⁽²⁸⁾ pl. együttműködési programokat (például a már megszűnt INTERPRISE program, alvállalkozók számára szervezett vásárok), amelyek elősegítik a vállalkozók személyes találkozásait, ⁽²⁹⁾ valamint az oktatók számára indított képzési programot a kkv-érdekvédelmi szervezetek segítése érdekében. Ennek célja, hogy a kkv-k több testre szabott tanácsot kaphassanak.

7.3 A szakpolitikákat nem mindig sikerül hozzáigazítani a kkv-k igényeihez. Ennek aktuális példája a finanszírozáshoz és a hitelbiztosításhoz való hozzájutás terén tapasztalható. Ez a kkv-k egyik legfőbb problémája, különösen azoké, amelyek exporttevékenységet folytatnak. A bankrendszer masszív állami támogatása ellenére a vállalkozások azt tapasztalják, hogy jelentősen megcsappantak a számukra elérhető hitel- és hitelbiztosítási lehetőségek. Ez a pénzügyi piacok intézményi problémáira utal, és a vállalkozások hitel- és hitelbiztosítás-ellátottságának javítását célzó egyedi intézkedések meghozatalát sürgeti. ⁽³⁰⁾ Az EGSZB ezért támogatja az OECD torinói kerekasztalán született következtetéseket, amelyek ismét hangsúlyozták annak fontosságát, hogy a pénzügyi intézmények működési környezetét rendezni kell, hangsúlyozva, hogy „megbízható irányítási, adóügyi, szabályozási és jogi keretekre van szükség, amelyek méretüktől függetlenül valamennyi gazdasági társaság számára egyenlő feltételeket teremtenek”. ⁽³¹⁾

7.4 Az EGSZB támogatja emellett a torinói kerekasztal egyéb, a kkv-k pénzügyeik kezelésében való támogatására irányuló gyakorlati ajánlásait is, köztük az alábbiakat:

- a. a garanciák hatékonnyá tétele a hitelezők és a kkv-k közti jobb közvetítés révén,
- b. a *cashflow*-problémák kezelése kedvezmények, például az adó és társadalombiztosítási járulékok megfizetése alóli mentesség vagy kedvezmények nyújtása révén, valamint adókedvezmény-rendszerek a kkv-kba befektető magánszemélyek részére,

⁽²⁶⁾ OECD, 2008: *Removing Barriers to SME Access to International Markets* [A kkv-k nemzetközi piacra jutását akadályozó tényezők eltávolítása]; Dannreuther, Charles, 2008: *A Zeal for a Zeal? SME Policy and the Political Economy of the EU*, In: *Comparative European Politics* 23, 377–399. o.; Dannreuther, Charles, 2007: *EU SME policy: On the edge of governance*, In: *CESifo Forum*, 2007/2.

⁽²⁷⁾ A globálisként induló társaságoknak négy fő jellemzőjük van: globális perspektíva már az induláskor, világpiacon sikerrel esélyes termékek, függetlenség és képesség a gyors nemzetközivé válásra. Mika Gabriellson, V.H. Manek Kirpalani, Pavlos Dimitratos, Carl Arthur Solberg és Antonella Zucchella, 2008: *Born globals: Propositions to help advance the theory*, In: *International Business Review* 17, 385–401. o., 389. o.

⁽²⁸⁾ Lásd a 9. lágjegyzetet.

⁽²⁹⁾ Lásd: <http://ec.europa.eu/enterprise/entrepreneurship/partnership/interprise.htm>.

⁽³⁰⁾ *Trade Finance Stumbles* [Akadozik a kereskedelemfinanszírozás]. In: *Finance and Development*, IMF 2009.

⁽³¹⁾ A 2009. március 26–27-én Torinóban tartott OECD-kerekasztal A világválság hatása a kkv- és vállalkozásfinanszírozásra és a szakpolitikái választék témájában, helyszín: Intesa Sanpaolo, Palazzo Turinetti, Torino.

c. bár ez nem kifejezetten a kkv-kat érinti, elengedhetetlen, hogy minden vállalat késedelem nélkül megkapja az esedékes kifizetéseket mind az értékláncok szereplőitől, mind a kormányzervektől. ⁽³²⁾

7.5 Az EGSZB nagyra értékeli továbbá a decemberben elfogadott és az európai gazdaságélénkítési tervben bejelentett, az állami támogatási intézkedésekre vonatkozó ideiglenes keretrendszert. Ebből kiemelendő:

- a. az új összegegyeztetendő, korlátozott összegű támogatás két év alatt 500 000 EUR lehet,
- b. a tagállamok az egyedi esetek külön bejelentése nélkül nyújthatnak kölcsönökre állami kezességvállalást csökkentett díj mellett, valamint támogatást az összes kölcsöntípusra kiterjedő támogatott kamat formájában; valamint támogatott kölcsönt olyan környezetbarát termékek előállítására, amelyek már most teljesítik, vagy meg is haladják a jövőbeli közösségi terméknormák követelményeit,
- c. a kockázatitőke-iránymutatásokat érintő módosítások – a kkv-k esetében az évente megengedett kockázatitőke-injekció 1,5-ről 2,5 millió euróra növelése, valamint a magánbefektetők részvételi szintjének 50-ről 30 %-ra való csökkentése.

7.6 A kkv-knak elsőbbséget kell biztosítani a G-20-ak nyilatkozatában ⁽³³⁾ ígért, két év alatt 5 billió dollárt kitevő források elosztásakor. Az előirányzatok felhasználását szigorúan ellenőrizni kell, hogy azok biztosan elérjék a kívánt célokat. Az új tagállamokban működő kkv-k a jelenlegi Szerződések értelmében rendkívüli támogatást kaphatnak.

7.7 Az EU-nak a nemzetközi pénzügyi intézményekkel szemben és az euróövezeten belül egységesen kell fellépnie, és koherensebb, illetve összehangoltabb gazdaság-, ipar- és kereskedelempolitikát kell folytatnia világszinten, ami mind a kkv-k számára (ezt az EGSZB a jelenlegi globális gazdasági és pénzügyi válságról szóló egyes tavaszi meghallgatásokon már kifejtette), mind pedig a tagállamok számára előnyös volna.

8. 6. ajánlás: a kkv-k támogatása munkavállalóikon keresztül

8.1 A munkavállalók és szaktudásuk a kkv-k versenyképességének központi elemét jelentik. Az EU-ban a teljes munkaerő nagyobb arányát foglalkoztatják kkv-k, mint az Egyesült Államokban és Japánban, ezért elengedhetetlen, hogy jobban törekedjünk arra, hogy a kkv-k képviselői szerveit bevonjuk a szociális párbeszédbe és egyéb szakpolitikák alakításába. Például több szakértett mérnök és egyéb műszaki képzettségű munkavállaló állhatna rendelkezésre, ha a kkv-kat hatékonyabban bevonnák a (kollektív) kutatásba és fejlesztésbe és a kutatási eredmények üzleti felhasználásába (pl. licencszerződések révén).

⁽³²⁾ Kisvállalkozói intézkedéscsomag – lásd a 9. lábjegyzetet, valamint Az EGSZB Javaslat európai parlamenti és tanácsi irányelvre a kereskedelmi ügyletekhez kapcsolódó késedelmes fizetések elleni fellépésről tárgyban megfogalmazott véleménye, HL C 407., 1998.12.28., 50. o.

⁽³³⁾ A G-20 csoport vezetőinek 2009. április 2-i nyilatkozata: *The Global Plan for Recovery and Reform* [Átfogó gazdaságélénkítési és reformterv].

8.2 A kkv-knak a lehető leghatékonyabban ki kellene aknázniuk az Európai Bizottság 2009. júniusi foglalkoztatási cselekvési tervét és a strukturális és ipari változásokra való jobb felkészülést célzó politikáját. A *Közös elkötelezettség a foglalkoztatásért* c. közlemény ⁽³⁴⁾ három kiemelt intézkedést javasol: a foglalkoztatás fenntartása, munkahelyteremtés és a mobilitás előmozdítása; a készségek fejlesztése és a munkaerő-piaci igényeknek való jobb megfelelés, valamint az elhelyezkedés megkönnyítése. Néhány említésre méltó konkrét kérdés:

- a. 100 millió eurós mikrofinanszírozási eszköz, amely a tíznél kevesebb alkalmazottal működő vállalkozásokra szabott 25 000 eurós kölcsönök formájában használható fel
- b. ötmillió szakmai gyakorlati lehetőség és egyéb segítség a munkát nem találó fiatalok számára
- c. az uniós munkaerőpiac ágazatonkénti elemzése a készségek fejlesztése és a jelenlegi és jövőbeli munkaerő-piaci igényeknek való jobb megfeleltetése érdekében ⁽³⁵⁾
- d. gyakorlati útmutató a vállalkozások és alkalmazottaik számára, amely megkönnyítheti a vállalatok szerkezetátalakításának kezelését
- e. képzési útmutató kisvállalkozások számára, hogy a kkv-k meg tudják tartani, illetve szerezni a szükséges készségeket.

9. 7. ajánlás: a hálózatok szerepe a kkv-k nemzetközivé válásában

9.1 A kkv-k többsége elfogadja, nem pedig meghatározza az árakat, és többen állnak kapcsolatban a nemzetközi piacokkal az ellátási és értékláncok vagy importálás révén, mint exportálóként. Ezek a hálózatok lehetőségeket jelentenek a kkv-k számára, de speciális, a szellemi tulajdonjoghoz és a domináns vásárlókhöz kapcsolódó problémákat is okoznak, amelyeket ágazati megközelítéssel jobban meg lehet oldani. Világszintű szereplőként az EU nem használta ki súlyát a kkv-k – exportőr- vagy importőr- – szerepének a harmadik országok piacán történő javítására. Külön említést érdemel, hogy az EU és a tagállamok szerepet játszhatnak azon kkv-k támogatásában, amelyek elég versenyképesek ahhoz, hogy az értékláncok elején és közepén foglaljanak helyet (*Initial and Intermediary Companies*, IIC). Nagyobb hangsúlyt kell helyezni az alábbiakra:

- a. az európai uniós kkv-k támogatása (az innovációval, kutatással és a – többek között az egyetemek által kínált – képzési programokkal való összekapcsolás révén) abban, hogy a világszintű termelési folyamat magas hozzáadott értékkel bíró részében vehessenek részt;

⁽³⁴⁾ COM(2009) 257 végleges.

⁽³⁵⁾ Az Új munkahelyekhez szükséges új készségek c. közlemény – COM(2008) 868 végleges.

- b. az uniós belső piaci lehetőségek iránt érdeklődő nemzetközi közvetlen külföldi befektetők és a kkv-k találkozásának elősegítése a tartós ipari partnerségek előmozdítása érdekében;
- c. a kkv-k támogatása az értékláncokkal és hálózatokkal járó problémák megoldásában (szellemi tulajdonjogok, azonnali fizetés a törvényi és szerződéses kötelezettségek tiszteletben tartásával stb.);
- d. a létező hálózatok – köztük a kkv-k nemzeti és uniós export-konzorciumai, helyi klaszterek és kkv-képviselői szervezetek – koordinálása és támogatása, ami biztosíthatja a kkv-k számára a testre szabott támogatást ahhoz, hogy jobban kihasználják mind a belső, mind pedig a szomszédos piacokat (például a határokon átnyúló régiókban). Az Európai Bizottság *Enterprise Europe Network* (Európai Vállalkozói Hálózat) nevű hálózatától, a kereskedelmi kamaráktól és a kétoldalú külkereskedelmi kamaráktól érkező segítség hasznos, de még tovább bővíthető és jobban össze lehetne hangolni azokat egymással és más, ezen a területen aktív hálózatokkal és kkv-szervezetekkel. A kkv-khoz köthető különféle vállalkozási formák és az állami támogatási politikákkal és a WTO-szabályokkal összeegyeztethető üzleti műszaki támogatási megoldások további elemzésre szorulnak, és további intézkedések hozhatók velük kapcsolatban.

9.2 Az EGSZB már számos véleményt kidolgozott a kiszervezés és az értékláncok tárgyában. ⁽³⁶⁾ Ezek közvetlen hatást gyakorolnak az európai gazdaságra és különösen arra a számos kkv-ra, amely e különleges kapcsolatoknak köszönhetően nemzetközi piacra tud jutni. A kkv-k számára előnyök ezek a globális hálózatok, mivel megosztják a nemzetközivé válás kockázatait, új technológiákhoz férnek hozzá és további kiszervezés és fő szakterületeikre való összpontosítás révén nő a hatékonyságuk. Ugyanakkor egyedi kihívásokkal is szembesülnek, amikor meg kell

határozniuk, hogy a többi szereplőhöz viszonyítva hol helyezkednek el az értékláncban, ezen belül hogy tudják megvédeni saját szellemi tulajdonukat, és hogyan tudnak magasabb, jövedelmezőbb szintre jutni. ⁽³⁷⁾ Az EGSZB megismétli, hogy az Unió továbbra sem alakított ki politikát az értéklánc elején és közepén helyet foglaló vállalatok tekintetében, és korábbi véleményeiben megnevezte a még megoldásra váró kérdéseket.

10. 8. ajánlás: szakpolitikai innováció és értékelés

10.1 Az EGSZB azt ajánlja, hogy az eredmények, illetve a célkitűzések rendszeres felülvizsgálatának hatékony figyelemmel kísérésén és értékelésén keresztül jobban meg kell érteni a fent felsorolt politikák hatását, különös tekintettel az innováció révén rövid és hosszú távú világgazdasági változásokkal szembesülő kkv-k nemzetközivé válására:

- a. A „próba – szerencse”-módszert a politikai innováció fontos forrásának kell tekinteni, amely lehetővé teszi a politikai rendszerek számára a tanulást és a fejlődést.
- b. A tényekre támaszkodó politikát magától értetődően kell használni a tájékozott politikai döntésekhez, és több adatot kell gyakrabban, jobban összehangolt módon összegyűjteni többféle forrásból (például a kkv-k teljesítményének uniós felülvizsgálatából). ⁽³⁸⁾
- c. Az Európai Bizottságot szakpolitikáinak végrehajtásában a nemzetközivé válással foglalkozó, több résztvevős (a tagállamokat, a kkv-képviselői szervezeteket, az EGSZB-t és a Régiók Bizottságát is képviselő) munkacsoportnak kell támogatnia.

Kelt Brüsszelben, 2009. december 16-án.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Mario SEPI

⁽³⁶⁾ Az érték- és ellátási lánc fejlődése, HL C 168., 2007.7.20., 1. o. valamint A világkereskedelem integrációja és a kiszervezés, HL C 10., 2008.1.15., 59. o.

⁽³⁷⁾ OECD: *Enhancing the Role of SMEs in Global Value Chains* [A kkv-k globális értékláncokon belüli szerepének növelése].

⁽³⁸⁾ OECD, 2008: *Making Local Strategies Work: Building the Evidence Base* [A helyi stratégiák sikerre vitele: A tudásalap kiépítése].

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Európai légiforgalom-támogatási program

(saját kezdeményezésű vélemény)

(2010/C 255/05)

Előadó: **Jacek KRAWCZYK**

Társelőadó: **Marcel PHILIPPE**

2009. július 16-án az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság úgy határozott, hogy eljárási szabályzata 29. cikkének (2) bekezdése alapján saját kezdeményezésű véleményt dolgoz ki a következő tárgyban:

Európai légiforgalom-támogatási program.

A bizottsági munka előkészítésével megbízott Ipari Szerkezetváltás Konzultatív Bizottsága 2009. november 26-án elfogadta véleményét. (Előadó: Jacek KRAWCZYK, társelőadó: Marcel PHILIPPE.)

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2009. december 16–17-én tartott, 458. plenáris ülésén (a december 17-i ülésnapon) 167 szavazattal, 2 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Következtetések és ajánlások

1.1 A válság soha nem látott méreteket ölt; a légiközlekedési értéklánc valamennyi elemét érinti, bár különböző módon. Egy részben deregularizált környezetben, ahol csak a lánc utolsó eleme (a légitársaságok) esetében történt meg a megfelelő liberalizáció, a többi elem részben vagy teljes mértékben enyhítheti a csökkenő közlekedés okozta jövedelemvesztést, vagy az úgynevezett költségmegtérülés elvét nem megfelelően alkalmazva, vagy versenyhelyzetével visszaélve.

1.2 Az európai légi közlekedés ellenálló képessége, ezáltal pedig nemzetközi versenyképessége forog kockán. Míg a világ más régiói gyors és hatékony intézkedéseket hoztak az utas- és a teherforgalom átmeneti visszaesése ellen, európai versenytársaik más jellegű problémákkal szembesülnek, amelyek jelentős negatív hatásokat gyakorolnak beszállítóikra. A különböző kormányzati adók, az egyre növekvő infrastruktúra-használati díjak (repülőterek, légiforgalom-irányítás), az elérhető finanszírozás hiánya, az egyoldalú környezetvédelmi feltételek csak néhány példát jelentenek az európai légiforgalmi ágazat mindennapjaiból.

1.3 Ez a vélemény azt a számos rövid- és középtávú intézkedést ismerteti, amelyeket a döntéshozóknak meg kell fontolniuk és végre kell hajtaniuk ahhoz, hogy az európai légi közlekedés sikeresen szembe tudjon szállni a válsággal, és ugyanolyan erősen lábáljon ki belőle, mint előtte volt.

1.4 Az értéklánc átrendeződését a légi közlekedés résztvevőinek – a repülőtereknek, a léginavigációs szolgáltatóknak, a földi kiszolgálóknak, a légitársaságoknak és a repülőgépjártóknak – mind meg kell érteniük és figyelemmel kell kísérniük.

1.5 Az EGSZB emlékeztet arra, hogy az európai légiforgalmi ágazat egészében véve stratégiai fontosságúnak tekinthető Európa számára, és a növekedés egyik tényezője a magasan képzett foglalkoztatottnak köszönhetően. Az ágazatot sújtó válság

leküzdéséhez szükséges intézkedéseknek ezért lehetővé kell tenniük azoknak a kompetenciáknak a megtartását, amelyek szükségessé lesznek az európai ipari és technológiai alap fejlődésének biztosításához.

1.6 Ahhoz, hogy az ágazat jobban fel tudjon készülni a jövőbeli fejleményekre, ösztönözni kell az érintettek közötti szociális párbeszéd kialakítását, a képzési intézkedéseket, valamint a humán erőforrások előrelátó tervezését. A magán- és a közszféra szereplőinek részt kell venniük az iskolák és a vállalkozások közötti cseréket elősegítő és az ágazat fejlesztéséhez szükséges kutatást és fejlesztést támogató tevékenységekben.

1.7 Az európai légiforgalom-támogatási programra tett javaslatok e vélemény 9. pontjában találhatóak. A bennük foglalt kezdeményezések a következőkkel kapcsolatosak:

- az infrastruktúra kiigazítása és költségei,
- a rendelkezésre álló finanszírozási eszközök hiánya és a csökkenő nyereség jelentette pénzügyi kihívások,
- környezetvédelmi megfontolások,
- szabályozási környezet,
- nemzetközi verseny,
- kutatás és fejlesztés.

2. A válság hatása a légiközlekedési ágazatra

2.1 2009. márciusban a Nemzetközi Légi Szállítási Szövetség (IATA) úgy becsülte, hogy a globális légi közlekedés vesztesége 2009-ben eléri a 4,7 milliárd USD-t, májusban azonban 9 milliárd USD-re módosította becslését, szeptemberben pedig 11 milliárdra. 2010-re 3,8 milliárdos veszteséget jósol.

2.2 A keresletre vonatkozóan az Európai Légitársaságok Szövetsége (AEA) 2009 első félévében az utasok számának 8,2 %-os visszaesésével szembesült. A prémiumszegmensben a közlekedés több mint 19,9 %-kal esett vissza. A légifuvarozók 2009 első hat hónapjában 22,1 %-os kereslet-visszaesést tapasztaltak. Az adatokat a Repülőterek Nemzetközi Tanácsa (ACI) is megerősítette az utasszám 8,1 %-os, valamint az árufuvarozás 21,1 %-os visszaesésére vonatkozó becslésével. Az ACI szerint 2009 első kilenc hónapjában a 25 legforgalmasabb európai repülőtéren 41 millióval kevesebb utas fordult meg. Az Európán belüli járatokat üzemeltető légitársaságokat képviselő Európai Regionális Légitársaságok Szövetsége (ERAA) az utasforgalom összesen 7,2 %-os visszaesését könyvelte el 2009 első felében.

2.3 2008-ban a légiközlekedési ágazat mintegy 1,5 millió munkahelyet biztosított Európában, ennek oroszlánrészét, 49 %-át a légitársaságok adták. Csak 2009 első félévében az AEA tagjai mintegy 34 ezerrel (az összes munkaerő mintegy 8 %-ával) csökkentették alkalmazottaik létszámát, ami közvetett módon mintegy 90 ezer, jórészt magas szintű képzettséget igénylő munkahely megszűnését okozta Európa-szerte. A nagyszabású elbocsátások egyik példája az amszterdami repülőtér volt.

2.4 A fapados légitársaságok Európában jobb teljesítményt nyújtottak, mint más üzleti modellek, bár őket sem kímélték a csődök: 2008. augusztus óta öt társaság ment csődbe. A fapados légitársaságok piaci részesedése Európában megháromszorozódott, és 2009-re 37 %-ot ért el a 2003-as 12 %-ról. 2009. júliusban, a válság csúcán, gyakorlatilag nem volt észrevehető kapacitásaik módosítása, mivel az irántuk való kereslet alig vagy csak igen csekély mértékben csökkent. Ez részben azzal magyarázható, hogy el tudják kerülni a nagy forgalmú csomópontokat, így a pillanatnyi pénzügyi szükségleteknek megfelelően tudják újjászervezni működésüket. A közvetlen vagy közvetett állami támogatásra való támaszkodásuk azonban a befagyasztott közfinanszírozás idején kétségeket támaszt középtávú fenntarthatóságukukra. Látjuk, hogy a fapados légitársaságok fejlődése társadalmi valósággá vált. El kell gondolkoznunk ennek a közlekedési formának a jövőjéről, és arról, hogy milyen hatással lehet az értéklánc egészére.

2.5 A kínálati oldalon történt jelentős kapacitáscsökkentés ellenére a légitársaságok üzleti eredménye a 2008 első negyedévi – 0,2 milliárd euróról 2009 első negyedévére – 1,9 milliárd euróra csökkent. Az IATA szerint az európai légitársaságok 2009-ben 3,8 milliárd dollár veszteséget szenvednek el. Az ACI előrejelzése szerint az európai repülőterek 2009-ben 98 millió utast veszítenek, és a legnagyobb veszteségek a legkisebb repülőtereket érintik.

2.6 A válság kezdete óta (2008. szeptembertől 2009. szeptemberig) Európában több mint 33 légitársaság ment csődbe vagy áll a csőd szélén.

2.7 Az európai légiközlekedési piacról szóló legutóbbi, 2008-ban az Európai Bizottság megbízásából készített elemzések szerint az Airbus 2008-ban 41,3 %-kal kevesebb megrendelést kapott, mint 2007-ben, pedig a 2007-es év a megrendelések mennyiségét tekintve kivételesnek tekinthető.

2.8 2009 mindeddig ugyanilyen rossz évnek bizonyult a gyártók szempontjából is. 2009 októberében a Boeing 195 megrendelés és 111 visszavonás után mindössze 84 megrendelést

könyvelhetett el. Ugyanebben az időszakban az Airbus 149 megrendelés és 26 visszavonás után összesen 123 megrendeléssel rendelkezik. Összehasonlításképpen a két társaság tavaly 662, illetve 777 megrendelést kapott.

2.9 A megrendelések számának csökkenésével és a szállítási határidők meghosszabbításával és/vagy a szállítások korlátozásával szembesülő repülőgépgyártóknak csekély mozgásterük van, és a költségek csökkentésével próbálják megtartani eredményeiket. Ugyanez az befolyásolja az új technológiák és új repülőgépek fejlesztésébe való beruházási kapacitásukat is.

3. Hosszabb távú következmények az ágazatra nézve

3.1 A legnagyobb szállítók (Airbus, Boeing, Dassault, ATR, Alenia, Safran, Goodrich, Thales, Liebherr stb.) által elfogadott stratégia célja a fejlesztési idő és a költségek csökkentése, ugyanakkor a gyártás és a kutatás Európán kívülrre való áthelyezése. A szállítók és az alvállalkozók kötelesek ezt a stratégiát alkalmazni saját partnereikkel szemben. ⁽¹⁾

3.2 Ha a megrendelések számának jelentős csökkenése egybeesik a szállítóknak ezzel a stratégiájával, az a munkaterheléssel kapcsolatos problémákat okozza számos alvállalkozó számára, amelyeknek így a fennállása kerülne veszélybe. Ugyanezt a logikát követve az Európán kívüli áthelyezésre és technológiaátvitelre vonatkozó intézkedéseket tartalmazó vállalati stratégiákat meg kell vizsgálni szociális hatásukat tekintve (a pénzügyi források lehívására, a versenyképesség és a hozzáadott érték csökkenésére, a környezetvédelemre és a társadalmi-gazdasági kérdésekre vonatkozóan).

3.3 Ez a politika hosszú távon számos magas képzettséget igénylő munkahely elvesztéséhez vezethet Európában. Ezek a veszteségek jelentősen ronthatják az európai iparág versenyképességét.

3.4 A növekvő munkanélküliség, a csökkenő magánjövedelmek és a bizalmi válság következtében az emberek kevesebbet utaznak, elkerülik a business osztályt, és repülőgép helyett más közlekedési formákat vesznek igénybe.

3.5 2001-ben az AEA tagjai 7 %-os bevételecsökkenést tapasztaltak, és három évig tartott, míg újra nyereséget könyvelhettek el. Ma kétszer ilyen rossz a helyzet. Az átlagosan 15 %-os veszteségből arra következtethetünk, hogy a légitársaságoknak több mint három évre lesz szükségük ahhoz, hogy kilábaljanak a válságból.

4. A légitársaságok költségcsökkentési intézkedéseit nem kísérik hasonlók a repülőterek és a léginavigációs szolgáltatók részéről. A gazdasági recesszióra adott válaszok nem egységesek az értékláncban.

4.1 Ezenkívül a gyakran ellentmondásos jogszabályok komplex hálózata korlátozza a légiforgalmi ágazatot abban, hogy választ tudjon adni a válságból eredő kihívásokra.

(1) Ld. az EGSZB „Az európai repülőgépipar helyzete és kilátásai” című véleményét (HL C 175., 2009.7.28., 50–56. o.) is.

5. Maguk a légitársaságok üzemelési költségeiknek mindössze 37 %-át határozzák meg közvetlenül. A költségek további csaknem egyharmadát irányításukon kívül álló elemek jelentik, köztük a következők:

5.1 A „külső” működési költségek 2008-ban összesen 50,5 milliárd eurót jelentettek, és bár ennek legnagyobb részét (több mint 45 %-át) az ingadozó olajárak képviselték, a maradék 55 %-ot (27,5 milliárd eurót) többek között a repülőtéri és légiforgalom-irányítási díjak tették ki.

5.2 A repülőtéri illeték, amely az elmúlt évben összesen 2,8 milliárd eurót tett ki, számos repülőtéren hirtelen több mint 5 %-kal megemelkedett. Európában csak néhány repülőtér engedhette meg magának, hogy felhasználóik erőfeszítését díjaik hasonló mértékű csökkentésével egészítsék ki. Az utasonkénti repülőtéri illeték átlagosan 15 %-kal nőtt 2009 első negyedévében.

5.3 A növekvő olajárak a légitársaságok fenntarthatóságát veszélyeztetik. Az üzemanyagok ára csaknem 50 %-kal növekedett az év kezdete óta. Az IATA szerint az üzemanyag átlagos ára a 2009-es hordónkénti 61 dollárról 2010-re 72 dollárra emelkedik.

5.4 Hasonlóképpen a légiforgalom-irányítási díjak 2009 első negyedévében átlagosan 3,4 %-kal nőttek Európában. A növekedést a költségmegtérülés elve indokolta, amely lehetővé teszi, hogy a léginavigációs szolgáltatók díjemeléssel kompenzálják a csökkenő forgalmat.

5.5 Az egységes európai égbolt ötlete – egy eddig ki nem használt lehetőség, amellyel évente akár 5 milliárd eurós költségmegtakarítást és 16 millió tonna CO₂-kibocsátás-csökkentést lehetett volna elérni a több közvetlen járat révén – rövid távon nem fogja befolyásolni a gazdaságot. Funkcionális légtérblokkok kialakítására nem kerül sor 2012-ig.

5.6 Költségszerkezetükből adódóan a légitársaságok az olajárak legkisebb ingadozását is megérzik. Gazdasági érdekekből és a vállalati szociális felelősségből kifolyólag azonnali és sürgős fellépésre van szükség a „forradalmian új” motorok és üzemanyagok használatának népszerűsítéséhez. Ennek megfelelően létfontosságú a kutatás és fejlesztés finanszírozásának erős támogatása.

5.7 A légiközlekedési programok kidolgozásának költségei egyre növekednek, így az új repülőgépek szállításának finanszírozása egyre nehezebb. Ha a légitársaságok nem férnek hozzá a banki finanszírozáshoz, akkor az egész légiközlekedési ágazat meggyengül.

5.8 Meg kell vizsgálni a repülőgépek gyártására és fejlesztésére irányuló új finanszírozási megállapodásokat, hogy a megfelelő eszközökkel segíteni lehessen a repülőgépgyártók és légitársaságok likviditási problémáin a repülőgépek kifizetésének időpontjában.

5.9 A katonai repülőgép-ipari programokhoz kötődő közbeszerzések mindig is támogatták az (alapvetően kettős jellegű) ágazatot a gazdasági recessziók idején. Kétségkívül alaposan meg

kellene fontolni egy ilyen, uniós szinten koordinált támogatás lehetőségét, amely egyben megkönnyítené a még mindig túlságosan szétforgácsolt ágazat újjászerveződését is.

5.10 A (már a jelenlegi jogszabályok alapján is támogatható) vállalatok közfinanszírozású támogatásának alkalmazását annak alapján kell értékelni, hogy az érintett vállalatok kötelezettséget vállalnak-e a munkahelyek és a képzett munkaerő megtartására.

6. Soha nem volt még ennyire szükség arra, hogy nemzetközi szinten egyenlő feltételek érvényesüljenek. A válság hatására világszerte számos kormány a gyengélkedő légitársaságának megmentésére sietett. Kína közvetlen támogatást nyújtott a *China Eastern Airlines* (750 millió euró) és a *China Southern Airlines* (320 millió euró) számára. A kínai repülőterek vonatkozásában felfüggesztette a repülőtéri díjakat, és csökkentette az üzemanyagárakat. Indiában az *Air India* 600 millió eurós állami támogatást kapott tőke és kedvező feltételű hitelek formájában.

6.1 E fuvarozók egy része, például az Öböl-országok fuvarozói úgynevezett ötödik és hatodik szabadságjoggal rendelkező szolgáltatók. Számukra Európa fontos és forrásokban gazdag piac, amelybe érdemes bekapcsolódnunk.

6.2 Ezek az államilag támogatott légitársaságok annak ellenére fenntartják interkontinentális járataikat, hogy a férőhelyek kihasználtsága drámaian csökken. Egyes esetekben még növelik is az ilyen járatok számát, amikor a piaci viszonyoktól függő európai légitársaságok járatcsökkentésre kényszerülnek (ebben az évben az Öböl-országokbeli légitársaságok 14 %-kal növelték kapacitásukat, elsősorban a főbb európai légi csomópontokon keresztül).

7. Erre a példátlan válságra az Európai Közösség válasza mindaddig a nyári időrés felfüggesztéséből állt, ami túl későn jött, és túl kevésnek bizonyult. A rendelet elfogadására és közzétételére hivatalosan június végén került sor. Mivel ekkor a nyári szezon már majdnem három hónapja tartott, a rendelet nem tette lehetővé, hogy a légitársaságok rugalmasabban reagáljanak a piaci feltételek gyors változásaira.

8. Noha a légitársaságok szövetségei határozottan elutasították az egyedi állami támogatások elképzelését, számos területet azonosítottak, amelyekben a szabályozó hatóság gyors intézkedésére volt szükség a válság elleni küzdelem okán.

8.1 A téli időrés várható felfüggesztésének célja az, hogy segítsen a légiközlekedési ágazatnak, és különösen a légitársaságoknak abban, hogy a gazdasági válság kezelése érdekében a kereslet további csökkenéséhez igazítsák kapacitásaikat. Az intézkedés nem diszkriminatív, hiszen valamennyi légitársaságra és az összes különböző üzleti modellel kiterjed. Ezen túlmenően rövid távú és egyedi intézkedés. Ha azt akarjuk, hogy a hatása érezhető legyen, időben végre kell hajtani. Egyes alacsony költségű működő fuvarozók is támogatják az intézkedést.

8.2 Mivel a válság először a pénzügyi ágazatot sújtotta, a légiközlekedési ágazat finanszírozására szakosodott pénzügyi intézetek jelentős része vagy eltűnt a piacról, vagy más üzletek felé irányította stratégiáját.

8.3 Azok a légitársaságok, amelyek tagjai az Európai Légitársaságok Szövetségének, gépparkjuk megújítása érdekében 2009 júliusától kezdődően 29 milliárd dollár értékben 535 repülőgépet rendeltek meg a következő évekre, szemben a 2008 ugyanezen időszakában megrendelt 561 géppel.

8.4 A becslések szerint e megrendelések 75–80 %-át a pénzügyi piac garantálja vagy finanszírozza. A megrendelések fennmaradó 20–25 %-át pedig vagy le kell majd mondani, vagy pedig ma még nem létező finanszírozási alternatívákat kell találni hozzájuk.

8.5 Az Európai Befektetési Bank 2008-ban közel 52 milliárd euró értékben nyújtott hiteleket tagállami projektek finanszírozásához, amelyből csupán 2,7 milliárd eurót különítettek el az európai közlekedési ágazat számára (légitársaságok, repülőterek, légiforgalom-irányítás és repülőgépgyártás).

8.6 Az ICAO nemzetközi légi közlekedéssel és éghajlatváltozással foglalkozó csoportja 2009. májusi zárójelentésében azt javasolta, hogy az ICAO fogadjon el három globális célkitűzést:

- a. rövid távon, 2012-ig: a használatban lévő járműállomány átlagos üzemanyag-hatékonyságának évi 2 %-os javítása;
- b. középtávon, 2020-ig: az üzemanyag-hatékonyság évi 2 %-os javítása;
- c. 2021 és 2050 között: a globális üzemanyag-hatékonyság éves 2 %-os javítása.

8.7 Létfontosságú, hogy a decemberi koppenhágai éghajlatváltozási csúcstalálkozón a nemzetközi légi közlekedést külön ágazatként képviseljék és kezeljék. Az is létfontosságú, hogy a koppenhágai megállapodásnak részét képezze egy, a légi közlekedés általi globális kibocsátásokat korlátozó megállapodás is. A megbeszéléseknek mind a légitársaságokra, mind a repülőgépgyártókra ki kell terjedniük.

8.8 A következő, 2012-es EU ETS vonatkozásában elengedhetetlen, hogy az európai légi fuvarozók fokozatosan hozzájáruljanak repülőgépeiknek a leghatékonyabb modellekkel való lecseréléséhez. A B737-esek vagy az A320-asok legújabb generációja az előző generációkhoz képest a kibocsátási lábnyom 7–8 %-os csökkentését teszi lehetővé. Alapokat kellene elkülöníteni a motor-, a repülőgépváz- és az üzemanyag-technológia radikális innovációja érdekében.

8.9 A használatban lévő járműállomány átlagéletkora továbbra is viszonylag magas (ami hatással van a légitársaságok teljesítményére), ezért létre kell hozni egy strukturált repülőgép-bontási ágazatot. A már meglévő példák ritkák és nem megfelelően koordináltak; ezért a közhivatalok keretei között létre kellene hozni egy valódi európai ágazatot.

8.10 A gyártóknak és alvállalkozóiknak természetesen részt kellene venniük ezekben a tevékenységekben. Az ipari tevékenységeknek a repülőgépek teljes, egészen a forgalomból való kivonásukig tartó életciklusára való kiterjesztése további munkahelyeket és jövedelmet teremthetne.

8.11 A léginavigációs szolgáltatók a költségmegtérülés alapján működnek, azaz forgalomcsökkenés esetén nő az egységár. Ennek következtében a válság duplán sújtja a légitársaságokat. A léginavigációs szolgáltatóknak költségbázisukat hozzá kell igazítaniuk a megváltozott gazdasági környezethez és a jelentősen lecsökkent légi forgalomhoz.

8.12 Az egységes európai égboltra vonatkozó csomag közvetve kezeli a költségmegtérülés elvét azáltal, hogy teljesítménycélokat tűz ki a funkcionális légtérblokkok és a tagállamok tekintetében. Bevezetésére azonban csak 2012-ben kerül majd sor. A SESAR program célja, hogy a jelenleg használt 22 operációs rendszert, 30 programnyelvet és 31 nemzeti szisztémát egyetlen architektúrával váltsa fel.

8.13 Tekintve, hogy a tagállamok már elfogadták a repülőtéri díjakról szóló irányelvet, válsághelyzetben úgy kellene eljárniuk, mintha az irányelv fő rendelkezései már hatályba léptek volna. Jelenleg az Európai Bizottság már kifejezett hatáskörrel rendelkezik a repülőtéri díjak vonatkozásában az Európai Unióban.

8.14 Tavaly az Európai Repülésbiztonsági Ügynökség (EASA) jogi kompetenciákat kapott a repülőgépjáratok üzemeltetésével kapcsolatos biztonsági szabályok, a személyzet szakszolgálati engedélyezése, valamint a harmadik országbeli üzemeltetők felügyelete tekintetében.

8.15 Adatközpontú és kockázati alapú elemzésekkel továbbra is támogatni kell a biztonság javítását. Az ágazat által kezdeményezett és a kormányokkal partnerségben végrehajtott ilyen biztonsági javítások a repülésbiztonság bizonyított javulásához vezettek. Mivel a légiközlekedési ágazatban a biztonság alapvető feltétel, ennek az együttműködésnek folytatódnia kell. Garantálni kell, hogy az EASA kizárólag a biztonsági kérdésekkel foglalkozzon.

8.16 A légiközlekedési ágazat már régóta vár arra, hogy végleges megállapodás jöjjön létre az EU és az USA védelmi intézkedéseinek kölcsönös elismerése terén. Ezen a ponton politikai döntésre van szükség ahhoz, hogy az USA védelmi intézkedéseit egyenértékűnek lehessen tekinteni. Ez az elismerés az USA-ból érkező és uniós repülőtereken átszálló hatmillió utasnak kedvezne.

9. Az európai légiközlekedési ágazat a gazdaság egyik lényegi elemét képezi, hiszen jelentősen hozzájárul az egyik fő szabadsághoz, a mozgásszabadsághoz (árúk és személyek szabad mozgása) érvényesüléséhez. Az ágazat a szilárd ipari alapoknak, a technológiai fejlődésnek és a gazdasági növekedésnek is fontos összetevője. Igen fontos, hogy ez az alap hosszú távon is megmaradjon, amit ösztönözni is kell. Az ágazat globalizálódó világunkban a gazdasági fellendülés egyik mozgatórugója is. Ezért a kormányok fő célkitűzései közé kell tartoznia annak, hogy biztosítsák gyengélkedő gazdaságaik olyan alappilléreinek működőképességét, mint például a légi közlekedés. Eközben meg kell teremteniük az egészséges gazdasági környezethez való gyors visszatérés feltételeit is. Az EGSZB ezért a következő fellépések és tehermentesítő intézkedések határozott megtételét javasolja:

9.1 Az értékláncnak (a repülőtereknek, a repülőgépgyártóknak, az üzemanyag-beszállítóknak, a földi kiszolgálóknak, a léginavigációs szolgáltatóknak, a légitársaságoknak) egy egységként kell alávetnie magát a gazdasági ciklusok és a versenynyomás hatásainak. A gazdasági lassulás negatív hatásának minimalisra csökkentése érdekében folyamatban van a szerkezetátalakítás.

9.2 Az Európai Bizottságnak minden lehetséges eljárást kezdeményeznie kell annak érdekében, hogy a 2009–2010-es téli időszakra megkönnyítse és végrehajtsa a 80:20-as időrés-használati szabály alóli mentességet.

9.3 Figyelembe véve, hogy az előrejelzések szerint a légi forgalom középtávon évi 4–5 %-os növekedésnek indul, amely húszéves távlatban huszonöt ezer darab száz vagy több üléses repülőgép gyártását teheti szükségessé, az európai termelési kapacitás megfelelő kezelésére van szükség. Amennyiben a szerkezetátalakítás elkerülhetetlen, nem szabad figyelmen kívül hagyni a kapacitás és a szaktudás fenntartásának szükségességét.

9.4 Az EGSZB javasolja, hogy szerkezetátalakítás esetén különösen tartsák be a szociális partnerek tájékoztatásával és a velük folytatott konzultációval kapcsolatos eljárásokat. Az EGSZB arra ösztönzi a szociális partnereket, hogy vállalati, nemzeti és európai szinten kezdjenek strukturált és proaktív párbeszédet.

9.5 A közhivataloknak támogatniuk kell a gyengélkedő vállalkozásokat a szaktudás és a munkahelyek megtartása érdekében, például azáltal, hogy a gazdasági visszaesés időszakában javítják a szakképzéshez való hozzáférésüket. A közhivataloknak vezető szerepet kell vállalniuk a közép- és hosszú távon szükséges készségek fejlesztésének és megszerzésének megkönnyítése terén. Ebben az összefüggésben az EGSZB úgy véli, hogy létre kell hozni a humán erőforrások előrelátó tervezésének rendszerét, amelybe a szociális partnereket is be kell vonni.

9.6 Az EGSZB több véleményében (legutóbb a SOC/347. sz. véleményben) hangsúlyozta a magas szintű iskolai és egyetemi oktatás fontosságát, valamint azt, hogy jó kapcsolatokra van szükség az ágazat és az iskolák vagy egyetemek között annak biztosítása érdekében, hogy a munkakeresők a szükséges tudással és készségekkel rendelkezzenek.

9.7 A közhivatalok (uniós, tagállami, régiós, stb. közhivatalok) által biztosított összehangolt támogatás elengedhetetlen a válság hatásainak kezeléséhez, hiszen a válság a nagymértékű nyugdíjazással egy időben sújtja az ágazatot. Ha a repülőgépgyártó ágazatban nem őrzik meg a felhalmozódott készségeket, az hosszú távon nem állja meg a helyét.

9.8 Az Európai Befektetési Banknak vissza kell térnie a 2007 előtti politikájához, amikor az európai légi fuvarozók hitelhez juthattak. Ezt mielőbb lehetővé kell tenni, kifejezetten az új repülőgépek finanszírozása vonatkozásában. A finanszírozás nem a flották kibővítésére vonatkozna.

9.9 Helyénvaló volna továbbá olyan pénzügyi kockázatokra fedezetet nyújtó mechanizmusokat is kialakítani, mint például az árfolyam-ingadozások (vö. CCMI/047, 4.6. pont). Ez a kölcsönökre visszatérítendő előlegek formájában nyújtott garancia vagy az EBB (Európai Beruházási Bank) által megállapított hitelnyújtás formájában is megvalósulhatna.

9.10 További finanszírozásra van szükség a légiközlekedési ágazatban folytatandó kutatásokra és fejlesztésekre annak érdekében, hogy az ágazat szembe tudjon nézni a jövőbeli kihívásokkal, köztük az EU ETS-szel is. A globális éghajlatváltozás enyhítésére

azonban az ICAO keretében alkalmazott nemzetközi ágazati megközelítés jelentené az optimális megoldást, mivel ez megkönnyítené egy globális probléma megoldását.

9.11 Figyelemmel arra, hogy a repülőgépipar innovatív és stratégiai fontossággal bír Európa ipari és technológiai bázisában, a K+F erőteljes támogatása (amit a válság veszélybe sodort) a 7. kutatás-fejlesztési keretprogram végrehajtási szakasza és a jövőbeli 8. kutatás-fejlesztési keretprogram egésze során az EU folyamatos erőfeszítései útján valósítható meg. Ha biztosítani akarjuk Európa kiválóságát ezen a területen, nem csökkenthetjük a kutatásnak és fejlesztésnek nyújtott köztámogatást. Egy ilyen cél eléréséhez, valamint ahhoz, hogy továbbra is a hosszú távon fenntartható, alternatív üzemanyagokat és operatív intézkedéseket alkalmazó légiközlekedési ágazat további fejlődésén legyen a hangsúly, elkerülhetetlen a K+F és az együttműködés.

9.12 Az elsődleges vállalkozókat kevésbé viseli meg a visszaesés, mint szállítóikat és alvállalkozóikat, akiknél az ágazati szaktudás és a munkahelyek java található. A támogatás az alvállalkozóknak nyújtott közös hitelek és garanciák formájában is megvalósulhat. A gyártók segíthetik a szállítók erőfeszítéseit azáltal, hogy garantálják a bevételeket és a hosszú távú megrendeléseket.

9.13 Az egységes európai égbolt II. csomagot (SES II.) haladéktalanul végre kell hajtani. Az európai légtér felaprózottsága további súlyos terheket ró az utasokra és a légi fuvarozókra is. Az EGSZB legutóbbi véleményében határozottan támogatta a SES II.-t. A légi közlekedés globális iparág, ezért a további akadályok elkerülése és a hatékonyság biztosítása érdekében interoperabilitásra lesz szükség. Ezért további folyamatos erőfeszítéseket kell tenni a SESAR és a NextGen interoperabilitásának biztosításához. Az Európai Bizottságnak 2010-ben ki kell dolgoznia a SESAR végrehajtásához szükséges finanszírozási mechanizmust, ami lehetővé teszi majd a legszélesebb körű részvételt ebben a forradalmi vállalkozásban.

9.14 A tagállamokat sürgetni kell, hogy gyorsítsák fel a repülőtéri díjakról szóló irányelv végrehajtását. Az Európai Bizottságnak fontolóra kellene vennie az irányelvben számára biztosított hatáskör alkalmazását.

9.15 Az Európai Bizottságnak közleményt kellene címeznie a tagállamokhoz és az EUROCONTROL-hoz a légiforgalom-irányítási díjakra vonatkozó moratórium bevezetése érdekében. Az EGSZB elismeri az Energiaügyi és Közlekedési Főigazgatóság által e tekintetben már megtett erőfeszítéseket, és ösztönzi a Főigazgatóságot, hogy gyakoroljon további nyomást a tagállamokra.

9.16 Az uniós intézményeknek ügyelniük kell az 1794/2006/EK díjszámítási rendeletben előírt, a léginavigációs szolgáltatók és a légitársaságok közötti konzultációs kötelezettség betartatására. A rendelet további módosításra szorul, hogy tükrözze a SES II. csomag keretei között megvalósított teljesítményértékelő rendszert.

9.17 Garantálni kell, hogy az EASA kizárólag a biztonsági kérdésekkel foglalkozzon. Biztosítani kell a légi járatok biztonságának fenntartását és javítását is.

2010 áprilisáig (amikor is hatályba lépnek a 300/2008/EK rendelet új uniós védelmi szabályai) az EU egészében alkalmazni kell az úgynevezett egykapus védelmet. Az EU és az USA védelmi intézkedéseinek közös értékelése alapján a tagállamok elé kell terjeszteni az EU és az USA közötti egykapus védelemre vonatkozó véglegesített javaslatot, amelyet aztán mielőbb végre kell hajtani.

9.18 Több nemzetközi légitársasági megállapodásra van szükség az EU és harmadik országok között annak érdekében, hogy nemzetközi szinten biztosítani lehessen az egyenlő feltételeket. Az EGSZB nagyra értékelt véleményében az Európai Bizottság által Kanadával megkötött megállapodást.

9.19 Általában véve az ágazati szereplők (üzemeltetők, gyártók, közhivatalok) közötti regionális és nemzetközi együttműködések egyre nagyobb száma hozzájárulhat az ágazatbeli ellátás és általános tevékenységek felvirágoztatásához, feltéve hogy az ilyen „egyezségek” a társadalmi felelősséget is figyelembe veszik, és az összes szociális partnert bevonják.

Kelt Brüsszelben, 2009. december 17-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Mario SEPI

III

(Előkészítő jogi aktusok)

EURÓPAI GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS BIZOTTSÁG

2009. DECEMBER 16-ÁN ÉS 17-ÉN TARTOTT, 458. PLENÁRIS ÜLÉSÉN

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre a textiltermékek elnevezéséről és az ehhez kapcsolódó címkézéséről

(COM(2009) 31 végleges/2 – 2009/0006 (COD))

(2010/C 255/06)

Előadó: **Claudio CAPPELLINI**

2009. február 27-én a Tanács úgy határozott, hogy az Európai Közösséget létrehozó szerződés 95. cikke alapján kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a következő tárgyban:

Javaslat európai parlamenti és tanácsi rendeletre a textiltermékek elnevezéséről és az ehhez kapcsolódó címkézéséről

COM(2009) 31 végleges/2 – 2009/0006 (COD).

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Egységes piac, termelés és fogyasztás” szekció 2009. november 17-én elfogadta véleményét. (Előadó: **Claudio Cappellini**).

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2009. december 16–17-én tartott, 458. plenáris ülésén (a december 16-i ülésnapon) 160 szavazattal elfogadta az alábbi véleményt.

1. Következtetések és ajánlások

1.1 Az EGSZB támogatja az Európai Bizottság textiltermékekkel – elnevezésükkel és címkézésükkel – kapcsolatos kezdeményezését, mely egyfelől fontos előrelépést jelenthet az EU textiliparában az

innovációs folyamatok megerősítése és a társadalmi kérdések megoldása felé, másfelől tudatosabbá és tájékozottabbá teszi a fogyasztókat, különösen válságok idején. Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság hangsúlyozza, hogy – amint azt már a textilipar jövőjével foglalkozó korábbi véleményeiben és tájékoztató

jelentéseiben is megállapította ⁽¹⁾ – a versenyelőny érdekében az ágazatban sürgősen szükség van koherens és integrált politikák, köztük megfelelő címkézés kidolgozására.

1.2 Az EGSZB üdvözli a rendeletet, és támogatja az eredetmegjelölésre és a versenyszabályokra vonatkozó nemzeti jogi keretről szóló 4. cikket.

1.3 Az EGSZB annak vizsgálatára kéri az Európai Bizottságot és az érintett feleket, hogy a javasolt rendelet miként befolyásolhatja

- az európai stratégiai kutatási menetrendet az új szálak és innovatív textiltermékek fejlesztése és hasznosítása, valamint az átláthatóság terén,
- a meglévő jogszabályi keret egyszerűsítését, ami kedvező hatást gyakorolhat a magánszektor szereplőire és a közigazgatásra mind uniós, mind nemzeti/regionális szinten,
- a meglévő szabályozási keret koherensebbé tételét. ⁽²⁾

1.4 Az EGSZB megerősíti: fontos tiszteletben tartani a fogyasztók aziránti igényét, hogy világos, átfogó és teljes körű terméktájékoztatást kapjanak különösen a textiltermékeket illetően, és támogatja az Európai Bizottság kezdeményezését, amely arra törekszik, hogy egyszerűsítse az eljárásokat és csökkentse az irányelv átültetéséhez jelenleg szükséges költségeket.

1.5 Az EGSZB kívánatosnak tartja, hogy a textiltermékek elnevezésével és címkézésével foglalkozó bizottság munkájába (lásd a rendeletjavaslat 20. cikkét) szisztematikusan vonják be a civil társadalmat, a textiltermékekkel foglalkozó szociális partnerek szélesebb körét és az érintett intézményeket. Fontolóra kellene venni továbbá a rendelet rendszeres felülvizsgálatát, hogy a textilcímkézés és -szabványok terén versenyelőnyt lehessen szerezni más

⁽¹⁾ A textil-, ruha- és bőripari ágazat az EU-27-ek ipari termelésének kulcsfontosságú része. Mintegy 250 000 vállalkozásával és megközelítőleg 240 milliárd eurós forgalmával a szektor az EU-27-ek teljes ipari termelésének körülbelül 4 %-át adja (amelynek mintegy fele egyedül a textilszégmensekből származik). Az ágazat, amely az EU-ban az egyedüli, ahol a nők foglalkoztatása meghaladja a férfiakét (64,5 %), összesen 3,2 millió embernek, az EU-27-ek feldolgozóiparában foglalkoztatottak 9,3 %-ának teremt munkahelyet, döntő részben a ruházati szektorban (mintegy 1,5 millió). Az ágazat fő célpiaca és legfőbb exportőre is az EU, amelynek globális részesedése megközelíti a 20 %-ot (2005-ös adat). (CCMI/041)

Bővebb tájékoztatást a textiliparban megfigyelhető tendenciákról és problémákról a CCMI tájékoztató jelentése nyújt, mely a következő weboldalon olvasható:

http://eescregistry.eesc.europa.eu/viewdoc.aspx?doc=%5C%5Cesppub1%5Cesppublic%5Cces%5Cccmi%5Cccmi041%5Chu%5Cces1572-2007_fin_r_i_hu.doc

⁽²⁾ A rendelet által helyettesítendő egyik irányelvet (a 96/74/EK irányelvet) már helyettesíti a 2008/121/EK irányelv. Ha az új rendelet hatályba lép, fontos, hogy a rendelet és az irányelv között összefüggés legyen.

nemzetközi iparokkal szemben (lásd az EU iparának textilpiacait ⁽³⁾). Ha a javasolt rendelet hatálybalépés utáni felülvizsgálata több érintett fél részvételével történik, ez megkönnyíti a nyílt vitát a textiltermékekkel kapcsolatos olyan egészségügyi problémákról (például az allergiákról vagy az ionizációs értékekről), amelyek nem magukkal a szálakkal, hanem a termelési láncban – például a színezés és lágyítás, illetve olyan mechanikai folyamatok során, mint a fésülés vagy kártolás – a termékbe kerülő vegyi anyagokkal vannak összefüggésben.

1.6 Az EGSZB javasolja, hogy a rendelet közvetlen végrehajtásával párhuzamosan célzott tájékoztatási kampány induljon a textiltermékekről – elnevezésükről és címkézésükről –, illetve ágazatspecifikus tanulmányok készüljenek a kvv-k szervezeteivel, a kutatóközpontokkal, a fogyasztókkal és a textilgyártókkal együttműködésben. Ezek a szereplők komoly szerepet játszhatnak a környezeti szempontból fenntartható szálak és termékek jelentőségének növelésében és a piaci lehetőségek jobb felismerésében.

1.7 A kezdeményezés megkönnyíthetné a nyílt vitát a kész textiltermékek, például ruházati cikkek kezelést és tisztítást illető, „nem kötelező” címkézéséről is (vasalásra, mosásra, fehérítésre vonatkozó szimbólumok), mely információk – a megfelelő uniós kötelezettség hiányában – fakultatívak. Egy a Ginetex ⁽⁴⁾ által alkalmazotthoz hasonló, az ISO 3758-nak megfelelő rendszer bevezetése, vagy akár az Egyesült Államok ASTM D-5489. sz. szabványának átvétele többletértéket jelenthet, különösen a végfelhasználó szempontjából. Ez többek között lehetővé tenné, hogy

- hosszabb legyen a textiltermékek élettartama,
- a termékek ne sérüljenek, és kezelésük során ne okozzanak kárt más termékekben,
- a vegytisztítók számára világos legyen, hogy melyik kezelést a megfelelő,
- a termékek megőrizze kinézetüket,
- vásárláskor tájékozottan lehessen dönteni arról, hogy megfelel-e az adott árucikk.

Ráadásul a kezelést és tisztítást illető címkék széles körű alkalmazása a textil gondozásával járó energia- és vízfogyasztás csökkentését eredményezi.

1.8 Egy ilyen rendelet végrehajtása közelebb vinné az EU-t a harmadik országok – például az USA, ⁽⁵⁾ Japán, ⁽⁶⁾ Ausztrália ⁽⁷⁾ stb. – piacain alkalmazott hasonló szabályozásokhoz is.

⁽³⁾ A 17 LEGFONTOSABB PIAC (forrás: Euratex)

- ÁZSIA: Kína, Japán, India, Dél-Korea, Tajvan, Indonézia, Pakisztán, Thaiföld és Malajzia,
- ÉSZAK-AMERIKA: Egyesült Államok, Kanada,
- KÖZÉP-AMERIKA: Mexikó,
- DÉL-AMERIKA: Brazília, Argentína, Chile,
- ÓCEÁNIA: Ausztrália,
- AFRIKA: Dél-Afrika.

⁽⁴⁾ GINETEX: Groupement international d'étiquetage pour l'entretien des textiles [a textíliák kezelésére vonatkozó címkézésével foglalkozó nemzetközi csoport].

⁽⁵⁾ Ruházathoz és bizonyos darabárukhoz használt textíliák kezelésére vonatkozó címkézése – 16 CFR Part 423.

⁽⁶⁾ A kezelésre vonatkozó címkézés japán ipari szabványa.

⁽⁷⁾ AS/NZS 1957:1998. sz. ausztrál/új-zélandi szabvány: „Textil – kezelésre vonatkozó címkézés”.

1.9 A textilágazatban a színezés és más gyártási eljárások során ezrével alkalmaznak olyan vegyi anyagokat, melyek egyéb – esetenként mérgező – adalékok meg nem határozott keverékét tartalmazzák. Az EU-ban a környezetvédelmi és egészségügyi jogszabályokkal összhangban előzetesen kiválogatják, eltávolítják vagy kezelik a mérgező anyagokat. Az EGSZB szoros kapcsolatot javasol a textiltermékek címkézésére vonatkozó rendelet és a REACH-rendelet és -platform között annak érdekében, hogy az eljárások egyszerűbbek és gyorsabbak legyenek, és így elkerülhető legyen a jogszabályok felhalmozódása.

2. Háttér

2.1 A textiltermékek elnevezésére és címkézésére vonatkozó uniós jogszabályok alapjául az EK-Szerződés 95. cikke szolgál. Célja a textiltermékek belső piacának létrehozása, valamint a fogyasztók megfelelő tájékoztatásának biztosítása. A tagállamok a hetvenes években felismerték, hogy a textiltermékek elnevezésének területén össze kell hangolni a közösségi jogszabályokat. A szövetszálak tagállamonként különböző (nem egységesített) elnevezése technikai akadályt jelentene a belső piaci kereskedelem számára. Ezenkívül a fogyasztói érdekek is nagyobb védelmet élveznének, ha az erre a területre vonatkozó információk a belső piacon belül mindenütt megegyeznének.

2.2 Az uniós textilipar hosszadalmas szerkezetátalakítási, korszerűsítési és technológiai fejlődési folyamaton ment át – válaszként azokra a jelentős gazdasági kihívásokra, melyekkel az ágazat az elmúlt években szembesült. Az európai vállalkozások, mindegyikük a kkv-k javítottak világszintű pozíciójukat azáltal, hogy olyan versenyelőnyökre összpontosítottak, mint a minőség, a formatervezés, az innováció és a magasabb többlettértékkel rendelkező termékek. Az uniós ipar világszinten vezető szerepet játszik új alkalmazásokat szolgáló új termékek, műszaki textíliák és szövés nélküli textíliák (pl. geotextíliák, higiéniai termékek, a gépjárműiparban vagy az egészségügyi ágazatban alkalmazható termékek) fejlesztésében.

2.3 Az egyik legfontosabb kutatási terület az új, különleges szálak és szálösszetételek fejlesztése innovatív textiltermékek számára. Ezt a textil- és ruhaipar jövőjével foglalkozó európai technológiai platform stratégiai kutatási menetrendje is a tematikus prioritások közé sorolja. A textil értékteremtési láncának kezdeti szakaszában a szálinnováció számos további felhasználó ágazatban fontos forrása az új termékeknek, eljárási lehetőségeknek és alkalmazási területeknek. ⁽⁸⁾ Az elmúlt években valóban növekedett is az új szálnevek uniós jogszabályokba történő felvétele iránti kérelmek száma, és ez a tendencia várhatóan megerősödik, mivel az európai textilágazat egyre innovatívabb iparrá válik.

2.4 Új textilszál-elnevezés iránti kérelmet számos különféle vállalkozás, köztük nagy és kisebb cégek is benyújtottak. Az iparág szerint általánosságban a K+F-tevékenységek 90–95 %-a a meglévő szálak tökéletesítésére és fejlesztésére összpontosít. Habár a K+F-tevékenységeknek mindössze 5–10 %-a eredményez olyan szálakat, amelyhez új általános elnevezést kell rendelni, ezek az új

szálak számos területen (például a ruhaiparban, egészségügyi téren, a környezetvédelemben vagy különféle iparágakban) gyakran új alkalmazásokat és technológiai eljárásokat tesznek lehetővé.

2.5 Az elmúlt években módosítások révén nyolc új szál került felvételre az irányelvek műszaki mellékleteibe:

- A 97/37/EK irányelv ⁽⁹⁾ négy új szállal bővítette a textilszál-elnevezések jegyzékét (kasgóra, liocell, poliamid, aramid),
- A 2004/34/EK irányelv ⁽¹⁰⁾ a polilaktid nevű új szállal bővítette a textilszál-elnevezések jegyzékét,
- A 2006/3/EK irányelv ⁽¹¹⁾ az elasztomultiészter nevű új szállal bővítette a textilszál-elnevezések jegyzékét,
- A 2007/3/EK irányelv ⁽¹²⁾ az elasztolefin nevű új szállal bővítette a textilszál-elnevezések jegyzékét,
- A 2009/121/EK irányelv ⁽¹³⁾ a textilszál-elnevezések jegyzékéhez hozzávette a melaminszálakat.

2.6 A műszaki mellékletek az elkövetkező években minden valószínűség szerint egyre több új szállal bővülnek. A (BISFA ⁽¹⁴⁾ által képviselt) ágazat szerint a jövőbeli tendenciákat nehéz előre jelezni. Az évi két bejelentés azonban realisztikus becslésnek tűnik. ⁽¹⁵⁾

2.7 A jelenlegi javaslat nem változtatja meg a tagállamok és az EU közötti politikai egyensúlyt. A tervek szerint az Európai Bizottság munkáját egy bizottság fogja segíteni, amely véleményezi a szabályozás módosítására javasolt végrehajtási intézkedéseket az ellenőrzéssel történő szabályozási bizottsági eljárás szabályait követve. Jelenleg ugyanez vonatkozik a meglévő irányelvekre.

2.8 A textiltermékek elnevezéséről szóló jogszabályok felülvizsgálatának gondolata az új szálak elnevezésének a meglévő irányelvekbe történő felvétele céljából rendszeresen szükségessé váló technikai módosításokkal kapcsolatban szerzett tapasztalatokkal összefüggésben merült fel az elmúlt években. A textiltermékek elnevezésére és címkézésére vonatkozó uniós jogszabályok felülvizsgálatát ⁽¹⁶⁾ 2006-ban, „A szabályozási környezet egyszerűsítésére alkalmazott stratégia előrehaladásáról készített első jelentésben” ⁽¹⁷⁾ jelentették be, és bekerült a Bizottság 2008-ra vonatkozó jogalkotási és munkaprogramjába is.

⁽⁹⁾ HL L 169., 1997.6.27., 74–75. o.

⁽¹⁰⁾ HL L 89., 2004.3.26., 35. o.

⁽¹¹⁾ HL L 5., 2006.1.10., 14. o.

⁽¹²⁾ HL L 28., 2007.2.3., 12–13. o.

⁽¹³⁾ HL L 242., 2009.9.15., 13. o.

⁽¹⁴⁾ BISFA: International Bureau for the Standardisation of Man-Made Fibres [A mesterséges szálanyagok szabványosításával foglalkozó nemzetközi szervezet].

⁽¹⁵⁾ Forrás: Hatásvizsgálati jelentés a textiltermékek elnevezésére és címkézésére vonatkozó uniós jogszabályok egyszerűsítéséről.

⁽¹⁶⁾ A 96/74/EK (módosított), a 96/73/EK (módosított) és a 73/44/EGK irányelv.

⁽¹⁷⁾ Európai bizottsági munkadokumentum: COM(2006) 690 végleges.

⁽⁸⁾ Lásd a textil- és ruhaipar jövőjével foglalkozó európai technológiai platform stratégiai kutatási menetrendjét.

2.9 A felülvizsgálat okait a következőképpen foglalták össze:

- a meglévő jogszabályi keret egyszerűsítése, ami pozitív hatást gyakorolhat a magánszektor szereplőire és a közigazgatásra. A jogszabályok felülvizsgálata tehát az új szálak bevezetésének és rendelkezésre bocsátásának meggyorsítására törekszik,
- az új szálak fejlesztésére és felvételére vonatkozó, meglévő szabályozási keret egyszerűsítése és fejlesztése,
- az innováció ösztönzése a textil- és ruhaiparban, valamint annak lehetővé tétele, hogy a szálak felhasználói és a fogyasztók gyorsabban profitáljanak az innovatív termékekből,
- az eljárás átláthatóságának fokozása,
- az új szálaknak a szálak egységesített elnevezéseit tartalmazó jegyzékbe történő felvétele,
- nagyobb rugalmasság a jogszabályok annak érdekében való kiigazítását illetően, hogy összhangban maradjanak a textiliparban várható technológiai fejlődés igényeivel.

2.10 A felülvizsgálatnak nem célja az EU-jogszabályok kiterjesztése a jelenlegi irányelvekben szereplő szálösszetételén és a szövetszálak elnevezésének egységesítésén kívül más címkézési előírásokra.

3. Az irányelv felülvizsgálatával kapcsolatos konzultációs folyamat

3.1 A felülvizsgálat korlátozott volta miatt célzott konzultációra került sor az érdekelt felekkel. A konzultációs folyamatban a következő érintettek vettek részt: ágazati és kiskereskedelmi szövetségek, szakszervezetek, fogyasztói érdekvédelmi szervezetek, európai szabványügyi testületek, valamint tagállami közigazgatási szervezetek.

3.2 Az érintetteket és a tagállamok képviselőit felkérték arra, hogy véleményeiket, ötleteiket és javaslataikat a 2008 januárjától augusztusáig terjedő időszakban írásban nyújtsák be az Európai Bizottság szakszolgálati által szervezett találkozók keretében.

3.3 Az érdekelt felekkel folytatott célzott konzultáció legfontosabb üzeneteit a következőképpen foglalták össze:

- az új szálak elnevezésének bevezetése az európai jogszabályokba fontos mind az európai iparban folyó innováció ösztönzése érdekében, mind a fogyasztók tájékoztatásának szempontjából,
- a textiltermékek elnevezéséről szóló jogszabályok technikai módosításainak politikai tartalma nem indokolja az irányelvek átültetésével járó eljárások nehézségét és a költségeket, ezért
- könnyebb jogalkotási megoldást kell alkalmazni.

3.4 A konzultációs folyamat eredményei a hatásvizsgálati jelentésben és mellékleteiben olvashatók.

4. Hatásvizsgálat

4.1 Az érintettekkel folytatott konzultációk eredményei és „Az uniós jogszabályok egyszerűsítése a textiltermékek elnevezése és címkézése terén – a szakpolitikai lehetőségek hatásvizsgálata” című tanulmány⁽¹⁸⁾ alapján az Európai Bizottság elkészítette a fent meghatározott célok eléréséhez rendelkezésre álló különböző szakpolitikai lehetőségek hatásvizsgálatát.

4.2 Az Európai Bizottság hatásvizsgálati testülete értékelte a megfelelő szolgálat által elkészített hatásvizsgálati jelentés tervezetét, és módosításokkal elfogadta.⁽¹⁹⁾

4.3 A különböző lehetőségek és hatásaik elemzése és összehasonlítása az alábbi következtetésekhez vezetett:

- A kérelem bővítése a tartalmára vonatkozó iránymutatással, valamint a vállalatoknak a kérelem összeállításában segítséget nyújtó laboratóriumok elismerése előnyös lehet, ha eredményükként a kérelmek jobban megfelelnek az Európai Bizottság szolgálati által támasztott követelményeknek. Ez jelentős időmegtakarítást eredményezhet mind az ágazat, mind a közigazgatás számára.
- Az ágazat számára a legnagyobb előnyök abból adódnak, ha egy új szál elnevezésére vonatkozó kérelem benyújtásától a szálnak az új néven történő forgalomba hozataláig terjedő idő lerövidül. Ez azt jelenti, hogy megtakarítást lehet elérni az adminisztratív költségeken, és a szál forgalmazása korábban hoz bevételet.
- A tagállami hatóságok számára a legnagyobb előnyök az irányelvek rendelettel történő felváltásából erednek, mivel így a módosításokat már nem kell átültetniük a nemzeti jogba. A tagállamok ezáltal jelentős költségmegtakarítást érhetnek el.
- A felülvizsgálat megőrzi a fogyasztók számára az abból a biztonságból származó előnyöket, hogy a megnevezett szálak megfelelnek a meghatározott jellemzőknek. A fogyasztók további előnyöket élvezhetnek azáltal, hogy az új szálak korábban kerülnek piacra.

5. Általános célkitűzések

5.1 A rendeletnek általánosságban arra kellene szolgálnia, hogy ösztönözze a K+F, az innováció és a technológia gyakorlati támogatását, segítse az uniós/nemzeti/regionális közigazgatáson és kutatóintézeteken belüli partnerségeket, emelje a jelenlegi képzés és a műszaki ismeretek színvonalát, magas hozzáadott értékkel

⁽¹⁸⁾ A tanulmány a következő weboldalon olvasható: http://ec.europa.eu/enterprise/textile/documents/dir2008_0121_study.pdf.

⁽¹⁹⁾ http://ec.europa.eu/governance/impact/iab_en.htm.

rendelkező termékeket vezessen be a belső piacra és a harmadik piacokra, ⁽²⁰⁾ illetve fenntartható fejlesztési és fogyasztási mintákról gondoskodjon.

5.2 Fontos emellett, hogy a rendelet értékes hozzájárulást jelentsen a következőkhöz:

- többletérték a textilipar és a kapcsolódó iparágak, az uniós szaktudás és a gazdasági növekedés szempontjából,
- nagyobb átláthatóság a fogyasztók számára és az új fogyasztási modellek tekintetében,
- a civil társadalom nagyobb mértékű részvétele a rendelet NYOMON KÖVETÉSÉBEN.

6. Specifikus célkitűzések

6.1 A szál elnevezésének pontos tájékoztatást kell adnia arról, hogy milyen szálról van szó – ellentétben többek között az USA-ban alkalmazott szabályozástól, amely más megközelítést követ. ⁽²¹⁾ Ez a követelmény megfelel a BISFA ⁽²²⁾ metodológiájának, mely kimondja, hogy az általános elnevezés kémiai tájékoztatást kell hogy adjon a polimer szál domináns monomer összetevőjéről és/vagy a szál legfontosabb egyedi tulajdonságairól vagy eljárás technológiai jellemzőiről.

6.2 A címkén feltüntetett információ valósághű kell hogy legyen, a rendelet azonban nem szabályozza világosan az ettől az elvárástól való eltérést: a rendelet egyes cikkei, például a 9. cikk (Többszálas textiltermékek) nem teszik kötelezővé valamennyi információ feltüntetését a címkén, a címkézésnél lehet választani a teljes körű meghatározás és a textilálya tömegének legalább 85 %-át kitevő szál meghatározása között. Ez az információ valósághű ugyan, de – ha a vonatkozó cikk (a) vagy (b) opcióját választjuk – nem teljes. Ha tehát valósághű és teljes tájékoztatásra törekszünk, a címkén a fennmaradó 15 %-ot is fel kellene tüntetni.

6.3 A gyártó által felsorolt valamennyi jellemzőt fel kell tüntetni. Ez felel meg a javasolt irányelv II. melléklete első, második, harmadik és hatodik bekezdésében foglalt elvárásoknak.

6.4 Ami a költségeket és az időbeli ráfordítást illeti: figyelmen kívül hagyva a kérelem előkészítésére fordított időt (amely attól függ, hogy a kérelmező mennyire gyorsan vagy lassan halad az előkészítéssel) – a becsült időkeretek a következők: ⁽²²⁾

- kérelem elbírálása: 1–3 hónap,
- munkacsoport összehívása: 3 hónap,
- közös kutatócsoporti és körvizsgálatok: 6–9 hónap,
- jelentés a műszaki vizsgálatról: 1–3 hónap,
- javaslat tervezetek: 1–3 hónap,
- az irányelv módosítása: 6–12 hónap.

6.5 Az ágazati költségmegtakarítást két forgatókönyv szerint mérlegették: az egyik magas, a másik alacsony költségekkel számolt és mindkettőnél volt felső és alsó határ. A megtakarítás végül kérelmenként 47 500 és 600 000 EUR között mozog. Mérlegették továbbá, hogy milyen előnyök adódhatnak abból, ha sikerül elkerülni a 6–21 hónapos – bevételkéséssel és/vagy -kieséssel járó – késést egy adott szál forgalomba hozatalában. Ezek az értékek 2 000 és 3 500 000 EUR között mozognak. A közigazgatási költségmegtakarításokat illetően a közös kutatócsoportoknál 25 %-os megtakarításból indultak ki, ami szálanként mintegy 75 000–100 000 EUR költségcsökkenést eredményezne. ⁽²³⁾

6.6 Egy új szál gyors piacra kerülésekor a nemrégiben (az elmúlt öt évben) benyújtott kérelmek értékelésével és jóváhagyásával kapcsolatos különféle lépések a legjobb esetben 36, a legrosszabb esetben 66 hónapot vettek igénybe. Az új rendeletet alkalmazva az eljárás becsült időtartama 18–33 hónap. Ez azt jelenti, hogy a szükséges időtartam a becslések szerint a legkedvezőbb és a legkedvezőtlenebb forgatókönyv esetén is 50 %-kal csökken. ⁽²³⁾

Kelt Brüsszelben, 2009. december 16-án.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke

Mario SEPI

⁽²⁰⁾ Nem szabad megfeledkezni arról, hogy az uniós textíliák gyakran komoly „NEM TARIFÁLIS JELLEGŰ” akadályokba ütköznek, ha harmadik piacokra akarnak bejutni. Ilyenek a jelöléssel, címkézéssel, a termék leírásával vagy összetételével kapcsolatos elvárások és gyakorlatok, melyek az uniós termékekkel szemben hátrányos megkülönböztetést jelentenek a hazai termékekkel összevetve.

⁽²¹⁾ Forrás: Rules and regulations under the textile fiber products identification act [A textilszálas termékek meghatározó aktushoz tartozó szabályok és rendelkezések], 16 CFR Part 303.

⁽²²⁾ BISFA: International Bureau for the Standardisation of Man-Made Fibres [A mesterséges szálanyagok szabványosításával foglalkozó nemzetközi szervezet].

⁽²³⁾ Forrás: Hatásvizsgálati jelentés a textiltermékek elnevezésére és címkézésére vonatkozó uniós jogszabályok egyszerűsítéséről.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi irányelvre a kereskedelmi ügyletekhez kapcsolódó késedelmes fizetések elleni fellépésről – A kisvállalkozói intézkedéscsomag végrehajtása

(COM(2009) 126 végleges – 2009/0054 (COD))

(2010/C 255/07)

Előadó: **Ana BONTEA**

2009. július 1-jén a Tanács úgy határozott, hogy az Európai Közösséget létrehozó szerződés 95. cikke alapján kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a következő tárgyban:

Javaslat európai parlamenti és tanácsi irányelvre a kereskedelmi ügyletekhez kapcsolódó késedelmes fizetések elleni fellépésről (átdolgozás) –

A kisvállalkozói intézkedéscsomag végrehajtása

COM(2009) 126 végleges – 2009/0054 (COD).

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Egységes piac, termelés és fogyasztás” szekció véleményét 2009. november 17-én elfogadta. (Előadó: Ana BONTEA.)

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2009. december 16–17-én tartott, 458. plenáris ülésén (a december 17-i ülésnapon) 145 szavazattal 3 ellenében, 2 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Következtetések és ajánlások

Az EGSZB véleménye szerint az irányelvjavaslat kiigazításra szorul, ezért elsősorban a következőket javasolja:

1.1 Az EGSZB üdvözli és támogatja a kisvállalkozói intézkedéscsomag végrehajtását, valamint az irányelvjavaslatot, mivel a jogi keretnek a fizetési határidők lerövidítését és a késedelmes fizetések elleni fellépést elősegítő javítása rendkívül fontos és hasznos intézkedés.

1.2 A törvényi rendelkezések, habár szükségesek és hasznosak, nem elégségesek a késedelmes fizetések felszámolásához; sokféle és összetett intézkedés bevezetésére, valamint minden szinten megvalósuló fokozott együttműködésre van szükség. Maguknak a kkv-knek és szervezeteiknek is jelentős szerepet kell játszaniuk ebben a folyamatban.

1.3 Az EGSZB szükségesnek tartja, hogy valamennyi európai, nemzeti, regionális és helyi szintű hatóság és közintézmény számára rövid és kötelező érvényű fizetési határidőket állapítsanak meg. Gratulál az Európai Bizottságnak a közvetlenül kezelt kifizetéseire vonatkozóan elfogadott intézkedésekért, és támogatásáról biztosítja ezeknek az intézkedéseknek a minden szinten történő folytatása és fejlesztése érdekében. Az irányelv átültetéséhez szükséges határidőre való tekintettel felkéri a hatóságokat, hogy késedelem nélkül alkalmazzák ezeket az elveket, annak érdekében, hogy a jelenlegi válsággal összefüggésben hatékony támogatást nyújtsanak a vállalatoknak.

– a közbeszerzési szerződések vonatkozásában:

– késedelem nélkül be kell vezetni a legfeljebb 30 naptári napos fizetési határidőre vonatkozó rendelkezést, törölve az e rendelkezés alóli kivételt, vagy legalábbis a szállítástól számított legfeljebb 60 naptári napban korlátozva azt, tekintettel arra, hogy a hatóságok tevékenységük finanszírozása során egyetlen esetben sem szembesülhetnek súlyosabb problémákkal, mint a kkv-k,

– hasonlóképpen el kell törölni, vagy legalábbis korlátozni kell a legfeljebb 30 napos határidő kötelezettsége alóli kivételt az átvételi eljárások esetén.

– valamennyi kereskedelmi ügylet vonatkozásában:

– késedelmes fizetések esetén jogi kötelezettség megállapítását bizonyos kamatok, kártérítések és minimális belső költségek fizetésére vonatkozóan, amennyiben a szerződések nem tartalmazzak a hitelezők számára kedvezőbb feltételeket,

– szabályozás kidolgozását a nagymértékben tisztességtelen szerződési feltételek és a nem vitatott követelések vonatkozásában,

– a szerződéses szabadság alkalmazásának keretén belül figyelembe kell venni a tisztességes verseny és az üzleti etika elveit, korlátozva a joggal való visszaélést.

1.4 Korábbi javaslatait ⁽¹⁾ megismételve az EGSZB hangsúlyozza, hogy az irányelv céljainak teljes megvalósításához olyan intézkedésekre van szükség, amelyek megkönnyítik a kkv-k számára a közbeszerzésekhez való hozzáférést, annak érdekében, hogy nagyobb előnyük származzon a rögzített szabályokból.

1.5 Az irányelv átültetésében és az elfogadott intézkedések nyomon követésében fontos a hatóságok, valamint a szociális partnerek és a kkv-k szervezetei közötti együttműködés és minőségi szociális párbeszéd.

1.6 A közbeszerzések alvállalkozói megbízásba adásakor, valamint a kkv-k és a nagy vállalatok (a nagy áruforgalmat bonyolító kiskereskedelmi ágazatot is ideértve) közötti kapcsolatokban el kellene kerülni a túlzott fizetési határidőket és a késedelmes fizetéseket. Azokban az ágazatokban, ahol nagy a fizetési határidők indokolatlan meghosszabbodásának a kockázata, a nemzeti hatóságok adott esetben ellenőrizhetnék vagy közzétehetnék a fizetési határidőket, anélkül, hogy pótlólagos kötelezettségeket vagy költségeket állapítanának meg a vállalatok számára.

1.7 Az EGSZB javasolja a tagállamoknak, hogy a határokon átnyúló ügyleteknél jelentkező késedelmes fizetések esetében fokozzák az együttműködést, és tervezzenek közös tájékoztatói és támogatási intézkedéseket a kkv-k számára.

1.8 Európai szinten hasznosnak bizonyulna egy szakosodott honlap létrehozása, amely a tagállamokból beérkező lényeges információkat tartalmazná a közvetítő nyelveken az irányelv átültetéséről, a jogi keretről, az adósságok behajtásakor alkalmazandó intézkedésekről – ideértve a választott-bírósági eljárást és a közvetítést –, vagy más hasznos kérdésekről. Nemzeti szinten támogatni kellene ezeknek az információknak a széles körű terjesztését, egyablakos ügyintézésel, illetve a kkv-k szervezeteinek közreműködésével.

1.9 A hatóságok által teljesített fizetések gyorsítását szolgáló intézkedések az adójoggal összefüggésben (HÉA-visszatérítés, adók szabályozása) is hasznosak, mivel bizonyos országokban e területen is olyan sajnálatos gyakorlatok figyelhetők meg, amelyek pénzügyi fennakadásokat okoztak.

1.10 Az EGSZB megerősíti korábbi javaslatát, amely szerint „az érintett felek számára nyitott konzultatív bizottságot kell létrehozni, amely a Gazdasági és Szociális Bizottság támogatásával működhetne”. ⁽²⁾

2. Bevezetés

2.1 A jelenlegi helyzet és a késedelmes fizetések hatásai

2.1.1 Az EU-n belüli kereskedelmi ügyletek során:

- általában véve halasztott fizetést alkalmaznak,

⁽¹⁾ HL C 224., 2008.8.30.; HL C 182., 2009.8.4.

⁽²⁾ HL C 407., 1998.12.28., 50. o.

- a számlák kiegyenlítése számos esetben késedelemmel történik, különösképpen a közbeszerzési szerződéseknél, ahol a magánszektorra jellemző 57 nappal szemben az átlagos késedelem 67 nap, ⁽³⁾

- bizonyos államokban kialakult és széles körben elterjedt magatartássá vált a „késedelmes fizetések kultúrája”, különösen súlyos gazdasági és társadalmi következményeket vonva maga után (a késedelmes fizetések négyből egy esetben csődhöz vezetnek és évente 450 ezer munkahely megszűnését okozzák), válságidőszakban pedig súlyosbodnak ezek a hatások: a nem megfelelő fizetési magatartás következtében 2009-ben a vállalatok 270 milliárd euróhoz nem tudnak hozzáférni, ami az EU GDP-jének 2,4 %-át jelenti, összevetve a gazdaságélénkítési terv által biztosított 1,5 %-kal, ⁽⁴⁾

- a késedelmes fizetéseket a banki hitelek helyettesítésére használják,

- számos esetben a fizetési határidők indokolatlanul hosszúra nyúlnak, gyakran a privilegizált pozíció eredményeképpen, amely helyzet különösképpen a kis- és közepes méretű, valamint a kézműves vállalkozások esetében járhat súlyos károkkal.

2.1.2 A tárgyalások során a kkv-k bizonytalan helyzetben vannak, a következők miatt:

- jelenlegi versenyképességük és a piacon elfoglalt helyük,
- aggodalmuk, hogy ne veszélyeztessék ügyfélkörükkel fenn tartott kapcsolataikat,

- korlátozott lehetőségeik a tekintetben, hogy az ügyfeleknek ajánlott fizetési határidők révén versenyképesek legyenek,

- hiányos tapasztalataik, valamint korlátozott emberi és anyagi erőforrásaik az adósságok behajtását szolgáló jogi eljárások elindításához, pótlólagos nehézségekkel a határokon átnyúló ügyletek esetén.

2.1.3 A késedelmes kifizetések

- **jelentős pótlólagos költségekkel** járnak a hitelező intézmények számára, és bonyolultabbá teszi ezek pénzügyi gazdálkodását, hátrányosan érintve a pénzforgalmat, jelentősen növelve a bankköltségeket, csökkentve a befektetési lehetőségeket és sok hitelező intézmény esetében, különösen a kkv-knál, növelve a bizonytalanságot, ami súlyosan érinti ezek versenyképességét, nyereségességét és életképességét, különösen a finanszírozási forrásokhoz való korlátozott vagy költséges hozzáférés idején;

⁽³⁾ Jelentős különbség figyelhető meg a tagállamok között és kifejezett az észak-dél viszonylatban létező eltérés.

⁽⁴⁾ Intrum Justitia, Európai fizetési index („European Payment Index”), 2009.

- **számos esetben további késedelmet vonnak maguk után a szállítók és az alkalmazottak kifizetésében** (szociális szempontból súlyosan káros következményekkel), az illetékek, az adók, az állami költségvetésbe történő befizetések és a társadalombiztosítási járulékok fizetésénél (káros hatást gyakorolva a állami bevételekre), de a vállalatoknak a finanszírozási forrásokhoz való hozzáféréseinek akadályozásán keresztül is (például a járulékok, az adók és a társadalombiztosítási járulékok késedelmes befizetése, amelyet a számlák nem határidőre történő kiegyenlítése okoz, korlátozza az állami támogatásokhoz és a strukturális alapokból finanszírozott programokhoz való hozzáférést);
- az egyébként életképes vállalkozások **csődjéhez vezetnek**, és csődök sorozatát indíthatják el az ellátási lánc mentén, gazdasági és szociális szempontból súlyosan káros következményekkel;
- **visszatartják a gazdasági szereplőket attól, hogy részt vegyenek a közbeszerzési eljárásokban**, ami nemcsak hogy torzíja a versenyt, illetve aláássa a belső piac működését, de azt is gátolja, hogy a hatóságok a lehető legjobban használják fel a közpénzeket, illetve hogy biztosítsák az adófizetők pénzének a legjobb megtérülését;
- **elősegíthetik a korrupciót** (a közbeszerzési szerződések számlái kifizetésének meggyorsítása érdekében) **vagy a jóváhagyott költségvetési kereteket meghaladó szerződéskötést;**
- **a Közösségen belüli kereskedelmi ügyletekre is negatív hatást gyakorolnak**, a vállalkozások többsége szerint ugyanis a Közösségen belüli kereskedelmi ügyletek esetén nagyon magas a késedelmes fizetés kockázata, növelve ezáltal ezeknek az ügyleteknek a bizonytalanságát és a költségeit.

2.2 A jogi keret

2.2.1 Jelenleg egyetlen közösségi szintű rendelkezés létezik, ez a kereskedelmi ügyletekhez kapcsolódó késedelmes fizetések elleni fellépésről szóló, 2000. június 29-i 2000/35/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv. ⁽⁵⁾

2.2.2 A késedelmes fizetésekkel összefüggő követelések érvényesítését szolgáló keresetlevélre vonatkozóan a 44/2001/EK, ⁽⁶⁾ a 805/2004/EK, ⁽⁷⁾ az 1896/2006/EK ⁽⁸⁾ és a 861/2007/EK ⁽⁹⁾ rendeletet kell alkalmazni.

2.3 A közösségi szintű célkitűzések

2.3.1 A kisvállalkozói intézkedéscsomag (Small Business Act) ⁽¹⁰⁾ rávilágított arra, hogy a kkv-k kulcsfontosságú szerepet játszanak az EU gazdaságának versenyképessége szempontjából, valamint hangsúlyozta, hogy elsődleges fontossággal bír, hogy valós hozzáféréssel rendelkezzenek a finanszírozási forrásokhoz, továbbá hogy jobban ki kell aknázniuk az egységes piac által kínált lehetőségeket.

⁽⁵⁾ HL L 200., 2000.8.8.

⁽⁶⁾ HL L 12., 2001.1.16.

⁽⁷⁾ HL L 143., 2004.4.30.

⁽⁸⁾ HL L 399., 2006.12.30.

⁽⁹⁾ HL L 199., 2007.7.31.

⁽¹⁰⁾ HL C 182., 2009.8.4., 30. o.

2.3.2 Az európai gazdaságélénkítési terv ⁽¹¹⁾ hangsúlyozza, hogy – a gazdasági visszaesésre való tekintettel – a beruházásoknak, a növekedésnek és a munkahelyteremtésnek előfeltétele, hogy elegendő mennyiségben és megfizethető feltételekkel álljanak rendelkezésre pénzügyi források a vállalatok számára, továbbá felkéri az Európai Uniót és a tagállamokat, hogy gondoskodjanak arról, hogy a hatóságok egy hónapon belül egyenlítsék ki a benyújtott számlákat.

2.3.3 Az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak a kereskedelmi ügyletekhez kapcsolódó késedelmes fizetések elleni fellépésről szóló (átdolgozott) irányelvjavaslata megvalósítja a kisvállalkozói intézkedéscsomagot, és célul tűzi ki az európai vállalkozások pénzforgalmi helyzetének javítását, a határokon átnyúló kereskedelmi ügyleteket érintő korlátok felszámolásával igyekezve elősegíteni a belső piac zökkenőmentes működését.

3. Általános megjegyzések

3.1 Az EGSZB üdvözli a kisvállalkozói intézkedéscsomag végrehajtását és az irányelvjavaslatot, mivel úgy ítéli meg, hogy a késedelmes fizetések elleni fellépés jogi keretének sürgős módosítása rendkívül fontos és hasznos intézkedés.

3.2 Az EGSZB a kisvállalkozói intézkedéscsomag gyors végrehajtásáról is kedvezően nyilatkozott, a közösségi szinten javasolt intézkedések közül kiemelten támogatva „a fizetési határidőkkel kapcsolatos felülvizsgált irányelvjavaslatot, amely szigorúbbá tenné a 30 napon túli fizetés esetén az állami hatóságokkal szemben fennálló kötelezettségeket és büntetéseket”. ⁽¹²⁾

3.3 Ezeknek az intézkedéseknek a támogatása révén az EGSZB tekintettel van a késedelmes fizetéseknek a vállalatok, és különösen a kkv-k, a munkavállalók, de az EU-n belüli kereskedelmi ügyletek szempontjából is jelentkező jelentős és összetett káros következményeire.

3.4 A késedelmes fizetések elleni fellépés mellett nagyon fontos a fizetési határidők lerövidítése is, ennek megfelelően ki lehetne egészíteni az irányelv címét, a benne foglalt intézkedéseket pedig e két célkitűzés szerint lehetne csoportosítani.

3.5 A törvényi intézkedések, amelyek szükségesek és hasznosak, önmagukban nem elégségesek a késedelmes fizetések elleni fellépéshez, tekintettel ezek sokféle és összetett okaira, a nyolc évvel a 2000/35/EK irányelv hatályba lépése után fennálló helyzetre, valamint a helyi körülményekre. Az EGSZB, hangsúlyozva a hatóságok, valamint a szociális partnerek és a kkv-k szervezetei közötti együttműködés és minőségi párbeszéd jelentőségét, felkéri a tagállamokat, hogy tevékenyen vegyenek részt a késedelmes fizetések elleni fellépést szolgáló legmegfelelőbb intézkedések meghatározásában és alkalmazásában. Maguknak a kkv-k-nek a szerepe is fontos ebben a folyamatban: fokozott erőfeszítést kell tenniük a tájékoztatás, saját belső eljárásaik javítása és az adóssal szembeni fellépés érdekében.

⁽¹¹⁾ COM(2008) 800 végleges.

⁽¹²⁾ COM(2008) 394 végleges, HL C 182., 2009.8.4., 30. o.

3.6 Az EGSZB célszerű és kedvező hatású intézkedéseknek tartja a következőket:

- a közbeszerzési szerződések esetén általános szabályként kell alkalmazni a legfeljebb 30 napos fizetési határidőt; ez az intézkedés szabványosított és átlátható eljárásokhoz vezet majd, amelyek fel fogják gyorsítani a fizetéseket,
- a hitelező azon jogosultságának megállapítását, hogy a fennmaradó összeg legkevesebb 5 %-át kártérítésként megkapja, e lépésnek ugyanis a késedelmes fizetések vonatkozásában visszatartó ereje lenne a hatóságokra nézve,
- a felmerült belső adminisztratív költségek megtérítését a hitelezőnek, mivel ennek a törvényes kamathoz hozzáadódó összegnek visszatartó ereje lenne az adósokra nézve,
- annak a lehetőségnek a megszüntetését, hogy a kisebb ügyletekben kizárják az 5 EUR-nál alacsonyabb összegű kamatra vonatkozó követeléseket,
- a nagymértékben tisztességtelen szerződési feltételekre vonatkozó rendelkezések szabályozásának javítását – az irányelvjavaslat 6. cikke jelentős hozzájárulást jelent e területen,
- az ezen irányelvből származó jogok és kötelezettségek átláthatóságának növelését,
- egy felügyeleti és értékelési rendszer kialakítását, lehetővé téve az európai intézmények és valamennyi érintett fél jobb tájékoztatását és nagyobb mértékű bevonását.

3.7 Az EGSZB mindazonáltal úgy véli, hogy tartalmát tekintve az irányelvjavaslat néhány jelentős kiigazításra szorul, hogy a gyakorlatban sok vállalkozás részesülhessen biztos módon a fizetési határidők csökkenéséből és betartásából adódó előnyökből, valamint hogy javuljon az adósokkal szembeni fellépések hatékonysága.

4. Részletes megjegyzések

4.1 Az EGSZB támogatja az európai, nemzeti, regionális és helyi szintű hatóságok számára megállapítandó rövid és kötelező érvényű fizetési határidők szükségességét

4.1.1 Gyakorlati szempontból igen kedvező hatással fog járni, ha a közbeszerzések esetében általános szabályként bevezetik a legfeljebb 30 napos fizetési határidőt, valamint a 30 napos határidőt az átvételi és ellenőrzési eljárások lefolytatására.

4.1.2 Valamennyi európai, nemzeti, regionális és helyi szintű hatóság és közintézmény számára rövid és kötelező érvényű fizetési határidőket kellene megállapítani, és ezeket alkalmazniuk is kellene.

4.1.3 Az EGSZB gratulál az Európai Bizottságnak a közvetlenül kezelt kifizetéseire vonatkozó szigorúbb új célkitűzések meghatározásáért, az előfinanszírozások és az első kifizetések határidejének lerövidítéséért, a projektek elindítását megelőző általános eljárások egyszerűsítéséért és az ellenőrző intézkedések egyszerűsítésének bátorításáért; támogatásáról biztosítja ezen intézkedések minden szinten megvalósuló folytatásának és fejlesztésének a területén. Felkéri a nemzeti hatóságokat, hogy a fizetési határidők lerövidítése és tiszteletben tartása érdekében fogadjanak el sürgős intézkedéseket, valamint javaslatot tesz a megfigyelhető helyes gyakorlatok alkalmazására.

4.1.4 Az EGSZB mindazonáltal úgy véli, hogy az irányelvjavaslatnak a közbeszerzési szerződésekben meghatározott fizetésekre vonatkozó 5. cikke nem fogja az Európai Bizottság elvárásait és dicséretes célkitűzéseit teljes mértékben megvalósítani, ezért a következő javaslatokat fogalmazza meg:

- annak érdekében, hogy logikus és nyilvánvaló legyen az irányelvjavaslat címzettjei számára, valamint hogy megvalósuljon a javasolt célkitűzés („általános szabályként a közbeszerzési szerződésekre vonatkozó fizetési határidőt legfeljebb 30 napban kell korlátozni”⁽¹³⁾), az 5. cikknek a közbeszerzési szerződések esetében kifejezetten meg kellene állapítania a legfeljebb 30 naptári napos fizetési határidő kötelezettségét, meg kellene határoznia az átvételi eljárás lefolytatásának megengedhető maximális időtartamát, végül intézkedéseket kellene terveznie e szabályok megsértésének az esetére, pontosítva azt is, hogy ezek összeadódhatnak,
- az EGSZB aggodalmát fejezi ki, hogy a hatóságok nem megfelelő módon fogják alkalmazni a kivételt, amely szerint indokolt esetekben hosszabb fizetési határidőkről is meg lehet állapodni (5. cikk, (4) bekezdés), mivel nem határoztak meg objektív és pontos kritériumokat az adott indoklás vagy az indoklasként elfogadható szempontok megítélésére; a hatóságok így bírálók és érintett felek is egy időben, tevékenységük finanszírozása során pedig egyetlen esetben sem szembesülhetnek súlyosabb nehézségekkel, mint a kkv-k. Az EGSZB ezért e kivétel eltörlését vagy legalábbis korlátozását javasolja, oly módon, hogy ezekben az esetekben a fizetési határidő időtartama ne legyen hosszabb, mint a szállítástól számított legfeljebb 60 naptári nap,
- hasonlóképpen az EGSZB az 5. cikk (3) bekezdése által bevezetett, az átvételi eljárás legfeljebb 30 napos időtartama alóli kivétel alkalmazásának eltörlését vagy legalábbis korlátozását javasolja.

4.1.5 A szerződéses szabadság elvének alkalmazása felvet néhány olyan sajátosságot, amelyeket figyelembe kell venni:

- a szerződéses szabadság alkalmazásának területén az irányelv nem tartalmaz rendelkezéseket az e joggal való visszaélés korlátozását illetően; az EGSZB ezért e szabadság gyakorlásának keretében a tisztességes verseny és az üzleti etika elveinek a figyelembevételét javasolja. Az EGSZB már korábban is hasonló szellemben nyilatkozott: „Az egészséges verseny, valamint a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok visszaszorítása érdekében fel kellene szólítani a

⁽¹³⁾ Az irányelvjavaslat preambuluma, 16. preambulumbekkezdés.

tagállamokat arra, hogy ültessék át a gyakorlatba a versenyjognak azokat az erőfölénnyel visszaélő rendelkezéseket tiltó előírásait, amely rendelkezések jogos indok nélkül kirívóan hosszú, az átlagos eladási ciklust meghaladó (például 60 napnál hosszabb) fizetési határidőket tesznek lehetővé.”⁽¹⁴⁾

- a közbeszerzési szerződésekben csupán a vállalkozóktól követelik meg a szerződés teljesítésére vonatkozó garanciákat, miközben a hatóságok nem vállalnak hasonló kötelezettséget az időben történő fizetésre – ezt a viszonyt kiegyensúlyozottá kellene tenni,
- mivel a hatóságokkal szemben a vállalatok nem bírnak tényleges tárgyalóerővel, a fizetési és átvételi határidők közbeszerzési szerződésekben történő meghatározásakor nem érvényesülhet teljes mértékben a szerződés szabadság elve,
- a szerződés szabadság gyakorlása során az általános előírásokkal ellentétes szerződési feltételek megállapítása helyett a hitelező szempontjából előnyösebb feltételek irányába kellene elmozdulni. Az EGSZB ezért az „amennyiben az ajánlattételi dokumentáció és a szerződés másképp nem rendelkezik” részmondatban (5. cikk, (3) bekezdés) a „másképp nem rendelkezik” megfogalmazás helyett a „nem tartalmaz a hitelező számára kedvezőbb rendelkezést” megfogalmazást javasolja; ugyancsak ezt javasolja a behajtási költségek megtérítéséről szóló 4. cikk (1) bekezdése esetén is.

4.2 Az adósok kamatok, kártérítések és minimális belső költségek fizetésére vonatkozó jogi kötelezettségének meghatározása

4.2.1 Finnországban és Svédországban a késedelmes fizetések esetén bírósági ítélet nélkül, automatikusan lehet a kamatokat beszedni: ezt a gyakorlatot általánossá kellene tenni. Az EGSZB azt javasolja, hogy jogi kötelezettségként határozzák meg a kamatok, kártérítések és minimális belső költségek fizetését, a szerződés szabadság oly módon való alkalmazásával, hogy szabályozzák a hitelező szempontjából előnyösebb szerződési feltételek vagy összegek megállapításának lehetőségét is, hogy ezáltal a kkv-k jelentős erőfeszítés vagy a bizonytalan helyzetükből adódó fenntartás nélkül gyakorolhassák e jogukat.

4.3 Kapcsolatok a szakmai szervezetekkel

4.3.1 Az irányelv átültetése, valamint a fizetési határidők lerövidítése és tisztelgetben tartása céljából elfogadott intézkedések alkalmazása és ellenőrzése érdekében konzultálni kell és együtt kell működni a munkaadói szervezetekkel és a kkv-k szervezeteivel. Támogatni kell e szervezeteket, hogy a késedelmes határidőkkel és az erőfölénnyel visszaélő szerződési feltételekkel összefüggésben kiépíthessék a tagságuknak szóló közvetlen és online tájékoztatási, konzultációs és támogatási szolgáltatásait.

4.3.2 Az EGSZB azt javasolja, hogy a nagymértékben tisztességtelen szerződési feltételek felszámolására vonatkozó intézkedési lehetőségekről szóló 6. cikk (3) bekezdésében kifejezetten kerüljenek megemlítésre a „munkaadói szervezetek és a kkv-k szervezetei”, felhívva egyúttal a figyelmet arra, hogy a választott kifejezés („szervezetek”) gondot okozhat az átültetéskor.

4.3.3 A munkaadói szervezetek és különösképpen a kkv-k szervezetei jelentős hozzájárulást nyújthatnak az irányelvjavaslat 10. cikkében említett jelentés kidolgozásához is, álláspontjukat pedig bele kell foglalni ebbe a jelentésbe.

4.4 Az EGSZB fenntartja az adósokkal szembeni hatékony és eredményes jogorvoslati lehetőségek szükségességét

4.4.1 Az EGSZB hangsúlyozza, hogy a követelések behajtása érdekében egyszerű, gyors, hatékony és a vállalatok, különösképpen pedig a kkv-k számára hozzáférhető eljárások alkalmazására van szükség, fenntartva azt, hogy a nem vitatott követelések esetén 90 naptári napon belül végrehajtható jogcímet lehessen szerezni (9. cikk). Azokat az intézkedéseket is javítani kell, amelyek a nagymértékben tisztességtelen szerződési feltételek fennállásának megállapítására vonatkoznak.

5. Egyéb észrevételek és javaslatok

5.1 Az EGSZB szükségesnek tartja a nagymértékben tisztességtelen szerződési feltételek szabályozásának javítását (6. cikk), egyúttal fejlesztésükre is javaslatot tesz, egyrészt az ezek azonosítására vonatkozó szempontok meghatározása által, másrészt a minden esetben nagymértékben tisztességtelennek minősülő szerződési feltételek listájának a következőkkel történő bővítése révén: a behajtási költségekre vonatkozó kártérítések fizetésének, a tulajdonjog fenntartásának, valamint a fizetési kötelezettségre vonatkozó teljesítés biztosításának kizárása.

5.2 Az EGSZB megerősíti a természetes személyek helyzetére vonatkozó álláspontját, akik bár a szigorúan vett jogi értelemben nem tartoznak a jelenlegi formában meglévő irányelv hatálya alá, bizonyos vállalatokkal és a közigazgatással fennálló kapcsolataikban azonban hasonló körülményekkel szembesülnek. Az EGSZB „felszólítja az Európai Bizottságot, hogy fontolja meg tanulmányok készítését ezekről a kérdésekről, annak érdekében, hogy megvizsgálja, milyen lehetőségek vannak a fogyasztói kapcsolatok bizonyos szempontjainak az irányelvbe történő beépítésére, illetve konkrét javaslatokat kidolgozására”.⁽¹⁴⁾

5.3 Az EGSZB a „nem vitatott követelések” (9. cikk) kifejezés meghatározását javasolja. A kedvezményezett által aláírt számla meglétének, vagy az általa igazolt átvételnek a kifogásolások visztautasításához kellene vezetnie.

5.4 Az EGSZB az alábbi szempontokra is felhívja a figyelmet:

- törölni kellene az 1. cikk (2) bekezdésének b) pontjában szereplő rendelkezést, amelynek értelmében az új irányelv alkalmazási köréből ki kellene zárni a 2002. augusztus 8-át megelőzően kötött szerződéseket, és össze kellene hangolni a 11. cikk (4) bekezdésével, amely az irányelv átültetésének időpontját határozza meg,

⁽¹⁴⁾ HL C 407., 1998.12.28., 50. o.

- a kamatok meghatározásának (2. cikk (5) bekezdés) lehetővé kellene tennie azt is, hogy a mértékükről tárgyalásokat lehessen folytatni a hatóságokkal,
- az átültetéskor jelentkező problémák elkerülése érdekében a közbeszerzési szerződések mindhárom típusát fel kell sorolni: szállítási, szolgáltatási és munkaszerződések, vagy pedig „közbeszerzési szerződéseként” általános formában kell rájuk hivatkozni (az 5. cikk (1), (2) és (6) bekezdése nem említi a munkaszerződéseket),
- „a számla [...] adós általi kézhezvétele” kifejezésnek „a számla adós részére való megküldése” kifejezéssel való helyettesítése (3. cikk (2) bekezdés b) pont és 5. cikk (2) bekezdés b) pont) egyszerűsítene a bizonyítási eljárást és csökkentené a postázás vagy az elektronikus számlák alkalmazásának költségeit,
- a „tartozás” fogalmának (4. cikk (1) bekezdés) meghatározásával világossá válna, hogy ez csak a termék árát, vagy pedig a HÉA-t és más költségeket (pl. a szállítási költségeket) is tartalmazza-e,
- az esedékes összeg 5 %-ának megfelelő kártérítéshez való jogosultságról szóló 5. cikk (5) bekezdésének pontosítania kellene, hogy amennyiben léteznek erre utaló bizonyítékok, lehetséges-e az 5 %-nál magasabb összegű kártérítés.

5.5 A következő esetekben el kellene kerülni az indokolatlanul hosszú fizetési határidők megállapítását és a késedelmes fizetést:

- a közbeszerzések alvállalkozói megbízásba adása (az alvállalkozókra vonatkozóan ugyanolyan fizetési feltételek kellene meghatározni, mint a hatóságok esetében),
- szállítások a nagy áruforgalmat bonyolító kiskereskedelmi ágazat keretén belül; az EGSZB már javasolta, hogy vezessék be „az önkéntes alapú [...] szerződésekkel támogatott gyakorlati kódexet”, amely a kkv-k számára „lehetővé tenné a nagy áruforgalmat bonyolító kiskereskedelmi ágazatba való belépést, minimális garanciák mellett”,⁽¹⁵⁾ és „egyúttal megakadályozná, hogy a HVR, illetve a nagy beszállítók nyomást gyakoroljanak”.

5.6 A 10. cikkben említett jelentést az irányelv alkalmazásának legalább az első három évében évente kellene elkészíteni és megküldeni, az elért eredmények folyamatos értékelésének és a helyes gyakorlatok cseréjének elősegítése érdekében.

Kelt Brüsszelben, 2009. december 17-én.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Mario SEPI

5.7 Az EGSZB támogatja a késedelmes kifizetések elleni fellépés és a fizetési határidők lerövidítése terén megfigyelt bevált gyakorlatok alkalmazását és kidolgozását:

- Az Európai Bizottság:
 - a fizetési határidők 30 napról 20 napra való lerövidítésére vonatkozó intézkedések a vissza nem térítendő finanszírozások és az EU-s szerződések kezdeti előfinanszírozási kifizetéseinek vonatkozásában (a szóban forgó összeg 9,5 milliárd euró); a központi szinten kezelt egyéb kifizetések esetén a célkitűzés a 45 napos fizetési határidők 30 napra való lerövidítése (a támogatások esetén);
 - a vissza nem térítendő finanszírozások és a központi szinten kezelt kereskedelmi szerződések esetén az átalányelszámolás és az átalányösszegek alkalmazásának megerősítése;
 - a projektek elindítását megelőző általános eljárások egyszerűsítése, ami hozzájárulhat a gyorsabb kifizetésekhez; olyan intézkedések javasoltak, amelyek lehetővé tennék az Európai Bizottság szolgálatai számára, hogy két évre szóló pályázati felhívásokat tegyenek közzé, és szabványosított ajánlati felhívásokat alkalmazzanak;
 - az ellenőrzési eljárások egyszerűsítése ott, ahol lehetséges.
- Egyesült Királyság: a hatóságok kötelezettséget vállaltak a számlák 10 napon belül történő kifizetésére;
- Írország, Belgium, Lengyelország, Portugália, Cseh Köztársaság: a kormányok kötelezettséget vállaltak a fizetési késedelmek lerövidítésére, különösképpen a hatóságok esetében;
- Belgium: a szövetségi kormány egy szövetségi befektetési alap formájában új és speciális „áthidaló hitelt” hozott létre, annak érdekében, hogy valamennyi hatóság késedelmes fizetését finanszírozza, ne csak szövetségi szinten;
- Spanyolország: 2009-ben az *Instituto de Crédito Oficial* (ICO) 10 milliárd eurós likviditási eszközt hozott létre a kedvező feltételekkel nyújtott kölcsönök vonatkozásában, amely lehetővé teszi a kkv-k és az egyéni vállalkozók számára, hogy fedezzék likviditási szükségleteiket. Ezekre az alapokra a társfinanszírozás szabályai vonatkoznak, így például 50 %-ot az ICO és 50 %-ot a hitelintézetek fedeznek. Ezen túlmenően „a helyi önkormányzatok előlegfolyósítási eszköze” biztosítja a helyi önkormányzatoknak végzett munkákért és szolgáltatásokért a vállalkozások és a saját alkalmazottak által kibocsátott számlák összegyűjtését.

⁽¹⁵⁾ HL C 175., 2009.7.28., 57. o.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló 44/2001/EK rendelet felülvizsgálatára vonatkozó zöld könyvről

(COM(2009) 175 végleges)

(2010/C 255/08)

Előadó: **Bernardo HERNÁNDEZ BATALLER**

2009. április 21-én az Európai Bizottság úgy határozott, hogy az Európai Közösséget létrehozó Szerződés 262. cikke alapján kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság Bizottság véleményét a következő tárgyban:

A polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló 44/2001/EK rendelet felülvizsgálatára vonatkozó zöld könyvről

COM(2009) 175 végleges.

A bizottsági munka előkészítéséért felelős „Egységes piac, termelés és fogyasztás” szekció 2009. november 17-én elfogadta véleményét. (Előadó: Bernardo HERNÁNDEZ BATALLER).

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2009. december 16–17-én tartott, 458. plenáris ülésén (a december 16-i ülésnapon) 174 szavazattal, 1 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Következtetések és ajánlások

1.1 Az EGSZB osztja az Európai Bizottság azon álláspontját, hogy meg kell szüntetni a végrehajthatóvá nyilvánítási eljárást, ami elősegítheti a bírósági határozatok belső piaci szabad áramlását, illetve azok végrehajtását a polgárokkal és a vállalatokkal szemben.

1.2 Az EGSZB célszerűnek tartja a 44/2001 rendelet hatályának kiterjesztését a közigazgatási határozatokra, ezért arra kéri az Európai Bizottságot, hogy végezze el a jelenlegi akadályok felszámolásához szükséges vizsgálatokat.

1.3 Hasonlóképpen fontosnak tartja olyan intézkedések meghozatalát, amelyek megkönnyítik a választottbírósági eljárás határon átnyúló alkalmazását, és a választottbírósági határozatok érvényességére vonatkozóan kiáll egy olyan nemzetek feletti, egységes kollíziós szabály létrehozása mellett, amely annak az államnak a törvényeire utal vissza, ahol a választottbírósági eljárás folyik. Minderre úgy kell sort keríteni, hogy semmit ne változtassanak a New York-i Egyezmény működési mechanizmusán, vagy legalább vegyék azt alapul az új intézkedések elfogadásához.

1.4 Egy olyan nemzetek feletti, közös szemlélet, amely világos és pontos szabályokat határoz meg a nemzetközi verseny terén, erősíti a polgárok jogvédelmét, és biztosítja a kötelező érvényű közösségi jogszabályok harmonizált alkalmazását. Ehhez olyan jogszabályokat kell alkalmazni, amelyek a harmadik országokban lakó alperesekre vonatkoznak, létre kell hozni a kiegészítő joghatóságra vonatkozó szabályokat, intézkedéseket kell hozni a kedvező határozatot hozó joghatóság alkalmazása ellen, és javasolni kell a joghatóság megválasztására vonatkozó rendelkezések alkalmazását.

1.5 Olyan jogszabályok elfogadására is szükség van, amelyek növelik a jogbiztonságot, és csökkentik azokat a megnövekedett költségeket, melyeket a szellemi tulajdonjoggal kapcsolatos, nemzeti bíróságok előtt lefolytatott jogviták esetleges duplikációja okoz.

1.6 A kényszerítő, illetve védelmet nyújtó jogból, például a munkaszerződésből vagy fogyasztói jogviszonyból eredő jogi eljárások tekintetében módosítani kell a 44/2001 rendeletet, hogy lehetővé tegye az olyan jogi fellépések halmozását, amelyek elősegíthetik a kollektív fellépés gyakorlását a bíróságok előtt.

2. Bevezetés

2.1 Az Európai Unióról szóló szerződés céljai között szerepel „a szabadságon, a biztonságon és a jog érvényesülésén alapuló térség”, míg az Európai Közösséget létrehozó szerződés 65. cikke meghatározza, hogy a több államra kiterjedő polgári ügyekben folytatott igazságügyi együttműködés területén a belső piac megfelelő működéséhez szükséges mértékben elfogadásra kerülő intézkedések magukban foglalják a „polgári és kereskedelmi ügyekben hozott határozatok, köztük a nem bírósági ügyekben hozott határozatok elismerését és végrehajtását”.

2.2 Az 1999 októberében Tamperében összeült Európai Tanács a bírósági határozatok kölcsönös elismerésének alapelvét⁽¹⁾ a polgári és büntetőjogi igazságügyi együttműködés valóságos „alappillérvé” tette az Európai Unióban.

(1) A „kölcsönös elismerés” alapelve garantálja a bírósági határozatok szabad áramlását anélkül, hogy szükségessé tenné a tagállamok eljárási jogszabályainak harmonizálását.

2.3 2003 februárjában a Nizzai Szerződés érvénybelépésével a 67. cikkben foglalt döntéshozatali eljárást felváltja a minősített többségi szavazás és az együtdöntési eljárás a polgári peres együttműködés terén, kivéve a családjogot.

2.4 A polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról és a bírósági határozatok végrehajtásáról szóló 1968. évi Brüsszeli Egyezmény igen kedvezően járult hozzá a közösségi vívmányokhoz.

2.4.1 Az EK Bíróságának az Egyezménnyel kapcsolatos ítélkezési gyakorlata, illetve az Amszterdami Szerződés érvénybelépése lehetővé tette a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló, (?) 2001. december 22-i 44/2001/EK tanácsi rendelet meghozatalát, amelyet annak idején az EGSZB véleményben javasolt, (3) és amely támogatta egy olyan közösségi jogi eszköz létrehozását, amely felválthatja az Egyezményt.

2.4.2 A 44/2001/EK rendelet egységes szabályokat határoz meg a joghatósági összeütközések kezelésére és a határozatok, közokiratok és perbeli egyezségek szabad mozgására az Európai Unióban. A rendelet létfontosságú eszköznek bizonyult a határokon átnyúló polgári és kereskedelmi eljárásjogban.

2.4.3 Dánia eleinte nem vett részt a polgári ügyekben folytatott igazságügyi együttműködésben. A rendelet az Európai Közösség és a Dán Királyság között a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló megállapodás (4) értelmében 2007. július 1-je óta van érvényben Dániában.

2.4.4 A Lisszaboni Szerződés európai szinten segíti elő a polgári ügyekben folytatott igazságügyi együttműködést azzal, hogy általánossá teszi a közösségi módszer alkalmazását, (5) az Európai Bizottság javaslatait minősített többséggel lehet jóváhagyni, és fokozza az Európai Parlament szerepét, a nemzeti parlamentek által végzett demokratikus ellenőrzést, illetve az Európai Bíróságnak a jogszerűség ellenőrzésében betöltött szerepét.

3. Az Európai Bizottság zöld könyve

3.1 A 44/2001/EK rendelet 73. cikke úgy rendelkezik, hogy az Európai Bizottság legkésőbb e rendelet hatálybalépését követően öt évvel készítsen jelentést e rendelet alkalmazásáról, és mellékeljen hozzá javaslatokat a rendelet módosításával kapcsolatban.

(2) HL L 12., 2001.1.16., 1. o.

(3) HL C 117., 2000.4.16., 51. o.

(4) HL L 299., 2005.11.16., 61. o.

(5) A közösségi módszer arra a gondolatra épül, hogy a polgárok általános érdekeit jobban lehet védeni, ha a közösségi intézmények – tiszteletben tartva a szubszidiaritás elvét – teljes mértékben betöltik szerepüket a döntéshozatali folyamatban.

3.2 A zöld könyv számos javaslatot fogalmaz meg olyan ügyekben, amelyeket az Európai Bizottság a megvalósítás során nyert tapasztalatai és az Európai Bíróságnak a 44/2001 rendelettel kapcsolatos ítélkezési gyakorlata alapján a leglényegesebbnek tart.

3.3 A zöld könyv olyan kérdésekben szeretne nyilvános vitát kialakítani, mint az *exequátur* (6) (végrehajthatóvá nyilvánítási eljárás) megszüntetése, a rendelet működése a nemzetközi jogrendben, a joghatóság megválasztása, az ipari tulajdon, a perfüggőség és azokkal kapcsolatos eljárások, az átmeneti intézkedések, valamint a rendelet és a választottbírósági eljárás, az alkalmazási kör és a joghatóság közti kapcsolódás.

3.4 Az Európai Parlament 2008. december 18-i állásfoglalásában megfogalmazott kérésnek megfelelően a zöld könyv foglalkozik még a közokiratok elismerésével és végrehajtásával, és különösen azok szabad mozgásával, illetve egy szabványúrlapnak a végrehajtási szakaszban való lehetséges alkalmazásával.

4. Általános észrevételek

4.1 Bebizonyosodott, hogy a 44/2001/EK rendelet létfontosságú jogi eszköz a kereskedelmi és az eljárásjogban. Az EGSZB osztja a Tanács és az Európai Bizottság abbéli nézetét, hogy a polgári ügyekben folytatott igazságügyi együttműködés területén hozott intézkedések szükségesek a belső piac jó működéséhez.

4.2 Az utóbbi évek során a rendelet alkalmazásával kapcsolatban összegyűlt tapasztalatok fényében jogosnak tűnik az Európai Bizottság által javasolt vita. A cél az egyének hatékony jogorvoslatra vonatkozó alapvető jogának javítása; ez pedig az Európai Unió Alapjogi Chartájában és az EK-Szerződés 65. cikkében is rögzített alapvető jog, és egyben az Európai Bíróság joggyakorlatában is elismert általános jogi elv.

4.3 Az „*exequátur*” (végrehajthatóvá nyilvánítási eljárás) megszüntetése a tagállamok bíróságai által elfogadott valamennyi polgári és kereskedelmi ügyben hozott határozatban teljes mértékben összhangban áll azzal a céllal, hogy a belső piacon biztosítsák azok hatékonyságát, és megőrizzék a jogbiztonságot, illetve hogy biztosítsák az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférést (7) és a hatékony jogorvoslatához fűződő alapvető jogot, amelyeket az Emberi Jogok Európai Egyezménye 6. cikkének (1) bekezdése és az Európai Unió Alapjogi Chartája 47. cikkének (1) bekezdése (8) ismer el.

(6) Az *exequátur* (végrehajthatóvá nyilvánítás) olyan eljárás, amelynek célja azt megállapítani, hogy a végrehajtás szerinti állam szuverenitása alól kikerülő bírósági ítélet elismerhető és végrehajtható-e az ítélet kimondása szerinti államtól eltérő valamely másik államban.

(7) Az Emberi Jogok Európai Bíróságának ítélkezési gyakorlata szerint az eljárásban való részvétel a 6. cikk (1) bekezdésében meghatározott jog alkotórésze (lásd többek között a Golder-ítéletet (1975.2.21., 28–31. pont), illetve a Dewer-ítéletet).

(8) HL C 364., 2000.12.18.

4.3.1 Következésképpen, ez megfelel az EK-Szerződés 65. cikkének első bekezdésében hallgatólagosan előírt szubszidiaritási záradéknak; e bekezdés kimondja, hogy a több államra kiterjedő polgári ügyekben folytatott igazságügyi együttműködés területén akkor fogadhatók el intézkedések, ha azok szükségesek a belső piac megfelelő működéséhez.

4.3.2 Egyrészt, ami azon követelményeket illeti, amelyekkel egy határozat nemzetek fölötti szinten jogerős lehet, kellőképpen megfelelőek volnának a 2003. november 27-i 2201/2003/EK rendelet (Brüsszel II a) 41. és 42. cikke által biztosított garanciák, amelyek közvetlen jogerővel ruházzák fel a kiskorúak láthatására és visszavitelére vonatkozó határozatokat, feltéve, hogy mindkét esetben fennáll két garancia, vagyis, hogy a határozatok a származási hely szerint végrehajthatók, illetve megkapták a származási hely szerinti tagállam vonatkozó igazolását.⁽⁹⁾

4.3.3 Ebben a tekintetben az egyetlen akadály az lehetne, ha utólag egy másik szerv másik végrehajtható határozatot hoz, azonban ez a körülmény rendkívül kivételes volna azon a területen, amelyről a 44/2001/EK rendeletnek az Európai Bizottság által tervezett módosítása szól.

4.3.4 Másrészt, az alperesi jogok védelmével kapcsolatban, a „kölcsonös elismerés alapelveinek” megfelelő értelmezése feljogosítja azt a bíróságot, amelyhez a keresetet benyújtották, hogy ugyanazokat a szabályokat alkalmazza, amelyeket annak nemzeti jogrendje megkövetel a külföldiek vagy a lakóhellyel nem rendelkező belföldiek eljárásindítási értesítésével kapcsolatban.

4.3.5 Ilyen rendelkezések hiányában, vagy amennyiben az igazságos bírósági eljárásra vonatkozó joggal kapcsolatban meglévő szabályok (például a nyelvi értelmezés, a keresetet küldő és fogadó eszközök hitelessége stb.) nyilvánvalóan nem megfelelőek, célszerű volna kiegészítő garanciális szabályokat meghatározni a nemzetek feletti rendelkezésekben.

4.3.6 Mindezek ellenére az EGSZB a polgári és kereskedelmi eljárásokban harmonizáltabb általános, nemzetek feletti felülvizsgálatot szorgalmaz, feltéve, hogy az alperes biztosítékként rendelkezik az utólagos fellebbezés lehetőségével (különleges felülvizsgálat).

4.4 Az Európai Bíróság ítélkezési gyakorlatának megfelelően⁽¹⁰⁾ a jelenleg érvényben lévő 44/2001 rendelet II. fejezete nemcsak a Közösségen belüli jogvitákra vonatkozó joghatóság szabályait egységesíti, hanem azokét is, amelyek külföldi elemeket tartalmaznak, vagyis az olyan helyzetekre vonatkozó szabályokat, amelyekben az alperes lakcíme nem valamelyik tagállamban található.

4.4.1 Következésképpen olyan sajátos joghatósági szabályokat lehetne bevezetni, amelyek nemzetek feletti keretben biztosítanának az ilyen helyzetekre, szemben a jelenlegi szabályozással, amely a

⁽⁹⁾ Ebben a tekintetben lásd még a 4/2009; 1896/2006 és 861/2007 rendeletet.

⁽¹⁰⁾ 2005. március 1-jei C-281/02 OWUSU ítélet és a vonatkozó 2006. február 7-i 1/03 vélemény, FJ 143-145.

belső joghatóság illetékességébe utalja az ilyen eseteket, amint azt a 44/2001/EK rendelet 4. cikke teszi, a rendelet 22. és 23. cikkében meghatározott kivételek függvényében.

4.5 Ami a „kiegészítő joghatóságra vonatkozó szabályok” bevezetését illeti, a jelek szerint a megfontolás alatt álló mindhárom javaslat helyénvaló:

- az, amelynek alapja a tevékenységek gyakorlása, amennyiben a jogvita ezekre irányul (már van egy hasonló rendelkezés a fizetésképtelenségi eljárásról szóló 1346/2000 rendelet 3. cikkében, amely annak a tagállamok a hatáskörébe rendeli az ügyet, ahol az adós fő érdekeltégei találhatóak);
- az, amelynek alapja az adósság kielégítése céljából követelt vagyontárgyak fellelhetőségi helyének a meghatározása, és
- végezetül, a „forum necessitatis”⁽¹¹⁾ (a szükségképpen hatáskörrel rendelkező és illetékes bíróság) intézményére vonatkozó javaslat, habár ennek szigorúan meg kell felelnie a nemzetközi jog által „objektív területiség elve”⁽¹²⁾ néven hivatkozott jogi helyzet feltételeinek, amelyek hangsúlyozzák, hogy egy adott joghatóság választása esetén bizonyítani kell annak célszerűségét és alkalmasságát.

4.5.1 A „forum necessitatis” (szükségképpen hatáskörrel rendelkező és illetékes bíróság) szabály alkalmazásának kivételes jellegét tükrözi – más rendelkezések mellett – a 4/2009 rendelet 7. cikke,⁽¹³⁾ amely egy adott tagállam joghatóságát felhatalmazza arra, hogy amennyiben egyik tagállam bírósága sem rendelkezik joghatósággal, kivételes esetben az egyik tagállam bíróságai eljárhatnak az ügyben, amennyiben az eljárás megindítása vagy lefolytatása ésszerűtlen vagy lehetetlen lenne egy olyan harmadik államban, amelyhez a jogvita szorosan kötődik.

4.5.2 Ennek ellenére, mivel a bővítéssel kapcsolatban fennáll a párhuzamosan létező eljárások veszélye, ha a harmadik országbeli alperesek ellen benyújtott keresetekre egységes szabályokat hoznak létre, a következő eljárásbeli helyzetekben mindenképpen fenn kellene tartani az egységes, nemzetek feletti szabályokat:

- ha a felek megállapodtak, hogy kikötik harmadik országbeli joghatóság kizárólagos illetékességét;
- ha a jogvita más okok miatt harmadik országbeli joghatóság kizárólagos illetékességébe tartozik, vagy
- ha valamely harmadik országban már párhuzamos eljárás indult.

⁽¹¹⁾ Ez azt jelenti, hogy egy bíróság elismeri egy külföldi bíróság magára vállalt jogkörét, amennyiben úgy véli, hogy ez utóbbi azért vállalta el az illetékességet, hogy így elkerülje azt, hogy illetékes joghatóság hiányában megtagadják az igazságszolgáltatást. Elsősorban a bírósághoz fordulás lehetőségéről van szó, nem pedig az állásfoglalások elismeréséről.

⁽¹²⁾ Például a Nemzetközi Bíróság által 1927. szeptember 7-én a Lotus-ügyben, illetve 1970. február 5-én a Barcelona Traction-ügyben hozott ítéletek.

⁽¹³⁾ HL L 7., 2009.1.10., 1. o.

4.6 Ami egy adott jogvitában a kizárólagosan illetékes harmadik országbeli joghatóság határozatainak elismerését és végrehajtását illeti, olyan egységes, nemzetek feletti eljárást kell kialakítani, amely kiküszöböli a jelenleg meglévő rendszerek diverzifikálásából adódó károkat és késedelmeket. Olyan közösségi rendszer létrehozásáról van tehát szó, amely a harmadik országbeli bíróságok által hozott ítéletek elfogadásának feltételeit szabályozza. Az EGSZB szerint ez fontos kérdésnek számít.

4.6.1 Ebben a tekintetben az Európai Unió az Európai Bíróság 1/2003 véleménye alapján kizárólagos illetékességgel rendelkezik két- és egyoldalú nemzetközi egyezmények megkötésére, ezért célszerűnek tűnik az egységes nemzetek feletti eljárás létrehozása.

4.7 Perfüggőség

4.7.1 Ismeretes, hogy a perfüggőségi szabály kimondja, hogy ha két különböző joghatóság egyazon tárgyra és azonos tényállásra vonatkozóan két keresetet vizsgál, akkor az a joghatóság, amelyhez később nyújtották be a keresetet, hivatalból visszalép a másik joghatóság javára.

4.7.2 Ami az olyan nemzetek feletti szabályok létrehozását illeti, amelyek a felek által párhuzamos eljárásokban választott joghatóságra vonatkozó megállapodások hatékonyságát biztosítják, a hatékonyság, a gyorsaság és a jogbiztonság azt sugallja, hogy a rendeletben lévő perfüggőségi szabályt célszerű olyan biztosítékokkal módosítani, amelyek a két érintett joghatóság közötti közvetlen és kötelező kommunikációt és együttműködést célozzák.

4.7.3 Célszerű volna együttműködési és kommunikációs mechanizmust kialakítani az érintett bíróságok között, amelyben a visszalépő szerv köteles újra megnyitni az ügyet, ha visszalép az a bíróság is, amelyhez első körben beterveztették az ügyet, hiszen ezzel elkerülhetők lennének az olyan negatív joghatósági konfliktusok, mint amelyet a 2201/2003 rendelet rögzít ⁽¹⁴⁾.

4.7.4 Ebben az értelemben a „perfüggőségi biztosítékokkal” meghatározott határidőt tenne lehetővé, amelyen belül az illetékes joghatóságnak időrendben – az időbeli prioritás szabályát alkalmazva – jogerősen kell nyilatkoznia az illetékességéről, és amennyiben azt fenntartja, akkor köteles más sürgős határidőkön belül rendszeresen tájékoztatni a másik joghatóságot az eljárás alakulásáról.

4.8 A jogbiztonságot egyértelműen javítaná egy olyan „gondossági szabály” bevezetése, amelynek értelmében az azonos ügyben kizárólagos illetékességről nyilatkozó joghatóságoknak pontosan közölniük kell a perfüggőségi helyzetben lévő két vagy több joghatóságra tartozó eseményeket.

4.8.1 Végezetül, az EGSZB úgy véli, hogy a joghatóság megválasztásához hasonló, nemzeteken felül álló szabály a 44/2001/EK rendeletbe foglalva segítené hatékonyabb jogbiztonságot nyújtani a polgárok és vállalkozások számára, mivel kiküszöbölné a kizárólagos joghatóság választásának érvényességével kapcsolatos bizonytalanságot, azzal a céllal, hogy a szükséges intézkedések révén elkerülje a legkedvezőbb határozatot hozó bíróság felkutatását (az ún. *forum-shopping*ot).

4.9 A biztosítási intézkedések

4.9.1 A biztosítási intézkedésekkel kapcsolatban célszerű lenne felülvizsgálni az említett 44/2001/EK rendelet 31. és 47. cikkét. Különösen akkor, ha a biztosítási intézkedéseket egy olyan tagállam bírói hatóságától kérik, amely egy másik tagállam bíróságát illetően illetékes.

4.9.2 Tekintettel arra, hogy a bíróság előtti biztosítási intézkedéseket azért kell alkalmazni, hogy megvédjük egy olyan személy eljárásbeli helyzetét, aki akkor kéri azt, ha a tagállamok többségében általános jelleggel két feltétel teljesül, a „*fumus boni iuris*” és a „*periculum in mora*”, ⁽¹⁵⁾ a jogi visszaélés elkerülésére célszerű volna e lehetőséggel kapcsolatban korlátozásokat bevezetni.

4.9.3 Először, annak a bíróságnak, amelyhez az ügy kerül, tájékoztatnia kellene az illetékes bíróságot a peres eljárás lényegéről, majd az információk értékelését követően dönteni kellene a kereset elfogadásáról, fő kritériumnak az eljárás sikerét tekintve.

4.9.4 Másodszor, a biztosítási vagy ideiglenes intézkedéseket kérő személynek óvadékot kellene letétbe helyeznie, amelynek az összegét az illetékes joghatóságnak körültekintően kellene meghatároznia, tekintettel az eljárás horderejére és az intézkedés szükséges eltartó erejére, amely a jogi visszaélést hivatott megelőzni.

4.9.5 Az olyan esetekben, amelyekben cselekvési kötelezettséget igyekeznek elérni, és a hasonló esetekben, amelyekben nem lejárt és követelhető likvid összegek megfizetéséről van szó, szabályozni lehetne az óvadéktól való eltekintést a fennálló körülmények tényszerű bírói értékelése alapján, hogy el lehessen kerülni a jogbiztonság útjában álló akadályokat.

⁽¹⁵⁾ A biztosítási intézkedések elvileg azt jelentik, hogy előzetes és esetenként részleges jelleggel bocsátanak ki állásfoglalást az ítélet meghozatala előtt. A klasszikus eljárásjogi doktrína szerint (Calamandrei, „Bevezetés a biztosítási intézkedések rendszeres vizsgálatába”), az ilyen intézkedések meghozatalához mindkét feltételnek teljesülnie kellene: a sürgősségnek (*fumus boni iuris*) és annak, ha „veszedelem rejlik a késedelemben” (*periculum in mora*). Az Európai Bíróság is alkalmazta e doktrínát az Európai Bíróság elnökének 1995. július 19-i határozatában, Bizottság/Atlantic Container Line és mások (C-149/95. sz. ügy), az Európai Bíróság elnökének 1999. június 30-i határozatában, Pfizer Animal Health/Tanács (T-13/99. sz. ügy) illetve az 1990. június 19-i Factortame-ügyben, valamint az Európai Bíróság elnökének 1990. június 28-i határozatában.

⁽¹⁴⁾ HL L 338., 2003.12.23., 1. o.

4.10 A végrehajthatóvá nyilvánítási eljárás megszüntetése

4.10.1 Továbbra is fennáll a 34. cikkben szabályozott megfontolt indokokra alapozott „nem elismerhetőség” lehetősége, amely a közrenddel, az érintett felek védtelenségével és a határozatok összeférhetetlenségével kapcsolatos.

4.10.2 E körülmények olyan diszkrecionális kereteket biztosítanak az illetékes joghatóságoknak, amelyeket nehéz ellenőrizni, és amelyek nyilvánvalóan hozzájárulnak a jogbiztonság hiányához és az eljárások szükségtelen elnyújtásához.

4.10.3 Ugyanakkor ésszerűnek tűnik, hogy az ideiglenes intézkedések végrehajtására vonatkozóan az „exequátur”, vagyis a végrehajthatóvá nyilvánítási eljárás megszüntetése tekintetében a vizsgált rendelet 47. cikkének módosítása a 4/2009/EK rendelet⁽¹⁶⁾ jelenlegi 20. cikkére támaszkodjon, amelynek értelmében a határozat másolatára és határozatnak a vonatkozó úrlap segítségével lefordított kivonatára lenne szükség.

4.10.4 Mivel a rendeletben tervezett módosítások célja az, hogy hozzájáruljanak a „kölcsonös elismerés” elvének általános alkalmazásához annak alkalmazási területén, nem tűnik ésszerűnek az „elismerés” és „végrehajtás” közti különbségtétel.

4.10.5 Ezért kívánatos volna azt megszüntetni, vagy körültekintően felülvizsgálni az alkalmazás feltételeit.

4.10.6 Másrészt, ha az a cél, hogy a határozatok „elismerése” kiterjedjen a polgári és kereskedelmi eljárások teljes területére, akkor módosítani kell a jelenlegi 1. cikk tartalmát, és ki kell terjeszteni annak alkalmazási területét a közigazgatási határozatokra is, mivel ennek következtében a polgárok és a vállalkozások nagyobb mértékben részesednének a belső piac működések előnyeiből.

4.10.7 Ez az észrevétel a jelek szerint érvényes arra a javaslatra is, hogy kerüljenek be a rendeletbe az adósokra kivetett gazdasági szankciók és azok, amelyeket a bíróságok vagy a tagállamok adóhatóságai rónak ki.

4.10.8 Az ügymenet egyszerűsítése és a végrehajtás gyorsítása érdekében azzal lehetne javítani a jogvédelmet, ha közös szabványúrlapot vezetnénk be, amely a Közösség minden hivatalos nyelvén rendelkezésre állna, és tartalmazná a rendelet kivonatát.

4.10.9 Ezzel csökkenteni lehetne a végrehajtási költségeket, mivel megszűnne a lakóhely-választási vagy „ad litem” képviselő kinevezési kötelezettsége, amely a 1393/2007/EK rendelet⁽¹⁷⁾ révén egyébként is túlhaladott.

⁽¹⁶⁾ HL L 7., 2009.1.10., 1. o.

⁽¹⁷⁾ Az Európai Parlament és a Tanács 1393/2007/EK rendelete a tagállamokban a polgári és kereskedelmi ügyekben a bírósági és bíróságon kívüli iratok kézbesítéséről (iratkézbesítés), HL L 324., 2007.12.10.

4.11 Az európai közokirat

4.11.1 Először a Brüsszeli Egyezmény 50. cikke hivatkozott „végrehajtható hiteles okiratokra”, és ezt a kitételt az Európai Bíróság úgy értelmezte,⁽¹⁸⁾ hogy a származás szerinti állam jogrendjére alapozott végrehajtható okiratokról van szó, amelyek hitelességét egy állami hatóság vagy az állam által erre a célra felhatalmazott más hatóság alapozza meg.

4.11.2 A 44/2001 rendeletben az 57. cikk tárgyalja ezt a fogalmat. Ennek ellenére az Európai Parlament felkérte az Európai Bizottságot, hogy kezdjen el foglalkozni az európai közokirattal.

4.11.3 Az EGSZB támogatja, hogy az Európai Bizottság végezze el a közokiratok szabad áramlásával kapcsolatos munkát, amelynek eredménye az európai közokirat létrehozása lehetne.

4.12 A fogyasztók védelme

4.12.1 A 44/2001 rendelet (13) preambulumbekzdése szerint a fogyasztók által kötött szerződésekben célszerű a gyengébb felet az általános szabályoknál számukra kedvezőbb versenyszabályokkal védeni. Ezt a nézetet az Európai Bíróság ítélezési gyakorlata⁽¹⁹⁾ is megerősítette.

4.12.2 Az EGSZB osztja az Európai Bizottságnak a rendelet preambulumban, illetve az Európai Bíróságnak az ítélezési gyakorlatában kifejezett aggodalmát, mivel mindig is azon a véleményen volt, hogy magas szintű védelemben kell részesíteni a fogyasztókat, amihez kényszerítő, illetve védelmet nyújtó szabályokra van szükség.

4.12.3 A közösségi jogrend koherenciája érdekében célszerű volna a rendelet 15. cikk (1) bekezdésének a) és b) pontját összehangolni a fogyasztási hitel és a kapcsolódó hitelszerződés meghatározásával, amelyek a 2008/48/EK irányelv⁽²⁰⁾ 3. cikk c) és n) pontjában szerepelnek.

4.12.4 Végezetül, ami a kollektív kereseteket illeti, ez a védelem-típus igyekszik csökkenteni az eljárási költségeket, mert rendszerint ezek tántorítják el a fogyasztót attól, hogy keresetet indítson egy másik európai tagállamban lakóhellyel rendelkező vállalkozóval szemben; különösen igaz ez a szokásos lakóhelyen kívüli peres eljárások költségeire, illetve a saját bíróság előtti eljárásra vonatkozóan a határozatnak más tagállamban való „a fortiori” végrehajtásának költségeire.

4.12.5 Tekintettel arra, hogy a jelenlegi rendelet szerint (6. cikk (1) bekezdés) nem lehetséges kereseteket összevonni, különösen nem több különböző felperes kereseteit egyazon alperes ellen egy tagállam bírósága előtt, célszerű volna módosítani a rendelet rendelkezését, és elősegíteni a fogyasztók kollektív kereseteit, illetve a közösségi versenyvédelmi jogszabályok megsértése miatti kártérítési igényeket, amit az EGSZB is támogat.

⁽¹⁸⁾ Az Európai Bíróság 1999. június 17-i ítélete, C-260/97. sz. ügy, Unibank.

⁽¹⁹⁾ Az Európai Bíróság 2009. szeptember 17-i ítélete, C-347708 ügy, Vorarlberger Gebietskrankenkasse.

⁽²⁰⁾ HL L 133., 2008.5.22., 66. o.

4.13 Szellemi tulajdonjog

4.13.1 Habár a szellemi tulajdonjog tiszteletben tartására vonatkozó 2004/48/EK irányelv ⁽²¹⁾ célja egymáshoz közelíteni egyes eljárási kérdéseket, nemzetek feletti jogszabályokra van szükség a jogbiztonság növeléséhez és a nemzeti bíróságok előtt párhuzamosan folyó eljárások által okozott tetemes költségek csökkentéséhez.

4.13.2 Ezért az EGSZB úgy véli, hogy intézkedéseket kell hozni a védjegybitorlás megakadályozására, és arra ösztönzi az Európai Bizottságot és a tagállamokat, hogy a nyelvi sokszínűség tiszteletben tartása mellett írják alá az európai védjegyegezményt.

4.14 Választottbírói eljárás

4.14.1 Az EGSZB úgy véli, hogy a 44/2001 rendelet reformja során megfelelő intézkedéseket kell hozni a határozatok akadálymentes európai áramlásának biztosítására, illetve a párhuzamos eljárások megszüntetésére.

4.14.2 Konkrétan, ha (részlegesen) eltörlik a választottbírói eljárását a rendelet alkalmazási területéről:

- lehetővé válnának a választottbírói eljárást támogató biztosítási intézkedések,

- lehetővé válna a választottbírói megállapodás érvényességére vonatkozó határozatok elismerése, és
- könnyebb lenne a választottbírói határozatot tartalmazó bírói határozatok elismerése és végrehajtása.

4.14.3 Az EGSZB támogatja az olyan intézkedések meghozatalát, amelyek elősegítik a választottbírói eljárás transznacionális alkalmazását, ezért a választottbírói eljárás helye szerinti állam törvényeire visszautaló választottbírói megállapodások érvényességét illetően kiáll egy nemzetek feletti, egységes konfliktuskezelő szabályozás létrehozása mellett.

4.14.4 Az EGSZB mindenesetre úgy véli, hogy az volna a legcélszerűbb, ha változatlanul hagynák a bírói ítéletek végrehajtásáról szóló 1958-as New York-i Egyezményt, vagy legalább azt vennék alapul az új intézkedések elfogadásához.

4.15 Az alkalmazási terület kiterjesztése a közigazgatási határozatokra

4.15.1 Az EGSZB tudatában van annak, hogy bár a 44/2001/EK rendelet csak a polgári és kereskedelmi határozatokra vonatkozik, a belső piac megfelelő működése érdekében az Európai Bizottságnak és a tagállamoknak tanulmányozniuk kellene annak lehetőségét, hogy a rendelet alkalmazási területét kiterjesszék a jogerős közigazgatási határozatokra is erre alkalmas eljárások segítségével, ideértve az EK-Szerződés 309. cikkében foglaltakat is.

Kelt Brüsszelben, 2009. december 16-án.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Mario SEPI

⁽²¹⁾ HL L 157., 2004.4.30., 45. o.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A Bizottság Közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – Az IKT új távlatai – A jövőbeni és kialakulóban lévő technológiák európai kutatási stratégiája

(COM(2009) 184 végleges)

(2010/C 255/09)

Előadó: **Anna Maria DARMANIN**

Társelőadó: **Gerd WOLF**

2009. április 20-án az Európai Bizottság úgy határozott, hogy az Európai Közösséget létrehozó szerződés 262. cikke alapján kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a következő tárgyban:

A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának: Az IKT új távlatai – a jövőbeni és kialakulóban lévő technológiák európai kutatási stratégiája

COM(2009) 184 végleges.

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Egységes piac, termelés és fogyasztás” szekció 2009. november 17-én elfogadta véleményét. (Előadó: Anna Maria DARMANIN, társelőadó: Gerd WOLF.)

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2009. december 16–17-én tartott, 458. plenáris ülésén (a 2009. december 16-i ülésnapon) egyhangúlag elfogadta az alábbi véleményt.

1. Következtetések és ajánlások

1.1 A jelenlegi gazdasági és pénzügyi válság leküzdéséhez elengedhetetlen a kutatás-fejlesztés és az innováció megerősítése.

1.2 A kutatás-fejlesztés olyan fontos témái között, mint az éghajlatváltozás, az energia és az egészségügy, az IKT kulcsfontosságú szerepet játszik mint olyan technológia, amely a társadalom, a gazdaság és a technológia szinte minden vetületét érinti.

1.3 Az IKT-re vonatkozó K+F tekintetében a „jövőbeni és kialakulóban lévő technológiák” (FET) elnevezésű alprogram úttörő szerepet tölt be, amely – hosszabb távon – teljesen új és valószínűleg forradalmi információs és kommunikációs technológiák létrejöttéhez vezethet.

1.4 Ennek következtében az EGSZB teljes mértékben támogatja az Európai Bizottságnak a jövőbeni és kialakulóban lévő technológiákról szóló közleményét. Az EGSZB támogatja a FET költségvetésének az IKT-n belül javasolt évi 20 %-os növelését is.

1.5 Ugyanakkor noha a fenti növelés csupán összhangban áll az IKT-program egészének tervezett növelésével, így a FET program relatív részesedésén nem változtat, az EGSZB azt javasolja, hogy a FET jelenlegi relatív részesedését a hetedik keretprogramon belül fokozatosan növeljék 15 %-ra, és hogy ez a tendencia a nyolcadik keretprogramban is érvényesüljön.

1.6 „A hetedik keretprogram részvételi szabályai” tekintetében az EGSZB arra kéri a tagállamokat és azok finanszírozási szervezeteit, hogy a tőlük elvárt részesedéssel járuljanak hozzá annak biztosításához, hogy a programot sikeresen végre lehessen hajtani.

1.7 Ezen túlmenően az EGSZB arra is felkéri a tagállamokat, hogy az IKT alá tartozó területeken és a FET vonatkozásában dolgozzanak ki erős nemzeti kutatási-fejlesztési programokat. Ezáltal mind az európai, mind a nemzetközi együttműködésben erős partnerekké válhatnak. A strukturális alapokból nagyobb részt kellene szentelni ennek a célnak. Az EGSZB úgy véli, hogy az e területen való előrelépés az új lisszaboni stratégia ⁽¹⁾ fontos elemét képviseli, amit a nyílt koordináció módszerével kell megvalósítani.

1.8 Az EGSZB támogatja azt a javaslatot is, hogy a FET programot két területre kellene bontani. Az egyik az „Új elképzelések előmozdítása ígéretes területeken” (FET Proaktív kezdeményezések) tematikus kutatás lenne, ideértve a közelmúltban javasolt vezető projekteket is, a másik pedig az „Eredeti elképzelések feltárása” („FET – nyílt terület”). Az a tény, hogy a FET program nyitott az új elképzelések irányában, különösen fontos a tagállamok tudományos és intellektuális potenciáljának ösztönzése szempontjából.

1.9 A javasolt FET programon belül az EGSZB olyan további tényezőket is támogat, mint a multidiszciplináris megközelítés, a tagállamok közötti közös ütemezés vagy a nemzetközi együttműködés. Biztosítani kell azonban, hogy az ígéretes kezdeményezések ne vesszenek el az idevonatkozó bonyolult eljárások sűrűjében, és ösztönözni kell a kiváló szakemberek és intézmények részvételét.

(1) HL C 277., 2009.11.17., 1. o.

1.10 Az EGSZB azonnali és kézzelfogható fellépést sürget az európai közösségi szabadalommal kapcsolatban.

1.11 Az EGSZB felhívja az Európai Bizottságot és a tagállamokat, hogy tegyék vonzóvá a kutatás e területét a kiváló tehetségek számára, és akadályozzák meg, hogy a legtehetségesebb fiatal tudósok agyelszívás révén távozzanak. Az EGSZB elégedetten veszi tudomásul, hogy egyes kutatóintézetek már sikeres programokat alakítottak ki e kihívás kezelésére.

1.12 Az EGSZB megismétli arra vonatkozó ajánlását, hogy az általános IKT-program egészüljön ki a „tudományos és kutatási célú IKT” új kategóriájával.

2. Az Európai Bizottság közleménye

2.1 Az „Együttműködés” egyedi programon belül a Közösség kutatási, technológiafejlesztési és demonstrációs tevékenységekre vonatkozó hetedik keretprogram (2007–2013) ⁽²⁾ (röviden: a hetedik keretprogram) központi pillérét az információs és kommunikációs technológiákkal (IKT) kapcsolatos kutatás-fejlesztés képezi. Az IKT-hez kapcsolódó kutatási-fejlesztési programnak egy kis részét, jelenleg külön költségvetésének körülbelül 10 %-át a jövőbeni és kialakulóban lévő technológiákra (FET) vonatkozó kutatás képezi. Míg az IKT program nagyobbik része elsősorban abból áll, hogy már meglévő tudományos ismereteket használnak fel innovatív IKT-technológiák kidolgozására, addig a FET-re vonatkozó, alapvető tudományos kérdésekkel foglalkozó kutatás úttörő szerepet tölt be az IKT program vonatkozásában, amely – hosszabb távon – teljesen új és valószínűleg forradalmi információs és kommunikációs technológiák létrejöttéhez vezethet.

2.2 Az Európai Bizottság közleménye az IKT program részeként a jövőbeni és kialakulóban lévő technológiákra (FET) vonatkozó kutatások megerősítését tűzi ki célul. Ezek kiegészítik és megerősítik majd az európai IKT-re irányuló kutatás-fejlesztés és innováció stratégiájáról szóló, nemrég kiadott európai bizottsági közleményben ⁽³⁾ leírt cselekvéseket.

2.3 A FET-kutatás jelenlegi, évi mintegy 100 millió eurós finanszírozásából olyan tudósok és mérnökök részesülnek, akik a hagyományos IKT határain túl eső, felderítetlen területekre merészkednek. Az Európai Bizottság támogatja, hogy a 7. keretprogram költségvetésének FET-kutatásra fordított részét a 2011–2013-as időszakra évi 20 %-kal növeljék. Az Európai Bizottság felkéri a tagállamokat, hogy hasonló mértékű növeléssel járuljanak hozzá ezen erőfeszítés megvalósításához.

2.4 Az európai FET-kutatási program egyedülálló módon kombinálja az alábbi jellemzőket:

- **Alapvető:** Az ipari kutatás számára túlságosan hosszú távúnak vagy kockázatosnak számító új, szokatlan ötletek és tudományos paradigmák feltárásával új alapokat teremt a jövőbeni IKT számára.

- **Átalakító:** Olyan elképzelések vezérlik, amelyek radikálisan megváltoztathatják a jelenlegi információs technológiák alapját képező tudományos elvekről alkotott felfogásunkat.

- **Kockázatos:** Am a magas kockázat potenciálisan magas megtérüléshez és korszakalkotó felfedezésekhez vezethet.

- **Célirányos** Arra irányul, hogy hatást gyakoroljon a jövőbeni ipari IKT-kutatási menetre.

- **Multidiszciplináris:** Különböző tudományágak – például a biológia, a kémia, a nano-, az ideg- és a kognitív tudomány, az etológia, a társadalomtudományok vagy a közgazdaságtan – közötti szinergiákra és kölcsönhatásokra épül.

- **Együttműködő:** A közös kutatási témákon való együttműködés céljából összevonja a legjobb kutatócsoportokat Európában, és egyre inkább az egész világon.

2.5 A FET a kialakulóban lévő területeken folytatott **tematikus kutatáson (FET Proaktív kezdeményezések) és az újszerű ötletek nyílt, akadálytalan feltárásán („FET – nyílt terület”)** keresztül valósul meg.

2.6 Az Európai Bizottság a közleményben többek között a következő elemekre vonatkozó stratégiát javasol:

- az IKT-n belül a FET-kutatás megerősítése
- FET-zászlóshajó kezdeményezések indítása
- közös programozásban és FET EKT-kezdeményezésekben való részvétel
- fiatal kutatók fokozott bevonása a FET programba
- a tudományos eredmények gyorsabb megosztásának ösztönzése és az innováció felgyorsítása
- a világ vezető kutatóintézeteivel folytatott együttműködés erősítése és világtehetségek Európába csábítása.

2.7 Az Európai Bizottság felkéri a tagállamokat, hogy támogassák a javasolt célkitűzések, célszámok és stratégia megvalósítását, valamint ösztönözzék az országos és regionális hatóságokat, egyetemeket, állami kutatási szervezeteket és a magánbefektetőket, hogy vegyenek részt a jövőbeni cselekvések előkészítésében.

3. Általános észrevételek

3.1 **Az IKT mint a hetedik kutatási keretprogram része.** Az EGSZB a Közösség kutatási, technológiafejlesztési és demonstrációs tevékenységekre vonatkozó hetedik keretprogramjáról szóló véleményében ⁽²⁾ kijelentette, hogy „A megfelelően támogatott, hatékony, kiemelkedő kutatás és fejlesztés ugyanis az innováció, a versenyképesség és a jólét, ezáltal pedig a kulturális kibontakozás és a szociális teljesítmények döntő előfeltétele és alapja.” A kutatásba és fejlesztésbe tett beruházások – mivel a gazdaságot erősítő tényezőt jelentenek – megnövekedett gazdasági erőhöz vezetnek. Ez még inkább igaz a jelenlegi súlyos gazdasági és pénzügyi válság idején, amely a már fennálló energetikai és környezetvédelmi problémákkal egyetemben arra hívja fel a figyelmet, hogy további kutatásra és alapvető innovációkra van szükség.

⁽²⁾ HL C 65., 2006.3.17., 9. o.

⁽³⁾ COM(2009) 116 végleges.

3.2 Az IKT hatása. Ebben az összefüggésben az IKT kulcsfontosságú szerepet játszik, mint olyan technológia, amely a modern élet szinte minden területét és folyamatát támogatja. Az elmúlt évtizedek során az IKT és a hozzá kapcsolódó technológiák a társadalom munkavégzési módszerei terén forradalmi változásokat és előrelépéseket eredményeztek, ami hatást gyakorolt az egyének életmódjára, az ipari termelésre, a kereskedelemre, a közigazgatásra és magára a tudományra is.

3.2.1 Az IKT mint kutatási eszköz. Az IKT olyan eszköz, amely más innovációs területeken, így az energia⁽⁴⁾, az éghajlat, az egészségügy, az idősödő társadalom, valamint egy sor más szociális-gazdasági kérdés területén további kutatásokat és fejlesztéseket tesz lehetővé. Következésképpen az IKT nem csupán egy innovációs terület, hanem a tudomány, a társadalom és a technológia egyéb területein felhasználható innovációs eszköz is egyben. Az IKT továbbfejlesztése várhatóan felgyorsítja és előmozdítja ezt a folyamatot.

3.3 Az IKT-re irányuló kutatás-fejlesztés. Az IKT-re irányuló kutatás-fejlesztés elsősorban már meglévő tudományos ismereteket használ fel új berendezések, módszerek, számítástechnikai és kommunikációs eszközök létrehozására és javítására. A kutatási témák az informatikában alkalmazott gridtechnológiától az UMTS-ig terjednek; különféle projektek egész sora a következő címen található: http://cordis.europa.eu/fp7/ict/projects/home_en.html.

3.4 A FET program. Az IKT-ra irányuló kutatáshoz és fejlesztéshez ugyanakkor a természeti törvények jobb megismerése szükséges, különösen a tekintetben, hogy a természet hogyan dolgozza fel az információt. Így tágíthatjuk csak ki jelenlegi korlátainkat és léphetünk a tudás teljesen új területeire, ami új lehetőségekkel kecsegtet az innováció és az IKT számára. A FET programnak, amely a nemzetközi tudományos elit érdeklődését már felkeltette, éppen ez a célja.

3.5 Úttörő szerep. Az EGSZB úgy véli, hogy az Európai Bizottság FET programja nagyon sikeres és valóban úttörő vállalkozás. Az EGSZB ezért támogatja a programnak az Európai Bizottság által javasolt módon való folytatását és kiterjesztését. Az EGSZB támogatja a FET költségvetésének javasolt, évi 20 %-kal való növelését is, valamint azt az elképzelést, hogy alapvetően új lehetőségek keresése érdekében eddig felderítetlen területekre kell merészkedni.

3.6 A FET program relatív részesedésének növelése. Az EGSZB elismeri, hogy a mai FET-befektetésekkel a holnap IKT-inak magjait vetjük el. Ezért noha a FET költségvetésének évi 20 %-kal való növelése csupán összhangban áll az IKT-program egészének tervezett növelésével, és a FET program relatív részesedésén nem változtatna, az EGSZB azt javasolja, hogy a FET jelenlegi részesedését a hetedik keretprogramon belül fokozatosan növeljék 15 %-ra, és hogy ez a tendencia a nyolcadik keretprogramban is érvényesüljön.

(4) Lásd még: C(2009) 7604 végleges, 2009.10.09.

3.7 Két terület. Az EGSZB támogatja azt is, hogy a FET programot két területre kellene bontani. Az egyik a proaktív tematikus kutatás területe, az „Új elképzelések előmozdítása ígéretes területeken” (FET Proaktív kezdeményezések), ideértve a javasolt vezető projekteket⁽⁵⁾ is (például decentralizált önszervező rendszerek), a másik pedig az „Eredeti elképzelések feltárása” („FET – nyílt terület”), ami egy alulról felfele építkező megközelítést alkalmaz, és teljesen új elképzeléseket javasoló pályázók előtt áll nyitva. A FET program nyitottsága különösen fontos a tagállamok tudományos és intellektuális potenciáljának ösztönzése szempontjából.

3.8 Tagállamok és részvételi szabályok. Míg az IKT-fejlesztés fő részét a szakterületen és a kkv-kban valósítják meg,⁽⁶⁾ az itt tárgyalt FET program elsősorban az EU-ban található egyetemeket és állami kutatási intézeteket célozza. „A hetedik keretprogram részvételi szabályaival”⁽⁷⁾ összhangban a FET program ösztönzi a tagállamok közötti együttműködést és a tagállamok által biztosított finanszírozást. Az EGSZB ezért arra kéri a tagállamok finanszírozási szervezeteit, hogy saját részük biztosításával járuljanak hozzá az ebben a fontos programban való részvétel növeléséhez.

3.9 A FET-re vonatkozó tagállami kutatási-fejlesztési programok. Ezen túlmenően az EGSZB arra is felkéri a tagállamokat, hogy az IKT alá tartozó területeken⁽⁸⁾ és a FET vonatkozásában dolgozzanak ki erős nemzeti kutatási-fejlesztési programokat. Ezáltal mind az európai, mind a nemzetközi együttműködésben erős partnerekké válhatnak. A strukturális alapokból nagyobb részt kellene szentelni ennek a célnak.

3.10 A program jellemzői és a kiválasztási kritériumok. Az EGSZB megítélése szerint az új tematikus, módszertani és technológiai elképzelések kezelésének és támogatásának fő célkitűzése kiváló és támogatásra méltó, és úgy véli, hogy a 2.4. és 2.6. pontban megfogalmazott további célkitűzéseik is vonzóak és fontosak. Az EGSZB örömmel jegyzi meg, hogy a 2.4. és a 2.6. pontban megnevezett jellemzők és elemek elsőrendű kiválasztási kritériumokként – különösen együttesen – elősegítik a tudományos eredetiséget és kiválóságot. Az EGSZB meg van győződve arról, hogy az eredetiség, a kiválóság és az időszerűség elsőrendű fontossággal bírnak, és úgy véli, hogy a múltban így is kezelték őket, és ezt a fontosságot a jövőben is szem előtt kell tartani.

3.10.1 Nem létezik univerzális („one size fits all”) megközelítés. Ezért el kell kerülni, hogy a FET program eszközeinek alkalmazása során univerzális megközelítést alkalmazzanak. Noha a program különféle, külön-külön is érvényes és fontos jellemzőből és azok kombinációiból áll,⁽⁹⁾ a támogatandó programokat nem szabad az alapján kiválasztani, hogy valamennyi különböző jellemzőnek megfelelnek-e. Röviden: nem tehető kötelezővé, hogy minden jellemzővel foglalkozzanak.

(5) Lásd az Információs Társadalmi Technológiákkal foglalkozó tanácsadó csoport (ISTAG) 2009. július 31-i jelentésének végleges változatát.

(6) Ebben az összefüggésben az EGSZB az EUREKA hasznos szerepére is felhívja a figyelmet, amely a projektpartnereknek gyors hozzáférést biztosít az Európában már meglévő tudás, készségek és szakértelem teljes tárházához, és megkönnyíti az állami és magán támogatási rendszerekhez való hozzáférést (<http://www.eureka.be/about.do>).

(7) Lásd HL C 309., 2006.12.16., 35. o.

(8) HL C 228., 2009.9.22., 56. o.

(9) COM(2009) 184 végleges, 2. pont.

3.11 **A kudarc felvállalása.** Tekintettel arra, hogy az új területek feltárása általában jelentős általános haszonnal jár, a FET programra jellemző „magas kockázattal járó” projektek esetén vállalni kell a kudarc kockázatát is. Így a részt vevő tudósokat vagy a hetedik keretprogramból rendelkezésre bocsátott támogatást kudarc esetén nem szabad megbélyegezni. A kudarc lehetőségét még a zászlóshajó-projektek esetén sem lehet kizárni. Az EGSZB örömmel nyugtázza, hogy ez az elv hangsúlyos elemként szerepel az Európai Bizottság dokumentumában.

3.12 **A FET program és az ESFRI-jegyzék.** Ösztönözni és támogatni kell a Kutatási Infrastruktúrák Európai Stratégiai Fóruma (ESFRI) által elkészített menetrendet (ESFRI-lista⁽¹⁰⁾) annak érdekében, hogy a lehető legnagyobb mértékben kihasználjuk a potenciális és a már meglévő kutatási infrastruktúrákat, és hogy biztosítsuk az ESFRI és a FET program közötti kapcsolatok kiépítését.

4. Részletes megjegyzések

Ez a szakasz a 2.4. és a 2.6. pontban felvázolt egyes kérdésekkel foglalkozik.

4.1 **Multidiszciplináris megközelítések.** Az EGSZB elismeri és hangsúlyozza az Európai Bizottság közleményében felvázolt kihívásokat. Az egyik ilyen kihívás a tudományágak közötti együttműködéshez kapcsolódik, ami a FET sikere szempontjából sarkalatos pont. Az EGSZB ezért értékeli, hogy a multidiszciplináris megközelítés a kiválasztott projekteknek és a nemrégiben javasolt „zászlóshajó-témáknak”⁽¹¹⁾ szerves részét képezi.

4.2 **A megfelelő szakterületek, a kkv-k és a társadalom részvétele.** Annak érdekében, hogy a még alapvetőbben orientált FET program számára biztosítsák a jövőbeli ipari és társadalmi alkalmazások megfelelő megvalósítását, a megfelelő tanácsadó bizottságokba be kell vonni a szakterületek, a kkv-k és a társadalom képviselőit. Az EGSZB megjegyzi, hogy ez meg is történt.⁽¹²⁾ Javasolja, hogy ez a gyakorlat a jövőben is maradjon fent. Az EGSZB ezen túlmenően a társadalomtudományokkal foglalkozó kutatók aktívabb részvételét kéri.

4.3 **A legnagyobb tehetségek megnyerése és az agyelszívás elkerülése.** A legnagyobb tehetségek megnyerése arra, hogy kutatással foglalkozzanak, és különösen a legtehetségesebb fiatal tudósok agyelszívásának elkerülése olyan komoly kihívás, amelyre az EGSZB már számos alkalommal felhívta a figyelmet.⁽¹³⁾ Az EGSZB elégedettséggel veszi tudomásul, hogy egyes kutatási szervezetek⁽¹⁴⁾ már megvalósítottak sikeres programokat ennek

a kihívásnak a megválaszolására. Az EGSZB javasolja, hogy valamennyi tagállam minél több szervezete tegyen hasonló lépéseket, és hogy az Európai Bizottság támogassa ezt a politikát. Az EGSZB javasolja továbbá a diákprogramok megerősítését oly módon, hogy a diplomások számára vonzóvá váljanak bizonyos kutatási területek, és már a középiskolában felkeltsék a tanulók érdeklődését az innováció, a tudomány és a kutatás iránt. Ezeket a programokat úgy kell majd végrehajtani, hogy a kiváló jelölteket már diplomaszerezés előtt azonosítani lehessen.

4.4 **Közös ütemezés.**⁽¹⁵⁾ Emlékeztetve arra, hogy a közfinanszírozású kutatás-fejlesztés legjelentősebb hányada a tagállamokban vagy tagállami finanszírozással zajlik, az EGSZB kéri, hogy a tagállami kutatási-fejlesztési potenciál minél jobb kiaknázása érdekében az EU-tagállamok a közösségi kutatási-fejlesztési keretprogram támogatásával koordinálják eljárásaikat.

4.5 **Kutatási együttműködés a FET területein.** Az EGSZB ismét felhívja a figyelmet az e tárgyban nemrég közzétett véleményére,⁽¹⁵⁾ és üdvözlöi az Európai Bizottság ajánlását, amely a jelenlegi európai kutatási erőfeszítések szétaprózottságának megszüntetésére, és a kiválasztott FET-területeken a kutatási együttműködés további megerősítésére szólít fel. Ahol a részvételi szabályokban megállapított követelmények még nem elégségesek, az EGSZB javasolja, hogy az Európai Bizottság minél hamarabb kérje fel a tagállamokat, hogy a Közös Kutatásprogramozási Kezdeményezés keretei között indítsanak közös kezdeményezéseket olyan területeken, mint például a kvantum- és neuroinformatika, ahol már elkészült az európai kutatási menetrend, és hogy egy későbbi időpontban ezeket a kezdeményezéseket más FET-területekre is terjesszék ki. Az EGSZB úgy véli, hogy az e területen való előrelépés az új lisszaboni stratégia⁽¹⁶⁾ fontos elemét képviseli, amit a nyílt koordináció módszerével kell megvalósítani.

4.6 **Nemzetközi együttműködés.** Az EGSZB egyetért az Európai Bizottsággal abban, hogy a FET-kutatás a (globális) nemzetközi együttműködésre is kiválóan alkalmas, hiszen lefekteti a jövőbeli IKT alapjait, és globális tudományos kihívásokkal foglalkozik. Az EGSZB emlékeztet az e tárgyban nemrégiben készített véleményére.⁽¹⁷⁾ Az EGSZB egyetért az Európai Bizottsággal abban, hogy az élen járó európai versenytársak felismerték, hogy az alapkutatás mennyire fontos az IKT területén játszott vezető szerep megszerzéséhez és fenntartásához.

4.7 **Bonyolult eljárások.** A 4.4. és a 4.5. pontban kifejtett kérdésekkel kapcsolatban az EGSZB azt is elismeri, hogy az idevonatkozó eljárások sokkal bonyolultabbá tehetik a technikai és tudományos erőfeszítéseket. Törekedni kell annak biztosítására, hogy az ígéretes kezdeményezések ne vesszenek el az eljárások sűrűjében, és ösztönözni kell a kiváló szakemberek és intézmények részvételét.

⁽¹⁰⁾ HL C 182., 2009.8.4., 40. o.

⁽¹¹⁾ Lásd pl.: A Bizottság jelentése a 2007–2008-as FET-konzultációkról, Jövőbeli és kialakulóban lévő technológiák. ISBN 978-92-79-09565-8, 2008. szeptember.

⁽¹²⁾ Az információstársadalmi technológiákkal foglalkozó tanácsadó csoport (ISTAG) tagjai. http://cordis.europa.eu/fp7/ict/istag/home_en.html

⁽¹³⁾ HL C 110., 2004.4.30., 3. o.

⁽¹⁴⁾ Pl. a Német Kutatóintézetek Helmholtz Szervezete és a Max Planck Társaság.

⁽¹⁵⁾ HL C 228., 2009.9.22., 56. o.

⁽¹⁶⁾ HL C 277., 2009.11.17., 1. o.

⁽¹⁷⁾ HL C 306., 2009.12.16., 13. o.

4.8 Európai közösségi szabadalomra van szükség. Az EGSZB hangsúlyozza, hogy az európai közösségi szabadalom segítené az európai kutatási-fejlesztési befektetésekből származó szellemi tulajdonjogok gyorsabb és jobb védelmét, ugyanakkor mélyen sajnálja, hogy az elmúlt tíz évben ez ügyben nem történt kézzelfogható előrelépés.

4.9 Tudományos és kutatási célú IKT. Az EGSZB megismétli korábbi ajánlását, ⁽¹⁸⁾ hogy új kategóriaként vezessék be az átfogó IKT-programba a tudományos és kutatási IKT-t, erős hangsúlyt helyezve a szoftverekre. Az EGSZB úgy véli, hogy a kiterjesztett FET programnak javára válna egy ilyen továbblépés.

Kelt Brüsszelben, 2009. december 16-án.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Mario SEPI

⁽¹⁸⁾ HL C 306., 2009.12.16., 13. o.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat tanácsi rendeletre a Madeira és az Azori-szigetek autonóm régióba behozott egyes ipari termékekre a Közös Vámtarifa alapján alkalmazott autonóm vámtételek ideiglenes felfüggesztéséről

(COM(2009) 370 végleges – 2009/0125 (CNS))

(2010/C 255/10)

Főelőadó: **Mário SOARES**

2009. szeptember 7-én a Tanács úgy határozott, hogy az Európai Közösséget létrehozó szerződés 262. cikke alapján kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a következő tárgyban:

Javaslat tanácsi rendeletre a Madeira és az Azori-szigetek autonóm régióba behozott egyes ipari termékekre a Közös Vámtarifa alapján alkalmazott autonóm vámtételek ideiglenes felfüggesztéséről

COM(2009) 370 végleges – 2009/0125 (CNS).

Az EGSZB elnöksége 2009. november 17-én megbízta az „Egységes piac, termelés és fogyasztás” szekciót a bizottsági munka előkészítésével.

Az eljárási szabályzat 20. cikkének értelmében az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2009. december 16–17-én tartott, 458. plenáris ülésén (a december 17-i ülésnapon) főelőadót jelölt ki Mário SOARES személyében, továbbá 133 szavazattal 2 ellenében, elfogadta a következő véleményt.

1. Következtetések és ajánlások

1.1 Az EGSZB egyetért az Európai Bizottság tanácsi rendeletre tett javaslatával.

1.2 Az EGSZB úgy véli, hogy az Azori-szigetek és Madeira legkülső régióinak sajátosságai teljes mértékben indokolják olyan támogató intézkedések elfogadását, amelyek a helyi gazdaság megsegítését célozzák. Ez utóbbi ugyanis hagyományosan szinte teljesen az idegenforgalmi bevételektől függ. Jelenleg más legkülső régiók (például a Kanári-szigetek) is hasonló rendszerrel rendelkeznek.

1.3 Az intézkedésjavaslatok elősegítik egyéb, közvetlenül az idegenfogalomhoz nem kötődő tevékenységek fennmaradását és fejlődését, hozzájárulva ezzel a helyi foglalkoztatás stabilizálásához és megőrzéséhez, amely így kevésbé lesz kitéve az idegenforgalomban előforduló ingadozásoknak.

1.4 Az EGSZB szerint ezt az intézkedést kedvező hatással van a régió gazdasági fejlődésére és a helyi foglalkoztatás szintjének fenntartására.

2. Az Európai Bizottság rendeletjavaslatának összefoglalása

2.1 Tárgy

2.1.1 Az Európai Bizottság javasolja a Közös Vámtarifa szerinti autonóm vámtételek ideiglenes felfüggesztését Madeira és az

Azori-szigetek autonóm régióiba történő behozatalok esetében egy sor (az I. mellékletben szereplő) mezőgazdasági, kereskedelmi és ipari felhasználásra szánt késztermékre vonatkozóan, illetve (a II. mellékletben szereplő) számos mezőgazdasági, valamint ipari feldolgozási vagy karbantartási felhasználásra szánt nyersanyagra, alkatrészeire és összetevőre vonatkozóan.

2.1.2 A késztermékeket legalább két éven át a szóban forgó szigetek helyi vállalkozásainak kell használniuk, és csak ezt követően értékesíthetik őket szabadon az Európai Közösség vámterületén másutt lévő vállalkozásoknak.

2.1.3 A nyersanyagokat, alkatrészeket és összetevőket mezőgazdaság, ipari feldolgozási és karbantartási célokra kell majd felhasználni a szigetekeken.

2.1.4 A visszaélések és az érintett áruk kereskedelmi forgalmának hagyományos viszonyrendszerét érintő változások megelőzése érdekében a rendelet vámellenőrzési eljárás alkalmazását írja elő.

2.2 Időtartam

A javasolt felfüggesztés a 2010. január 1-jétől 2019. december 31-ig terjedő időszakra vonatkozik.

2.3 Az intézkedés sajátossága a korábban érvényben levő rendszerhez képest

2.3.1 Az intézkedésnek minden olyan gazdasági szereplő a hasznélvezője, aki a szóban forgó régiókban tevékenykedik.

2.3.2 Az 1657/93/EGK tanácsi rendelet értelmében egészen a közelmúltig csak az Azori-szigetek és Madeira vámszabad területein tevékenykedők élvezhették az intézkedés előnyeit. Ez a rendelet 2008. december 31-én hatályát veszítette anélkül, hogy elérte volna az eredetileg kitűzött célokat. Ezért az Azori-szigetek és Madeira regionális önkormányzatainak javaslatára, illetve a portugál állam támogatásával az Európai Bizottság úgy határozott, hogy javasolja az érvényességi kör kiterjesztését, méghozzá egy olyan új rendelettel, amelynek kibővített alkalmazási területe kiterjed ezen régiók valamennyi gazdasági szereplőjére.

Kelt Brüsszelben, 2009. december 17-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Mario SEPI

2.4 Jogonalap

A javaslat jogonalpa az EK-Szerződés 299. cikkének (2) bekezdése.

2.5 Az intézkedés indokolása

A cél azoknak a gazdasági ágazatoknak a támogatása, amelyek nem függenek közvetlenül az idegenforgalomból származó bevételektől, hogy így valamilyen módon ellensúlyozni lehessen az idegenforgalmi ágazat ingadozásait és stabilizálni a helyi foglalkoztatást.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A Bizottság közleménye a Tanácsnak, az Európai Parlamentnek és az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak – A jó kormányzás előmozdítása az adóügyek terén

(COM(2009) 201 végleges)

(2010/C 255/11)

Előadó: **Umberto BURANI**

2009. április 28-án az Európai Bizottság úgy határozott, hogy az Európai Közösséget létrehozó szerződés 262. cikke alapján kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a következő tárgyban:

A Bizottság Közleménye a Tanácsnak, az Európai Parlamentnek és az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak – A jó kormányzás előmozdítása az adóügyek terén

COM(2009) 201 végleges.

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Gazdasági és Monetáris Unió, gazdasági és társadalmi kohézió” szekció 2009. november 13-án elfogadta véleményét. (Előadó: Umberto BURANI)

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2009. december 16–17-én tartott, 458. plenáris ülésén (a 2009. december 17-i ülésnapon) egyhangúlag elfogadta az alábbi véleményt.

1. Következtetések és ajánlások

1.1 A közlemény az Európai Bizottság hozzájárulása az adócsalás és adóparadicsomok elleni, a G-20-ak által meghirdetett és az ECOFIN-Tanács és az Európai Tanács által megerősített küzdelemhez. Az adóügyek terén a jó kormányzás célkitűzését régóta kívánják elérni: ezen a téren az EU-országok és harmadik országok között együttműködési, kölcsönös segítségnyújtási, megtakarításból származó jövedelmek adóztatásával és adótervezések behajtásával kapcsolatos szabályokat hirdettek ki; továbbá a káros adóverseny elkerülését szolgáló magatartási kódexet vezettek be. Mindez azt bizonyítja, hogy Európa úgy ítéli meg, és tetteivel bizonyítja, hogy az adóügyek terén a jó kormányzás alapvető fontosságú.

1.2 A kérdéses közlemény felvázolja azokat a főbb intézkedéseket, amelyeket az Európai Bizottság megtenni javasol, különösen abban a részben, amely az OECD kezdeményezéseire adott lépésekre vonatkozik; mindez egyes politikák alapkritériumaiban részletes szabályozási, tárgyalási és innovációs tervet jelent. Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság (EGSZB) teljes egyetértését fejezi ki az Európai Bizottság megállapításainak és javasolt intézkedéseinek összességét tekintve. Különösen egy pont, a különféle formákban számos ország részére adott pénzügyi támogatás és az adóügy terén az együttműködési szintjük közötti koherencia tekintetében reméli, hogy az EU szilárd és felelős magatartást fog tanúsítani; egyértelműbben megfogalmazva: véget kellene vetni a feltétel és ellentét nélküli támogatási politikának.

1.3 Nem lenne sok értelme felsorolni azokat a pontokat, amelyekben egyetértés van közöttünk: feleslegesen meghosszabbítaná a szöveget anélkül, hogy további értékeket adna hozzá; az EGSZB azonban fontosnak tartja, hogy kiemeljen olyan **alapproblémákat**, amelyek megítélése szerint alapos megfontolást érdemelnek.

1.4 Az Európai Bizottság bevezetőjében az adóügyek terén a **kormányzást** a pénzmosásra, a korrupcióra és a terrorizmusra adott **„összehangolt válasz”** eszközének tekinti; kiáll az ezekkel a jelenségekkel szemben folytatott **globális harc** elve mellett. A tények szintjén viszont ez a megállapítás némi kételyre ad okot: önmagában az adóügyi **kormányzás** nem felelhet meg az olyan más jelenségekkel szemben folytatott harc követelményeinek, amelyeknek lehet több-kevesebb adóügyi jelentősége, de amelyeknek egyébként **más az eredete: a pénzmosás, mint a szervezett bűnözés, a terrorizmus és a korrupció** terméke.

1.4.1 A harmadik **„pénzmosási” irányelv** ⁽¹⁾ (MLD) az **adócsalást „súlyos bűncselekménynek”** tekinti, és mint ilyennek **az irányelv szabályainak hatálya alá** kellene tartoznia. Az adóki-játszás (adócsalás) egy sor speciális irányelv hatálya alá esik, amelyek kiveszik ezt a jelenséget a pénzmosás elleni hatóságok hatásköréből és illetékessége alól azzal, hogy **az adóhatóságok hatáskörébe utalják**. Felmerül tehát a szabályok **egymásra helyezése**nek problémája, vagy még inkább **a jogkörök és hatáskörök világos elhatárolásának szükségessége: az MLD-t vissza kell vezetni kinyilvánított céljához** azzal, hogy kizárják azokat az adózási és pénzügyi bűncselekményeket, *amelyeknek nincs bűnözéssel vagy terrorizmussal kapcsolatos alapjuk*; ezzel ellentétben az adózással kapcsolatos irányelveknek **ki kellene zárniuk az adóhatóságok hatásköréből a nyilvánvalóan bűnözéssel vagy terrorizmussal összefüggő bűncselekményeket**. Így is marad a két jelenség közötti határon „szürke terület”, de legalább világos vezérelvek kerülnek rögzítésre.

1.4.2 A pénzmosással és az adóügyekkel kapcsolatos irányelvek, úgy tűnik, ma két külön vágányon haladnak; a felelősség

(1) A 2005/60/EK irányelv a pénzügyi rendszereknek a pénzmosás, valamint terrorizmus finanszírozása céljára való felhasználásának megelőzéséről, HL L 309., 2005.11.25.

ezért egyébként nem az Európai Bizottságot terheli, hanem inkább **a jogkörök és hatáskörök felosztásának** tudható be: világszinten a pénzmosás és a szervezett bűnözés elleni harc a FATF, ⁽²⁾ európai szinten a Bel- és Igazságügyi Tanács égisze alatt történik; az adókijátszást a G-20 és Európában az ECOFIN-Tanács kezeli. Egyetlen dokumentumban sem található egyetlen utalás sem arra, hogy a különböző hatóságok között együttműködésre, információcserére és feladatmegosztásra volna szükség. Az EGSZB sürgeti, hogy teremtse rendet ebben a helyzetben, amely elméletivé és elérhetetlenné teszi a „globális harc” végcélját.

1.5 Pontosan a globális harc témakörében merül fel az **adóparadicsomok** problémája, amely csak akkor kerül a figyelem középpontjába, amikor adókijátszásról van szó; árnyékban marad **a szervezett bűnözéshez tartozó vagy a terrorizmus finanszírozására szolgáló pénz**. A jelenség nemcsak az ismertebb központokat érinti, ahol tárgyalások folynak az adóhatóságokkal, hanem elsősorban egyes felemelkedőben lévő pénzügyi központokat érint, amelyek olyan területeken vannak, ahol a geopolitikai természetű megfontolások meghatározhatják a tárgyalásokra való késztséget.

1.6 Nehéz probléma, amelyről nem beszélnek, az **olcsó lobo** ⁽³⁾ problémája, amely tökéletesen jogszerű, jóllehet az adóelőírásokat megkerülő, igen jelentős tőkeáramlás forrása; az ideiglenes célállomások általában az **adóparadicsomok**, amelyekből a tőke újrabefektetés végett kikerül. Bármennyire is vitathatók több szempontból, az olcsó lobo-gók valamennyi ország hallgatólagos beleegyezésével léteznek: az adóparadicsomok elleni harcban el kell kerülni a jogszerű tevékenységekre való nem kívánt kihatásokat és a tőke más, kevésbé együttműködő központok felé való átáramlását.

1.7 Következésképpen az EGSZB rámutat, hogy mind az adókijátszás elleni harc területén, mind a szervezett bűnözés és a terrorizmus elleni harc pénzügyi vonatkozásai tekintetében Európa sokat tett és tesz. Ám a törvényhozók figyelmét rá kívánja irányítani **egy sor hiányosságra**: hiányzik **az adókijátszás elleni harc és a bűnözés elleni harc közötti szervezeti összehangoltság**, valamint a különböző jelenségekkel szembeni küzdelemmel megbízott **hatóságok hatásköreinek és feladatainak világos elhatárolása**. Ez utóbbi jelenségek gyakran mind az adókijátszással, mind a bűnözéssel vagy a terrorizmussal kapcsolatos jellegzetességeket is mutatnak, tehát nehezen besorolhatók: egy okkal több, amely a különböző hatóságok közötti **szervezett együttműködést** szükségessé teszi. Ennek az együttműködésnek nem található nyoma a Tanács és az Európai Bizottság programjaiban.

2. A közlemény tartalma

2.1 Az Európai Bizottság dokumentuma egy sor észrevételt tartalmaz az **adóügyi kormányzás** tárgyában. Ezek az észrevételek egy sor ülés eredményeit visszahangozzák: a G-20-országok 2008.

⁽²⁾ „Pénzügyi Akció” Munkacsoport, az OECD szervezete.

⁽³⁾ Egy hajó akkor halad „olcsó lobo-gó” alatt (FOC – flag of convenience, az általánosan használt angol elnevezéssel), amikor olyan országban jegyezték be, ahol kevés a szabály, azzal a szándékkal, hogy a működési költségeket lecsökkentsék vagy a költséges szabályozásokat kikerüljék. A Szállítási Dolgozók Nemzetközi Föderációja egy 32 olyan „nyilvántartásból” álló listát állított össze, amelyet „FOC”-nak tekint.

novemberi, az ECOFIN-Tanács 2008. decemberi, a G-20 pénzügyminisztereinek és jegybanki elnökeinek 2009. március 14-i, az Európai Tanács 2009. március 19-i és 20-i üléseinek, és végül a G-20 2009. április 2-i csúcstalálkozójának eredményeit. Ezeknek a rendezvényeknek a következtetései megegyeznek abban, hogy **intézkedéseket kívánnak hozni a nem együttműködő területekkel szemben, beleértve az adóparadicsomokat, emellett az államháztartások és a pénzügyi rendszerek védelmére irányuló szankciókat helyeznek kilátásba**. Különösen a G-20-csúcstalálkozó fogalmazta meg, hogy a „bankitok időszaka véget ért.”

2.2 A közlemény meg kívánja határozni az EU lehetséges hozzájárulását a közvetlen adóztatási kormányzáshoz: a dokumentum három különálló fejezetben megvizsgálja javításának módjait, az előmozdítását szolgáló konkrét eszközöket, és a tagállamok szerepét az OECD és az ENSZ kezdeményezéseinek az EU-n belül és a nemzetközi szinten koordinált intézkedésekkel való támogatásában.

2.3 Az **adózás tárgyában** a jó **kormányzás** olyan cél, amelyet az Európai Bizottság már jó ideje az **EU-n belüli együttműködésen**, és szélesebb körben **az OECD-vel való együttműködésen** keresztül követ az adóparadicsomok útján elkövetett pénzmosás elleni harcban.

2.4 Az **adózási együttműködés** tárgyában az EU jogalkotási és szabályozási kerete nagyvonalakban kielégítőnek tekinthető: **kölcsönös segítségnyújtás, a megtakarításokból származó jövedelmek adóztatása, a köztartozások behajtása** terén irányelveket hirdettek ki, vagy azok megvitatása most van folyamatban. Majd kiderül, hogy a tagállamok hogyan és milyen gyorsan ültetik át a gyakorlatba az uniós szabályokat.

2.4.1 A **káros adóverseny** terén a „vállalkozások adózására vonatkozó magatartási kódexet” ⁽⁴⁾ hirdettek ki, amely már biztató eredményeket hozott, jóllehet további javításokra mutatkozik lehetőség. A kódexet a tagállamok és a tőlük függő területek már elfogadták; a harmadik országokra való kiterjesztése a 2009–2010-es munkaprogram részét képezi. Az egész keretrendszemben visszatérő téma az **átláthatóság**: egyértelmű az Európai Bizottság álláspontja is **az állami támogatásokra vonatkozó szabályok alkalmazásáról a közvetlen adózási intézkedések** tekintetében.

2.5 Az Európai Bizottság **az OECD kezdeményezéseinek utókövetésére** nemzetközi szinten a **tagállamok összehangolt tevékenységét** kívánja javasolni, pillanatnyilag arra várva, hogy „a közelmúltban felvállalt fontos kötelezettségeket ... megtartsák”. Ezek a kötelezettségek kettősek: egyrészt az OECD fel kívánja számolni 30 tagországának **kedvezményes adórendszereit**, másrészt elkezdte – folytatni kívánja – **a nem tagállamokkal szembeni**, arra irányuló **nyomást**, hogy az OECD országaival való **együttműködésre politikai kötelezettséget** vállaljanak.

2.5.1 Az OECD számos országgal, gyakorlatilag a világ szinte összes országával érintkezésbe lépett, és már elkönyvelte az első sikereket: **35 OECD-n kívüli ország**, beleértve sok adóparadicsomot, politikai kötelezettséget vállalt **az adóügyi átláthatóság és**

⁽⁴⁾ Az 1997. december 1-jei ECOFIN-Tanácsban megállapítva.

az **információcsere területén való együttműködésre**. Egy sor másik ország ⁽⁵⁾ a közelmúltban vállalt kötelezettséget arra, hogy a **kérelemre** betartja az OECD-előírásokat **az információcsere területén**, a nemzeti érdekektől és a banktitoktól függetlenül.

2.6 A **nemzetközi politika** szintjén az Európai Bizottság munkája arra irányul, hogy az adóügyek terén jó **kormányzási** gyakorlatban állapodjon meg több országgal; ⁽⁶⁾ konkrétan a 2008. májusi ECOFIN kérte, hogy az adóügyi jó kormányzásra vonatkozó előírást illesszenek be az Unió és a harmadik országok közötti megállapodásokba. Még ennek az évnek decemberében az előírás beillesztése még szorosabb jelleget öltött azáltal, hogy határozottabb küzdelmet kértek az adóparadicsomokkal és az együttműködést megtagadó joghatóságokkal szemben.

2.6.1 A **megtakarítások adóztatása** terén az Európai Bizottság elérte, hogy bizonyos harmadik országok, ⁽⁷⁾ valamint a tagországok függő vagy azokkal társult területei (amelyek közül némelyiket korábban az adóparadicsomok közé soroltak) az uniós irányelvek szabályaival azonos vagy azzal egyenértékű intézkedéseket fogantartsanak. Más országokkal ⁽⁸⁾ tapogatózó kapcsolatfelvétel van folyamatban, de hivatalos tárgyalások még nem indultak.

2.6.2 Egy sor tárgyalás van folyamatban az **Európai Gazdasági Térség** (EGT) országaival ⁽⁹⁾ és **Svájccal**. Az EGT-országok közvetlenül alkalmazzák a belső piac elvét, míg az állami támogatásokra „egyenértékű szabályok” vannak érvényben. A Svájccal való kapcsolatot az 1972-es szabadkereskedelmi egyezmény szabályozza, de ennek egyes részeit a közelmúltban vitatni kezdték. Liechtensteinnel tárgyalások folynak egy új csalásellenes megállapodás kérdésében. Az egész joganyag kialakulóban van.

2.6.3 Az átláthatóság, az együttműködés és az információcsere elvét beillesztették a cselekvési tervekbe és a számos országgal megkötött megállapodásokba **az európai szomszédsági politika** és a **bővítési politika** területén. Az Európai Bizottság azon munkálkodik, hogy ezeket az elveket számos harmadik országra kiterjessze: egyes kapcsolatfelvételek ígéretesek, de rögzíteni kell az azokkal az országokkal szembeni álláspontot, amelyek mostanág ezt a gondolatot elvetették.

2.6.4 Különös figyelem irányul a **fejlődő országokkal folytatott tárgyalásokra**: egyes nyitott pozíciók mellett van olyan ellenállás, amelyet le kell győzni, talán azzal, hogy az ENPI (**Európai Szomszédsági és Partnerségi Támogatási Eszköz**) és a tizedik Európai Fejlesztési Alap (EFA) által előírányzott finanszírozásokat az adóügyi kormányzás szabályainak elfogadásától tegyék függővé.

⁽⁵⁾ Többek között Svájc, Ausztria, Belgium, Luxemburg, Hongkong, Makaó, Szingapúr, Chile, Andorra, Liechtenstein, Monaco.

⁽⁶⁾ A Karib-szigetek és a Csendes óceáni szigetek.

⁽⁷⁾ Svájc, Liechtenstein, San Marino, Monaco és Andorra.

⁽⁸⁾ Hongkong, Makaó és Szingapúr.

⁽⁹⁾ Izland, Liechtenstein és Norvégia.

2.7 A közlemény külön fejezetet szentel a **folyamatban lévő kezdeményezések** felsorolásának: a 2.4. pontban meghatározott irányelvek formájában megjelenő belsőknél, és a külsőknél, hogy gyakorlati folytatást nyújtson a 2.5. pontban meghatározott kezdeményezéseknek. Ki kell emelni, hogy az Európai Bizottság azt kéri – jogosan –, hogy a Tanács engedélyezzen számára **elegendő tárgyalási rugalmasságot**, ami elengedhetetlen feltétel az általános politikának minden egyes ország sajátos igényeihez való alkalmazásához. Különös figyelem irányul a **fejlesztési együttműködésekhez** nyújtott támogatásokra, amelyeket nagyobb nyitásra való ösztönzőként kellene alkalmazni az óvatosabb országokkal szemben (lásd: a fenti 2.6.4. pontot).

2.8 Az Európai Bizottság végezetül felhívja a Tanács figyelmét a javasolt intézkedések fontosságára és annak szükségességére, hogy a **már kibocsátott irányelvek országos szintű gyors átvételét** biztosítsák, a még megvitatás alatt lévő irányelvek folyamatát meggyorsítsák, az EU szintjén **jobban összehangolt és koherensebb politikákat alkalmazzanak**, és végül a **tagállamok egyedi álláspontjai** és az egyeztetett kormányzati elvek **között nagyobb koherenciát biztosítsanak**.

3. Észrevételek és megjegyzések

3.1 Az EGSZB különösen kedvezően fogadja az Európai Bizottság közleményét: valóban ideje volt már annak, hogy az adókiadás elleni küzdelem bonyolult területén cselekvési és magatartási irányvonalat húzzanak meg a jó adóügyi **kormányzás** jegyében. **Az EGSZB teljes egyetértés mellett csak támogatni tudja a felvetett szempontok és az Európai Bizottság által javasolt intézkedések mindegyikét**. Emellett szükségesnek tartja, hogy felhívja a figyelmet bizonyos alapvető és egyes részletekbe menő problémákra, amelyek megítélése szerint alapos megfontolást igényelnek.

3.2 Az Európai Bizottság felveti az EU egyes országoknak nyújtott pénzügyi támogatása és ezeknek az országoknak a jó adóügyi **kormányzás** elveivel való együttműködési szintje közötti koherencia problémáját (lásd: a fenti 2.7. pontot). Emlékeztet annak lehetőségére, hogy „megfelelő intézkedéseket fogantartsanak” az Európai Fejlesztési Alap (EFA) következő félidei felülvizsgálata során, és megfelelő intézkedéseket illesszenek be a cotonoui megállapodásba. ⁽¹⁰⁾ Ilyen intézkedések lehetnének a nem együttműködő országok támogatásának lecsökkentése, viszont műszaki segítség és kiegészítő alapok formájában azoknak az ösztönzésre, amelyek a kötelezettségek betartására irányuló akaratot mutatnak.

3.2.1 Javasolja, hogy a más országoknak nyújtott uniós támogatási politikába vezessék be azt az alapelvet, hogy a **támogatásokat az együttműködési szándék konkrét bizonyításával kell kiérdemelni** az adóügyek terén is, de nem csak ott. Az EGSZB úgy véli, hogy a támogatás módozatait megállapító határozatoknak ilyen értelmű **kifejezett záradékot** kellene tartalmazniuk. A **támogatások folyósításának** politikájában világos és egyértelmű fordulatot kellene bevezetni, amelynek **az erkölcsi, társadalmi és gazdasági fejlődés konkrét és ellenőrizhető folyamatát** segítő eszközzé kell válnia. A korrupt kormányok nem érzékenyek az együttműködésre való felszólításra: meggyőzésük egyetlen módja

⁽¹⁰⁾ Partnerségi megállapodás egyrészről az afrikai, karibi és csendes-óceáni államok, másrészről az Európai Közösség és tagállamai között; a megállapodást Cotonouban, 2000.6.23-án írták alá.

az, ha érdekeiket érintik. Majd kiderül, hogy az Európai Bizottság által javasolt politika miként ültethető át a gyakorlatba: **politikai és társadalmi jellegű fékek** valóban meghatározó szerepet játszhatnak alkalmazásával kapcsolatban.

3.3 Egyes további megállapítások az Európai Bizottság bevezető nyilatkozatából indulnak ki, amely az adóügyek terén a jó kormányzást a pénzmosás, a korrupció és a terrorizmus által képviselt problémákra adandó „összehangolt válasz” eszközének tekinti. Megismétli azt a többször hangoztatott alapelvet, amellyel az EGSZB egyetért, miszerint csak globális küzdelem léptethet életbe a társadalmat mindenfajta, akár bűnözéssel, akár terrorizmussal vagy adózással kapcsolatos pénzügyi bűncselekmény ellen védő stratégiát.

3.3.1 A közleményben az Európai Bizottság által felvetett valamennyi intézkedés hasznos az adóügyi kormányzás terén; az EGSZB mégis kiemeli, hogy hiányzik a globális stratégiára mutató világos szervezeti utalás. Az adóügyekben folyamatban lévő vagy tervezett intézkedéseknek párhuzamosaknak és koherenseknek kellene lenniük a **pénzmosás, a korrupció, a szervezett bűnözés és a terrorizmus elleni harc** területén lévő intézkedésekkel. Kezdeti lépés lehetne **egyes árnyékterületek, valamint az adóügyi és a pénzmosás elleni irányelvek között fennálló ellentmondások megszüntetése**.

3.4 Az adócsalás elleni harcról szóló irányelvek nem utalnak a **harmadik „pénzmosás elleni” irányelv** (MLD) ⁽¹¹⁾ rendelkezéseire, annak ellenére, hogy ez utóbbi a „súlyos bűncselekmények” közé sorolja az adócsalást is (vagy legalábbis annak egyes vetületeit). ⁽¹²⁾ Fel lehetne tenni a kérdést, hogy az MLD jogszabály alkalmazható-e az adóügyek területén, különösen ami bejelentési kötelezettségeket, a FIU ⁽¹³⁾ funkcióit, a harmadik személyek, többek között a független jogi hivatást űző személyek közreműködését illeti. ⁽¹⁴⁾ Az ilyen kérdésre adott válasz negatív lenne: **az „adóügyi” irányelvekben az adócsalás elleni harcot csak az adóhatóságokra bízva**, semmilyen utalás sem szerepel a FIU-k hatáskörére vagy a velük való kapcsolatokra, az MLD-szabályok átvételére sor sem kerül.

3.4.1 Az uniós irányelvekben tehát helytelen keveredés áll fenn a jogszabályi területek és hatáskörök között. A gyakorlatban **az adócsalás és a bűncselekményből származó pénz mosása közötti határ**, jóllehet elméletben meghatározható, **bizonytalan-nak vagy nem létezőnek bizonyulhat**: például az áfacsalás tekinthető csempészésnek (pénzmosás) vagy adócsalásnak, látszólag „rendes” cégek kapcsolatait vetheti fel a kábítószer- és fegyverkereskedelemmel stb.; a korrupció mindig adókijátszást eredményez, de gyakran annál sokkal súlyosabb, más természetű

⁽¹¹⁾ A 2005/60/EK irányelv a pénzügyi rendszereknek a pénzmosás, valamint terrorizmus finanszírozása céljára való felhasználásának megelőzéséről, HL L 309 2005.11.25., 15. o.; szakzsargonban „Harmadik pénzmosási irányelv” (3rd Money Laundering Directive, MLD).

⁽¹²⁾ Vö. MLD 3. cikk (5) bekezdés d) pontja: „az Európai Közösségek pénzügyi érdekeinek védelméről szóló egyezmény 1. cikke (1) bekezdésében és 2. cikkében meghatározott ... csalás”: az adócsalás, legalább az áfa körében, tehát kifejezetten beletartozik az MLD által meghatározott bűncselekmények körébe.

⁽¹³⁾ FIU: vö. MLD 21. cikk.

⁽¹⁴⁾ Vö. MLD 2. cikk (3) bekezdés

bűncselekményeket takar; az adózási szempontból „kétséges” pénzathelyezések terroristatevékenységet fedezhetnek. Az értelmezési kétségek és a lehetséges hatásköri ütközési pontok számos esetben merülnek fel.

3.5 Az egész joganyag tehát **újrarendelést és szervezeti felülvizsgálatot igényel: az MLD-t vissza kell vezetni kinyilvánított céljához**, azaz a szervezett bűnözés és a terrorizmus elleni harchoz, egyértelműen ki kell zárni belőle a pénzügyi és adóügyi bűncselekményeket, amikor ezeknek nincs szervezett bűnözéssel vagy terrorizmussal kapcsolatos alapja. Másrészt az adóügyi irányelveknek **az adóhatóság hatásköréből ki kellene zárniuk** bármilyen, nyilvánvalóan bűnözéssel vagy terrorizmussal összefüggő bűncselekményt. **Anélkül**, hogy értékhierarchiát állítanánk fel, a bűnözéssel és a terrorizmussal szembeni harc nagyobb politikai és társadalmi jelentőséggel bír az adócsalás elleni harcnál. A két terület egyébként szorosan összekapcsolódik, nemcsak a már hivatkozott hozzárendelési bizonytalanságok miatt, hanem a **„globális harc” elvének a gyakorlatba való átültetése** miatt, ami a különböző hatóságok között **együttműködésre és információcserére irányuló kötelezettséget** von maga után. A különböző hatóságok közötti együttműködés szükségességét az egyik 2004-es közlemény említi, ⁽¹⁵⁾ de nem szerepel egy irányelvben sem.

3.6 A Tanács szintjén a hatáskörök felosztása vagy azok egymásra helyezése a jogkörök elosztásában tükröződik: az adókijátszás problémáit és az adóparadicsomokat az ECOFIN-Tanács, a bűnözéssel és a terrorizmussal kapcsolatos problémákat a Bel- és Igazságügyi Tanács kezeli. Másrésztől ugyanez a megosztás létezik világszinten: a G-20 és a FATF, ⁽¹⁶⁾ úgy tűnik, két külön világhoz tartozik. Az OECD-ben van kapcsolat, de csak a központi szinten: az országos szereplők a minisztériumi hatásköröknek megfelelően különböznek.

3.7 A hivatalos nyilatkozatok arra engednek következtetni, hogy hatékony **globális harc** folytatására létezik politikai akarat, de a gyakorlati megoldások nem látszanak közeleink, hacsak a legmagasabb politikai és pénzügyi szinteken nem ébrednek rá teljesen a problémára. Egyes **alapvető szempontok** előzetes vizsgálata mindazonáltal sürgető és halaszthatatlan. Ezek között feltétlenül szerepel **az adóparadicsomok jelenségének értékelése** is a maga összetettségében. ⁽¹⁷⁾ Az OECD és az Európai Bizottság tevékenységének köszönhetően az utóbbi években sok „paradicsom” elfogadta az együttműködést ⁽¹⁸⁾ az adókijátszás elleni harcban a banktitok eltörlésével vagy gyengítésével olyan nyira, hogy egy ország sem szerepel már a „feketelistán”. ⁽¹⁹⁾ A közeljövőben fog kiderülni, hogy ezeket az ígéreteket meg fogják-e tartani és mennyire.

⁽¹⁵⁾ A Bizottság közleménye a Tanácsnak és az Európai Parlamentnek a vállalati és pénzügyi jogellenes gyakorlat megelőzéséről és leküzdéséről, COM(2004) 0611 végleges.

⁽¹⁶⁾ FATF: „Pénzügyi Akció” Munkacsoport, az OECD szervezete.

⁽¹⁷⁾ Érdemes felfigyelni arra, hogy az angol „fiscal haven” kifejezést a legtöbb nyelvre „adóparadicsomként” fordítják. A „haven” (menedék) és a „heaven” (paradicsom) kifejezések közötti különbség nem valószínű, hogy egyszerű fordítási hibának tudható be:

⁽¹⁸⁾ Valójában az adóparadicsomokkal kötött megállapodásokban szerepel a szervezett bűnözésre és a terrorizmusra vonatkozó „standard clause”, de az „adóügyi” jelleg mindig elsődleges.

⁽¹⁹⁾ Létezik két másik lista is, a „sötétszürke” és a „világosszürke” a biztosított együttműködés szintjének megfelelően.

3.7.1 A különböző listák azonban nem kimerítők, vagy egyébként bizonytalanságoknak hagynak teret. Az átláthatóság bizonyos hiánya látszik jellemezni a **felemelkedőben lévő pénzügyi központokat**, amelyek közül némelyik rendelkezik, vagy a jövőben rendelkezni fog az adóügyi vagy más jellegű „menedék” – ha nem egyenesen „paradicsom” – jellemzőivel: Délkelet-Ázsia egyes országai, az Öböl-országok, de bizonyos mértékben India, Szingapúr, valamint Kína (Hongkong csak a kínai pénzügyi világ előőrse). Jóllehet a **terrorizmus finanszírozása** a „standard” záradékok között szerepel, a tárgyalások gyakran átsiklanak fellette, mivel természetesen nem megnyilvánulni, még kevésbé tárgyalni kész csatornákon keresztül zajlik. Ezek és más problémák olyan érzékeny területek, hogy érthetővé válik az őket körülvevő tartózkodás, de ezért nem lehet figyelmen kívül hagyni őket.

3.7.2 Más szempontok sem kerülnek említésre: a gyakran legálisan eladott és megfelelő hivatalos engedélyekkel rendelkező **fegyverek kereskedelme**, amely titkos utakon keresztül azután a háborúkat és a terrorizmust táplálja sok országban, és gyakran **kábítószer-jövedelmekből** finanszírozzák: mindez hatalmas pénzáramlást táplál, amely ellenőrizhetetlen „fekete lyukban” látszik eltűnni. A jelenség jól ismert, de természetesen nem oldható meg irányelvekkel, megállapodásokkal vagy vizsgálatokkal: egészen más természetű, és a világpolitikát érinti.

3.7.3 Az adóparadicsomok jelensége a maga összetettségében tehát olyan probléma, amellyel foglalkozni kell, szem előtt tartva a minden megoldást meghatározó **geopolitikai** jellegű szempontokat. A gyakorlati lehetőségek síkján az adókijátszással és a pénzmosással (de különösen a terrorizmussal) szembeni harcnak globálisnak kellene lennie a lehetőségek határain belül, szem előtt tartva, hogy a globális győzelem még távoli cél. Mindenekelőtt ügyelni kell a **tevékenységek átáramlásának megelőzésére** az ismert központoktól az olyan kevésbé ismertek felé, amelyek talán ellenségesek vagy kevésbé hajlandók a tárgyalásokra. A jelenlegi válság felgyorsítja a világ pénzügyi központjai között az erőviszonyok fokozatos átalakulását: Ázsia és az iszlám világ felemelkedő új hatalmakat jelentenek, amelyeknek logikája és magatartása nem feltétlenül esik egybe a nyugati világ hagyományos logikájával és magatartásával.

3.8 **Egy másik**, az adóparadicsomokkal bizonyos módon összefüggő probléma az **olcsó lobogó problémája (FOC – flags of convenience)**, amely a világ kereskedelmi flottájának 63 %-át

és a nagy, kedvtelési célú hajók nagy részét foglalja magában: **ezek székhelye legnagyobb részben adóparadicsomokban van**, és tökéletesen legális eredetű, jóllehet **adókötelezettségektől mentes vagy majdnem mentes hatalmas pénzeket áramoltatnak**. Az ilyen bejegyzéseket megengedő országok között egyes EU tagországok is szerepelnek. Az olcsó lobogó alatt hajózó flották a nemzeti zászlók alatt lévőkhöz képest előnyös versenyfeltételekkel működnek, az ebből származó jövedelmek a „hivatalos” adózás kikerülését, de természetesen nem kijátszását jelentik. Ezenfelül nem tartoznak a tengeri dolgozók szakszervezeti megállapodásaiból eredő kötelezettségek hatálya alá.

3.8.1 Semmilyen adójellegű lépést nem helyeztek kilátásba az olcsó lobogókkal szemben, nemcsak azért, mert hiányoznak bármilyen intézkedéshez a jogszabályi alapok, hanem azért is, mert a pusztán adóügyi észrevételeken alapuló beavatkozások egyebek mellett az egész világ számára létfontosságú gazdasági tevékenységet károsíthatnának, és a világgazdaságban jelentős befektetési áramot apaszthatnának el. Szigorú erkölcsi jellegű megfontolásokon túl, az olcsó lobogók eltorzítják a versenyt, szakszervezeti szabályokat kerülnek meg, és mindezt világszerte kormányok hallgatólagos beleegyezésével, illetve beletörődésével teszik. Uniós téren az erre vonatkozó egyedüli szabályok a hajózás biztonságára és a forgalomra vonatkozó szabályok.

3.8.2 Ezeket a szempontokat annak érzékeltetésére soroltuk fel, hogy nem minden pénz, amely az adóparadicsomokba befolyik és onnan a világ pénzügyi központjaiban való befektetés végett kiáramlik, ⁽²⁰⁾ tartozik az adókijátszás, a pénzmosás, a terrorizmus finanszírozásának kategóriájába. Ebből a nézőpontból elfogadhatók a G-20 által kilátásba helyezett és az Európai Bizottság által továbbvitt adóügyi intézkedések: ezeknek **vonatkoznuk kell a pénzmosásra és a terrorizmusra** is, de figyelni kell arra, hogy **a jogszerű vagy egyébként nem illegális tevékenységek és pénzáramlás tekintetében a nem kívánatos következmények elkerülhetőek legyenek**.

3.8.3 Az adóparadicsomokat illetően **átláthatóságot és együttműködést** elérni korszakos sikert jelentene; a fennálló és valószínűleg továbbra is fennmaradó homályos területek azt mutatják, hogy a nagy elveken túl **ésszerű**, jóllehet nem optimális **célokat** kell kitűzni. Az utolsó elemzésből kiviláglik annak szükségessége, hogy a **pénzügyi és adóügyi kezdeményezéseket a politikai hatalmak nemzetközi viszonyaik terén fennálló stratégiák keretén belül irányítsák és ellenőrizzék**. Ezen a területen az Európai Uniónak szüksége van közös politikára: ez olyan cél, amelyet a kormányoknak elsődlegesnek kellene tekinteniük, de a dolgok jelenlegi állása mellett ez még távolinak tűnik.

Kelt Brüsszelben, 2009. december 17-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke

Mario SEPI

⁽²⁰⁾ Számítások szerint a világ pénzügyi mozgásainak 35 %-a az adóparadicsomokon keresztül halad át; az viszont nem ismeretes, hogy milyen alapokon dolgozták ki ezt az adatot.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – Új partnerség az egyetemek modernizálásért: az egyetemek és a vállalkozások közötti párbeszéd európai fóruma

(COM(2009) 158 végleges)

(2010/C 255/12)

Előadó: **Brendan BURNS**

2009. április 2-án az Európai Bizottság úgy határozott, hogy az Európai Közösséget létrehozó Szerződés 262. cikke alapján kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a következő tárgyban:

A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának: Új partnerség az egyetemek modernizálásért: az egyetemek és a vállalkozások közötti párbeszéd európai fóruma

COM(2009) 158 végleges.

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Foglalkoztatás- és szociálpolitika, uniós polgárság” szekció 2009. október 15-én elfogadta véleményét. (Előadó: Brendan BURNS.)

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2009. december 16–17-én tartott, 458. plenáris ülésén (a december 17-i ülésnapon) 60 szavazattal 12 ellenében, 11 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Ajánlások

1.1 Az EGSZB úgy véli, hogy zavart okozhat az, ha az „egyetem” szót mindenféle felsőoktatási intézményre használjuk, tekintet nélkül az egyes tagállamokban használt megnevezésekre és státuszukra. A felsőoktatási intézmények és a vállalkozások közötti együttműködés támogatásához ezzel szemben fel kell ismerni azt, hogy mely szakterületek alkalmasak egy ilyen partnerség létrehozására, és hagyni kell, hogy a két fél szabadon ítélje meg, hogy a partnerség milyen mértékben nyújt kölcsönös előnyöket. Az EGSZB ezért az általánosabb „felsőoktatási intézmények” kifejezés használatát javasolja, és következőképpen ennek a kifejezésnek az alkalmazását a fórum címében.

1.2 Az Európai Bizottság közleményének, valamint az egyetemek vagy felsőoktatási intézmények és a vállalkozások közötti párbeszéd európai uniós fórumának megfelelően körülhatárolt együttműködésre és lépésekre kellene összpontosítani. Ezekkel kapcsolatosan pontos előzetes elemzéseket kell végezni, különösen a jelenlegi válság kontextusában, amely miatt nem lehet biztosan tudni, hogy a vállalkozásoknak lesz-e lehetőségük (hosszabb távú előnyök reményében) közvetlenül beruházni a jövő diplomásaiba. A fórumnak az oktatással és a munkapiaci fejleményekkel kapcsolatos hosszú távú általános érdekek megfogalmazására kellene szolgálnia.

1.3 Ennek kapcsán konzultálni kellene a szociális partnerekkel és a civil társadalom képviselőivel. A vállalkozásokkal folytatott együttműködésnek és a fórum létrehozásának ésszerűnek kell lennie, és nem válhat olyan mechanizmussá, amely alig tesz többet, mint hogy pénzt teremt elő a folyamatban lévő egyetemi tevékenységekre. Az együttműködés és fórumalakítás nem válhat olyan eszközzé sem, amely lehetővé teszi a vállalkozások számára, hogy „uralják” a felsőoktatási intézményeket.

1.4 Az EGSZB olyan igazságosabb partnerséget ösztönözne az egyetemek és a vállalkozások között, amelyben mindkét fél a változások ösztönzőjeként szerepel, és hozzáadott értéket teremt, elismeri egymás különböző céljait és társadalmi feladatait, ugyanakkor azonosítják és felhasználják azokat a témaköröket és kapcsolódási pontokat, amelyek révén együttműködés jöhet létre ⁽¹⁾.

1.5 Egész életen át tartó tanulás – Empirikus kutatásokra van szükség a vállalkozások feladatainak és az azonosított eredményeknek az egyértelmű meghatározásához, még mielőtt a fórum rögzítené a szakmai oktatás és képzés bármely célkitűzését.

1.6 A vállalkozásoknak felelősséget kell vállalniuk annak meghatározásában, hogy mit végeznek el, illetve mit kell elvégezni a munkahelyen, megfelelően szem előtt tartva a munkavállalók egész életen át tartó képzésének szükségességét.

1.7 Az egész életen át tartó tanuláshoz kapcsolódó programokat nem szabad a korábbi iskolai teljesítményekre vagy egyedi szakképesítések megszerzésére korlátozni. Az egész életen át tartó tanulást a munkavállaló és a munkahely gyakorlati igényeire kell alapozni. Minden munkahelyi képzésnek eredményalapúnak kellene lennie. Az egész életen át tartó tanuláshoz a képzések megszerzése nem lehet a fő célkitűzése.

(1) Ld. az EGSZB 2009. november 4-i, „Egyetemek Európa számára” (előadó: Joost van IERSEL, HL C 128., 2010.5.18., 48. o.) című, valamint 2009. február 26-i, „Együttműködés és tudásátadás a kutatási szervezetek, az ipar és a kkv-k között – az innováció fontos feltétele” (előadó: Gerd WOLF, HL C 218., 2009.9.11.) című véleményét.

1.8 A vállalkozásoknál semmi nem pótolhatja a gyakorlati tapasztalatot. A fórumnak ezért javaslatokat is kellene tenniük arra, hogyan tehetnek szert az oktatók minősítő tapasztalatokra mind a nagy-, mind a kisvállalkozásoknál. Ezen a területen már számos tapasztalat áll rendelkezésre, és a bevált gyakorlatok példái elemzésre várnak.

1.9 Ösztönözni kellene a kkv-kat és a mikrovállalkozásokat, hogy legyenek aktívabbak a fórumban.

1.10 A fórum tevékenységéhez a kkv-k gyakorlatiasabb megközelítést kell használni. A következőket javasolnánk:

Vállalkozáskategória	Foglalkoztatottak száma
Középvállalkozás	<100
Kisvállalkozás	<20
Mikrovállalkozás	<5

2. Háttér

2.1 Az oktatás és a képzés a lisszaboni stratégia átfogó célkitűzéseinek elérése szempontjából kulcsfontosságú tényezőként jelenik meg. Az európai társadalom fennmaradása és az új globális gazdaságban való versenyképessége megőrzése érdekében fokozni kell a polgárok vállalkozói szellemét. E célkitűzés eléréséhez foglalkozni kell az európai oktatási rendszerek modernizálásával, valamint el kell ismerni az egyetemeknek és a vállalkozásoknak a folyamat legfőbb mozgatórugójaként betöltött szerepét.

2.2 Már kialakultak a nagy multinacionális vállalatok, illetve az egyetemek, kutatási szervezetek és vállalkozások közötti partnerségek. A „közös technológiai kezdeményezés”, az „európai technológiai platformok”, a kiválósági klaszterek és az újonnan megalapított Európai Innovációs és Technológiai Intézet az együttműködés és a partnerség új formáinak jó példái. Sajnos a felsőoktatási intézmények, a mikrovállalkozások és a kkv-k közötti hasonló kapcsolatok még nem eléggé fejlettek.

2.3 Új kutatási vonalakra van szükségünk ahhoz, hogy javítsuk ismereteinket a felsőoktatás változó világáról és az oktatók szerepéről. Amíg az egyetemek központi szerepet kapnak az európai tudásalapú társadalom építésben, a legutóbbi kutatások azt mutatják, hogy egyre nagyobbak az egyetemekkel szembeni elvárásaink, és ezek az intézmények nehezen egyensúlyban tartható nyomással néznek szembe: egyre több kutatást várnak tőlük, egyre versenyképesebbnek és költséghatékonyabbnak kell lenniük, ugyanakkor egyre több diákot kell oktatniuk egyre személyesebb módon, és fenn kell tartaniuk az akadémiai színvonalat. Feladatuk így homályos, és fennáll a veszélye, hogy az egyetem elveszíti szerepét az ismeretek kialakításában és terjesztésében. ⁽²⁾

⁽²⁾ Európai Tudomány Alapítvány (European Science Foundation – ESF) 2008. *Higher Education Looking Forward: An Agenda for Future Research* – John Brennan, Jürgen Enders, Christine Musselin, Ulrich Teichler és Jussi Välimaa.

2.4 A felsőoktatás modernizálásáról szóló 2006-os közlemény ⁽³⁾ szerint a vállalkozásoknak a következő három területen kell részt vállalniuk:

- kormányzás: az üzleti modellek importálhatóknak kell lenniük az egyetemek világába,
- finanszírozás: a vállalkozásoknak potenciális szerepet kell betölteniük mind az oktatás, mind a kutatás pénzügyi támogatásában,
- tantervek: a hallgatóknak olyan oktatást kell kapniuk, amely felkészíti őket a jelenlegi és a jövőbeli munka világára. A vállalkozásokat be kell vonni ebbe a folyamatba, és fel kell kínálniuk azokat a szakmai gyakorlatokat, amelyekkel a hallgatóknak megkönnyítik az átmenetet a tanulás és a munka között. Arra is ösztönözni kell a vállalkozásokat, hogy tegyék lehetővé munkavállalók számára a további tanulást és készségeik frissítését a munkavállalás során.

2.5 2008-ban az Európai Bizottság újtárá indította az egyetemek és vállalkozások fórumát, mely támogatja az egyetemek és a vállalkozások együttműködését azzal a céllal, hogy az egyetemek jobban és gyorsabban meg tudjanak felelni a piaci igényeknek, és olyan további partnerségek jöjjenek létre, amelyekkel hasznosíthatók a tudományos és technológiai ismeretek.

2.6 Ennek a platformnak felsőoktatási intézmények, vállalkozások, üzleti szervezetek, közvetítők és állami hatóságok voltak a részesei. Lehetővé tette a bevált gyakorlatok cseréjéről és a közös problémákról szóló megbeszéléseket, valamint azt, hogy a résztvevők együtt dolgozzák ki a lehetséges megoldásokat.

3. Az európai bizottsági javaslat lényegi tartalma

3.1 Az Európai Bizottság elismeri az egyetemek és a vállalkozások közötti jobb együttműködés szükségességét. Ezért olyan intézkedéseket kér, amelyek támogatják a tagállamoknak a felsőoktatási rendszereik modernizálására tett erőfeszítéseit.

3.2 A közlemény a célja a következő:

- Számvetés azzal, amit a fórum és a többi megfelelő európai szintű tevékenység első évéből tanulni sikerült az egyetemek és a vállalkozások közötti együttműködés kihívásairól és akadályairól. A munkának ezt a vonatkozását hosszabban kifejti egy bizottsági szolgálati munkadokumentum.
- Javaslattétel a fórum munkájának következő lépéseire.
- Konkrét kísérő intézkedések felvázolása az egyetemek és vállalkozások közötti együttműködés erősítésére.

3.3 A jelentésnek a fórum munkáját befolyásoló főbb következtetései:

- Az egyetemeken a vállalkozói kultúra fejlesztése mélyreható változásokat kíván az egyetemi kormányzásban és vezetésben.

⁽³⁾ A Bizottság közleménye a Tanácsnak és az Európai Parlamentnek – Az egyetemek korszerűsítési programjának megvalósítása: oktatás, kutatás és innováció COM(2006) 208 végleges, 2006. május 10.

- A vállalkozási ismeretek oktatásának átfogónak és minden érdeklődő hallgató számára nyitottnak kell lennie az összes egyetemi tudományterületen.
- A vállalkozói ismeretek oktatásába az egyetemeknek vállalkozókat és üzletembereket is be kellene vonniuk.
- A professzoroknak és az oktatóknak is tanulniuk kellene a vállalkozói ismeretek tanítását, és betekintéssel kellene rendelkezniük az üzleti világba.
- Az egyetemeknek és az állami kutatószervezeteknek világos, hosszú távú stratégiával kellene rendelkezniük a szellemi tulajdonjogok kezelésére.
- Választ kell találni azokra a sajátos kihívásokra, amelyekkel az egyetemekkel partnerségre lépő kkv-k szembesülnek.
- Az egész életen át tartó tanulást teljes egészében integrálni kell az egyetemek küldetésébe és stratégiáiba.
- A munkaerőpiacnak és a munkaadóknak értékelnie kell, és el kell ismernie az ismeretek felfrissítését/továbbfejlesztését.
- Az egész életen át tartó tanulást a vállalkozásokkal partnerségben kell fejleszteni: az egyetemek önmagukban nem tudnak tervezni és szolgáltatni.
- Az országos és regionális keretfeltételeknek támogató környezetet kell biztosítaniuk az egyetemek számára ahhoz, hogy együttműködésbe kezdjenek vállalkozásokkal.
- Az egyetemek és vállalkozások közötti együttműködést be kell építeni az intézményi stratégiákba; a végrehajtás szempontjából lényeges a vezetés és az emberi erőforrások eredményes kezelése.

3.4 A fenti célkitűzésekről szóló vita elősegítése érdekében az Európai Bizottság tervei szerint a fórum a plenáris ülések és tematikus szemináriumok által megerősített szerkezetben fog működni. Az internetes jelenlét ajánlott. A fórum a tagállami és regionális hatóságok, valamint az EU-n kívüli szereplők bevonásának ösztönzésére is törekszik.

3.5 A fórum eredményei alapján az Európai Bizottság az egyetemek és a vállalkozások, különösen a kkv-k közötti strukturált partnerség új formáinak feltárását tervezi, és meg kívánja vizsgálni, miként lennének támogathatók ezek a partnerségek uniós programokon keresztül. Az Európai Bizottság azt is megvizsgálja majd, hogy a vállalkozásokkal folytatott párbeszéd kiterjeszhető-e az oktatás és a szakképzés egyéb területeire is.

4. Az EGSZB általános megjegyzései/észrevételei

4.1 Az EGSZB üdvözli az Európai Bizottság arra irányuló erőfeszítéseit, hogy javítsa a felsőoktatási intézmények és a vállalkozások közötti kapcsolatokat. Ugyanakkor aggodalommal tölti el, hogy a közlemény alig tesz többet, mint megerősíti a korábbi dokumentumokban részletezett kritikákat, és ugyanazokat a következtetéseket szűri le: „problémánk van, és valamit tenni

kell”. Az EGSZB-t mindazonáltal aggasztja, hogy amikor az Európai Bizottság közleménye bizonyos intézkedéseket javasol a felsőoktatási intézmények és a vállalatok közötti együttműködés javítása érdekében, egyoldalú megközelítést alkalmaz: például „az egyetemeknek vállalatirányítási struktúrákat kellene alkalmazniuk, elő kellene segíteniük a gyakorlati szakemberek közvetlen bevonását saját intézményükön belül, be kellene vezetniük a vállalkozási ismeretek oktatását stb.” (lásd 3.3 pontot).

4.2 Az EGSZB aggodalmát fejezi ki amiatt, hogy közlemény megközelítése túlságosan elvont, az ajánlások pedig nem elég egyértelműek, és többféle módon értelmezhetők. Zavart okoz az, ha az „egyetem” szót mindenféle felsőoktatási intézményre használjuk, tekintet nélkül nevükre és a tagállamokban betöltött státuszukra. A különböző felsőoktatási intézmények különféle szolgáltatásokat kínálnak a vállalkozásoknak. A kompetencia alapú képzésre szakosodott intézmények így más termékeket kínálnak, mint az elsősorban tudásalapú kurzusokkal foglalkozók. Így például a hagyományos egyetemek esetében, ahol a humán- és a társadalomtudományoké, valamint az alapkutatásé a meghatározó szerep, az elsődleges feladat a tudás létrehozása és a kulturális folytonosság fenntartása.

4.3 A legtöbb munkáltató megérti a hagyományos törésvonalat az egyetemek és a felsőoktatás többi formája között. Ők azt várják az egyetemektől, hogy úgy oktassák hallgatóikat, hogy azok az adott tárgyról mély és alapos ismereteket szerezzenek. Az egyetemi diplomát inkább a potenciál jelzőjének, nem pedig egy kompetenciáról szóló bizonyítványnak tartják, míg a többi felsőoktatási és szakmai képesítést adott feladatok elvégzésére való kompetencia jelzésének tekintik. Ez a közlemény és a hozzá tartozó bizottsági munkadokumentum nem segít ezeknek a kérdéseknek a tisztázásában.

4.4 Az EGSZB tudatában van azoknak a problémáknak, amelyek az egyetemek ún. „vállalatosításából” adódnak. Úgy véljük, hogy az oktatási folyamatok és eljárások átvetele az USA-ból, majd alkalmazása Európában nem fog működni. Az európai egyetemeknek új utakat kell találniuk a vállalkozásokkal való együttműködésre, valamint a társadalomnak kínált szolgáltatásaik, képesítéseik és eredményeik javítására, anélkül hogy ez kárára válna alapkutatási kapacitásuknak, amely elsődleges fontosságú az Európai Uniónak a világválságban való túlélése szempontjából.

4.5 A mai gazdasági helyzetben valamennyi európai felsőoktatási intézménynek „ügyfélközpontúbbá” kell válnia, és jobban át kell látniuk, milyen költségeket/hasznot eredményeznek a társadalom számára. A felsőoktatási intézmények ilyen új szerepének támogatásához az egyetemek és vállalkozások fórumának ideális partnerré kellene válnia. Meg kell azonban határozni az „ügyfél” fogalmát, és pedig mind az általános érdeket, mind a munkaadók, mind pedig az egyes diákok szempontjából.

4.6 A prioritások ilyen módosulásai pénzügyi következményekkel járnak az egyetemekre nézve. Az, hogy a piacnak milyen mértékig kellene meghatározni az egyetemi prioritásokat, kulcsfontosságú tényező, melyet gondosan mérlegelni kell. A versenyképességre és a vállalkozásorientáltságra való kizárólagos koncentráció mint abszolút norma többek között a tantervek és

a kutatási területek beszűküléséhez vezethet. A trendet jól illusztrálja a klasszikus tárgyak globálisan megfigyelhető visszaesése. Ez a folyamat ⁽⁴⁾ nem korlátozódik a társadalomtudományokra, hanem megfigyelhető a klasszikus természettudományi tárgyak – mint kémia, fizika és matematika – esetében is, de a gazdaságtudományban és más tudományokban is.

4.7 A közleményben az Európai Bizottság leszögezi, hogy az ajánlások célja az, hogy az európai egyetemek „nélkülözhetetlen hajtómotorjai legyenek Európa azon törekvéseinek, hogy a világ vezető tudásalapú gazdaságává és társadalmává váljék”. Jóllehet ez nagyon dicséretes célnak tűnhet, nyugtalanságra ad okot, hogy csak az egyetemet tekintik „hajtómotornak”. Az EGSZB kívánatosabbnak tartaná, ha igazságos partnerség alakulna ki a vállalkozások és az egyetemek között, melynek keretében mindkét fél elismerné saját erős és gyenge pontjait, és mindkét fél a változás hajtómotorja lenne. A vállalkozások adnák a gyakorlati tapasztalatot és a piaci ismereteket, az egyetemek pedig az intellektuális tartalmat és a támogatást. Az EGSZB eközben emlékeztet arra, hogy ennek az európai törekvésnek a „hajtómotorjában” a vállalkozásokon és a felsőoktatási intézményeken kívül számos más tényező is szerepet vállal. Felismerhető ez a szándék számos európai és nemzeti szintű politikában, és különösen a társadalom által az oktatás, valamint a munkanélküliség elleni küzdelem terén nyújtott támogatásban.

4.8 Az EGSZB elismeri, hogy a tanultakat össze kell kapcsolni az alkalmazhatósággal, valamint a munkadokumentum „eredményekre” vonatkozó utalásait (5.2/5.2.3/5.5.5), ugyanakkor továbbra is úgy véli, hogy ez nem lehet az egyetemek kizárólagos feladata. Aggodalmának ad hangot ugyanakkor amiatt, hogy miként határozható meg ezek az eredmények, ki fogja őket meghatározni, illetve a szakoktatás és -képzés, valamint a szakmai képesítések miként fognak illeszkedni az egyetemi képzés és képesítések, valamint a szakképzés és képesítések bármely végleges rendszerébe. Úgy véli, hogy alapvető fontosságú ezeknek az eredményeknek a meghatározása a szakmai képesítések és a munkaadók igényeinek összehangolásához, különösen a kkv-ekkel és a mikro-vállalkozásokkal összefüggésben, megjegyzi ugyanakkor, hogy – figyelembe véve a képzések időtartamát a nem harmonizált európai munkaerőpiacok gyors fejlődéséhez képest –, nehéz elérni, hogy a képzések megfeleljenek a vállalkozásoknál létező munkahelyeknek. A gazdasági szakterületek esetében az egyetemeknek a megfelelő elméleti ismeretek közvetítése révén kell megfélemlíteniük a változó gazdasági világ által a hallgatók, illetve végzősök elé állított aktuális követelményeknek.

4.9 Az egész életen át tartó tanulás fontos a vállalkozások és a polgárok számára, a közlemény azonban nem foglalkozik az egyenlő hozzáférés problémájával. Ez komoly probléma, különösen azoknak a polgároknak az esetében, akiknek nincs egyetemi végzettségük. Egyértelmű, hogy specifikus ajánlások nélkül az egyetemi diplomával már rendelkezők több segítséget és képzést

fognak kapni, míg azok, akik nem végeztek egyetemet, nem fognak tudni bekapcsolódni az egyetemi képzésbe vagy egyetemi egész életen át tartó tanulási programokba.

4.10 A javaslatokon belül úgy tűnik, az Európai Bizottság feltételezi, hogy pusztán munkaadókkal és oktatókkal tartott megbeszélések útján képes lesz meghatározni azokat a területeket, ahol képesítési hiány mutatkozik. Ironikusnak tűnik, hogy amíg több tudományos kutatást sürgetnek, elkerülik az olyan ajánlásokat, amelyek arra vonatkoznak, hogy a tudományos technikákat miként lehet alkalmazni a szakképzettségi hiányok meghatározására, illetve az e hiányok betöltését biztosító oktatás és képzés megtervezésére. Azáltal, hogy az egyetemeken belül, a nagy vállalkozásokkal közösen intézményeket (például egyesületeket) hozunk létre, konkrétan fel tudjuk mérni, hogy a végzős hallgatóknak – a gazdasági elvárásoknak való jobb megfelelés érdekében – milyen képesítésekre van szükségük a gyakorlatban. Ezek az intézmények emellett a végzős hallgatók vállalkozások felé történő közvetítését is támogatják.

4.11 A bizonyíték hiánya különösen fontos az egész életen át tartó tanúlással kapcsolatban. Empirikus kutatásokra lenne szükség annak egyértelmű meghatározásához, hogy a vállalkozások milyen feladatokat látnak el, és milyen feladatokat kellene ellátniuk. A képzést és a képzést követő képesítéseket ezek meghatározása után a meghatározott eredmények elérésére kellene irányítani. Az üzleti eredmények meghatározásának gyakorlati jellege miatt fontos, hogy a vállalkozások kivegyék a részüket a fejlesztési folyamatból és meghatározzák ezeket a célkitűzéseket. Az érdekelték tájékoztatása kulcsfontosságú feladat lesz. Például amikor tudomásunk van arról, hogy egy ágazaton belül nagy a munkaerőigény, mint például a tengeri szakmák ágazatán belül, tájékoztatni kellene a lehetséges „diákokat” azokról a (nemzeti és európai) egyetemekről, amelyek ezeket a nagyon különféle – esetenként igen magasan kvalifikált – szakmákat oktatják.

4.12 Az Európai Bizottság közleménye (2. pont) leszögezi: „Az egyetemek és vállalkozások együttműködése két kultúrájában, értékeiben és küldetésében markánsan különböző közösséget érint”. Ezt követően részletezi a partnerségek felépülését a két terület között, majd elismeri, hogy „az együttműködés szintje azonban országokként, egyetemenként és tudományterületenként rendkívül hullámzó. Ezenkívül ez az együttműködés a két érintett ágazatban csak korlátozott mértékben befolyásolta a kormányzást vagy a szervezeti kultúrát. Kevés egyetemnek van az egész intézményre kiterjedő stratégiája a vállalkozásokkal való együttműködésre; amelyeknek pedig van, azok alig néhány tagállamban koncentrálnak”.

4.13 Ez a kijelentés tartalmazza az egyetemek és a vállalkozások közötti kapcsolatokat egyik fő problémáját: számos régi típusú egyetem kevésbé vagy egyáltalán nem törekszik a vállalkozások kultúrájának, értékeinek és motivációinak megértésére, és úgy véli, hogy a vállalkozásoknak, és nem az egyetemeknek kell megérteniük bármely változást. A valódi együttműködés szükségessé teszi, hogy a vállalatok képviselői vegyék figyelembe az egyetemek sajátos szerepét és a társadalommal szembeni eltérő felelősségüket is, valamint azt a tényt, hogy az egyetemeknek a vállalatok számára előnyös közreműködése elsősorban közvetett úton valósul meg. Amíg ez a probléma nem oldódik meg, az egyetemek és a vállalkozások együttműködéséről szóló ajánlásoknak csak kevés értéke lehet.

⁽⁴⁾ Wilshire, Bruce. 1990. *The Moral Collapse of the University: Professionalism, Purity and Alienation*, Albany: State University of New York Press; Readings, Bill. 1996. *The University in Ruins*. Cambridge, Harvard University Press.

4.14 Ez a kijelentés rámutat egy problémára is ennek kapcsán; a jelenlegi együttműködés olyan egyetemeken alapul, amelyek nagy, gyakran multinacionális vállalatokkal dolgoznak együtt, melyek bizonyított társadalmi, gazdasági eredményeket tudnak felmutatni. Ennek alapján felvetődik a kérdés: milyen reményeik vannak a kkv-knak és a mikrovállalkozásoknak az egyetemek befolyásolására, ha a nagyvállalatok ilyen kevés befolyással rendelkeznek? Erre a problémára utal a 3.3. pont: „Választ kell találni azokra a sajátos kihívásokra, amelyekkel az egyetemekkel partnerségre lépő kkv-k szembesülnek”. Nem találunk ugyanakkor gyakorlati javaslatot arra vonatkozóan, mik lehetnek ezek a kihívások és megoldások.

4.15 A dokumentumban sehol nem találunk egyértelmű meghatározást a kkv-kra. A közleményben kilencszer említik a kifejezést, a hatásértékelésben tízszer, a munkadokumentumban pedig hetvenhatszor, de az általános benyomás az, hogy az európai bizottsági dokumentumokban a meghatározás nem a kisvállalkozásokra utal, hanem azokra a vállalkozásokra, amelyek több mint 200 főt foglalkoztatnak és 10 millió eurót meghaladó üzleti forgalommal rendelkeznek. Az Európai Bizottság által jelenleg használt kkv-meghatározás a következő:

Vállalkozáskategória	Foglalkoztatottak száma	Éves forgalom		Éves mérlegfőösszeg
Középvállalkozás	<250	50 millió €	vagy	43 millió €
Kisvállalkozás	<50	10 millió €	vagy	10 millió €
Mikrovállalkozás	<10	2 millió €	vagy	2 millió €

Ez a meghatározás nem segít a felsőoktatási intézményeknek vagy a fórumnak a kkv-k azonosításában, különösen, ha az éves üzleti forgalomra vonatkozó számokat használják. Véleményünk szerint a kkv-k jelenlegi meghatározásának használata akadályt jelent a partnervállalkozások azonosításában. Ezért egyszerűbb definícióra lenne szükség, amely a valóságot tükrözi.

4.16 Az egész oktatási rendszeren belül mélységében elemezni és konkrét példákkal illusztrálni kell a „vállalkozói szellem erősítésére” történő utalást. Az EGSZB attól tart, hogy a fórum nem a legmegfelelőbb hely ennek az igen széles körű problémának a megvitatására. A gyermekekben megfigyelhető kreativitás, valamint más, általuk később, a munkájukban felhasználható tehetségek fejlesztésének szükségessége és a felnőttek számára a munka során szükséges vállalkozói szellem (ezen belül az egész életen át tartó tanulás) két különböző dolog.

4.17 A vállalkozások részéről felmerül az az aggodalom, hogy a „vállalkozói szellem” az új „divattá” vált a felsőoktatásban. Az egyetemeknek valóban van szerepük a vállalkozóibb attitűd népszerűsítésében és fejlesztésében, de az utóbbi időben ez arra is kiterjed, hogy vállalkozókká képzik ki az embereket. A Világ gazdasági Fórumon (A vállalkozók következő generációjának képzése, 2009. április) elhangzottak szerint „Ami a vállalkozói szellemről elhangzik, annak legnagyobb része téves. A vállalkozói szellemben nincs semmi mágiikus, semmi rejtélyes, és semmi köze a genetikához. Ez egy tudomány, és mint minden tudomány, megtanulható.” Úgy véljük, hogy ez a néhány egyetem által újabban vallott szemléletváltás alapvetően hibás. Az egyetemek megtaníthatják, hogyan kell végezni a vállalkozások egyes feladatait, mint például a könyvelést, a marketinget és az igazgatási folyamatokat, de senki, még az egyetemi professzorok sem tudják megtanítani az embereket arra, hogyan értékeljenek és vállaljanak pénzügyi és személyi kockázatokat, amelyek esetében gyakran nem segít semmiféle logikai érvelés.

4.18 Az EGSZB utal a *Partnerség az oktatási intézmények és a munkaadók között* című véleményére⁽⁵⁾, amely szintén számos gondolatot fogalmaz meg ebben a problémakörben.

5. A munkadokumentummal kapcsolatos megjegyzések

5.1 Az EGSZB-t aggodalommal tölti el, hogy a munkadokumentum, amelyre a közlemény hivatkozik (2. pont), kevés újat mond a közleményhez képest. Ha mást nem is, zavart okoz, mert a következtetések alátámasztására olyan feltételezéseket tartalmaz, melyekre nincs vagy csak kevés bizonyíték van.

5.2 A munkadokumentum egyértelműen az egyetemek szemszögéből született; arról szól, hogy az egyetemek mit nyerhetnek a vállalkozásokkal való együttműködéssel. Ez aggasztó, mivel nem tükrözi azt a kiegyensúlyozott látásmódot, amelyre a fórumban szükség lenne. Szintén nagyon homályos a határvonal az egyetemek, a többi felsőoktatási intézmény és más képzési intézmények között, és nem világos, hogy ez azt jelenti-e, hogy az összes egyetemnek képzési intézménnyé kell válnia, vagy hogy minden képzési intézménynek egyetemmé.

5.3 Az EGSZB úgy véli, hogy a munkadokumentum elszalasztott lehetőség, nem kínál szélesebb üzleti perspektívákat, és nem foglalkozik a kkv-k sajátos problémáival.

Kelt Brüsszelben, 2009. december 17-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Mario SEPI

⁽⁵⁾ Az EGSZB 2009. március 24-én elfogadott véleménye, előadó: Henri Malosse (HL C 228., 2009.9.22., 9. o.).

Melléklet
az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
véleményéhez

A következő módosító indítványokat, amelyeknél a támogató szavazatok száma az összes leadott szavazat legalább egygyede volt, a vita során elutasították (Eljárási szabályzat 54. cikk (3) bekezdés).

1.2. pont

A következőképpen módosítandó:

Az Európai Bizottság közleményének, valamint az egyetemek vagy felsőoktatási intézmények és a vállalkozások közötti párbeszéd európai uniós fórumának megfelelően körülhatárolt az egyetemi alapképzéssel vagy annál magasabb szinttel (pl. alapdiploma, mesterdiploma, természettudományi alapdiploma) kapcsolatos együttműködésre és lépésekre kellene összpontosítania. Csak akkor kellene kiterjeszteni az együttműködést más oktatási intézményekre, amikor a fórum ezeken a szinteken már tapasztalatokat szerzett. Ezekkel kapcsolatosan pontos előzetes elemzéseket kell végezni, különösen a jelenlegi válság kontextusában, amely miatt nem lehet biztosan tudni, hogy a vállalkozásoknak lesz-e lehetőségük (hosszabb távú előnyök reményében) közvetlenül beruházni a jövő diplomásaiba. A fórumnak az oktatással és a munkapiaci fejleményekkel kapcsolatos hosszú távú általános érdekek megfogalmazására kellene szolgálnia.

Szavazás eredménye:

Mellette: 27

Ellene: 49

Tartózkodott: 7

**Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A Bizottság közleménye a Tanácsnak, az Európai Parlamentnek, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának –
Fellépés a rák ellen – Európai partnerség**

(COM(2009) 291 végleges)

(2010/C 255/13)

Előadó: **Ingrid KÖSSLER**

2009. június 24-én az Európai Bizottság úgy határozott, hogy az Európai Közösséget létrehozó szerződés 262. cikke alapján kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a következő tárgyban:

A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának: Fellépés a rák ellen: európai partnerség

COM(2009) 291 végleges.

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Foglalkoztatás- és szociálpolitika, uniós polgárság” szekció 2009. november 10-én elfogadta véleményét. (Előadó: Ingrid KÖSSLER.)

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2009. december 16–17-én tartott, 458. plenáris ülésén (a 2009. december 16-i ülésnapon) 176 szavazattal, 1 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Ajánlások

1.1 Az EGSZB üdvözli az Európai Bizottságnak a rák elleni fellépés érdekében létrehozandó európai partnerségre irányuló kezdeményezését. A rák igen nagy terhet jelent az egyén és az európai társadalom számára, és a halálesetek első számú okozója. 2006-ban a keringési megbetegedések után a rák volt a második leggyakoribb halálok; tíz nőből kettő, tíz férfiből pedig három halálát rák okozta. Évente hozzávetőlegesen 3,2 millió EU-polgárt diagnosztizálnak rákkal. ⁽¹⁾

1.2 Az EGSZB kiemeli a közös, uniós szintű – információmegosztás, a szakértelem és a bevált gyakorlatok cseréje formájában történő – fellépés jelentőségét a tagállamoknak a rák elleni küzdelemben való támogatásában.

1.2.1 Az EGSZB hangsúlyozza, hogy elfogadhatatlan az az állapot, hogy a rákos megbetegedések és halálozások száma tekintetében éles különbségek vannak a tagállamok között, és támogatja azt a célkitűzést, hogy a partnerség végére valamennyi tagállam rendelkezzen integrált rákellenes tervvel.

1.2.2 Az EGSZB egyetért az Európai Bizottsággal abban, hogy az integrált rákellenes stratégiáknak világos célkitűzéseken kell alapulniuk, amelyek segítik a megvalósítást, és lehetővé teszik annak felmérését, hogy sikerült-e elérni a kívánt hatásokat.

1.2.3 Az EGSZB nagy jelentőséget tulajdonít a megelőzésnek, amely a jövőben hozzájárulhat az egyének jó közérzetéhez és hosszabb, egészségesebb életéhez.

1.2.4 Az EGSZB úgy véli, hogy a 2003-ban tett első lépés után a 2013-ig tartó partnerség fontos újabb lépést jelent, ⁽²⁾ és elismeri, hogy azt valamilyen formában a későbbiekben is folytatni kellene, mivel számos célkitűzéshez hosszabb (2020-ig nyúló) időkeret társul.

1.2.5 Az EGSZB kiemeli az egészséges életmód jelentőségét, és a partnerséget fontos eszköznek tekinti ahhoz, hogy a nemzeti szintű döntéshozókat és a közegészségügy területén dolgozókat meggyőzze arról, hogy tagállamainkban nagyobb erőfeszítésekre van szükség.

1.2.6 Az EGSZB kiemeli, hogy a partnerség összhangban áll az EK-Szerződés népegészségügyről szóló 152. cikkével, amely szerint a Közösség lépéseket tesz a lakosság egészségének javítására.

1.2.7 Az EGSZB elkötelezetten támogatja a partnerséget, aktívan hozzá kíván járulni, és fontosnak tartja, hogy a civil társadalomhoz fűződő helyi és országos kapcsolatai révén közreműködjön.

1.2.8 Az EGSZB utal arra, hogy milyen fontos a strukturális alapok felhasználása, amelyeket az egészségügy területén infrastrukturális és képzési lépésekhez lehetne lehelni, azonban a tagállamok nem veszik kellően igénybe.

2. Háttér

2.1 Az EGSZB ismételtén rá kíván mutatni arra, hogy a rák nagyon sok embert és hozzátartozót érint. Fontos egészségügyi és társadalmi probléma, és a halálesetek első számú okozója a munkaképes korú népesség körében.

⁽¹⁾ Forrás: Nemzetközi Rákkutatási Központ (IARC), 2007.

⁽²⁾ A Tanács 2003. december 2-i ajánlása a rákszűrésről (2003/878/EK), HL L 327., 2003.12.16., 34. o.

2.2 A rákos megbetegedések magas számának ezért számos jelentős társadalmi-gazdasági hatása is van a tagállamokban.

2.3 Mivel a rákos megbetegedések száma várhatóan emelkedni fog, a jövőben további hátrányos következményekre kell számítani.

2.4 Hatékony megelőzéssel az ilyen jellegű megbetegedések közel egyharmada elkerülhető, további egyharmada pedig korai felismerés esetén eredményesen kezelhető és sokszor meg is gyógyítható.

2.5 A rák négy legelterjedtebb formája Európában a mell-, a vastagbél-, a tüdő- és a prosztatarák.

2.6 Az EU-27-ben a legtöbb halálesetet okozó ráktípusok, a mortalitási arányok sorrendjében: a tüdő-, kolorektális, mell-, prostata- és gyomorrák. ⁽³⁾

2.7 Egészségesebb életmód kialakításával az új megbetegedések és a halálesetek száma mind az öt betegség típusnál csökkenthető lenne.

2.8 Az EU-ban a rákos megbetegedések közül a tüdőrák okozza a legtöbb halálesetet. 2006-ban az összes haláleset közel egyötödéért a tüdőrák volt felelős, és ezek közül a legtöbb dohányzás miatt alakult ki. Európában évente mintegy 335 000 ember hal meg tüdőrákban. ⁽³⁾

3. Az európai bizottsági javaslat lényegi tartalma

3.1 Az Európai Bizottság által javasolt, a rák elleni küzdelem érdekében a 2009–2013-as időszakban intézkedéseket tevő európai partnerség célja az, hogy a tagállamokat támogassa az integrált rákellenes tervek felállításában, amelyek hozzájárulnának ahhoz, hogy az EU-ban 2020-ig 15 %-kal (ami 510 000 új esetben felel meg) csökkenteni lehessen a rák által okozott terhet.

3.2 Az Európai Bizottság a következő négy területen javasol felépítést és fogalmaz meg célkitűzéseket:

1. terület: Egészségfejlesztés és korai felismerés

Célkitűzés: a rákszűrésről szóló tanácsi ajánlás hatékonyabb megvalósítása, illetve a nagyközönséghez és az egészségügyi szolgáltatókhoz szóló, rákszűrésre vonatkozó nagy léptékű tájékoztató kampányok ösztönzése.

2. terület: A helyes gyakorlat azonosítása és elterjesztése

Célkitűzés: a rákbetegség mortalitásában mutatkozó egyenlőtlenségek kiküszöbölése a legjobb és a legrosszabb eredményeket felmutató tagállamok közötti különbség csökkentésével.

3. terület: Együttműködés a rákkutatás területén és a tevékenység koordinálása

Célkitűzés: a különféle forrásokból finanszírozott valamennyi kutatás egyharmadának sikeres összehangolása 2013-ra.

⁽³⁾ Forrás: Nemzetközi Rákkutatási Központ (IARC), 2007.

4. terület: Teljesítményértékelési folyamat

Célkitűzés: pontos és összehasonlítható adatok biztosítása a rákos megbetegedésekről.

4. Egészség és korai felismerés

4.1 Az EGSZB úgy véli, hogy a rákbetegség által az Európai Unió egészére rótt egyre nagyobb teher visszaszorítása érdekében rendkívül fontos egy átfogó módszer alkalmazása.

4.2 A rákos megbetegedés kialakulását sok tényező okozza, az esetek egy részében azonban megelőzhető. A megelőzésnek ezért hangsúlyt kell helyeznie az életvitellel kapcsolatos, valamint a munkahelyi és a környezeti okokra.

4.3 A megelőző munkának az „Egészség minden politikában” (HIAP/Health in All Policies) alapelveiből kell kiindulnia. A partnerséget azáltal lehet erősíteni, hogy az egészségpolitikai szempontokat más szakpolitikai területekbe (például a környezetvédelembe vagy a mezőgazdaságba) is beépítjük, mégpedig mind nemzeti, mind pedig európai szinten, az EU egészségügyi stratégiájával összhangban.

4.4 Az EGSZB szerint különösen fontos a megelőzést a rákos betegség kialakulásának kockázatát növelő életvitelre koncentrálni. Különösen fontos a fiatal generáció számára világossá tenni, hogy az egészséges életmód csökkenti a rák kockázatát. Ha a fiatalok – akik majd maguk is szülővé válnak – ezt belátják, az nagy jelentőségű lehet az ő gyermekeik és az eljövendő generációk számára.

4.5 Ma már rendelkezünk arra vonatkozó ismeretekkel, hogy mely tényezők növelik a rák kialakulásának kockázatát. A dohányzás messze a legjelentősebb kockázati tényező.

4.6 Ezt követi többek között az elhízás, a mozgásszegény életmód, a túl sok napozás és az alkoholfogyasztás.

4.7 Rengetegen halnak meg dohányzás, elhízás, alacsony gyümölcs- és zöldségfogyasztás, illetve a napsütésnek való túlzott kitétség miatt.

4.8 Az EGSZB szerint fontos, hogy a partnerség a betegség megelőzésére és leküzdésére koncentráljon.

4.9 Az EGSZB üdvözli a megelőzéssel és a szűréssel kapcsolatos átfogó célok kitűzésére vonatkozó javaslatot, és ennek megfelelően kiemeli annak jelentőségét, hogy mutatókat állapítsunk meg a célok tagállamok általi elérésének figyelemmel kísérésére.

4.10 A megelőzés és a korai azonosítás (szűrés) alapvető a sikeres kezelés és a gyógyulás érdekében.

4.11 Az EGSZB emlékeztet arra, hogy az EU-ban 2001 óta ajánlják figyelmeztető képek elhelyezését a cigarettásdobozokon, de csak három tagállamban alkalmazzák őket. Több tagállamnak kellene ezeket használnia. A figyelmeztető képek a gyermekekre is hatnak, akkor is, amikor még nem tudnak olvasni.

4.12 Az EGSZB kiemeli a passzív dohányzás elleni intézkedések jelentőségét.

4.13 Az EGSZB szerint fontos a fiatalok életmódját javítani azáltal, hogy a tagállami iskolarendszerekbe beépítünk egy, a helyes étvitelről szóló képzést, és így már korán és széles körben tájékoztatást nyújtunk arról, hogy hogyan lehet magasabb életkort elérni. A dohányzás, az egészségtelen étkezési szokások, az alacsony gyümölcsfogyasztás kockázataival és a napsütés veszélyeivel kapcsolatos információt már fiatal korban át kell adni. A tagállami alap- és középfokú oktatásnak legalább heti 2–3 testnevelésórát kellene tartalmaznia. A mozgás, a szabadban töltött idő és a sport iránti érdeklődés felnőttkorban is hozzájárulhat az elhízás csökkentéséhez.

4.14 Az EGSZB rá kíván mutatni, hogy a kutatók, közegészségügyi dolgozók, betegszervezetek, közigazdászok, orvosok, egészségügyi szakemberek, felügyelő hatóságok, politikusok és más döntéshozók a civil társadalommal együtt fontos szerepet töltenek be annak biztosításában, hogy a partnerség céljai a gyakorlatban is megvalósuljanak a tagállamokban.

4.15 Az EGSZB elismeri a betegszervezetek európai szinten betöltött jelentőségét; e szervezetek a partnerség keretében fontos szerepet játszhatnak. Más önkéntesszervezetek és hálózatok is nagymértékben hozzájárulhatnak annak az üzenetnek a közvetítéséhez, hogy miként lehet a rákos megbetegedéseket elkerülni, és mi a jelentősége a korai felismerésnek. Az EGSZB emellett utal a média szerepére is az egészséges életmód és a korai felismerés jelentőségének megismertetése, valamint a prevenció javítása terén.

4.16 Az EGSZB kiemeli, hogy a hatékony megelőzés 20–30 éves távlatban emberéleteket ment meg és makrogazdasági előnyöket nyújt, mivel a megelőzés lényegesen olcsóbb, mint a betegség kezelése.

4.17 Az EGSZB hangsúlyozza annak jelentőségét, hogy mérőszámokat fejlesszünk ki az elsődleges megelőzés időbeni alakulásának figyelemmel kísérésére. Az elsődleges megelőzés terén kifejtett tagállami erőfeszítések mérésére javasoljuk, hogy a tagállamok rendszeres időközönként mérjék fel a dohányzó tizenöt éves fiatalok számát, és találjanak hasonló mérőszámot (például a testtömegindexet) a túlsúlyosak felmérésére is. A tagállamokban nyújtott terhesgondozás például felhasználható arra, hogy figyelemmel kísérjük a túlsúlyos nők számának alakulását, míg a férfakkal kapcsolatos hasonló tendenciákat a katonai toborzás alkalmával lehet megfigyelni.

Szűrés

4.18 Az EGSZB úgy látja, hogy a szűrés befektetés a jobb egészségre, amely az egyént megkímélheti egy betegségtől.

4.19 Az EGSZB szerint fontos, hogy a bevezetett szűrési programok értékelhetőek legyenek.

4.20 Az EGSZB egyetért azzal a javaslattal, hogy 2013-ra – a rákszűrésről szóló tanácsi ajánlásnak megfelelően – a lakosságnak minél nagyobb hányadát vonják be az emlőrák-, a méhnyakrák-, illetve a vastagbélrák-szűrőprogramokba. Már 2003-ban világos célokat tűztek ki, amelyek nem teljesültek.

4.21 Az EGSZB javasolja, hogy a tagállamok fokozzák erőfeszítéseiket annak érdekében, hogy a rákszűrésre vonatkozó tanácsi ajánlásokat 2013-ig megvalósítsák. Üdvözlőné, ha valamennyi tagállam megfelelő, fokozatos célokat tűzne ki ebben az irányban.

4.22 Az EGSZB úgy véli, hogy a célirányos információk és a rizikócsoportoknak nyújtott támogatás fontos ahhoz, hogy az ő számukra is világossá váljanak a rák korai felismerésének előnyei. Fontos emellett annak a stressznek és megterhelésnek a tudatosítása, amelyet a rákos megbetegedéstől való félelem okozhat.

4.23 Az EGSZB reméli, hogy valamennyi uniós szinten ajánlandó szűrési program tényalapokon nyugszik. Az EGSZB a jövőbeni szűrőprogramok bevezetése kapcsán amellet foglalt állást, hogy az EU a korcsoportokra nézve bocsásson ki a tagállamok számára ajánlásokat. Ha minden tagállamban ugyanazokat a korcsoportokat hívnák be szűrésre egyforma időközönként, az csökkenetén az eredmények eltérőségét és a kutatás számára is hasznos lenne.

4.24 Az EGSZB támogatja egy kísérleti önkéntes európai akkreditációs rendszer elképzelését.

5. A legjobb gyakorlatok megismerése és terjesztése

5.1 Az EGSZB támogatja azt a célt, miszerint a tagállamok közötti különbségek csökkentésével meg kell szüntetni a rákbetegség mortalitásában mutatkozó egyenlőtlenségeket.

5.2 Az EGSZB hangsúlyozni kívánja, hogy fontos, hogy e célból minden tagállam kezdjen el statisztikai adatokat gyűjteni, és állítson össze regisztereket. Ebben a tekintetben alapvető jelentőségű a nyílt, egyértelmű összehasonlítás. A cél eléréséhez elengedhetetlen, hogy minden tagállamban legyen vagy kerüljön kialakításra népszerűségi nyilvántartás, az újabb rákos megbetegedések regisztrálásának rendszere, illetve egy, a halál okát feljegyző regiszter. Így pontos adatokra lehet szert tenni a rákos megbetegedések előfordulásáról, gyakoriságáról, túlélési arányairól és mortalitásáról. Az EGSZB javasolja, hogy később a kórházi regisztereket is kapcsolják ezekhez a rendszerekhez, hogy így a stratégiák és a kezelések összehasonlíthatóbbá váljanak.

5.3 Az EGSZB egyetért azzal, hogy azonosítani kell az adatok gyűjtését gátló akadályokat, és célzott lépéseket javasol annak érdekében, hogy a regiszterekkel nem rendelkező tagállamok gyorsan létrehozassák azokat.

5.4 Az EGSZB egyetért a rák által a társadalomra rótt költségekre vonatkozó adatok gyűjtésének szükségességével. Ez hasznos lenne a tárgyalat kérdésben, és feltárná a probléma volumenét a társadalom számára.

5.5 Az EGSZB egyetért azzal, hogy felmérést kell készíteni a rákra vonatkozó adatok regisztrációjával kapcsolatos európai közvélemény szondázása érdekében. Ezzel kapcsolatosan az északi tagállamok tapasztalatai jó példaként említhetőek.

5.6 Az EGSZB osztja azt a nézetet, hogy a rákot számos – többek között életmódbeli, illetve munkahelyi és környezeti – tényező okozza, és hogy a megelőzést emiatt széles alapokra kell helyezni.

5.7 Az EGSZB mindenekelőtt a dohányzás vonatkozásában hangsúlyozza a megelőzés fontosságát. Számos tagállamban, különösen az újakban, sok dohányos van. Gyakran a szociális-gazdasági szempontból legrosszabb helyzetben lévő csoportok tagjai azok, akik a legtöbbet dohányoznak. Emellett arról sem szabad megfeledkezni, hogy a passzív dohányzás is egészségi kockázatokkal jár.

Kutatás

5.8 Az Európai Bizottsághoz hasonlóan az EGSZB is úgy véli, hogy az országok közötti ismeretmegosztás jelentős mértékben javítható, és hogy fontos fejleszteni a kutatási infrastruktúrákat.

5.9 Az EGSZB üdvözli a rákkutatással és különösen a klinikai vizsgálatokkal kapcsolatos információk nyilvános hozzáférhetőségének javítására vonatkozó javaslatot.

5.10 Az Európai Bizottsághoz hasonlóan az EGSZB is kiemeli egy, a megelőzési problémákkal kapcsolatos átfogó európai kutatási kezdeményezés jelentőségét. Ilyen lenne például a mind- eddig elhanyagolt, ámde fontos, a partnerség célkitűzéseivel összhangban álló stratégiai kutatási terület, az életmódkutatás. A mellékhatások veszélyét és a terápiából eredő későbbi károsodásokat is megfelelő kutatások révén kellene feltárni. Ugyanez érvényes a pszichoszociális kérdésekre.

5.11 Az EGSZB hangsúlyozza a kutatási verseny fontosságát, és úgy véli, hogy elsősorban az infrastruktúra szintjén lehet javítani az általános értelemben vett kutatási együttműködést. Az EGSZB támogatja a közös biobankokat, az anyagok könnyebb cseréjét, az ismeretek és klinikai tanulmányok megosztását, ahol az egyedi tagállamok anyaga nem elégséges, vagy ahol gyorsabb az előrelépés, ha több ország működik együtt (európai többköz- pontú tanulmányok).

5.12 Az EGSZB üdvözölné, ha egy hatóság európai szemszög- ből értékelné a kutatást és a tudományos gyakorlatot. Egy ilyen független szervezet értékelhetné és feltárhatná egy meghatározott orvosi szakterület teljes meglévő európai ismeretanyagát. Másként fogalmazva: az egyes területeken végzett kutatási munkát ilyen módon a „jó kutatás” előre meghatározott kritériumaival kell összevetni.

5.13 Az EGSZB üdvözölné, ha ez a szervezet mindenekelőtt olyan kutatási témákat nevezhetne meg stratégiai, uniós szintű rákkutatási projektekként, amelyek sürgetően szükségesek, azon- ban nem kötődik hozzájuk kereskedelmi érdek.

Teljesítményértékelés

5.14 Célkitűzés: a politikához és a fellépéshez szükséges pon- tos és összehasonlítható adatok biztosítása a rákos megbetegedésekről.

5.15 Az Európai Bizottsághoz hasonlóan az EGSZB is hangsú- lyozza az összehasonlítható adatok és a tagállami rákregiszterek szükségességét.

5.16 Az EGSZB rá kíván mutatni arra, hogy összehasonlítható és elérhető mutatókat kell kifejleszteni. A tagállamok számára az első lépés az lenne, hogy regisztereket alakítanak ki, és annak ada- tairól jelentést tesznek egy illetékes hatóságnak. A Nemzetközi Rákkutatási Ügynökség (IARC) vagy a Nemzetközi Rákellenes Unió (UICC) megfelelő testület lenne erre a célra – mindkettő európai szinten fejt ki tevékenységét.

5.17 Az EGSZB úgy véli, hogy a nyílt teljesítményértékelési folyamatnak kulcsfontosságú szerepe van a bevált gyakorlatok azonosításában és átadásában.

5.18 Az összehasonlítható adatok és azok széles körű kicseré- lése ugyanígy kiemelt jelentőséggel bír a kutatás szempontjából.

5.19 Az EGSZB rá kíván mutatni, hogy az egészségügyi ellátási lánc minden területe (kezelés, rehabilitáció és palliatív ellátás) fon- tos a rákbetegség jelentette teher és a szenvedés csökkentésében, amelynek a rákbetegeket és hozzátartozóikat ki vannak téve. Az EGSZB reméli, hogy első lépésként a hangsúly az elsődleges, vala- mint a másodlagos prevencióra (megelőzés, illetve szűrés) helye- ződik, hogy az esetleges rákos megbetegedéseket mielőbb felismerjék és így a kezelés is hamar elkezdődhessen.

5.20 Az EGSZB fontosnak tartja, hogy a nemzeti integrált rák- ellenes tervek a teljes ápolási lánc intézkedéseire kiterjedjenek, vagyis a kezelést, a rehabilitációt és a palliatív ellátást, valamint az elsődleges és a másodlagos prevenciót egyaránt magukban foglalják.

Kelt Brüsszelben, 2009. december 16-án.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke

Mario SEPI

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak – Az Alzheimer-kórra és más demenciákra irányuló európai kezdeményezés

(COM(2009) 380 végleges)

(2010/C 255/14)

Előadó: **Maureen O'NEILL**

2009. július 22-én az Európai Bizottság úgy határozott, hogy az Európai Közösséget létrehozó Szerződés 262. cikke alapján kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a következő tárgyban:

A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak az Alzheimer-kórra és más demenciákra irányuló európai kezdeményezésről

COM(2009) 380 végleges.

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Foglalkoztatás- és szociálpolitika, uniós polgárság” szekció 2009. november 10-én elfogadta véleményét. (Előadó: Maureen O'NEILL.)

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2009. december 16–17-én tartott, 458. plenáris ülésén (a december 16-i ülésnapon) egyhangúlag elfogadta az alábbi véleményt.

1. Következtetések és ajánlások

1.1 Következtetés

1.1.1 Az EGSZB üdvözlöi az Alzheimer-kórra és más demenciákra irányuló európai kezdeményezésről szóló, az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak címzett európai bizottsági közleményt, mivel olyan, Európában kritikus jelentőségű kérdéstről van szó, amely a népesség öregedése miatt az egyes emberekre, a családokra és az egész társadalomra kihat.

1.1.2 Az EGSZB elismeri, hogy a demencia elleni küzdelem és a beteggondozás biztosítása elsősorban a tagállamok feladata, de üdvözlöi, hogy a közlemény felhívja a figyelmet az EU szerepére a nemzeti szintű lépések előmozdításában.

Terminológiai megjegyzés: mivel az „Alzheimer-kór” kifejezés nem foglalja magában az összes demenciát, ez a dokumentum az „Alzheimer-kór és más demenciák” vagy egyszerűen a „demencia” kifejezéseket használja.

1.2 Ajánlások (nem a prioritások, hanem a szövegben való előfordulásuk sorrendjében)

1.2.1 Az EGSZB azt ajánlja, hogy az időben diagnosztizált esetek számának növelése és a megbélyegzés csökkentése érdekében az Európai Bizottság támogasson olyan tudatosító kampányokat, amelyek révén a lakosság több információval rendelkezhet a demenciáról.

1.2.2 Az EGSZB javasolja a támogatandó kutatási területek kiszélesítését.

1.2.3 Az EGSZB üdvözlöi a közös kutatásprogramozási megközelítést, ugyanakkor sürgeti az Európai Bizottságot, hogy kellő időben valósítsa is meg azt.

1.2.4 Az EGSZB azt ajánlja, hogy a nyitott koordinációs együttműködést terjesszék ki az egészségügyre, hogy az Európai Bizottság határozottan bátoríthassa a demenciával kapcsolatos egyedi nemzeti stratégiák és minőségi keretrendszerek kidolgozását.

1.2.5 Az EGSZB sürgeti, hogy az Európai Bizottság széles körben ösztönözze az egészségügyre vonatkozó program gazdálkodási modellek kidolgozására való felhasználását, és aktívan működjön együtt a nemzeti kormányokkal abban, hogy az európai strukturális alapokat felhasználva helyi szinten dolgozzanak ki és alkalmazzanak egy a demenciában szenvedő betegek akut, hosszú távú és közösségben történő gondozására irányuló képzést.

1.2.6 Az EGSZB határozottan hangsúlyozza annak fontosságát, hogy az emberi jogok európai egyezménye legyen érvényes a demenciában szenvedőkre is.

1.2.7 Az EGSZB támogatja a közlemény azon intézkedési javaslatát, mely szerint az egészségügyre vonatkozó program eszközeinek felhasználásával létre kell hozni egy európai hálózatot.

1.2.8 Az EGSZB sürgeti a közlemény helyi, nemzeti, uniós és nemzetközi szintű terjesztését és javaslatának megvalósítását Alzheimer-szervezetekkel, a nemzeti kormányokkal, az Európai Bizottsággal és más megfelelő szervezetekkel, köztük az EGSZB-vel együttműködésben.

2. Háttér

2.1 Az „Együtt az egészségért: Stratégiai megközelítés az EU számára 2008–2013” című fehér könyvben ⁽¹⁾ világosan megfogalmazódott, és vizsgálat tárgyát is képezte az Alzheimer-kórhoz és más demenciákhoz hasonló degeneratív idegrendszeri betegségek jobb megértésének jelentősége.

(1) HL C 77., 2009.3.31., 96. o.

2.2 Tekintettel a probléma nagyságrendjére, az érintettek és a gondozókra gyakorolt hatására, valamint a társadalom számára jelentkező költségekre, az Európai Bizottság prioritásként fogalmazta meg e kérdés megfelelő elismerésének biztosítását.

2.3 A javasolt hosszú távú intézkedés középpontjában a megelőzésre, a nem orvosi jellegű beavatkozásra, valamint a szakápolói és önkéntes ápolói készségekre vonatkozó stratégiák állnak, emellett az intézkedés a tagállamok és az Európai Bizottság közötti tudományos együttműködésen alapuló megközelítésre is hangsúlyt helyez. ⁽²⁾

2.4 Az Európai Bizottság az Alzheimer-kórral kapcsolatos jövőbeli munka megfelelő részeit a 2008-ban elfogadott „Szellemi Egészség és Jólét Európai Paktumával” is összekapcsolja majd, elismerve így, hogy a mentális egészség az Alzheimer-kór egyik sajátos vetülete.

2.5 Az Európai Parlament is elfogadott egy nyilatkozatot ⁽³⁾ az Alzheimer-kór és más demenciák elleni küzdelem prioritásairól, politikai kötelezettséget vállalva a kutatás, a megelőzés és a szociális védelem, a megbélyegzés felszámolása és az Alzheimer-szövetségek támogatásának jelentősége iránt.

3. Háttér

3.1 A demenciát a szellemi képességek fokozatos leépülése jellemzi. Kialakulása számos betegségre vezethető vissza, a leggyakoribb az Alzheimer-kór, amely a demenciában szenvedők 50–60 %-át érinti. A további betegségek közé sorolható a vaszkuláris demencia és a Lewy-Body demencia. Az Alzheimer Europe nevű európai uniós betegfórum által az Európai Bizottság támogatásával elvégzett projekt a demencia legfontosabb ritka formáit is meghatározta. ⁽⁴⁾

3.2 A becslések szerint 2008-ban a 27 tagállamban 7,3 millió 30 és 99 év közötti személy szenvedett a demencia különböző válfajaiban. Ezen belül a betegség a nőket nagyobb arányban sújtotta (4,9 millió), mint a férfiakat (2,4 millió). ⁽⁴⁾

3.3 Az előrejelzések szerint a várható élettartam általános emelkedésével és a „baby boom”-korosztály öregedésével az idős emberek száma jelentősen növekedni fog, a legidősebb korosztályokban tapasztalva a legnagyobb mértékű relatív növekedést. Várható, hogy az életkorhoz köthető betegségekben (főleg demenciában) szenvedők száma tovább fog növekedni, egyes aktuális előrejelzések szerint az érintettek száma a következő 20 év során megduplázódik. Az *Alzheimer's Disease International* előrejelzése szerint 2050-re a demenciában szenvedők száma világszerte eléri a 104 milliót.

⁽²⁾ *Dementia in Europe Yearbook 2008* (Az európai demencia 2008-as évkönyve), Alzheimer Europe.

⁽³⁾ PE414.434. sz. EP-nyilatkozat.

⁽⁴⁾ COM(2009) 380 végleges.

3.4 A demenciák jelenlegi és jövőbeli hatása jelentős a gondozást végző családtagok és szakképzett ápolók, az egészségügy és az ellátási költségek vonatkozásában. Az *Alzheimer Europe 2008.* évi becslése szerint az Alzheimer-kór és más demenciák közvetlen és a nem hivatásos ellátással kapcsolatos költsége 2005-ben az EU 27 országában 130 milliárd EUR-t tett ki (21 000 EUR/beteg/év). A költségek 56 %-át a nem hivatásos gondozás jelentette. ⁽²⁾

3.5 A francia elnökség idején „Az Alzheimer-kór és a kapcsolódó megbetegedések elleni harc” címmel szervezett konferencián rámutattak arra, hogy számunkra, európaiak számára alapvető jelentőséggel bír ismereteink megosztása és a különböző tagállamokban fellelhető képességek és tapasztalatok mozgósítása e betegség leküzdése érdekében. A konferencia következtetéseit az Egészségügyi Tanács 2008. decemberi ülésén is megtárgyalták.

3.6 A demencia elleni küzdelem és az ápolás biztosítása elsődlegesen a tagállamok felelőssége. A Szerződés egészségügygel kapcsolatos 152. cikkének értelmében ugyanakkor elvárás, hogy a Közösség támogassa a tagállamok tevékenységeit, a Szerződés 165. cikke pedig ezenfelül megköveteli, hogy a Közösség és a tagállamok a nemzeti politikák és a közösségi politika kölcsönös összhangjának biztosítása érdekében összehangolják kutatási és technológiafejlesztési tevékenységeiket.

4. Az Európai Bizottság közleménye

Az Európai Bizottság közleményének célja azoknak a közösségi szintű területeknek és intézkedéseknek a meghatározása, amelyek hozzáadott értéket jelentenek a tagállamok támogatásában.

4.1 A közlemény meghatározza a közösségi fellépés öt kulcskérdését:

- Megelőzés
- A demenciák jobb megértése – a kutatás összehangolása
- A bevált gyakorlatok megosztása
- A demenciában szenvedők jogainak biztosítása
- Egy európai hálózat létrehozása.

4.2 Az Európai Bizottságnak és a tagállamoknak az egészségügyre vonatkozó második program (2008–2013) végrehajtási munkatervében meghatározottak szerinti közös intézkedését 2010-ben indítják majd el, és ez a lisszaboni stratégia egészségügyi eredmények javulására vonatkozó átfogó célkitűzésének részét fogja képezni. ⁽⁵⁾

⁽⁵⁾ Az Európai Parlament és a Tanács 2007. október 23-i 1350/2007/EK határozata az egészségügyre vonatkozó második közösségi cselekvési program (2008–2013) létrehozásáról. Ld. http://ec.europa.eu/health/ph_information/indicators/lifeyears_en.htm

5. Megelőzés

Jelenleg az Alzheimer-kór és az egyéb demenciák nem megelőzhetők és nem is gyógyíthatók, a szellemi leépülést pedig korábban az öregedés elkerülhetetlen velejárójának tartották. Az öregedésre és az agy működésére vonatkozó ismeretek bővülésével azonban már vizsgálják a megelőzés lehetséges módszereit.

5.1 Mivel a demenciáknak kisebb vagy nagyobb mértékben közük lehet a keringési zavarokhoz, a megelőzéshez tartozik a megfelelő táplálkozás, ⁽⁶⁾ emellett fontos a vérnyomás és a koleszterinszint ellenőrzése, a dohányzás mellőzése, a mértékletes alkoholfogyasztás ⁽⁷⁾ és a testmozgás.

5.2 A további megelőzési stratégiák között említhető a társadalmi aktivitás, részvétel és támogatás, valamint a szellemileg ingergazdag környezet.

5.3 Az élethosszig tartó jó fizikai és szellemi állapot hozzájárulhat a kognitív képességek megőrzéséhez. Erre olykor „a szellemi egészségnek kedvező életmódként” is utalnak. ⁽⁸⁾

5.4 Az ezeknek a stratégiáknak az alátámasztására szolgáló bizonyítékok száma még mindig korlátozott. Az EGSZB támogatja az Európai Bizottságnak a célzottabb kutatásra vonatkozó felhívását a lehetséges megelőzési stratégiák jobb megértése érdekében. Ezt a célkitűzést az Alzheimer Europe is támogatja.

5.5 Az EGSZB üdvözli, hogy a javasolt intézkedések közt szerepel, hogy a demencia szempontját bele kell foglalni az EU betegségmegelőzésre vonatkozó folyamatban lévő és jövőbeli intézkedéseibe, ideértve az oktatást is, továbbá hogy a tagállamokkal együttműködésben iránymutatást kell kidolgozni és biztosítani a lakosság, valamint az egészségügyi és szociális ellátó szervezetek lehető leghatékonyabb körű tájékoztatása érdekében.

5.6 Kulcsfontosságú kihívás a korábbi és megbízhatóbb diagnosztikus biztosítása. Ez enyhíthetné az érintettek és gondozóik nyomászó bizonytalanságát, akik így meghozhatnák a megfelelő jogi, pénzügyi, orvosi és egyéb jellegű döntéseiket.

5.7 A korai diagnózist többek között az akadályozza, hogy az emberek nem ismerik fel a tüneteket, vagy ezeket az öregedés természetes velejárójának tartják. Ez a jelenség a demenciához kötődő megbélyegzés miatt tagadással és félelemmel is párosul. Egy nemrég végzett tanulmány szerint a tünetektől a diagnózisig eltelt átlagidő jelentős eltérést mutatott az európai országok körében, a Németországban tapasztalható 10 hónaptól kezdve az Egyesült Királyságban mért 32 hónapig bezárólag.

5.8 Az EGSZB azonban attól tart, hogy Unió-szerte sokakat – különösen a vidéken és a hátrányos helyzetű közösségekben élőket – a hiányos ismeretek vagy a szolgáltatások hozzáférhetetlensége miatt egyáltalán nem diagnosztizálnak.

5.9 Az EGSZB támogatja az Alzheimer Europe-nak az Európai Bizottsághoz és a nemzeti kormányokhoz intézett felhívását, hogy támogassák a közvéleménynek, valamint a helyi, regionális és nemzeti érdekeltek széles körének, köztük a médiának szóló figyelemfelkeltő kampányokat, annak érdekében, hogy javuljon a demencia tüneteinek a felismerése, és hogy csökkenjen a megbélyegzés. ⁽⁹⁾

6. A demenciák jobb megértése – a kutatás összehangolása

6.1 Az EGSZB elismeri az Európai Bizottság kötelezettségvállalását a kutatásnak a keretprogramokon keresztül történő támogatására az agykutatás, az okok, az egészséges öregedést szolgáló megelőzési stratégiák és a közegészségügy területén.

6.2 Az EGSZB azonban hangsúlyozza, hogy kutatásokat kell végezni a különböző gondozási modellek, a pszichoszociális és gyógyszermentes kezelések hatékonyságának megítélésére, valamint a demográfiai változásoknak – mint például válás/újraházasodás/együttélés, migráció és városiasodás – a demenciára és a demenciában szenvedők ellátására gyakorolt hatásának tanulmányozására.

6.3 Jóllehet az EU támogatásával jelentős kutatások folynak az információs és kommunikációs technológiák (IKT) és a demenciában szenvedők ellátása tárgyában, nagyobb erőfeszítésekre van szükség. A legfontosabb eredmények alapján megállapítható, hogy amennyiben etikus módon és a gondozási tervekbe integráltan használják a technológiákat, ezek segíthetik a demenciában szenvedőket a döntéshozatalban és abban, hogy biztonsággal maradhassanak otthonukban, illetve minden szempontból javítják az életminőséget.

6.4 Az EGSZB üdvözli az Európai Bizottság kötelezettségvállalását a keretprogramokon belül az IKT-kutatással kapcsolatos intézkedésekre vonatkozóan, valamint az EU és 23 európai ország IKT-termékekkel és -szolgáltatásokkal kapcsolatosan elindított nagy volumenű kísérleti projektjeit. ⁽¹⁰⁾

6.5 A demencia fokozott prevalenciájára való tekintettel alapvető fontosságú a tagállami kutatóintézetek és finanszírozó szervezetek közötti együttműködés. Az EGSZB üdvözli azt az – önkéntes alapú – közös programozási kezdeményezést, hogy biztosítsák a tagállamok részéről és az uniós programokból rendelkezésre bocsátott források leghatékonyabb felhasználását.

⁽⁶⁾ HL C 24., 2006.1.31., 63. o.

⁽⁷⁾ HL C 318., 2009.12.23., 10. o.

⁽⁸⁾ *Dementia Risk Reduction: The evidence* (A demencia kockázatának csökkentése: a bizonyíték.) Alzheimer's Australia Paper, 2007. szeptember 13.

⁽⁹⁾ Az Alzheimer Europe párizsi nyilatkozata az Alzheimer-mozgalom politikai prioritásairól (2006).

⁽¹⁰⁾ Az Európai Parlament és a Tanács 742/2008/EK határozata (2008. július 9.), HL L 201., 2008.7.30., 49. o., és COM(2007) 332 végleges.

6.6 Az EGSZB ezért úgy véli, hogy alapvető jelentőséggel bír a tagállamok elkötelezettsége a kutatás, a kutatás finanszírozása és a közös munka iránt.

7. A bevált gyakorlatok megosztása

7.1 Tekintettel a további kutatásnak, a korai diagnózis jelentőségének, valamint a tagállamokban elérhető különböző kezeléseknek és egészségügyi-szociális ellátásoknak a felismert szükségességére, a nyitott koordinációs együttműködés meghatározó szerepet játszik a szociális védelem, a társadalmi befogadás és az elérhető hosszú távú gondozói szolgálat hatékonyságának felmérésében.

7.2 Alapvető fontossággal bír, hogy a demenciában szenvedők és gondozóik minőségi szolgáltatáshoz jussanak. Bár néhány tagállamban ez az általános stratégia része, mind ez ideig csak két EU-tagország dolgozott ki hivatalos stratégiát. Az EGSZB úgy véli, hogy a nyitott koordinációs együttműködésnek az egészségügyre történő kiterjesztésével az Európai Bizottság mind az egyedi nemzeti stratégiák, mind pedig a minőségi keretrendszerek kidolgozását bátoríthatná, amelyek referenciaalapot jelenthetnének más tagállamoknak, illetve a politikák, a szolgáltatások, a képzések és a kutatás javításához.

7.3 Az EGSZB üdvözlöi az egészségügyi és ápolói személyzetnek, valamint a demenciában szenvedők családtagjainak szóló speciális képzések biztosítása iránti kötelezettségvállalást, valamint az ápolás holisztikus megközelítését. Hisz abban, hogy az Unió egészségügyre vonatkozó programja gondozási modellek kidolgozását eredményezi, és azokat a tagállamok az európai strukturális alapokat felhasználva valósítják majd meg. Ez különösképpen az egészségügyben és szociális gondozásban mutatkozó szakemberhiány fényében fontos. ⁽¹¹⁾ Alapvető az akut, a hosszú távú és a közösségben történő gondozást végző személyzet képzésének biztosítása annak érdekében, hogy több ismerettel rendelkezzenek az Alzheimer-kórról és a demenciáról, valamint az etikus gyakorlatokról.

7.4 Az EGSZB támogatja a helyes gyakorlatok cseréjét a megelőzés, valamint az Alzheimer-kórban és más demenciákban szenvedők életminőségét javító szolgáltatások meghatározott területein.

7.5 Az EGSZB határozottan támogatja a nemzeti, uniós és nemzetközi Alzheimer-szervezetek, valamint az egyéb érintett betegszervezetek megerősítését. Ezek a szervezetek számos szolgáltatást nyújtanak a demenciákban szenvedőknek és gondozóiknak, és jelentős szerepet játszanak a társadalmi kirekesztés és a diszkrimináció megelőzésében, valamint a demenciában szenvedők jogainak érvényesítésében.

7.6 Értékes információkat is szolgáltatnak, ⁽¹²⁾ amelyek befolyásolhatják a kutatást, a szakpolitikát és a gyakorlatot, és be is épülhetnek azokba, emellett lehetővé teszik, hogy kellően figyelembe

vegyék a demenciában szenvedők és gondozóik nézeteit. Az EGSZB felajánlja, hogy a tagállamokbeli és nemzetközi szervezetek széles skálájával való kapcsolattartás révén, befolyását felhasználva támogatja az ügyet.

7.7 Az EGSZB támogatja az Alzheimer Europe-nak a nemzeti kormányokhoz intézett felhívását, hogy ismerjék el az Alzheimer-szövetségek jelentős közreműködését, valamint hogy a páneurópai szolidaritás jegyében biztosítsanak számukra pénzügyi forrásokat annak érdekében, hogy helyt tudjanak állni az Alzheimer-kór és más demenciák által érintettek számának előrejelzett növekedése esetén.

8. A demenciában szenvedők jogai tiszteletben tartásának biztosítása

8.1 „A demenciában szenvedő személyek mindenekelőtt barátok, rokonok, szomszédok és a társadalom tagjai. Az, hogy egy adott betegségben szenvednek, másodlagos jelentőségű”. ⁽¹³⁾ Az EGSZB támogatja az Alzheimer-kórban és más demenciákban szenvedők jogát ahhoz, hogy méltósággal kezeljék őket, valamint hogy biztosítsák számukra az önrendelkezés jogát.

8.2 A diagnózis, valamint a képességek fokozatos elvesztése az egyének és gondozóik társadalmi elszigeteltségéhez vezethet és károsan hathat rájuk, befolyásolva egészségüket és jólétüket. Az EGSZB az Európai Bizottsághoz és a nemzeti kormányokhoz fordul annak érdekében, hogy folytassanak tájékoztató és felvilágosító munkát a társadalmon belül, elősegítve ezáltal a demenciához kötődő megbélyegzés megszüntetését.

8.3 Az EGSZB sürgeti, hogy biztosítsák a demenciában szenvedők jogait az emberi jogok védelméről szóló európai egyezmény keretében, amelyet kiegészítettek a fogyatékkal élők és a betegek jogaival. ⁽¹⁴⁾ Mind a betegségről, mind az elérhető szolgáltatásokról tájékoztatást kell nyújtani, az érintett személyeket és gondozóikat pedig be kell vonni az őket érintő döntésekbe.

8.4 Az EGSZB támogatja az Európai Bizottságot az EU politikai vezetőinek befolyásolásában, hogy ismerjék el a képességeiket elvesztett idős emberek jogait, hogy azok érvényesíthetők legyenek, és hogy az idősek ne legyenek kitéve a közömbösségnek és a rossz bánásmódnak. ⁽¹⁵⁾

9. Európai hálózat létrehozása

9.1 Az EGSZB kulcsfontosságúnak tartja, hogy az egészségügyre vonatkozó programon keresztül létrejöjjön egy európai hálózat. Ez lehetővé tenné a helyes gyakorlatok megosztását, hozzájárulna a kiszolgáltatott helyzetben lévő idős emberekkel kapcsolatos következetes normák és megközelítések ⁽¹⁶⁾ kialakításához a tagállamokban, és lehetőséget teremtene a demenciában szenvedő emberek jogaira vonatkozó közös elvek és meghatározások kidolgozására.

⁽¹³⁾ 2008-as Alzheimer-évkönyv.

⁽¹⁴⁾ HL C 10., 2008.1.15., 67. o.

⁽¹⁵⁾ HL C 44., 2008.2.16., 109. o.

⁽¹⁶⁾ HL C 204., 2008.8.9., 103. o.

⁽¹¹⁾ HL C 317., 2009.12.23., 105. o.

⁽¹²⁾ A *European Collaboration on Dementia* (EuroCoDe) közösen elfogadott mutatók kidolgozása és közös felmérések végzése céljával jött létre.

9.2 Emellett az európai hálózat hozzájárulhatna a tagállamokban

- az egészségügyi és szociális gondozó személyzet szélesebb csoportjának továbbfejlesztett képzéséhez a demencia, valamint az érintetteknek és gondozóiknak nyújtott segítség tárgyában;
- a demenciával kapcsolatos jobb oktatáshoz, hogy ezáltal csökkenjen a megbélyegzés, és teret nyerjen a korai diagnózis;
- a demenciában szenvedőkkel foglalkozó szakemberek és gondozóik közötti jobb koordinációhoz, annak érdekében, hogy teljesíthetők legyenek az egyéni igények. ⁽¹⁷⁾

Kelt Brüsszelben, 2009. december 16-án.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke

Mario SEPI

9.3 A hálózat együttműködhetne például a nemzeti kormányokkal olyan előzetes nyilatkozatok kidolgozásában, amellyel a még belátási képességük birtokában lévő személyek rendelkezhetnek orvosi ellátásukról, gondozásukról és támogatásukról, a pénzügyi és jogi kérdésekről, valamint egy megbízható személy előzetes kijelöléséről, aki eljár a nevükben.

9.4 Az EGSZB szoros együttműködést sürget a hálózat és az Alzheimer Europe között a demenciákkal kapcsolatos helyes és következetes tájékoztatás biztosítása érdekében, amely kulcsfontosságú szerepet játszik a megbélyegzés csökkentésében, az emberek bátorításában, hogy orvoshoz forduljanak, valamint a rendelkezésükre álló szolgáltatások és támogatások megismerésében, továbbá sürgeti az egyének méltóságuk és önrendelkezésük megőrzéséhez való jogának érvényesítését.

⁽¹⁷⁾ A demenciában szenvedőknek és gondozóiknak nyújtott jelenlegi információszolgáltatás alaphelyzetének felmérése; Alison BOWES professzor, az NHS Quality Improvement Scotland szervezet és a skóciai Stirlingben található Demenciaszolgáltatások Fejlesztési Központja.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Zöld könyv a fiatalok tanulási mobilitásának előmozdításáról

(COM(2009) 329 végleges)

(2010/C 255/15)

Előadó: **Eve PÄÄRENDSON**

2009. július 8-án az Európai Bizottság úgy határozott, hogy az Európai Közösséget létrehozó szerződés 262. cikke alapján kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a következő tárgyban:

Zöld könyv a fiatalok tanulási mobilitásának előmozdításáról

COM(2009) 329 végleges.

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Foglalkoztatás- és szociálpolitika, uniós polgárság” szekció 2009. december 4-én elfogadta véleményét. (Önálló előadó: Eve PÄÄRENDSON.)

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2009. december 16–17-én tartott, 458. plenáris ülésén (a 2009. december 16-i ülésnapon) 173 szavazattal 4 ellenében, 2 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Ajánlások

1.1 Az EGSZB teljes mértékben támogatja az Európai Bizottság által a fiatalok tanulási mobilitásának előmozdítása érdekében tett erőfeszítéseket. Ahhoz, hogy ez a nagyobb mobilitás valósággá váljon, a potenciális fogadóintézményeket ösztönözni kell arra, hogy mindent tegyenek meg annak érdekében, hogy országukba és városukba vonzzák az érintetteket.

1.2 A tanulási mobilitással kapcsolatos célkitűzéseket csak az összes szint (az Unió, a tagállamok, a régiók, az oktatási intézmények, a szociális partnerek és a civil szervezetek, illetve maguk a fiatalok) teljes mértékű és széles körű együttműködése és erőfeszítése révén lehet elérni.

1.2.1 Az Európai Bizottságnak és a tagállamoknak fokozniuk kell a mobilitás előtt álló akadályok megszüntetésére és a bevált gyakorlatok kicserélésére irányuló törekvéseiket. Az EGSZB felkéri a tagállamokat, hogy megfelelő módon hajtsák végre a közösségi jogszabályokat és számolják fel a tartózkodási engedélyekkel, a társadalombiztosítási jogokkal, illetve a más országok által kiállított diákigazolványok elismerésével kapcsolatos adminisztratív és jogszabályi akadályokat. A tanulási mobilitás kulcsfontosságú volt a bolognai folyamat és az európai felsőoktatási térség sikerében. Az EGSZB úgy véli, hogy a mobilitás hasonló jelentőséggel bírhat az egész életen át tartó tanulás közös európai térségének kifejlesztésében is. Egyfajta „európai gyakor nokszabályzat” vagy „európai diákszabályzat” bevezetése biztosítani fogja az egyenlő bánásmódot és el fog oszlatni számos, többek között a diplomák elismerésével, az egészségüggyel, vagy a diáktámogatással kapcsolatos félelmet és aggályt.

1.2.2 A formális és a nem formális tanulás érvényesítése és elismerése érdekében hivatalosan el kell ismerni, alá kell írni és ratifikálni kell a lisszaboni elismerési egyezményt.

1.3 Ahhoz, hogy nagyobb – többek között pénzügyi – támogatást szerezzünk a tanulási mobilitás számára, fontos, hogy az összes fél tudatában legyen az ezzel járó előnyöknek, és elismerje azokat. Alaposabban meg kell ismertetni és jobban hangsúlyozni kell a tanulási mobilitás és a foglalkoztathatóság közötti kapcsolatot.

1.4 Európa versenyképességének és technológiai vezető szerepének fenntartásában nagy jelentősége van az európai fiatalok mobilitása előmozdításának, illetve a lehetőlegesebb harmadik országbeli fiatalok Európába vonzásának. Az EGSZB határozottan meggyőződése, hogy a mobilitást hátráltató vízumproblémákat azonnal meg kell oldani. Az EGSZB meg van győződve arról is, hogy ésszerű befektetés lenne a tanulási mobilitást célzó programok hosszú távú, fokozatos kiterjesztése olyan harmadik országokra, mint például Kína, India, Japán vagy az USA.

1.4.1 Az EGSZB határozottan javasolja, hogy eközben történjenek komoly erőfeszítések annak érdekében, hogy elkerüljük az Európából történő agyelszívást, és hogy Európát vonzó helyszínné tegyük mind az európai származású, mind pedig az Európán kívülről érkező tudósok számára is.

1.5 Az Európai Unió és a tagállamok csak akkor élvezhetik a mobilis tanulók nagyobb számából eredő szociális és gazdasági előnyöket, ha jelentős mértékben növelik a tanulói mobilitás támogatására szánt forrásokat. Válság idején strukturális beruházásokat kell végrehajtani egy magasabb oktatási színvonallal bíró, versenyképesebb Európa megvalósításáért. A finanszírozás javítása érdekében az EU-nak minden létező mechanizmust és partnert mozgósítania kell, és minden érintett politikába be kell építenie a mobilitást, lehetővé téve eközben, hogy azt a strukturális alapokból és a K+F-keretprogramból is finanszírozzák. Az ESZA további finanszírozási forrást kell hogy jelentsen – mindegyiket a szakképzés számára –, kiegészítve a 2007–2013 között futó élethosszig tartó tanulási programból már rendelkezésre álló keretet.

1.6 A tanulási mobilitás fokozása csak akkor vezet eredményekhez, ha a külföldi tanulás színvonala elég magas. Az EGSZB ezért javasolja, hogy minden mobilitási program csatlakozzon az Európai Mobilitásminőségi Chartához.

1.7 Az EGSZB javasolja ezenkívül a jelenleg létező mobilitási programok – Erasmus, Leonardo, Comenius, Grundtvig és Marie Curie – átalakítását az eljárások egyszerűsítése és a bürokratikus akadályok minimálisra csökkentése érdekében. Különösen fontos, hogy az oktatási intézmények, a helyi és regionális önkormányzatok, a szociális partnerek és a civil társadalmi szervezetek is részt vegyenek ebben a folyamatban.

1.8 A mobilitás iránti elkötelezettséget az oktatással és képzéssel kapcsolatos európai együttműködés újonnan létrehozott stratégiai keretrendszerén (ET2020) belül egy sokkal teljesebb statisztikai adathalmazon alapuló, a mobilitásra vonatkozó ambíciózus referenciakritériumon keresztül kell kifejezni, amelynek különbséget kellene tennie a különféle célcsoportok (a szakképzésben részt vevő hallgatók, az oktatók, a nem formális oktatás keretében tanulók, a felsőfokú képzésben részesülő diákok és az iskolások) között.

1.9 A tanulási mobilitás előmozdítására irányuló programokról szóló ismeretek terjesztése érdekében, valamint azért, hogy minél több fiatal döntsön amellett, hogy részt vesz külföldi képzésben, az eddiginél hatékonyabb tájékoztatásra van szükség ezzel a témával kapcsolatban.

1.10 Az EGSZB támogatja egy egységes európai internetes portál létrehozását, amelyen minden, a tanulási mobilitást célzó páneurópai programmal kapcsolatos információ megtalálható, és amelynek segítségével a vállalatok és a gyakornoki lehetőségeket kereső fiatalok kölcsönösen tájékozódhatnak egymásról. Az európai vállalati hálózatokat (köztük a kkv-k szervezeteit) és az európai szakembereket ösztönözni kell arra, hogy honlapjukat egészítsék ki a tanulási mobilitási programokkal kapcsolatos információkkal, és azokat népszerűsítsék tagjaik között is.

1.11 A zöld könyvet követő politikai folyamat javítása érdekében az EGSZB javasolná, hogy definiálják a tanulási mobilitás fogalmát, és határozzák meg az abban érintett korosztályt.

1.12 Az EGSZB meg van győződve arról, hogy a tanulási mobilitás előmozdítása érdekében a nyelvoktatásnak minden szinten kiemelt jelentőséget kell élveznie az oktatási és képzési intézmények tanterveiben. Javasoljuk, hogy vizsgálják meg annak lehetőségeit, hogy a felsőfokú oktatási intézmények nyelvtanairai számára kötelező legyen egy év eltöltése külföldön, illetve hogy a tagállamok oktatási politikájuk révén tegyenek sokkal többet annak érdekében, hogy elérjék azt a célt, hogy minden uniós polgár az anyanyelvén kívül legalább két másik uniós hivatalos nyelvet is beszéljen.

2. Az európai bizottsági zöld könyv összefoglalása

2.1 Az Európai Bizottság 2009. július 8-án zöld könyvet tett közzé a fiatalok tanulási mobilitásának előmozdításáról. Ezzel

vitát kívánt indítani arról, hogy miképpen lehetne lényegesen javítani az európai fiatalok lehetőségeit ismereteik és készségeik bővítésére azáltal, hogy egy másik országban tartózkodnak tanulás vagy munka, közösségi tevékenység vagy az egész életen át tartó tanulás keretében vállalt kiegészítő képzés céljából.

2.2 A zöld könyv széles területet fog át: a tanulóval valamilyen formában érintett összes fiatal helyzetén javítani szeretne az iskolától az egyetemi alap, mester- és doktori képzésig, a gyakornoki és szakiskolai képzési lehetőségektől az ifjúsági cseréken és az önkéntes munkán át egészen a szakmai gyakorlatig, az Európai Unión belül és kívül egyaránt. ⁽¹⁾ A dokumentum megkísérli előmozdítani a szervezett tanulási mobilitást; a fiatalok (16–35 évesek) *fizikai mobilitására* összpontosít, ám eközben elismeri a *virtuális mobilitás* (azaz pl. a partnerségek kialakítása, a képzés és az eTwinning projektek) értékét is. Célja, hogy ösztönözzön annak megvizsgálására, hogy hogyan mozgósíthatók a már meglévő és új mechanizmusok és eszközök a fiatalok mobilitásának előmozdítása érdekében, illetve hogyan mozgósíthatóak a különböző – közösségi, országos, regionális és helyi – szintű kormányzatok és a többi érdekelt fél, vagyis a vállalkozások, a civil szervezetek és a magánszemélyek. A zöld könyv számos olyan területre rámutat, ahol további erőfeszítésekre van szükség, és lehetséges lépéseket is felvet. Ahol lehet, példát ad a bevált gyakorlatokra. Finanszírozási lehetőségek, oktatási/képzési programok és gyakorlati tanácsadás egyaránt létezik a mobilis tanulók számára, de azokat népszerűsíteni kell és meg kell könnyíteni a hozzájuk való hozzáférést.

2.3 Az Erasmus program a maga húsz év tapasztalatával bizonyíték a felsőfokú oktatásban lehetővé tett mobilitás előnyeire. A lisszaboni stratégiáról készült 2007. decemberi jelentésében az Európai Bizottság hangsúlyozta, hogy az egyetemi oktatás természetes részévé kellene válnia az olyan mobilitásnak, mint amelyet az Erasmus program is biztosít. ⁽²⁾ Az Európai Bizottság aláhúzta az oktatásba és a szakképzésbe történő befektetés – vagyis a tudás és a készségek előmozdításának – jelentőségét abban, hogy szembe tudjunk szállni a jelenlegi gazdasági válsággal. Ahelyett, hogy kivétel lenne, a tanulási mobilitásnak természetes lehetőséggé kellene válnia, amely Európa összes fiatalja előtt nyitva áll. Ily módon hozzá tudna járulni az Európai Unió jövőbeni versenyképességének és kohéziójának biztosításához. ⁽³⁾ A tudás mobilitásának az EU ötödik szabadságává kellene válnia.

2.4 A bolognai folyamatban részt vevő országok felsőoktatási miniszterei által 2009. április 29-én elfogadott leuveni kommuniké előírja, hogy 2020-ra az európai felsőoktatási térség végzőseinek legalább 20 %-a külföldön is folytasson tanulmányokat vagy képzést. ⁽⁴⁾

⁽¹⁾ A tanulás lehet formális – az oktatási rendszer keretében folyó –, vagy informális – ifjúsági és önkéntes szervezetek keretében folytatott.

⁽²⁾ Stratégiai jelentés a növekedést és foglalkoztatást célzó megújult lisszaboni stratégiáról: új ciklus indítása (2008–2010); COM(2007) 803.

⁽³⁾ A mobilitással foglalkozó magas szintű szakértői csoport által készített jelentés, 2008. június; http://ec.europa.eu/education/doc/2008/mobilityreport_en.pdf.

⁽⁴⁾ http://www.ond.vlaanderen.be/hogeronderwijs/bologna/conference/documents/Leuven_Louvain-la-Neuve_Communique_April_2009.pdf

2.5 A zöld könyv ezért nyilvános konzultációt indít és az alábbi problémákra és kérdésekre vár választ:

- Hogyan lehetne több fiatalot ösztönözni arra, hogy külföldre menjenek tanulás, kiegészítő képzés, önkéntes szolgálat vagy munkatapasztalat céljából?
- Melyek a mobilitás előtt álló, még megoldásra váró főbb akadályok?
- Hogyan tudna szorosabban és hatékonyabban együttműködni az összes érintett (az iskolák, az egyetemek, a vállalatok és az üzleti szervezetek, a kormányzati szervek és a helyi önkormányzatok, a civil társadalmi szervezetek és mások) elsősorban annak érdekében, hogy a más nemzetiségű fiatalokat arra ösztönözzék, hogy náluk szerezzenek gyakorlatot? Ezzel kapcsolatosan miként motiválhatóak a vállalatok arra, hogy fogadják a mobilitási programok résztvevőit, például a fiatal vállalkozókat vagy a gyakornokokat?

3. Mobilitás: előnyök, akadályok és veszélyek

3.1 Amint a zöld könyv helyesen rámutat, a tanulási mobilitás „az egyik legalapvetőbb módja annak, hogy az egyén, különösen a fiatalok elősegítsék leendő foglalkoztathatóságukat, illetve személyes fejlődésüket”.

3.2 Ha tanulási célból, jelenlegi munkájuk keretében, szélesebb körű szakmai tapasztalat szerzése érdekében vagy önkéntes munka céljából külföldre utaznak, azzal a fiatalok valóban szélesíthetik látókörüket. Ugyanakkor a zöld könyvben közölt statisztikai adatok szerint 2006-ban körülbelül 310 000 fiatal volt képes kihasználni az akkor létező mobilitási programok⁽⁵⁾ előnyeit, ami az EU 16–29 éves korosztályának alig 0,3 %-a. Az Eurostat adatai évente további 550 000, tanulmányaikat külföldön folytató egyetemi diákot említenek.

3.2.1 A mobilitás szintje mindazonáltal – az európai intézmények és mások által támogatási programok és más lehetőségek biztosítása révén tett számos erőfeszítés ellenére – továbbra is alacsony. A mobilitás egyes diákok számára könnyebben hozzáférhető, mint mások esetében. A szakmai gyakorlatot végzők előtt továbbra is számos gyakorlati akadály áll, nem utolsósorban mivel a finanszírozás 80 %-a a felsőoktatást célozza.

3.3 A zöld könyv célja, hogy a fiatal európaiak ahelyett, hogy kivételnek tekintenek, természetes lehetőségként fontolják meg azt, hogy tanulás vagy munkavégzés céljából külföldre utazzanak. A fiataloknak jobban meg kell érteniük, hogy mennyi előnnyel járhat ez számukra: fejlődnek például nyelvi és más készségeik, és nagyobb interkulturális jártasságra tesznek szert, aminek egész

életükben hasznát láthatják a mindinkább többkultúrájúvá váló világban. A szakmai tanulási mobilitás révén a fiatalokban kialakul a megfelelő mentalitás – többek között a kezdeményezőkézség, a nyitottság és az önbizalom. A tapasztalatok szerint azok, akik külföldön tanultak, munkával töltött éveik során is nagyobb valószínűséggel lesznek mobilisak.

3.4 Az EGSZB teljes mértékben támogatja a fiatalok fokozott tanulmányi célú és szakmai tapasztalataik bővítésére szolgáló mobilitását – hiszen az az összes korosztály mobilitását növeli. Ahhoz, hogy ez a nagyobb mobilitás valósággá váljon, a potenciális fogadóintézményeket ösztönözni kell arra, hogy mindent tegyenek meg annak érdekében, hogy országukba és városukba vonzzák az érintetteket.

3.5 A tanulással kapcsolatos mobilitás elsőrendű haszonélvezői a fiatalok, az oktatási és kutatóintézmények, valamint a vállalatok. Hosszabb távon az EU versenyképessége is javul általa, hiszen létrejön a tudásintenzív társadalom; az európai identitás megerősítése révén és a polgárok Európával szemben tanúsított hozzáállásának javításával pedig a mobilitás az európai polgárság előmozdításához járul hozzá. Ráadásul ösztönzi a nyelvtanulást és a többnyelvűséget is.

3.5.1 A tanulók mobilitása hozzájárul a tudás szabad áramlásához, amely az EU ötödik szabadságának tekinthető. A tanulási mobilitás előmozdítása érdekében az oktatási és képzési rendszereknek és intézményeknek nyitottabbá kell válniuk, nem utolsósorban azért, hogy fokozódjon az együttműködés az oktatási intézmények között, és hatékonyabbá váljon az általuk végzett munka. A vállalkozások közötti, valamint a vállalkozások és oktatási vagy kutatóintézetek közötti mobilitásnak is sokkal nagyobb hatása lesz a klaszterképződésre és a technológiai partnerségre, ami fokozza Európa versenyképességét és innovációs kapacitását.

3.5.2 A fokozott mobilitás a vezető felsőoktatási intézmények számára külön előnyt jelent, mivel ezáltal növekszik a kulturális sokféleség, és lehetőség nyílik igen kiváló kutatócsoportok toborzására. A megnövekedett mobilitás emellett a multikulturalitás és a többnyelvűség szellemében működő, illetve minden nemzetközi kereskedelmet folytató vállalat számára előnyt jelent. Egy olyan világban, amelyben az EU versenyképességére nézve egyre nagyobb kihívást jelentenek a gyorsan fejlődő országok – Kína, India, Brazília, Dél-Afrika, és idővel még sokan mások is –, az unióban működő üzleti vállalkozások (elsősorban a minőségi foglalkoztatási lehetőségek) számára a jövőt az jelenti, ha vagy az új technológiák és az egyedi termékek szűk („niche”) piacára való rugalmas gyártás terén szereznek vezető pozíciót – ezek a területek erősen függenek attól, hogy az EU meg tudja tartani élvonalbeli helyét a kutatásban és fejlesztésben –, vagy pedig a szélesebb körben vett szolgáltatások terén.

3.6 Fel kell azonban vértépezni bizonyos akadályok és veszélyforrások ellen. Néhány példa:

- A csúcskutatás és a hozzá kapcsolódó oktatás és tanulás esetleg kisszámú kiválósági (elit)központba tömörül Európában, mivel a kiváló tudású diákok tömegesen veszik célba ezeket a helyeket, hátrányos helyzetbe hozva ezzel számos kevésbé hírneves létesítményt.

(5) Ezek: az Erasmus, a Leonardo, a Comenius, a Grundtvig, a Marie Curie, a Kultúra program, a Cselekvő ifjúság program, az azon belül futó európai önkéntes szolgálat, illetve az Európa a polgárokért program.

- Annak lehetősége, hogy a tanulmányok szinte kizárólag a nagyobb világnyelveken (angolul, franciául, spanyolul és németül) folynak majd, hátrányba hozva ezzel azokat a tagállamokat, amelyek nyelveit a határainkon túl nem beszélik széles körben.
- Mivel egyre inkább az angol nyelvre helyeződik a hangsúly, a mobilis diákokat és kutatókat ez arra készítheti, hogy máshol próbáljanak szerencsét az angolul beszélő világban – például az Egyesült Államokban, Kínában, Japánban, Kelet-Ázsia más részein, vagy azon is túl –, azután pedig már nehéz lesz meggyőzni őket arról, hogy térjenek vissza Európába. A mobilitással kapcsolatos minden uniós fejlesztésnek elegendő ösztönzést kell nyújtania ahhoz, hogy a tudományos téren aktív mobilis polgárok hosszú távon az EU-ban végzők tevékenységeiket.
- Fokozódhat az „agyelszívás”, amint újabb és újabb munka-lehetőségek bukkannak fel az Unión kívül, az úgynevezett „átlagos jövedelmű” fejlődő országokban. ⁽⁶⁾
- A mobilitás esetleg főként a bölcsész-, nem pedig a természettudományos végzettségű diákoknak kedvez majd, nem utolsósorban azért, mert a tudományok terén számos kisebb vállalat csak alapképesítéssel rendelkezők felvételét engedheti meg magának, és így a nyelv- és hasonló szaktudás könnyebben elkel.

3.6.1 Ahhoz, hogy Európa meg tudja tartani kulcsfontosságú vezető pozícióját a technológiák terén, alapvető fontossággal bír a kiemelkedő tehetségek gondozása. Manapság láthatólag még mindig az Amerikai Egyesült Államok vezeti az úgynevezett „tehetségekért folytatott háborút”. Mintegy 400 000 tudományos és műszaki végzettségű európai él és dolgozik Amerikában. A világ 50 legrangosabb egyeteme közül 36 található az Egyesült Államokban, és mindössze 10 az EU-ban. Az USA vezető pozíciója azonban nem lesz mindig elvitathatatlan. A tehetség többé már nem a nyugati világ kizárólagos előjoga. Kína, India, Brazília, Oroszország és más országok is kezdenek betörni az innovációért és a tehetségekért folytatott küzdelem élvonalába. Az európai vállalatoknak ádáz versennyel kell szembenéznük a tehetségek gondozása, vonzása és megtartása terén.

3.7 A tanulási mobilitást elősegítő támogatási programokkal ⁽⁷⁾ és egyéb eszközökkel ⁽⁸⁾ való eddigi próbálkozások ellenére más akadályok is fennállnak, mint például:

- jogi akadályok (adminisztratív terhek),

⁽⁶⁾ Tunézia, Brazília, Dél-Afrika.

⁽⁷⁾ Ezek: az Erasmus, a Leonardo, a Comenius, a Grundtvig, a Marie Curie, a Kultúra program, a Cselekvő ifúság program, az azon belül futó európai önkéntes szolgálat, illetve az Európa a polgárokért program.

⁽⁸⁾ Például az Europass, az európai kreditátviteli és -gyűjtési rendszer (ECT, a felsőoktatás számára), az oklevélmelléklet, az egész életen át tartó tanulás európai képesítési keretrendszere (EKKR), az európai szakképzési kreditrendszer (ECVET), a Youthpass tanúsítvány, az EURAXESS kutatói mobilitási program, a „diákvizum-irányelv” és a „tudományosvizum-csomag”.

- gyakorlati akadályok (nyelvtudás, kulturális különbségek, nem elegendő finanszírozás, gazdasági különbségek, a támogatások hordozhatóságával kapcsolatos nehézségek, a mobilitási programokkal kapcsolatos, – különösen hatékony honlapok révén – könnyen hozzáférhető információ hiánya),
- a képzések kölcsönös elismerése előtti akadályok,
- a tanulási mobilitás elismerésének hiánya a nemzeti tantervekben, valamint a tartózkodási engedéllyel kapcsolatos problémák,
- Európa-szerte igen különböző finanszírozási és egyetemvezetési gyakorlatok – egyes egyetemek függetlenek (mint például az Egyesült Királyságban), mások esetében az államnak közvetlenebb beleszólása van az irányításba,
- nincs elegendő elköteleződés a tagállamok ⁽⁹⁾ és a magánszféra részéről. ⁽¹⁰⁾

3.7.1 A nyelv jelentős akadály lehet a tanulási mobilitás előtt, ⁽¹¹⁾ mert a fogadó ország nyelvének ismerete nélkül mind a tanulási, mind a szociális tapasztalatok komoly hátrányt szenvednek. Érdemes megemlíteni, hogy az európai polgároknak mindössze 18 %-a költözött el a régiójából, és csak 4 %-uk költözött másik tagállamba, továbbá csupán 3 %-uk költözött az Unión kívülre. Ezzel szemben az Amerikai Egyesült Államokban a polgárok 32 %-a költözött el abból az államból, amelyben született. Ennek alapvetően az EU nyelvi sokféleségéhez lehet köze. ⁽¹²⁾

3.8 Az egyik legfontosabb kihívás azonban az, hogy mindenképpen garantálni kell, hogy az érintett diákok számára a külföldi tartózkodás semmilyen szempontból ne váljon negatív élménnyé. A negatív élményekről szóló beszámolók messzebb visznek a céltól, különösen akkor, ha kiszolgáltatottabb helyzetű – többek közt a fogyatékos, a „más” nemi beállítottságú, gyengébb gazdasági helyzetben levő, etnikai kisebbségből származó, vagy egyéb hátrányokkal rendelkező – diákok élnek át rossz tapasztalatokat, ami többet árt, mint használ. A külföldi tartózkodásnak elég hosszúnak kell lennie ahhoz, hogy elősegítse új elképzelések megszületését, és hogy a résztvevő rugalmasabbá váljon mind hozzáállását, mind pedig a viselkedését tekintve. A virtuális mobilitás értékes eszköz lehet a fogyatékkal élő fiatalok számára. Azok a fiatalok, akik számára a fizikai mobilitás nem jöhet számításba, informatikai eszközökkel részt vehetnek virtuális tanulási mobilitási programokban. A virtuális tanulási mobilitás azonban nem helyettesítheti a valódi tanulási mobilitást.

⁽⁹⁾ A doktori képzések minden tagállamban különböznek, és a szakoktatási és szakképzési rendszerek is jelentősen eltérnek országonként.

⁽¹⁰⁾ A magánszféra nem rendelkezik elegendő információval a tanulási célú mobilitás támogatására szolgáló programokról, és kérdéses, hogy ezek a programok milyen előnyt jelenthetnek a vállalkozók számára.

⁽¹¹⁾ A számadatok (2002–2003) tanúsága szerint tanulónként átlagosan 1,3, illetve 1,6 idegen nyelvet tanítanak a tagállamokban az általános, illetve a középiskolai alapoktatásban. A szakképzésben részt vevő diákok pedig még ennél is messzebb állnak a két idegen nyelv elsajátításának céljától.

⁽¹²⁾ A kvk-k mindössze 3 %-ának van leányvállalata, fiókirodája vagy vegyes vállalkozása más országokban.

3.8.1 A fiatalabb diákok – különösen az iskoláskorúak – esetében különösen fontos a megfelelő gondviselő személy, aki segít feldolgozni a helyváltoztatást, segítséget nyújt nyelvi problémák esetén, megfelelő szállást ad a tartózkodás teljes időtartamára, teljes körű anyagi támogatást nyújt – akár az ösztöndíj összegén felül is, ha annak kiegészítése szükséges –, és gondoskodik arról, hogy a diákot általánosságban véve befogadja az új közösség.

4. Megoldások: Válaszok a zöld könyv kérdéseire

4.1 Fontos, hogy az összes fél megértse és felismerje, hogy a tanulási mobilitás milyen előnyökkel jár számára. A munkaadókat, és különösen a kkv-kat meg kell győzni arról, hogy a tanulási mobilitás, például a több nemzetet átfogó tanulmányi és gyakorlati programok támogatása többletértéket teremthet a cégük számára, vagy segítheti őket abban, hogy egy új piacra lépjenek be. El kell azonban kerülni a szabad piacon az uniós szintű szabályozás túlzásba vitelét.

4.2 A mobilitási időszak előkészítése: Információ és tanácsadás

4.2.1 Az EGSZB úgy véli, hogy elég gyakran maguk a fiatalok sem veszik figyelembe azokat az előnyöket, amelyeket a tanulási mobilitás kínál számukra, javítva elsősorban a munkaerő-piaci kilátásaikat. Több internetes információs portál⁽¹³⁾ jött már létre a mobilitás témakörében – többek között az Európai Bizottság is üzemeltet egyet –, komoly kétség merül fel azonban a tekintetben, hogy ezek elég könnyen kezelhetők és hozzáférhetőek-e. Az EGSZB támogatja egy egységes európai internetes portál létrehozását, amelyen minden, a tanulási mobilitást célzó páneurópai programmal kapcsolatos információ megtalálható, és amelynek segítségével a vállalatok tájékozódhatnak a tanulmányi, illetve gyakorlati lehetőségeket kereső fiatalokról (diákok önéletrajzai), és fordítva.

4.2.2 Az európai vállalati és szakmai hálózatokat (köztük a kkv-k képviselői szervezeteit) ösztönözni kell arra, hogy honlapjukat egészítsék ki a tanulási mobilitási programokkal kapcsolatos információkkal, és azokat népszerűsítsék tagjaik között is.

4.2.3 A „szolgáltatási pontok” fontos szerepet játszanak azáltal, hogy tanácsadást nyújtanak a kkv-k és a többi érdekelt vállalat számára, további erőfeszítésekre bátorítva őket annak érdekében, hogy biztosítsanak több helyet a fiataloknak.

4.2.3.1 Nyelv és kultúra

4.2.3.2 Ha valóban meg akarjuk szüntetni a tanulási mobilitás előtt álló legfőbb akadályok egyikét, és el akarjuk érni azt a célt, hogy minden uniós polgár anyanyelve mellett legalább két másik

⁽¹³⁾ A Ploteus (az európai térség tanulási lehetőségeiről szóló portál), az Európai Ifjúsági Portál, a Study in Europe, az Euraxess – Kutatói mobilitás, a Marie Curie-weboldal a Marie Curie-fellépésekhez, az Európa Önökért, az Euroguidance, az Eures és az Eurodesk, az Erasmus fiatal vállalkozóknak, valamint a kkv-k képzésének és mobilitásának támogatására létrejött oldal.

uniós nyelvet beszéljen, ⁽¹⁴⁾ az EGSZB szerint fel kellene térképezni, milyen lehetőségek vannak arra, hogy kötelezővé tegyék az összes felsőoktatási intézményben, hogy minden nyelvtanár legalább egy évet külföldön töltsön, és fel kellene kérni a tagállamokat, hogy oktatási politikáikban tegyen többet annak érdekében, hogy el lehessen érni azt a célt, hogy minden uniós polgár legalább két uniós idegen nyelvet beszéljen.

4.3 Jogi kérdések

4.3.1 Az EGSZB felkéri a tagállamokat, hogy megfelelő módon hajtsák végre a közösségi jogszabályokat, továbbá hogy számolják fel a tartózkodási engedélyekkel, a társadalombiztosítási jogokkal, illetve a más országok által kiállított diákigazolványok elismerésével kapcsolatos, az adminisztráció és a jogszabályok terén jelentkező akadályokat. Az EGSZB-nek határozott meggyőződése, hogy a mobilitást hátráltató vízumproblémákat azonnal meg kell oldani. A tanulmányi célból, fizetés nélküli gyakorlatra, diákcsereprogram keretében vagy önkéntes tevékenység céljából három hónapnál hosszabb időre az EU-ba látogató nem uniós polgárok esetében a vízumeljárás megkönnyítésének egyedi feltételeiről a 2004/114/EK irányelv rendelkezik. Az irányelvben megjelölt és konkrét célcsoportokra vonatkozó kritériumok azonban valójában akadályozhatják a mobilitást. ⁽¹⁵⁾ Az EGSZB támogatja azt az elképzelést, hogy az uniós tagállamoknak meg kellene fontolniuk, hogy a diákokra vonatkozó 2004/114/EK rendelet alkalmazási körét az EU önkéntes szolgálatában, diákcsereprogramokban, illetve javadalmasítás nélküli gyakorlatban részt vevő fiatalokra is kiterjesszék.

4.4 Mit kellene tenni az EU-ba befelé és az EU-ból kifelé irányuló jobb mobilitás támogatása érdekében?

4.4.1 A mobilitásnak fontos szerepet kellene játszania az EU és szomszédai közötti kapcsolatokban, és ez utóbbiakat be kellene vonni a politikai vitákba és a programok szervezésébe is.

4.4.2 Amint már említettük, Európa lakosságának naprakésszé kell tennie képességeit, hogy meg tudjon felelni a globalizáció és az egyre fokozódó verseny kihívásainak. Az európai kutatóknak hozzáférést kell biztosítani a világ legjobb intézményeihez, hogy tapasztalataikkal és szakértelmükkel gazdagíthassák Európa kutatási térségét, az európai diákoknak pedig hozzáférést kell biztosítani a világ legjobb oktatási intézményeihez. Az európai fiatalok mobilitásának előmozdítása, illetve a harmadik országokbeli fiatalok Európába vonzása egyaránt fontos összetevő Európa jövőbeli versenyképessége szempontjából. A fiatalok vonzása érdekében az EU-nak a legjobb egyetemekkel kell rendelkeznie. Az európai egyetemek és vállalatok keresik az együttműködés javításának lehetőségeit, hogy a kutatás és fejlesztés világában a verseny élvonalába kerülhessenek. ⁽¹⁶⁾

⁽¹⁴⁾ Ezt a célt az Európai Tanács tűzte ki a 2002-es barcelonai ülésén.

⁽¹⁵⁾ Az irányelv előírja például, hogy a nem uniós országokból érkező diákoknak elegendő anyagi forrással kell rendelkezniük ahhoz, hogy megélhetésüket fedezni tudják.

⁽¹⁶⁾ Lásd még az Európai Bizottság *Új partnerség az egyetemek modernizálásért: az egyetemek és a vállalkozások közötti párbeszéd európai fóruma* című közleményét – COM(2009) 158.

4.4.3 Ennek érdekében az EGSZB szükségesnek tartja, hogy hosszú távon minél több nem uniós országot vonjanak be az EU mobilitási programjaiba. Az EGSZB úgy véli, hogy helyes volt az *Erasmus Mundus* program földrajzi határait kiterjeszteni, és ezért úgy gondolja, hogy az *Erasmus fiatal vállalkozóknak* program esetében is hasonló lépést kellene fontolóra venni.

4.4.4 Az EGSZB meg van győződve arról, hogy ésszerű befektetés lenne a tanulási mobilitást célzó programok hosszú távú, fokozatos kiterjesztése olyan harmadik országokra, mint például Kína, India, Japán vagy az USA.

4.4.5 Az EGSZB határozottan javasolja, hogy eközben tegyenek komoly erőfeszítéseket annak érdekében, hogy elkerüljük az Európából történő agyelszívást, és hogy Európát vonzó helyszínné tegyünk mind az európai származású, mind pedig az Európán kívülről érkező tudósok számára.

4.5 Elismerés és érvényesítés

4.5.1 A formális és a nem formális tanulás érvényesítésének és elismerésének elégtelensége, illetve teljes hiánya jelentős akadályt képez a mobilitás előtt. Az ESN által végzett PRIME felmérés szerint a diákok egyharmadának vannak problémáik a külföldön végzett tanulmányaik elismertetésével. Egyértelmű, hogy mind a felsőoktatási intézményeknek, mind a kormányoknak még bőven akad tennivalójuk ez ügyben. Az EGSZB azt ajánlja, hogy minden tagállam azonnal ismerje el, ratifikálja és hajtsa végre megfelelően a lisszaboni elismerési egyezményt.

4.5.2 Az EGSZB támogatja, hogy a tanulási mobilitás mindenfajta képzési és tanulási formában (formális, nem formális, illetve informális) részt vevő minden fiatal számára legyen elérhető. Támogatni kell a különböző oktatási szintek közötti oktatási mobilitást. Kapcsolatokat kell kiépíteni az általános oktatás, a szakképzés és a felsőoktatás között, és teljes egészében meg kell valósítani a kreditrendszert a szakképzési mobilitás megkönnyítése érdekében, mivel ezen a téren jelentősen különböznek a nemzeti struktúrák. Ezenkívül az alap- és a továbbképzés között összekötő utakat kell kiépíteni. Ennek elérése érdekében az Európai Képesítési Keretrendszert mindenképpen gyorsan és következetesen meg kell valósítani.

Kelt Brüsszelben, 2009. december 16-án.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Mario SEPI

4.5.3 Az országok között a felsőfokú diplomák követelményeinek elismerése és egymás okleveleinek elfogadása, illetve a tandíjkedvezmények és más ösztöndíjak terén fennálló különbségeket és más kritériumokat szükség esetén teljes mértékben integrálni kell. Például az európai mesterdiploma követelményei nem azonosak a japán mesterdiploma követelményeivel, ugyanakkor egy japán hallgató számára az európai egyetem látogatása megfizethetetlenül költségesse válik azáltal, hogy saját egyetemén is fizetnie kell a tandíjat.

4.6 Új partnerség a tanulási mobilitásért

4.6.1 A tanulási mobilitással kapcsolatos célkitűzéseket csak az összes szint (az EU, a tagállamok, a régiók, az oktatási intézmények, a szociális partnerek és a civil szervezetek, illetve maguk a fiatalok) teljes mértékű és széles körű együttműködése és erőfeszítése révén lehet elérni. A tanulási mobilitás előmozdítása érdekében alapvető, hogy a tagállamok valóban készek legyenek cselekedni.

4.7 Kitérünk-e mobilitási célokat az EU-n belül?

4.7.1 Az EGSZB úgy véli, hogy a zöld könyvben felhasznált statisztikai adatokat alaposabb munkával kellene meghatározni, mivel csak a valós statisztikai feljegyzések alapján derülhet ki, hogy mennyire hatékonyak a jelenlegi tanulási mobilitási programok, ⁽¹⁷⁾ és csak így tervezhetünk biztos jövőbeli stratégiákat valós (százalékarányos) mobilitási célkitűzésekkel különböző célcsoportok részére.

4.7.2 Alapvető fontosságú, hogy a bolognai folyamat világos célt határozzon meg a mobilitáshoz, és az oktatás más területein is hasonló célokat kell kitűzni. Az EGSZB ezért támogatja azt az elképzelést, hogy mobilitási célkitűzéseket határozzanak meg a szakoktatás és a szakképzés számára, valamint a tanárok és tanítók, a diákok és a nem formális oktatásban részt vevők számára. Ezeket a célokat nemcsak az egész EU-ra, hanem a tagállamokra nézve külön-külön is meg kell határozni. Ezenkívül a régióknak és az oktatási intézményeknek is meg kell határozniuk saját célkitűzéseiket. A célok kitűzése során mindig az oktatási intézkedések minőségét kell előtérbe helyezni.

⁽¹⁷⁾ A kétoldalú tanulási mobilitási modelleket vizsgáló összehasonlító elemzéseket is figyelembe kell venni, mint például az Európában és Japánban (mérnöki és természettudományi tanulmányokat folytató hallgatók számára) szervezett „Vulcanus”-t, mivel ezek hatékonyak és célcsoportjaik jól meghatározottak.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – Cél a hátrányos természeti adottságokkal rendelkező területeken gazdálkodó termelőknek nyújtott támogatás hatékonyabb elosztása

(COM(2009) 161 végleges)

(2010/C 255/16)

Előadó: **Ludmilla TODOROVA**

2009. április 21-én az Európai Bizottság úgy határozott, hogy az Európai Közösséget létrehozó Szerződés 262. cikkje alapján kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a következő tárgyban:

A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – Cél a hátrányos természeti adottságokkal rendelkező területeken gazdálkodó termelőknek nyújtott támogatás hatékonyabb elosztása

COM(2009) 161 végleges.

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Mezőgazdaság, vidékfejlesztés és környezetvédelem” szekció 2009. november 11-én elfogadta véleményét. (Előadó: Ludmilla TODOROVA.)

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2009. december 16–17-én tartott, 458. plenáris ülésén (a december 17-i ülésnapon) 81 szavazattal 1 ellenében, 4 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Következtetések és ajánlások

1.1 Az EGSZB már több véleményében ⁽¹⁾ is kiemelte a megfelelő kompenzációs támogatás alapvető jelentőségét, mivel az nélkülözhetetlen eszköz a kultúrtáj és a mezőgazdaság megőrzéséhez. A hátrányos helyzetű térségek támogatása kiemelkedő fontosságú a mezőgazdasági termelés folytonosságának biztosítása, a vidéki területek életképességének elősegítése, továbbá a hátrányos természeti adottságokkal küzdő területeken a földek elhagyásának és az elnéptelenedésnek a megelőzése szempontjából.

1.2 A hátrányos helyzetű térségeknek nyújtott támogatások rendszere az élelmiszer-termelési kapacitás megőrzését is elő kell, hogy segítse, aminek egyre nőhet a jelentősége, ha a jelenleg zajló éghajlatváltozás máshol csökkenti e kapacitást. A rendszer mellett szóló fő érvnek tehát annak az elvnek kellene lennie, hogy közérdeket szolgál, ha támogatják a mezőgazdasági termelés fennmaradását a hátrányos helyzetű térségekben, ahol a földeket egyébként esetleg elhagynák.

1.3 A rendszert nem szabad összetéveszteni az önkéntes alapon vállalt agrár-környezetvédelmi kötelezettségekkel. A hátrányos helyzetű térségek támogatási rendszere elvben olyan mezőgazdasági termelőknek kell, hogy kompenzációt nyújtson, akik nehezebb körülmények között dolgoznak, és a legkevesébé tudnak piaci kompenzációhoz jutni, pedig mindenkinél többet tesznek a táj megőrzése érdekében.

1.4 A javasolt nyolc biofizikai kritérium megfelelő alapot jelenthet a hátrányos helyzetű térségek kijelöléséhez, de igen fontos az adatok hozzáférhetősége és a helyes küszöbértékek megállapítása. Ezért az EGSZB azt ajánlja, hogy a tagállamok mélyrehatóan elemezzék és ennek keretében részletesen térképezzék fel a javasolt kritériumok hatásait.

1.5 A közlemény azt javasolja, hogy akkor tekintsenek egy területet hátrányos helyzetű térségnek, ha annak 66 %-a megfelel a nyolc kritérium legalább egyikének. Az EGSZB megvizsgálná a hátrányos helyzetű térségek kijelölésének eredményeit, és véleményt nyilvánítana a küszöbértékekről.

1.6 Határozottan érdemes volna tudományos alapokon nyugvó kumulatív kritériumokat alkalmazni a különböző hátrányos jellemzőkkel egyszerre küzdő, heterogén térségek esetében, mivel ezek eredményesen kezelik a számos befolyásoló tényező közötti kölcsönhatásokat. Sőt, a javasolt kijelölési kritériumokat ki lehetne terjeszteni olyan további tényezőkre is, mint az elszigeteltség, ami szintén tekinthető hátrányos természeti adottságnak.

1.7 A hátrányos helyzetű térségek közös biofizikai kritériumokon alapuló kijelölését követően szükség lehet bizonyos mértékű finomításokra. Ilyenkor az EGSZB szerint egy termelésspecifikus mutató lenne a legmegfelelőbb, amely tükrözi a vállalkozó valós gazdasági helyzetét, beleértve a családi munkával és tőkével kapcsolatos használati költségeket is. Az Európai Bizottság gondoskodni kíván arról, hogy a tagállamok által alkalmazott kritériumok objektívek és megkülönböztetésmentesek legyenek, továbbá megfeleljenek a rendszer céljainak.

⁽¹⁾ HL C 318., 2006.12.23., 93. o.; HL C 44., 2008.2.16., 56. o.; HL C 318., 2009.12.23., 35. o.

1.8 Az EGSZB azt kéri, hogy kellően értékeljék és az 1698/2005/EK rendelettel meghatározott új kifizetési számításokban vegyék figyelembe a hátrányos helyzetű térségekben a termelőkre háruló többletmunkát és megnövekedett beruházási költségeket.

1.9 Kellő átállási időszakot kell meghatározni annak érdekében, hogy a termelők igazodhassanak a hátrányos helyzetű térségek új támogatási rendszeréhez.

2. Háttér

2.1 A hátrányos helyzetű térségeknek 1975 óta nyújtott kifizetések – újabb nevükön természeti hátrány miatt nyújtott kifizetések – támogatják a mezőgazdasági termelés folytatását a hegyvidéki térségekben, a nem hegyvidéki hátrányos helyzetű térségekben (az ún. „köztes hátrányos helyzetű térségekben”, amelyekről a közlemény szól) és a sajátos hátrányoktól szenvedő térségekben (így szigeteken és partvidéki területeken, amelyek a mezőgazdasági területek 9 %-át teszik ki). A hegyvidéki területek az EU mezőgazdasági területének közel 16 %-át alkotják, és a magasság, a lejtés mértéke vagy e két jellemző kombinációja alapján kerülnek kijelölésre. A 62. szélességi foktól északra fekvő területek szintén hegyvidéki területnek tekintendők. A köztes hátrányos helyzetű térségek közé az EU mezőgazdasági területeinek mintegy 31 %-át sorolják, több mint 100 igen különböző nemzeti kritérium alapján, amelyek EU-szintű nagyfokú eltérései az Európai Számvevőszék szerint egyenlőtlen bánásmódot eredményezhetnek. (2) E térségek nem minden termelője részesül ilyen támogatásban.

2.2 Az 1698/2005/EK rendelet 50. cikke (3) bekezdésének a) pontja (3) új meghatározást ír elő a nem hegyvidéki jellegű és nem sajátos hátrányokkal érintett, hátrányos természeti adottságokkal rendelkező területek vonatkozásában: „területek (...) amelyek jelentős természeti hátrányokkal érintettek, nevezetesen a talaj alacsony termőképessége vagy a kedvezőtlen éghajlati körülmények, és ahol a külterjes gazdálkodási tevékenység fenntartása fontos a termőföld-hasznosítás szempontjából”. A rendelet 37. cikke pedig változást vezetett be a kifizetett összeg kiszámítási módját illetően. Mindazonáltal a Tanácsnak 2005-ben nem sikerült elérnie egy közösségi szinten elfogadott osztályozási rendszert e területek tekintetében. Ezért az a döntés született, hogy korlátozott ideig fenntartják az előző rendszer hatályát, az Európai Bizottság pedig felkérést kapott, hogy vizsgálja felül a hátrányos helyzetű térségek rendszerét. Az új terület-kijelölési rendszert valószínűleg 2014-ben fogják bevezetni.

2.3 A köztes hátrányos helyzetű térségek jelenlegi besorolása az 1257/1999/EK EMOGA-rendelet (4) 19. cikkében meghatározott jellegzetességek alábbi, hármas tipológiáján alapul: kevésbé termékeny föld; mezőgazdaságban alkalmazott gazdasági teljesítménymutatók szerint az átlagosnál kimutathatóan rosszabb termelési eredmények; főként mezőgazdasági tevékenységből élő, kis számú vagy fogyatkozó lakosság. E besorolás részben azokon a társadalmi-gazdasági kritériumokon alapul, amelyek az Európai Bizottság szerint már nem tükrözik a természeti hátrány miatt

nyújtott kifizetések fő célkitűzéseit. Továbbá nem vették figyelembe a felhasznált demográfiai és gazdasági adatok időközbeni változását a terület-meghatározások aktuálissá tételére. A másik kérdés, hogy a tagállamok számos, egymással uniós szinten össze nem hasonlítható kritériumot alkalmaztak.

2.4 Az új területmeghatározási megközelítés várható eredményeinek értékeléséhez szükséges kellően részletes (pl. települési, a statisztikai célú területi egységek nomenklatúrája szerinti LAU 2-es szintű) információk csak nemzeti szinten gyűjthetők be. Az Európai Bizottság azt javasolja, hogy kérjék fel a tagállamokat nyolc biofizikai kritériumnak (alacsony hőmérséklet, forróság, vízelvezető képesség, a talaj szerkezete és kövessége, a talajréteg vastagsága, a talaj kémiai tulajdonságai, a talaj vízegyensúlya és a lejtés mértéke) a területükön való tesztelésére, továbbá arra, hogy készítsenek térképet azokról a területekről, melyek e tesztek alapján a támogatható területek közé lennének sorolhatók. Egy terület akkor minősül jelentősen hátrányos természeti adottságokkal rendelkezőnek, ha mezőgazdasági művelés alatt álló részének 66 %-a adott küszöbérték mellett megfelel legalább egy kritériumnak.

2.5 Jelenleg 13 tagállam alkalmaz egy több mutató kombinálásával kiszámított indexszámot a területek osztályok vagy küszöbértékek alapján történő besorolására. Egyes esetekben az „indexrendszer” kifinomultabbnak tekinthető, mint a biofizikai kritériumok, és ezért az adott területen belül alkalmasabb lehet a kedvezőtlen természeti adottságok meghatározására. Az Európai Bizottság szerint azonban egy olyan közös rendszer felállítása, melyet egységesen lehetne minden tagállamban használni, hatalmas erőfeszítést igényelne a tervezés, adatgyűjtés, adatelemzés és végrehajtás terén. Ezért nem lenne sem hatékony, sem reális célkitűzés egy páneurópai indexrendszer kialakítása a hátrányos természeti adottságok jelenlétének pontos meghatározására.

2.6 Az Európai Bizottság úgy látja, hogy olyan esetekben, ahol a hátrányos természeti adottságon úrrá lehet lenni, a területmeghatározást finomítani kell oly módon, hogy a biofizikai kritériumokat kombinálni kell a megfelelő termeléspécifikus mutatókkal.

2.7 A közlemény kimondja, hogy a megfelelő, termelői szintű jogosultsági szabályok hasznosak a támogatásnak a térségkijelölésen túlmenően, jobb elosztása szempontjából. Az Európai Bizottság úgy véli, hogy jelenleg mintegy 150 különböző, termelői szintű jogosultsági kritériumot alkalmaznak a tagállamokban, amely egy részének esetében kétséges a WTO-előírásokkal való összhang, mivel egyes termelési ágazatokat és mezőgazdasági tevékenységeket kizárnak a támogatásból. Egyes tagállamok jelenleg kizárják a támogathatók köréből a termeléssel csak részidőben foglalkozókat, jóllehet ők is hozzájárulnak az intézkedés célkitűzésének teljesüléséhez.

2.8 2008. május 22-én négy felülvizsgálati opciót bocsátottak nyilvános konzultációra.

– 1. opció: Status Quo+

E forgatókönyv szerint a tagállamokat arra kérnék, hogy szüntessék meg a hátrányos helyzetű térségekre általuk most alkalmazott társadalmi-gazdasági mutatókat, és nevezék meg a mezőgazdaságot érintő hátrányos természeti adottságok meghatározására legalkalmasabbnak ítélt kritériumokat.

(2) HL C 151., 2003.6.27.

(3) HL L 277., 2005.10.21., 1. o.

(4) HL L 160., 1999.6.26., 80. o.

– 2. opció: közös kritériumok

A hátrányos helyzetű térségeket a közös biofizikai kritériumok alapján jelölnék ki.

– 3. opció: jogosultsági szabályok

A közösségi szabályozás alapvető keretet nyújtana a jogosultsági kritériumok meghatározásához, mivel megadja az elveket és a kritériumtípusokat az intenzív mezőgazdasági termelési rendszerek kizárásához (pl. maximális állomány-sűrűség, átlagos termés hozam, standard fedezeti hozzájárulás).

– 4. opció: nagy természeti érték

Ez az opció a térségek célzottabb kijelölését jelentené: csak a hátrányos természeti adottságokkal rendelkező térségeken belül nagy természeti értékű mezőgazdasági területnek nyilvánított térségek lennének hátrányos helyzetű térségnek nyilváníthatók.

3. Az EGSZB álláspontja

3.1 A mezőgazdaság az EU egyik legjelentősebb gazdasági ágazata, amely közel 30 millió embernek kínál munkát. Az európai mezőgazdasági modell megőrzése, a jó minőségű élelmiszerek elérhetőségének garantálása és a foglalkoztatás biztosítása alapvető fontosságú a vidéki területek társadalmi szerkezetének megmaradása szempontjából, sőt, a mezőgazdaságnak a területkezeléssel kapcsolatos szélesebb körű felelőssége vonatkozásában is. Ez elősegítené az élelmiszerek, helyi hagyományok és kézműipar jelenlegi sokszínűségének fenntartását is. A fenntartható mezőgazdaság számos kedvező „mellékhatást” fejt ki olyan közszolgáltatásokat nyújtva, mint a biológiai sokféleség megőrzése, a vadon élő állatok élőhelyének védelme, vagy a táj karbantartása, vonzerejének fenntartása.

3.2 A nem hegyvidéki hátrányos helyzetű térségek a mezőgazdasági üzemek 30 %-ának adnak helyet, a mezőgazdasági művelés alatt álló földterületek 39 %-át teszik ki, az ágazatban dolgozók 31 %-ának adnak munkát, és a méret szerinti gazdasági potenciál 26 %-át nyújtják. A vidéki területek szerte Európában elnéptelenednek, és a hátrányos helyzetű térségek a legsebezhetőbb régiókat alkotják. E folyamat igen káros hatással járhat. E térségek támogatása ezért kiemelkedő fontosságú a mezőgazdasági termelés folytonosságának biztosítása, a vidéki területek életképességének elősegítése, továbbá a hátrányos természeti adottságokkal küzdő területeken a földek elhagyásának és az elnéptelenedésnek a megelőzése szempontjából.

3.3 Az EGSZB már több véleményében kiemelte a hátrányos helyzetű térségek termelőinek nehézségeit, és hangsúlyozta a megfelelő kompenzáció alapvető szerepét annak biztosításában, hogy a földet továbbra is mezőgazdasági célokra használják. Az EGSZB a kompenzációt nélkülözhetetlen eszköznek tekinti a kultúrtáj és a mezőgazdaság megőrzéséhez a gazdaságilag, ökológiailag és szociálisan is különösen érzékeny területeken, és kiemelt figyelmet fordít az EU északi régióinak problémáira.

3.4 A közleményben az Európai Bizottság (feltérképezés útján) olyan területeket kíván azonosítani, amelyeken a mezőgazdasági termelés lehetőségei nagymértékben korlátozottak. A javasolt kritériumok egy kezdeti szakaszban megfelelő alapot nyújthatnak a hátrányos természeti adottságok felmérésére szerte az EU-ban. Mivel azonban az e térségek támogatását célzó rendszer megfelelő működése annyira fontos a KAP jövője szempontjából, alaposan ki kell értékelni a javasolt kritériumokat. Az EGSZB ezért üdvözli az Európai Bizottság és a Tanács ezt célzó együttműködését. ⁽⁵⁾

3.5 Alapvető jelentőségű, hogy rendelkezésre álljanak adatok a nyolc biofizikai kritérium kapcsán, mivel csak így határozhatók meg és osztályozhatók a közties hátrányos helyzetű térségek egyértelműen és tárgyilagosan. Igen fontos, hogy a tagállamok mélyrehatóan elemezzék, s ennek keretében részletesen térképezzék fel a javasolt kritériumok hatásait. Ezenkívül, ha a tagállamok lehetőséget kapnak arra, hogy további kritériumokat és különböző küszöbértékeket teszteljenek az Európai Bizottság számára, az azt is elősegíti, hogy az egyes tagállamok sajátosságai jobban érvényesüljenek a vita során. A hátrányos helyzetű térségek települési (LAU 2.) szintű kijelölése kellően részletesnek tekinthető.

3.6 A közlemény azt javasolja, hogy akkor tekintsenek egy területet hátrányos helyzetű térségnek, ha annak 66 %-a megfelel a nyolc kritérium legalább egyikének. Ez kiegészítő jellegű lenne, ami azt jelenti, hogy akár nyolc különböző részösszeget is össze lehetne adni (leszámítva az esetleges átfedéseket) ahhoz, hogy megkapjuk az adott régióban hátrányos helyzetűnek minősített térségek összterületét. Bár a feltérképezés lényege, hogy a támogatást olyan övezetekre összpontosítsuk, amelyekben az létfontosságú a mezőgazdasági termelés fenntartásához, a javasolt küszöbérték valószínűleg túl magas, és fennáll a veszélye annak, hogy jelenleg hátrányos helyzetűnek tekintett térségeket kizárnak a kategóriából. Az EGSZB úgy véli, hogy teszteredmények híján a 66 %-os küszöbértéket meglehetősen óvatosan kell kezelni, és részletesebben csak a teszteredmények és térképek elkészülte után lehet megvitatni.

3.7 A különböző hátrányos jellemzőkkel egyszerre küzdő, heterogén térségek esetében kiemelt figyelmet kell fordítani a tudományos alapokon nyugvó kumulatív kritériumok alkalmazására. A korábban alkalmazott – sokszor mutatókból álló – rendszerek előnye az volt, hogy több kritériumot is magukban foglaltak, és így pontosabb és „beszédesebb” eszközt jelentettek. Sokkal jobban tükrözték a helyi feltételeket és azok kölcsönhatását. Az összetett – több kritériumot objektív, tudományos alapon kombináló – mutató segítségével egy adott térséget a hátrányos helyzetűek közé lehetne sorolni még akkor is, ha a kritériumok önmagukban nem támasztanak alá ezt a besorolást. Ez a helyzet például néhány tagállamban a hegyvidéki térségek besorolását illetően. Határozottan érdemes volna ezeket az eszközöket alkalmazni, mivel eredményesen kezelik a számos befolyásoló tényező közötti kölcsönhatásokat.

⁽⁵⁾ 2009. június 22–23-i tanácsi következtetések.

3.8 Olyan helyzetekre, ahol a hátrányos természeti adottságokat a műszaki haladás, illetve valamely beavatkozás (például öntözés vagy vízelvezetés) révén sikerül leküzdeni, az Európai Bizottság azt javasolja, hogy csupán az egyébként hátrányos helyzetűnek tekintett térségek kizárására hajtsanak végre kiigazítást, és ne vegyenek be újabb térségeket. Számottevő problémát jelent ugyanakkor adott térségek kivétele a hátrányos helyzetűnek nyilvánítottak köréből azért, mert leküzdötték hátrányos természeti adottságaikat a termelési gyakorlat megfelelő kiigazítása révén. Ki kell emelni, hogy a hátrányos természeti adottságok nem tekinthetők teljesen kiküszöböltnak, még bizonyos mértékű beavatkozás esetén sem. A beruházásokból származó – szinte mindig igen nagy – terhet és a karbantartási költséget is figyelembe kell venni. Ezenkívül gondosan mérlegelni kell azt a tényt, hogy a kiigazítások legtöbbször csupán többletfinanszírozással lehetségesek (lásd például a vízelvezetési és az öntözési módszereket).

3.9 Egyik korábbi véleményében az EGSZB már kifejezte, hogy a szóban forgó intézkedések kidolgozásakor ésszerű egyensúlyt kell teremteni az uniós szabályozások és a nemzeti/regionális szintű rugalmasság között. ⁽⁶⁾ A biofizikai kritériumok érvényesítését követően szükség lehet a kijelölt hátrányos helyzetű térségekkel kapcsolatos finomításokra. Az EGSZB szerint az ilyen esetekben engedélyezni kell a finomítást, és ezt tagállami szinten kell elvégezni. E másodlagos folyamat során az EGSZB szerint leginkább egy termelésspecifikus mutató felelne meg, amely tükrözi a vállalkozó valós gazdasági helyzetét, beleértve a családi munkával és tőkével kapcsolatos használati költségeket is. Az Európai Bizottság gondoskodni kíván arról, hogy a tagállamok által alkalmazott kritériumok objektívek és megkülönböztetésmentesek legyenek, továbbá megfeleljenek a rendszer céljainak. Ez az alternatív megközelítés javítja a kis- és középméretű gazdaságok hozzáférést a pénzügyi támogatásokhoz, egyúttal elkerüli a természeti hátrányok leküzdése érdekében beruházó gazdálkodók büntetését. Annak érdekében, hogy ne alakuljon ki bizonytalanság a termelők között, legalább a programozási időszak végéig a rendszerben kell maradniuk.

3.10 Érdemes kiemelni, hogy teljesen hiányzik a javaslatból a földrajzi jellegű hátrányos adottságokra (elszigeteltség, a fogyasztói bázistól, döntéshozatali központoktól és szolgáltatásoktól való távolság stb.) való utalás, holott ezek a hátrányos helyzetű térségek termelői előtt álló fő nehézségek egyikét jelentik. Szintén meg lehetne engedni a gazdaságok szétszórtsága, piaci hozzáférése vagy szállítási lehetőségei alapján történő kiigazításokat.

3.11 A javasolt kijelölési kritériumokat ki lehetne terjeszteni. A „földterület művelhető napjainak száma” pótlólagos kritérium lehetne, amely számol azzal, hogy a vizes talajok megművelhetősége korlátozott, és figyelembe veszi a talajtípusok és az éghajlat közötti kölcsönhatásokat, például óceáni éghajlat esetén. Ezenkívül a javasolt küszöbértékek egy részét alaposan elemezni kellene a valódi feltételek felfedése érdekében. Példa erre az Európai Bizottság által a lejtési kritériumra javasolt 15 %-os érték. Az EGSZB már kérte, hogy vegyék figyelembe a téli időszak negatív hőösszegét. ⁽⁷⁾

⁽⁶⁾ HL C 44., 2008.2.16., 56. o.

⁽⁷⁾ HL C 318., 2009.12.23., 35. o., 1.7. pont.

3.12 Mivel az új kritériumok alapján esetleg ki fognak zárni bizonyos, jelenleg támogatásra jogosult térségeket, termelői szinten súlyos következmények várhatók. Az EGSZB szerint a kellő átállási időszak alapvetően fontos annak érdekében, hogy a termelők alkalmazkodni tudjanak a hátrányos helyzetű térségek új támogatási rendszeréhez. E folyamatba a jövőbeli KAP szakpolitikai irányvonalát is bele kell építeni.

3.13 A hátrányos helyzetű térségeket támogató rendszer célja a kifizetéseknek a hátrányos természeti adottságokkal küzdő térségekben működő termelőkre történő összpontosítása, és szerves részét képezi a vidékfejlesztési politikának, a KAP ún. második pillérének. A hátrányos helyzetű térségeknek nyújtott támogatások rendszere az élelmiszer-termelési kapacitás megőrzését is elő kell hogy segítse, aminek egyre nőhet a jelentősége, ha a jelenleg zajló éghajlatváltozás máshol csökkenti e kapacitást. A rendszer mellett szóló fő érvnek tehát annak az elvnek kellene lennie, hogy közérdeket szolgál, ha támogatják a mezőgazdasági termelés fennmaradását a hátrányos helyzetű térségekben, ahol a földeket egyébként esetleg elhagynák.

3.14 A rendszert nem szabad összetéveszteni az önkéntes alapon vállalt agrár-környezetvédelmi kötelezettségekkel. A két rendszer inkább egymást kiegészítőnek tekintendő, semmint egymást kizárónak. A hátrányokkal küzdő területeknek fizetendő támogatások megadását nem lenne szabad olyan környezetvédelmi feltételekhez kötni, amelyek szigorúbbak a feltételellességi rendelkezéseknél. A KAP első pillérével (közvetlen kifizetések és piac támogatás) szemben a hátrányos helyzetű térségek támogatási rendszere elvben olyan mezőgazdasági termelőknek kell, hogy kompenzációt nyújtson, akik nehezebb körülmények között dolgoznak, és a legkevésbé tudnak piaci kompenzációhoz jutni, pedig mindenkinél többet tesznek a táj megőrzése érdekében.

3.15 A tagállamoknak ki kell majd számítaniuk a hátrányos helyzetű térségek számára eszközöndő kifizetéseiket az 1698/2005/EK rendeletben rögzített új képlet segítségével. E rendelet kimondja, hogy a kifizetéseknek kompenzálniuk kell a felmerült költségeket és az elmaradt bevételt. Az EGSZB ezért azt kéri, hogy értékeljék megfelelően és a kompenzációs kifizetések-nél vegyék figyelembe a termelők részéről a hátrányos helyzetű térségekben igényelt többletmunkát és megemelkedett beruházási és működési költségeket.

3.16 Az új kifizetési rendszernek javítania kell az átláthatóságot. Azonban továbbra is lesznek számottevő eltérések a támogatás-kifizetési szinteket illetően, a tagállamokon belül és azok között is. Ez elkerülhetetlen következménye annak, hogy mozgásteret biztosítunk az egyes hatóságok számára arra, hogy döntsenek arról, hogyan használják fel az EMVA-n keresztül kapott vidékfejlesztési támogatásokat, beleértve annak lehetőségét is, hogy egyáltalán ne működjenek a hátrányos helyzetű térségeket támogató rendszert.

3.17 Számos tagállam nem nyújt elegendő támogatást hátrányos helyzetű térségeinek. Az EGSZB arra kéri a tagállamokat, hogy ismerjék el e támogatások döntő jelentőségét, és – függetlenül a hátrányos helyzetű térségek kijelölését célzó jelenlegi

folyamat eredményétől – továbbra is biztosítsák az ilyen térségek támogatási rendszeréhez a nemzeti vidékfejlesztési keretből rendelt hányadot.

Kelt Brüsszelben, 2009. december 17-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Mario SEPI

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi irányelvre a nehézgépjárművekre egyes infrastruktúrák használatáért kivetett díjakról szóló 1999/62/EK irányelv módosításáról

(COM(2008) 436 végleges – 2008/0147 (COD))

(2010/C 255/17)

Előadó: **Gérard DANTIN**

2008. augusztus 28-én a Tanács úgy határozott, hogy az Európai Közösséget létrehozó szerződés 71. cikkének (1) bekezdése alapján kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a következő tárgyban:

Javaslat európai parlamenti és tanácsi irányelvre a nehéz gépjárművekre egyes infrastruktúrák használatáért kivetett díjakról szóló 1999/62/EK irányelv módosításáról

COM(2008) 436 végleges – 2008/0147 (COD).

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Közlekedés, energia, infrastruktúra és információs társadalom” szekció 2009 november 12-én elfogadta véleményét. (Előadó: Gérard DANTIN.)

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2009. december 16–17-én tartott, 458. plenáris ülésén (a december 17-i ülésnapon) 218 szavazattal, 16 ellenében, 9 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Következtetések és ajánlások

1.1 A közlekedési szektor kulcsszerepet játszik az EU mobilitásának és társadalmi-gazdasági fejlődésének biztosításában. A közlekedési infrastruktúra korszerűsítésének meg kell felelnie a növekedés és fenntarthatóság kihívásainak.

1.2 A klímaváltozás hatásai, a környezet megóvása és az egészséghez és a társadalmi jóléthez kapcsolódó mindazon kérdések, amelyek összefüggenek a közlekedés hatékony kihasználásával, komoly aggodalmat keltenek európai szinten.

1.2.1 Ebből a szempontból az EGSZB emlékeztet arra, hogy a jelenlegi közösségi jogszabályok megtiltják az ezt szándékozó tagállamok számára, hogy az áthaladási útvonalakra kivetett adók részévé tegyék a külső költségeket. Emlékeztet arra, hogy egy, az EU-hoz közel álló, hasonló nehézségekkel küzdő állam már alkalmazott ilyen jellegű politikát a külső költségek internalizálására és a modális váltásra, mely bizonyos feltételek mellett pozitív hatással lehet mind a gazdaság, mind a környezetvédelem szempontjából.

1.3 Az Európai Bizottság egy ideje munkálkodik a közlekedés külső költségeinek mérésére és internalizálására irányuló mechanizmusok kialakításán. Ez egy olyan stratégia része, melynek célja „a közlekedési díjak mértékének helyes megállapítása annak érdekében, hogy ezek a díjak jobban tükrözzék a közúti járművek, a vonatok, a repülőgépek vagy a hajók tényleges használatából eredő környezetszennyezés, forgalmi torlódások és éghajlatváltozási hatások költségeit” (COM(2008) 436 végleges/2, Indokolás, 1.1. pont).

1.4 Bár a globalizált piacok kontextusában fontos a közúti fuvarozás versenyképessége, az EGSZB úgy véli, hogy – az általa támogatott – „a szennyező fizet” elv alkalmazásának, valamint az általános érdek figyelembe vételének a versenyképesség mellett olyan kísérőintézkedések meghozatalához kell vezetnie, amelyek célja a környezetszennyezés, a zajártalmak, a tájképben okozott

károk, olyan szociális kiadások, mint amelyek az egészségügyhöz kapcsolódnak, a balesetek közvetett költségei stb. csökkentése, amelyek jelentős anyagi terhet rónak a közösségre, tehát az európai polgárokra. Így az EGSZB üdvözölheti az irányelvtervezetet, azzal a feltétellel, hogy az Európai Bizottság – a koherencia érdekében – figyelembe veszi az EGSZB 2009. júliusi „A külső költségek internalizálását elősegítő stratégia” című véleményében ⁽¹⁾ foglalt észrevételeket.

Az EGSZB újból helyesli, hogy az Európai Bizottság támogatja a komodalitást a közlekedésben, ideértve a multimodális szállítást is.

1.5 Szem előtt tartva azt, hogy a területi, gazdasági és társadalmi kohézió egyike az Európai Bizottság célkitűzéseinek, a külső költségeknek a nehéz gépjárművekre egyes infrastruktúrák használatáért kivetett díjak révén történő internalizálása lehetővé teszi a tagállamok számára, hogy csökkentsenek egy sor, szennyezésből és az 1.4. pontban felsorolt hátrányból eredő többletköltséget, függetlenül attól, hogy az ország fekvése központi, vagy periferikus. A közúti fuvarozás versenyképességének ebből eredő esetleges csökkenését általánosságban, az általános érdek tiszteletben tartása mellett, és a – többek között a szennyezéshez és a hálózati torlódásokhoz kapcsolódó következmények csökkentése révén – megvalósult gazdasági előnyökre való tekintettel kell megítélni.

A külső költségek internalizálásának – e csökkentés megkönnyítése révén – egyébiránt lehetővé kellene tennie a lisszaboni stratégiának a közlekedés területére vonatkozó három vetülete (gazdasági, társadalmi, ökológiai) tiszteletben tartását; ennek az új intézkedésnek segítenie kellene ezeket ebben.

(1) TEN/357. sz. vélemény, az Európai Unió Hivatalos Lapjában még nem jelent meg.

1.5.1 Az EGSZB azt szeretné, ha közösségi szinten vonzó keret jönne létre a külső költségek számvitel céljaira történő használatára. Ez alól egyetlen tagállam sem vonhatná ki magát. A keretnek tartalmaznia kellene egy sor olyan általános feltételt, amelyeknek bizonyos árreakciók mellett meg kellene felelnie a külső költségek semlegesítésére felszámolt díjaknak. A fizetendő díjakat a közlekedési eszközök használata és nem azok tulajdonlása után kellene kivetni ⁽²⁾.

1.6 A jelenlegi irányelv módosítása segít az utak környezetbaráttá tételét szolgáló kutatást ösztönző intézkedések programozásában (ITS rendszerek ⁽³⁾), motorok, üzemanyagok, szállított árutömegek, útburkolatok stb.).

1.7 Fontos hangsúlyozni továbbá, hogy ha az EU úgy dönt, hogy bevezeti a külső költségek miatt kivetett díjakat, ezt minden más közlekedési mód esetében is alkalmazni kell.

1.8 Annak ellenére, hogy a 2006/38/EK irányelv végrehajtására csak nemrégiben került sor, az EGSZB – a Tanáccsal és az Európai Parlamenttel együtt – szükségesnek tartja, hogy az irányelv módosításra kerüljön, a nagyobb hatékonyság elérése érdekében. Az EGSZB úgy véli, hogy ebből a célból a vizsgált irányelv, amely az Európai Parlament szorgalmazására került kidolgozásra, megfelelő.

1.9 Emellett a közúti közlekedési szektorra vonatkozó logisztikai cselekvési terv egyes, a Galileo projekt közlekedési intézkedéseinek alkalmazásához közvetlenül kapcsolódó intézkedéseinek végrehajtása – köztük az intelligens kommunikációs rendszerek használata –, kétségtelenül segíteni fog a közlekedés külső költségeinek csökkentésében.

1.10 Az EGSZB úgy véli, hogy jóllehet napjainkban a forgalmi torlódások költségei hátrányosan érintik a közúti fuvarozókat azáltal, hogy a torlódások kihatnak a közlekedési ágazat termelékenységére, azonban minden olyan intézkedés, amely e torlódásokat hivatott megszüntetni – amelyek a vizsgált irányelv egyik tárgyát képezik –, idővel a közlekedés termelékenységének javulásához fog vezetni.

1.11 Az adóbevételekből származó nyereségeket a közlekedési ágazat minőségének javítására kellene felhasználni az ökológiai, társadalmi és gazdasági teljesítmény tekintetében.

1.12 Az EGSZB úgy véli, hogy az infrastruktúrák használatáért kivetett díjak bevezetése érdekében alkalmazni kellene az elektronikus útdíjakat; az Unión belüli különféle rendszerek interoperabilitása elengedhetetlen.

1.13 Az EGSZB úgy véli, hogy az irányelvnek arra kellene ösztönöznie a tagállamokat, hogy közösen meghatározott kritériumok alapján vegyék figyelembe az üvegházhatású gázok kibocsátásának szintjét azoknál a járműveknél, amelyeknél érvényes az infrastruktúrára vonatkozó árazás, valamint a kibocsátás csökkentésére tett erőfeszítéseket.

1.14 Az Európai Bizottság által elvégzett hatástanulmány szerint mind az előnyök, mind a – közvetett vagy közvetlen – költségek tekintetében, valamint a szállított áruk költségeire gyakorolt hatásokat illetően (az Európai Közösségen belül, illetve az import és az export esetében) fontos számításba venni az internalizálásnak a gazdaság egészére gyakorolt hatását.

2. Bevezetés

2.1 Az EU népessége 497 millió fő, területe 4 324 782 km² és 294 milliós járműparkkal rendelkezik ⁽⁴⁾. Mobilitási szükségleteinek kielégítése fenntartható közlekedési rendszert igényel. Az Unió a világ legjelentősebb gazdasági hatalma, amely a globális import, illetve export több mint 18 %-át adja. A kereskedelmi kapcsolatok minden modern társadalom gazdasági és társadalmi fejlődésének középpontjában állnak, ezért meg kell találni a módját a fejlődés és a fenntarthatóság összeegyeztetésének.

2.2 A költséginternalizálás koncepciójának célja a torlódások, a zaj, a légszennyezés és a klímaváltozás által okozott külső közlekedési költségek kompenzálása, és annak biztosítása, hogy a közlekedési szolgáltatásokat igénybe vevők által fizetett díjak tükrözzék a társadalmi költségeket. Ez a „szennyező fizet” elvnek egyfajta alkalmazása, az Európai Parlament kérésének megfelelően.

2.3 A külső költségek internalizálását az Európai Bizottság már 1995-ös zöld könyvében és 1998-as fehér könyvében is elemezte és előírta. A 2001-es fehér könyv és a 2006-ban közreadott féldős értékelés megerősítette, hogy az Európai Bizottság hatékony díjszabási rendszert kíván kialakítani az infrastruktúrák használatáért.

2.4 1993-ban jóváhagyásra került a közúti közlekedési infrastruktúrák használatáért kivetett díjakról szóló első irányelv, az úgynevezett „euromatrix-irányelv”.

2.5 Ezt az irányelvet később a nehéz tehergépjárművekre egyes infrastruktúrák használatáért kivetett díjakról szóló 1999/62/EK irányelv módosította.

2.5.1 A 2001/14-es irányelv 10. cikke kötelezővé teszi a vasutak számára, hogy ültessék át a többi közlekedési mód esetében elfogadott intézkedéseket.

2.6 A tagállamoknak 2008. június 10-éig kellett elfogadniuk az infrastruktúrák használatáért kivetett díjakról szóló 2006/38/EK irányelvnek való megfeleléshez szükséges jogi, szabályozási és adminisztratív rendelkezéseket.

⁽²⁾ Lásd az EGSZB TEN/357 sz. véleményét. Előadó: Jan Simons.

⁽³⁾ Lásd az EGSZB véleményét az intelligens közlekedési rendszerekről. Előadó: Josef Zboril.

⁽⁴⁾ Az Európai Bizottság Energiaügyi és Közlekedési Főigazgatóságának 2006-os statisztikái szerint az EU 27 tagállamán belül 30 837 000 motorkerékpár, 229 954 000 magángépjármű, 797 900 busz és 32 249 000 kereskedelmi gépjármű közlekedik.

2.7 Az Európai Parlament és a Tanács 2006-ban felkérte az Európai Bizottságot, hogy 2008 júniusáig ⁽⁵⁾ nyújtson be a közlekedés külső költségeinek értékelésére alkalmas, általánosan használható, átlátható és közérthető modellt, amely a jövőben alapul szolgálhat az infrastruktúrahasználati díjak mértékének kiszámításához. Ezt a modellt valamennyi közlekedési mód tekintetében a külső költségek internalizálására vonatkozó hatáselemzésnek, valamint a modellt ezekre a módokra vonatkozó fokozatos bevezetési stratégiájának kell kísérnie.

2.8 2008 júliusában az Európai Bizottság a Parlament és a Tanács elé terjesztett egy a közlekedés környezetbarátabbá tételéről szóló jogalkotási csomagot, amely a véleményünk tárgyát képező irányelvjavaslat mellett tartalmazott egyrészt egy olyan modellt és stratégiát lefektető közleményt, melyben a közlekedési díjak mértékének helyes megállapítását tűzte ki célul annak érdekében, hogy e díjak jobban tükrözzék a közúti járművek, a vonatok, a repülőgépek és a hajók tényleges használatából eredő környezetszennyezés, forgalmi torlódások és éghajlat-változási hatások költségeit, valamint egy a vasúti teherszállítás okozta zaj csökkentéséről szóló közleményt. Így az Európai Parlament és a Tanács által már említett stratégiai közlemény a másik két javaslat hivatkozási alapját jelenti.

2.9 A vizsgált irányelv célja az útdíjak harmonizációja; **nem kötelezővé, hanem lehetővé teszi** a tagállamok számára, hogy **igény esetén** internalizáljanak bizonyos, **korlátozott számú** külső költséget (torlódás, zaj, környezetszennyezés).

Főként azt teheti lehetővé a tagállamok számára, hogy a torlódás függvényében változtassák útdíjakat, és így jobban elosszák a forgalmat azáltal, hogy kisebb útdíjakat kínálnak a szállítók számára, arra ösztönözve őket, hogy csúcsidőn kívül közlekedjenek. A változó útdíj várhatóan pozitív gazdasági hatással jár mind a közúti közlekedés, mind a szállítók számára.

2.10 Megjegyzendő, hogy az irányelvjavaslat nem akadályozza a tagállamokat abban, hogy úthasználati díjakat vessenek ki a városi övezetekben.

3. Általános megjegyzések

3.1 Az EGSZB, mint ahogy azt már korábbi véleményeiben kifejezte, egyetért a vizsgált irányelv tárgyát képező, „a szennyező

⁽⁵⁾ A 2006/38/EK irányelv 11. cikke: A Bizottság 2011. június 10-től jelentést nyújt be az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak ezen irányelv végrehajtásáról és hatásairól, amelyben figyelembe veszi a technikai fejlődést és a forgalomsűrűség alakulását, ideértve a 3,5 tonnánál súlyosabb és 12 tonnánál könnyebb járművek használatát, értékeli az irányelvnek a belső piacra – többek között a Közösség szigeteire, tengerparttal nem rendelkező területeire és peremterületeire – és a szektorban történt beruházások szintjére gyakorolt hatását, valamint azt, hogy mennyiben járult hozzá az irányelv a fenntartható közlekedési politika célkitűzéseéhez.

A tagállamok legkésőbb 2010. december 10-ig eljuttatják a Bizottságnak a jelentéshez szükséges információkat.

A Bizottság a vonatkozó költségek valamennyi összetevőjének – ideértve a környezetvédelmet, a zajártalmat, a közlekedési torlódásokat és az egészséget – vizsgálatát követően, de legkésőbb 2008. június 10-ig előterjeszt egy általánosan alkalmazható, átlátható és érthető modellt valamennyi külső költségre vonatkozóan, amely a jövőbeli infrastrukturális díjak kiszámításának alapjául szolgál. A modellt valamennyi közlekedési mód külső költségeinek internalizálására vonatkozó hatásvizsgálattal egészíti ki, amely egyúttal stratégiát tartalmaz a modell valamennyi közlekedési módra történő fokozatos alkalmazásáról. Amennyiben szükséges, a Bizottság a jelentéshez és a modellhez az Európai Parlament és a Tanács részére előterjesztett, ezen irányelv további felülvizsgálatára vonatkozó javaslatokat is fűz.

fizet” elvvel és annak végrehajtásával. A szóban forgó tárgyban az EGSZB törekvéseinek a középpontjában ennek az elvnek a betartása áll, valamint az európai polgárok általános érdekének tiszteltetben tartása, amely az előzőből következik. „A szennyező fizet” elvvel és alkalmazásával kapcsolatban az a meggyőződés, hogy a közúti szállítás környezetet és társadalmat terhelő külső költségeinek hatásai elleni (és ennek az irányelvnek a tárgyát képező) küzdelem létfontosságú, és ugyanakkor szorgalmazza az új megoldások keresését.

Az EGSZB e tekintetben elismeri az Európai Bizottság által a javaslatok kidolgozása érdekében tett erőfeszítéseket, és örömmel veszi bármely olyan kezdeményezés elemzését, amelynek céljai között szerepel a fenntarthatóbb közlekedés, és amely ezáltal kedvezőbb társadalmi, környezeti és gazdasági helyzetet teremt az EU-ban. Így az EGSZB **üdvözölheti az irányelvtervezetet** azzal a feltétellel, hogy az Európai Bizottság – a koherencia érdekében – figyelembe veszi az EGSZB 2009. júliusi „A külső költségek internalizálását elősegítő stratégia” című véleményében ⁽⁶⁾ foglalt észrevételeket. Mivel – amint az azt joggal hangsúlyozza – a javasolt díjszabási rendszer arra ösztönözné a szállítási vállalkozásokat, hogy kevésbé szennyező gépjárműveket használjanak, hogy kevésbé leterhelt útvonalakat válasszanak, hogy gépjárműveiket optimális mértékben töltsék fel áruval, és végül, hogy – a társadalom által befizetett adókból finanszírozott – infrastruktúrákat ésszerűbb módon használják, **csökkentve ezzel a torlódásokat**.

3.2 Az irányelv lehetséges hatásai tekintetében az EGSZB érdeklődik az 1999/62/EK módosítására irányuló javaslatnak az európai termékek globális piacon elfoglalt pozícióit érintő lehetséges következményei iránt. Azt szeretné, ha az Európai Bizottság nagy gondot fordítana erre a pontra.

Az EGSZB mindenesetre úgy véli, hogy az általános és közös érdeknek központi szerepet kell kapnia, valamint hogy ebből a szempontból a költségek internalizálásához kötődő esetleges hátrányok kompenzálhatók a belőle eredő nyereségekkel, különösen a környezetszennyezés, a zajártalom, a tájképben okozott károk, az egészséghez kapcsolódó szociális költségek, a balesetekből származó közvetett költségek stb. csökkentése révén, mivel e károk és költségek jelentős anyagi terhet róhatnak a társadalomra, így módon pedig az európai polgárokra. Ez a vizsgált irányelv tárgya.

3.3 Annak ellenére, hogy a 2006/38/EK irányelv végrehajtására csak nemrégiben került sor, az EGSZB – a Tanáccsal és az Európai Parlamenttel együtt – szükségesnek tartja, hogy az irányelv módosításra kerüljön, a nagyobb hatékonyság elérése érdekében.

Az EGSZB úgy véli, hogy ebből a célból a vizsgált irányelv, amely az Európai Parlament szorgalmazására került kidolgozásra, megfelelő.

Másrészt lehetővé teszi az Európai Unió számára, hogy fontos jelzést küldjön a piacnak gazdasági és környezetvédelmi teljesítményének javítása érdekében, amelyek nélkülözhetetlenek az energiacsomag keretében meghatározott uniós célkitűzések eléréséhez.

⁽⁶⁾ Ld. az 1. oldalhoz kapcsolódó lábjegyzetet.

3.4 Az EGSZB úgy véli, az Európai Bizottság feladata a belső piac akadálytalan működésének biztosítása, és a tagállamokbeli közlekedési vállalkozások közötti versenytorzulások kiküszöbölése. Ezen túlmenően biztosítani kell a területi, gazdasági és társadalmi kohéziót is.

A közlekedési infrastruktúrák használati díjszabásának bevezetése újraértékeléseket tesz majd szükségessé a díjszabások területén a távolabb eső és a tranzitországok számára, amelyek magasabb költségek mellett tudnak termékeket importálni és exportálni; ez azonban nincs kapcsolatban azzal, hogy napjainkban milyen költségeket ró az országokra a környezetszennyezés, az infrastruktúrák romlása, a közlekedési torlódások, a lakosai egészségére és a környezetre gyakorolt hatások. Az EGSZB ugyanakkor tisztában van azzal, hogy egy integrált piacon belül az áruk mozgása csupán az aktuális kínálat és kereslet alapján tevődik át a perifériáról a központba, vagy fordítva; a közlekedési infrastruktúrák valamennyi közúti fuvarozóra alkalmazandó használati díjszabásának az Unión belül tehát az a szerepe, hogy egyenlőséget teremtsen e szakmán belül, ugyanis a végső költségeket továbbra is a végfelhasználó viseli.

3.5 Az EGSZB tudatában van annak, hogy a közúti közlekedés negatív következményeinek csupán egy részéért tehető felelősé az áruszállítás.

A fenti okból a díjszabás kérdésében átfogó megközelítést kellene alkalmazni.

3.6 Az EGSZB szerint az Európai Bizottságnak az irányelv értelmében mihamarabb fel kell vázolnia az összes külső költség értékelésére alkalmas modellt, amelyet valamennyi közlekedési mód tekintetében a külső költségek internalizálására vonatkozó hatástanulmánynak, valamint az összes közlekedési módra vonatkozóan a modell közös és fokozatos bevezetési stratégiájának kell kísérnie, kerülve az olyan intézkedéseket, amelyek torzíthatják a módok közti versenyt és a komodalitás helyes alkalmazását.

3.7 Amint az európai közlekedéspolitikai 2006-os felülvizsgálata kiemelte, számos európai és tagállami szintű politikai eszköz szükséges az európai logisztikai láncok optimalizálásához, az összes közlekedési forma környezetbarátabbá és hatékonyabbá tételéhez, illetve végső soron a fenntarthatóbb közlekedésnek a komodalitás⁽⁷⁾ révén történő biztosításához.

A fentiek fényében az EGSZB úgy véli, az Európai Bizottság munkaprogramjában – a tárgyalat irányelv tartalmával megegyezően – hangsúlyosabb helyet kell kapniuk a párhuzamos és kiegészítő pozitív intézkedéseknek, mint például a környezetbarát járművek vásárlását, az alternatív üzemanyagok fogyasztását, a KTFI-beruházásokat és a különböző közlekedési módok közötti együttműködést elősegítő ösztönzők, a tömegközlekedés használatának előmozdítása, a közúti biztonságra és az üzemanyag-takarékos vezetési technikákra vonatkozó képzési politikák alkalmazása, a torlódást és a mesterséges akadályokat megelőző, szabad mozgást lehetővé tévő európai szintű folyosók létrehozása révén a forgalomkorlátozások szabályozása és harmonizálása. Ez hozzájárulna a nemzetközi közlekedésben dolgozók helyzetének javításához, lehetővé téve hazatérésüket.

(7) A „komodalitás” az egyes, önmagukban vagy multimodális integrációban működő szállítási módok hatékony, az erőforrások optimális és fenntartható kihasználását biztosító igénybevétele az európai közlekedési rendszerben.

3.8 Az EGSZB azt szeretné, ha az irányelv operatív tartalmának alkalmazását a multimodális szállítás fejlődése kísérné annak érdekében, hogy valódi alternatíva jöjjön létre a közutak infrastruktúrájának használatával szemben.

3.9 Az EGSZB tekintetbe veszi azt a tényt, hogy jöhetnek napjainkban a forgalmi torlódások költségei hátrányosan érintik a közúti fuvarozókat azáltal, hogy a torlódások kihatnak a közlekedési ágazat termelékenységére, minden olyan intézkedés, amely e torlódásokat hivatott megszüntetni – amelyek a vizsgált irányelv egyik tárgyát képezik –, idővel a közlekedés termelékenységének javulásához fog vezetni.

Ezzel a ponttal kapcsolatban az EGSZB kiemeli a torlódások költségét, amelyet a tagállamok – az Európai Bizottság javaslata alapján – az úthasználati díj külsőköltségdíj-elemeinek keretében **kezelhetnének**. A torlódások költségei az Európai Unió GDP-jének 1,1 %-át alkotják.⁽⁸⁾ Újabb intézkedések hiányában becslések szerint az európai úthálózat 29 %-án 2020-ra torlódások lesznek, ami negatív hatással jár majd az üzemanyag-fogyasztásra (erős torlódás esetén 10–30 %-kal több üzemanyag fogy)⁽⁹⁾, valamint a CO₂-kibocsátásra. A torlódás a közúti szállítás külső költségeinek 42 %-áért felelős. A nehéz gépjárművek hatása köztudott: az egyéni gépjárművekhez képest akár 3,5-szeres túlterheltséget okoznak a városközi közlekedési útvonalakon⁽¹⁰⁾.

3.10 Az EGSZB úgy véli, hogy az adóbevételekből származó nyereségeket a közlekedési ágazat minőségének javítására kellene felhasználni az ökológiai, társadalmi és gazdasági teljesítmény tekintetében.

A külsőköltség-díjból termelt bevételek tervezett felhasználási területei közt külön hangsúlyt kellene fektetni a sofőrök munkakörülményeinek javítására, főként a biztonságos parkolók kiépítése által, hogy jó körülmények között pihenhessenek, valamint a tehergépjárműpark K+F+I-beruházások révén történő fejlesztésére, és a szociális jogszabályok betartásának elősegítésére.

Ezzel összefüggésben az irányelv tartalmazhatna egy szociális jellegű hivatkozást, részletesen kifejtve a bevétel egyik tervezett felhasználásának a sofőrök munkafeltételeinek javítására gyakorolt hatását.

3.11 Az EGSZB felkéri az Európai Bizottságot, hogy hozzon megfelelő intézkedéseket annak érdekében, hogy az ezen irányelv értelmében kivetett díjak miatt felmerülő költségeket a fuvarozók átháríthassák ügyfeleikre. A cél a tényleges áruszállítási költségek áthárítása, és nem a közlekedési dolgozók szociális körülményeinek rosszabbá tétele.

(8) Az Európai Bizottság környezetbarátabb közlekedésről szóló közleménye.

(9) Az Európai Bizottság hatástanulmánya a külső költségek internalizálásáról, 55. o.

(10) CE Delft Manuel IMPACT.

3.12 Az EGSZB egyetért az Európai Bizottsággal abban, hogy a hagyományos díjbeszedő kapuk helyett az elektronikus úthasználatdíj-rendszer alkalmazása létfontosságú feltétele annak, hogy a díjbeszedés ne akadályozza a forgalom szabad áramlását – ami minden felhasználót érint –, és hogy a fizetőkapuknál álló sorok folytán az ne legyen negatív hatással a helyi környezetre. Ebből a szempontból kiemelt figyelmet kell szentelni azoknak a munkavállalóknak, akik az elektronikus rendszerek alkalmazása miatt veszítenék el állásukat. Ennek a figyelemnek főként alternatív munkahelyek keresésére kell irányulnia az érintett foglalkoztatási területen, valamint az esetlegesen szükséges képzések megszervezésére.

4. Részletes megjegyzések

4.1 Az EGSZB üdvözli, hogy az útdíjak és úthasználati díjak semmilyen megkülönböztetést nem vezetnek be, ez azonban mindig ugyanazon elv követését feltételezi az ilyen díjak alkalmazásának ésszerűsítése érdekében, elkerülve, hogy ezek szükségtelen költségeket okozzanak a társadalom egészének.

4.2 Az EGSZB meggyőződése, hogy a kormányoknak nagyobb hangsúlyt kellene fektetniük az önkormányzatok várostervezésére, az élhető környezet és a népesség közlekedési szükségleteinek összeegyeztetése érdekében, elkerülve a városok főutak mentén való további terjeszkedését. Támogatni kell továbbá a jobb műszaki minőségű útburkolatokra irányuló kutatásokat, melyek csökkentik a zajszennyezést, javítva a népesség életkörülményeit.

4.3 Tekintettel arra, hogy a súlyos közúti torlódások és a légszennyezés elkerülése fontos társadalmi cél, az EGSZB szerint elemezni kell a torlódásokban részt vevő járműtípusokat, hogy

pontosabb képet kapjunk arról, hogy mely területeken kell fellépni a negatív hatások minimalizálása érdekében.

4.4 Az EGSZB üdvözli, hogy a külsőköltségdíj összegét megállapító hatóságnak függetlennek kell lennie attól a szervezettől, amely a díjakat vagy azok egy részét kezeli vagy beszedi, ugyanakkor magas fokú objektivitást is biztosítani kell.

4.5 Az EGSZB szerint helyénvaló, hogy a hegyvidéki régiók infrastruktúrájához kapcsolódó költségek internalizálásából adódó felárak olyan európai érdekű kiemelt projektek finanszírozására szolgáljanak, amelyek előmozdítják a komodalitást és kombinált közlekedési alternatívát jelentenek az infrastruktúrák finanszírozásához hozzájáruló közlekedési móddal szemben.

4.6 Az EGSZB szerint helyénvaló, hogy azokban az esetekben, amikor a jármű vezetője ellenőrzés alkalmával nem tud a jármű EURO kibocsátási osztályának igazolására alkalmas járműokmányt felmutatni, a tagállamok a kivethető legnagyobb díjtételt alkalmazhassák, feltéve, hogy lehetőség van későbbi jogorvoslatra a kirótt többletdíj megfelelő kompenzálásával.

4.7 Az EGSZB támogatná, ha az egyes járműveket szennyezési szintjük és zajkibocsátásuk alapján eltérően kezelnék.

4.8 Az EGSZB pozitívan értékeli, hogy az útdíjakat és a használati díjakat oly módon kívánják beszedni, hogy a lehető legkisebb mértékben akadályozzák a forgalom szabad áramlását. Emellett alapvető fontosságúnak tartja a jelenleg az útdíjat is szedő bizonyos határátkelőknél kialakult szűk keresztmetszetek felszámolását.

Kelt Brüsszelben, 2009. december 17-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke

Mario SEPI

MELLÉKLET

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság

VÉLEMÉNYÉHEZ

A következő módosító indítványt – amely esetén legalább a tagok egynegyede igennel szavazott – összevont szavazásra bocsátották, és a vita folyamán elutasították:

3.9. pont**Az alábbiak szerint módosítandó:**

„Az EGSZB tekintetbe veszi azt a tényt, hogy jóllehet napjainkban a forgalmi torlódások költségei hátrányosan érintik a közúti fuvarozókat azáltal, hogy a torlódások kihatnak a közlekedési ágazat termelékenységére, minden olyan intézkedés, amely e torlódásokat hivatott megszüntetni – amelyek a vizsgált irányelv egyik tárgyát képezik –, idővel a közlekedés termelékenységének javulásához fog vezetni.

Ezzel a ponttal kapcsolatban az EGSZB kiemeli a torlódások költségét, amelyet a tagállamok – az Európai Bizottság javaslata alapján – az úthasználati díj külsőköltségdíj-elemeinek keretében **kezelhetnének**. A torlódások költségei az Európai Unió GDP-jének 1,1 %-át alkotják. ⁽¹⁾ Újabb intézkedések hiányában becslések szerint az európai úthálózat 29 %-án 2020-ra torlódások lesznek, ami negatív hatással jár majd az üzemanyag-fogyasztásra (erős torlódás esetén 10 – 30 %-kal több üzemanyag fogy) ⁽²⁾, valamint a CO₂-kibocsátásra. A torlódás a közúti szállítás külső költségeinek 42 %-áért felelős. A nehéz gépjárművek hatása köztudott: az egyéni gépjárművekhez képest akár 3,5-szeres túlterheltséget okoznak a városközi közlekedési útvonalakon ⁽³⁾. Az a megközelítés, hogy a nehéz gépjárművek az egyéni gépjárművekhez képest átlagosan 3,5-szer nagyobb helyet igényelnek, azt a felfogást tükrözi, hogy a forgalmi torlódásért való felelősség az elfoglalt útterület nagyságával arányos.”

Indokolás

A 8. lábjegyzet – bámulatos módon az oldalszám megjelölése nélkül – azt állítja, hogy „A nehéz gépjárművek hatása köztudott: az egyéni gépjárművekhez képest akár 3,5-szer nagyobb túlterheltséget okoznak a városközi közlekedési útvonalakon” mondat a kizárólag angol nyelven elérhető CE Delft Manuel IMPACT című dokumentumból származik. Jelen módosító indítvány előterjesztőinek saját vizsgálatai szerint (lásd idézett mű 34. oldalán) a mondat a következőképpen hangzik: „This approach reflects the responsibility for congestion in proportion to the road space consumed”; a szöveg értelme tehát teljesen eltérő. Ezért tehát jobb a szóban forgó tanulmánynak ezt a mondatát törölni, mint azt átvenni, ugyanis a mondatot a vizsgált véleményben megelőző mondatok más tanulmányból származnak, amelyek a közúti közlekedés egészére vonatkoznak, míg a CE Delft tanulmányából származó szövegrész az egyes nehéz gépjárművekre vonatkozik, tekintettel arra, hogy a tanulmány vonatkozó szövege csupán a szokásos számítási egységre és az egyes nehéz gépjárművek által elfoglalt útterület arányára vonatkozik. Mindazonáltal a torlódást magát vagy az okozza, hogy az adott pillanatban jelen lévő egyéni gépjárművek és nehéz gépjárművek (3,5 tonnát meghaladó súlyú járművek) forgalmának kezelésére nem áll rendelkezésre megfelelő infrastrukturális kapacitás, vagy pedig szokatlan események (balesetek vagy rossz időjárási feltételek). Az első esetben a döntő tényezők az egyéni gépjárművek és a nehéz gépjárművek forgalmának az intenzitása, vagy e két elem eloszlása (az Eurostatnak az EU-27-re vonatkozó statisztikái alapján az Unió 27 tagállamában a tehergépkocsik száma még a forgalom 20 %-át sem éri el, mivel mintegy 230 millió egyéni gépjárműre csupán 34 millió helyközi autóbusz és nehéz gépjármű jut). A második feltételezést illetően a nehéz gépjárművek által okozott balesetek aránya az 1996–2006 közötti időszakban az EU egészét tekintve átlagban 13 % volt, és itt is csupán azok egy részét idézték elő torlódások.

Mellette: 91

Ellene: 138

Tartózkodott: 10

⁽¹⁾ Az Európai Bizottság környezetbarátabb közlekedésről szóló közleménye.

⁽²⁾ Az Európai Bizottság hatástanulmánya a külső költségek internalizálásáról, 55. o.

⁽³⁾ CE Delft Manuel IMPACT.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – A kritikus informatikai infrastruktúrák védelme – „Európa védelme a nagyszabású számítógépes támadások és hálózati zavarok ellen: a felkészültség, a védelem és az ellenálló képesség fokozása”

(COM(2009) 149 végleges)

(2010/C 255/18)

Előadó: **Thomas McDONOGH**

2009. március 30-án az Európai Bizottság úgy határozott, hogy az Európai Közösséget létrehozó szerződés 262. cikke alapján kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a következő tárgyban:

A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának a kritikus informatikai infrastruktúrák védelméről – „Európa védelme a nagyszabású számítógépes támadások és hálózati zavarok ellen: a felkészültség, a védelem és az ellenálló képesség fokozása”

COM(2009) 149 végleges.

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Közlekedés, energia, infrastruktúra és információs társadalom” szekció 2009. november 12-én elfogadta véleményét. (Előadó: Thomas McDONOGH.)

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2009. december 16–17-én tartott, 458. plenáris ülésén (a december 16-i ülésnapon) 179 szavazattal, 4 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Következtetések és ajánlások

1.1 Az EGSZB üdvözli az Európai Bizottság által az európai kritikus informatikai infrastruktúrák (CII-k) védelmére irányuló cselekvési tervről kiadott közleményt. Ami Európa sérülékenységét illeti a nagyszabású kibertámadásokkal, a műszaki hibákkal, a szándékos támadásokkal, a természeti csapásokkal szemben, illetve ami a gazdaságát és polgárai jólétét fenyegető óriási károkat illeti, az EGSZB osztozik az Európai Bizottság aggodalmában. Egyetértünk az Európai Bizottsággal abban, hogy sürgős fellépésre van szükség az Unión belüli koordináció és együttműködés növeléséhez ennek a kritikus problémának a kezelése érdekében. Abban is egyetértünk, hogy rövid időn belül átfogó politikai keretet kell kialakítani a kritikus informatikai infrastruktúrák védelmére.

1.2 Az EGSZB tudomásul veszi a kritikus informatikai infrastruktúrák védelméről tartott uniós miniszteri konferencia következtetéseit, és riasztónak tartja, hogy Európa nincs kellően felkészülve arra, hogy helyt tudjon állni a nagyszabású kibertámadásokkal, illetve a kritikus informatikai infrastruktúrák üzemenzavaraival szemben, mivel az egyes tagállamoknak a kritikus informatikai infrastruktúrák védelmére alkalmazott megközelítései gyakran nem egységesek, és nincsenek megfelelően összehangolva. Nem szorul magyarázatra, hogy az internet fejlődése és az informatikai infrastruktúrák biztonságát és ellenálló képességét illetően a nagy kiterjedésű rendszerekben való gondolkodás szemléletmódjának hiánya hogyan vezetett a mostani súlyos helyzethez. Most azonban, amikor nyilvánvalóvá vált, hogy cselekedni kell, az EGSZB arra szólítja fel az Európai Bizottságot, hogy határozottan és késedelem nélkül lépjen fel a probléma kezelése érdekében.

1.3 Az EGSZB támogatja a közleményben felvázolt, öt pillérré épülő cselekvési tervet, és gratulál az Európai Bizottság munkájához. Rendkívül nehéz ugyanis integrált, több érdekelt felet

figyelembe vevő, többszintű megközelítést kialakítani a kritikus informatikai infrastruktúrák biztonságának és ellenálló képességének javítására, különösen akkor, ha az érdekelt felek körének széttagoltságát és az európai informatikai infrastruktúrák bonyolultságát is figyelembe vesszük. Az EGSZB ezenkívül elismeri az ENISA támogató szerepét és hozzájárulását a közlemény céljainak elérése érdekében.

1.4 Az EGSZB megjegyzi, hogy az érdekeltek nem tettek eleget annak érdekében, hogy megvalósítsák a 2007/C 68/01. sz. tanácsi állásfoglalásnak az IKT-infrastruktúrák biztonságáról és ellenálló képességéről szóló elemeit.⁽¹⁾ Az, hogy nem könnyű hatékony politikát kialakítani Európa legkritikusabb informatikai infrastruktúráinak védelmére, kapóra jön azoknak, akik politikai vagy pénzügyi okokból meg akarják támadni az ilyen kritikus infrastruktúrákat. Ezért az EGSZB azt szeretné, hogy a Európai Bizottság határozottabban vállalja azt az erős vezetői szerepet, amely az összes érdekelt fél összefogásához, valamint Európának a kritikus informatikai infrastruktúrákat fenyegető lehetséges veszélyekkel szembeni védelmére irányuló hatékony intézkedések végrehajtásához szükséges. Az EGSZB szerint a közleményben felvázolt cselekvési terv nem fogja meghozni a kívánt eredményeket, hacsak a végrehajtásának felelősségi körét rá nem bízják egy megfelelő szabályozó hatóságra.

1.5 Az EGSZB felhívja az Európai Bizottság figyelmét korábbi véleményeire, amelyekben egy biztonságos információs társadalom szükségességéről, az internet biztonságával kapcsolatos aggályokról és a kritikus infrastruktúrák védelméről fejtette ki álláspontját.

⁽¹⁾ COM(2006) 251.

2. Ajánlások

2.1 Az Európai Uniónak egy megfelelő, az Alapjogi Ügynökség munkatársait is magában foglaló szabályozó hatóságot kellene megbízni a kritikus informatikai infrastruktúrák hatékony védelemmel való ellátásának feladatával.

2.2 Minden tagállamnak nemzeti stratégiát kellene kidolgoznia, szilárd alapokon álló politikát és szabályozási környezetet kellene kialakítania, továbbá holsztikus nemzeti kockázatkezelési folyamatokat, valamint megfelelő felkészülési intézkedéseket és mechanizmusokat kellene bevezetnie. E tekintetben minden egyes tagállamnak számítástechnikai katasztrófaelhárító csoportot (CERT) kellene kialakítania, és azt fel kellene vetetnie az Európai Kormányzati CERT-ek Csoportjába (EGC).^(?)

2.3 Az Európai Bizottságnak fel kellene gyorsítania az ellenálló képesség javításáért felelős köz-magán partnerség (EP3R) létrehozásával kapcsolatos munkáját, és azt be kellene építenie az Európai Hálózat- és Információbiztonsági Ügynökségnek (ENISA), illetve az Európai Kormányzati CERT-ek Csoportjának (EGC) a munkájába.

2.4 A kockázatkezelés terén bevált legjobb gyakorlatoknak minden szinten jelen kellene lenniük a kritikus informatikai infrastruktúrák védelmére irányuló (CIIP-) politikában. Különösen igaz ez arra, hogy a biztonsági és ellenálló képességi hibák potenciális költségeit számszerűsíteni kellene és közölni az érintett felekkel.

2.5 Azokra az érintetteknek, akik nem teljesítik a CIIP-politika által rájuk rótt feladataikat, a mulasztásuk miatt esetleg bekövetkező rendszerhiba kockázati szintjével és költségeivel arányos pénzbírságot és egyéb büntetéseket kellene kivetni.

2.6 A kritikus informatikai infrastruktúrák biztonságáért és ellenálló képességéért a legnagyobb felelősséget a legfontosabb érdekelt feleknek – a kormányoknak, az infrastruktúra üzemeltetőinek és a technológia szolgáltatóinak – kellene viselniük, és ők nem bújhatnak ki a felelősség alól azért, hogy azt a vállalati és magánfogyasztókra hárítsák.

2.7 Minden, az EU-ban kivitelezett információs és kommunikációs technológiai (IKT-) rendszerbe már a tervezéskor kötelezően be kell építeni a biztonság és az ellenálló képesség szempontjait. Arra szeretnénk biztatni a kritikus informatikai infrastruktúrák védelmében érintett magánszférabeli feleket, hogy szüntelenül egyre nagyobb tökéletességre törekedjenek az ellenálló képességhez kötődő egyes konkrét területeken – pl. a hálózatkezelés, a kockázatkezelés, illetve az üzleti folytonosság területén.

2.7.1 A legjobb gyakorlatok és szabványok kialakításának és politikai meghatározásának a hibamegelőzéssel, a helyzeti reaklási intézkedésekkel és a kritikus informatikai infrastruktúrák helyreállításával foglalkozó valamennyi politika szerves részét kellene képeznie.

2.7.2 Az internet biztonságának javítása érdekében az EU internethálózatában mindenütt elsődleges figyelmet kellene fordítani az IPv6 (az internetcímek legkorszerűbb protokollja) és a DNSSEC (az internetes tartománynev-rendszer biztonsági javításainak csomagja) megvalósítására.

2.8 Arra biztatjuk az állami és magánszférabeli érdekeltet, hogy rendszeresen működjenek együtt és tartsanak közös gyakorlatokat a felkészültségük és a reagálási intézkedések tesztelése érdekében. Teljes mértékben támogatjuk az Európai Bizottság közleményében foglalt, 2010 végéig egy egész Európára kiterjedő gyakorlat lebonyolítására irányuló javaslatot.

2.9 Európában elő kellene segíteni egy erős információbiztonsági iparág kialakítását, hogy felzárkózhassunk az Egyesült Államok gazdagon finanszírozott iparágának kompetenciája mellé. A kritikus informatikai infrastruktúrák védelmével kapcsolatos kutatási és fejlesztési beruházásokat jelentősen fokozni kellene.

2.10 A kiberbiztonság területén a készségfejlesztési, valamint a tudás- és tudatossági programok finanszírozását növelni kellene.

2.11 Információs és támogatási ügynökségeket kellene létrehozni minden tagállamban, hogy a kkv-k és a polgárok megérthessék és teljesíthessék a CIIP-politika terén rájuk háruló feladatokat.

2.12 A biztonság érdekében az EU-nak tovább kellene erősítenie az internet jövőbeli szabályozására vonatkozó álláspontját,⁽³⁾ mely szerint olyan, még több oldalú megközelítésre van szükség, amely az Egyesült Államok nemzeti prioritásait is tiszteletben tartja, ám egyben az Európai Unió érdekeit is tükrözi. Az Uniónak a kérdéssel kapcsolatos fellépése során alaposan tanulmányoznia kell a kiberbiztonság, valamint a polgári és az egyéni szabadságjogok tiszteletben tartása közti kapcsolatokat.

3. Háttér

3.1 A kritikus informatikai infrastruktúrákat fenyegető nagyszabású kibertámadások veszélye

3.1.1 Kritikus informatikai infrastruktúrák (CII) alatt azokat az információs és kommunikációs technológiákat (IKT) értjük, amelyek az alapvető áruk és szolgáltatások – ideértve a létfontosságú társadalmi szükségleteket: az áram- és vízellátást, a közlekedést, a banki, az egészségügyi és a segélykérési szolgáltatásokat is – biztosításához szükséges információs és kommunikációs alapot nyújtják.

3.1.2 A CII-ek magas fokú, komplex rendszerintegráció, más infrastruktúráktól (például az elektromos hálózattól) való kölcsönös függés, valamint a hálózatok határokat átszelő kiterjedése jellemzi. Ezek az aprólékosan kidolgozott infrastruktúrák számos veszélynek vannak kitéve, amelyek olyan katasztrófális rendszerhibákhoz vezethetnek, amelyek több tagállamban is kihathatnak a kritikus társadalmi szükségletek ellátására. Veszélyforrás lehet az emberi tévedés, a műszaki hiba, a szándékos támadás (ideértve a bűnelkövetési és a politikai szándékú támadásokat is), valamint a természeti csapások. A kockázatelemzés rávilágít az ilyen rendszerek hiányosságaira, és egyben feltárja, hogy a rendszer felett a polgári és az egyéni szabadságjogokat sértő gyakorlatokkal át lehet venni az irányítást – függetlenül attól, hogy ezek szándékosak-e. Az Európai Bizottságnak kötelessége biztosítani, hogy a közösségi jogszabályok kidolgozása során tiszteletben tartsák az alapvető jogokat.

(?) <http://www.egc-group.org>.

(3) COM(2009) 277 végleges.

3.1.3 A kormányok és a létfontosságú szolgáltatások nyújtói nem hozzák nyilvánosságra a biztonság és az ellenálló képesség terén felmerülő hibákat, hacsak nem kényszerülnek rá. Még így is számos nyilvánosságra került példát találhatunk a kritikus informatikai infrastruktúrák biztonsági és ellenálló képességi hibáiból eredő veszélyekre:

- Észtországban, Litvániában és Grúziában 2007-ben és 2008-ban nagyszabású kibertámadások történtek.
- A földközi-tengeri és a Perzsa-öbölben található, földrészeket összekötő mélytengeri adatkábelek elszakadása 2008-ban több országban is fennakadásokat eredményezett az internetes forgalomban.
- 2009 áprilisában az Egyesült Államok nemzetbiztonsági tisztviselői arról számoltak be, hogy „kiberkémek” hatoltak be az ország elektromos hálózatába, és olyan szoftvereket hagytak hátra, amelyekkel zavart kelthetnek a rendszerben.
- Júliusban az Egyesült Államoknak és Dél-Koreának igen széles körű „szolgáltatásbénító” (*Denial of Service*) támadással kellett szembenéznük (a támadók 100-200 ezer személyi számítógépet használtak „zombiként”), amely számos kormányzati weboldal ellen irányult.

3.1.4 A problémát csak súlyosbítja a bűnbandák ártó szándéka és a politikai célú kiberhadviselés.

- A bűnbandák az internethez kapcsolt személyi számítógépek operációs rendszereiben felfedezett biztonsági részek kihasználásával úgynevezett *botneteket* (robothálózatot) alakítanak ki, azaz az egyes számítógépeket rosszindulatú szoftverek (*malware*) segítségével egyetlen, a bűnözők irányítása alatt álló hatalmas virtuális számítógéppé szervezik (akár csak egy „zombi-” vagy távirányítású robot-hadsereget). Az ilyen *botneteket* azután különböző illegális tevékenységekre használják, illetve a kiberhadviselést folytató terroristák és kormányok „bérbe veszik” a *botneteket* a bűnözőktől, hogy segítségükkel indítsanak nagyszabású kibertámadásokat. Sejtések szerint egy „Conficker” nevű *botnet* már több mint 5 millió személyi számítógépet vont irányítása alá.

3.1.5 A kritikus informatikai infrastruktúrák hibáinak gazdasági költsége rendkívül magas lehet. A Világgazdasági Fórum becslése szerint 10-20 % az esélye annak, hogy az elkövetkező tíz évben jelentős üzemszavar keletkezik a kritikus informatikai infrastruktúrákban, amely – ha bekövetkezik – világszinten körülbelül 250 milliárd dollár kárt okozna a gazdaságnak, és több ezer emberéletet követelne.

3.2 A felkészültség, a biztonság és az ellenálló képesség problémája

3.2.1 Európa kritikus informatikai infrastruktúráinak jelentős része elsősorban az internetre támaszkodik. Az internet architektúrájának alapja az, hogy több millió számítógép kapcsolódik össze, és ebben a hálózatban a feldolgozás, a kommunikáció és a vezérlés világszerte eloszlik. Ez az elosztott architektúra kulcsfontosságú ahhoz, hogy az internet stabil és ellenálló legyen, és probléma esetén gyorsan helyre tudjon állni az adatforgalom. Azonban ez azzal is jár, hogy bármely hulián, akinek szándékában áll és rendelkezik a megfelelő alapsmeretekkel, nagyszabású virtuális támadást indíthat a hálózat széléről, például *botnetek* segítségével.

3.2.2 A globális kommunikációs hálózatok és a kritikus informatikai infrastruktúrák igen sok országot kapcsolnak össze. Ez azt jelenti, hogy ha egy országban alacsony a hálózati biztonság és ellenálló képesség szintje, az a vele összekapcsolt összes országban a kritikus informatikai infrastruktúrák biztonságát és ellenálló képességét hátrányosan érintheti. Emiatt a kölcsönös nemzetközi függés miatt az EU-ra hárul az a feladat, hogy integrált politikát dolgozzon ki a kritikus informatikai infrastruktúrák biztonságának és ellenálló képességének kezelésére Unió-szerte.

3.2.3 A kritikus informatikai infrastruktúrákat fenyegető veszélyekről a legtöbb érdekelt fél és számos tagállam igen keveset tud, és nincs is velük tisztában. Az effajta veszélyek kezelésére csak igen kevés ország alkalmaz átfogó politikát.

3.2.4 Az elektronikus hírközlő hálózatok és elektronikus hírközlési szolgáltatások keretszabályozásának javasolt átalakítása fokozná a hálózatüzemeltetők azon felelősségét, hogy tegyék meg a szükséges lépéseket a kockázatok feltárására, a szolgáltatásnyújtás folytonosságának biztosítására és a biztonság megsértésének eseteiről való értesítésre. (4)

3.2.5 A kritikus informatikai infrastruktúrák alapját képező technológiák túlnyomó többségét a magánszféra biztosítja, emiatt a CII-k hatékony védelmének biztosítására szolgáló megfelelő együttműködés minden érdekelt fél – kormányok, üzleti vállalkozások és fogyasztók – részéről magas szintű hozzáértést, bizalmat, átláthatóságot és kommunikációt kíván meg.

3.2.6 Több érdekelt felet figyelembe vevő, többszintű, nemzetközi megközelítésre van tehát mindenképpen szükség.

3.3 Öt pillérré épülő cselekvési terv

A kihívások leküzdésére az Európai Bizottság egy öt pillérré épülő cselekvési tervet javasol:

1. felkészülés és megelőzés: készültség biztosítása minden szinten;
2. észlelés és reagálás: megfelelő korai figyelmeztető mechanizmusok felállítása;
3. a hatások enyhítése és helyreállítás: a kritikus informatikai infrastruktúrák védelmére szolgáló uniós védekező mechanizmusok megerősítése;
4. nemzetközi együttműködés: a közösségi prioritások nemzetközi szinten való képviselése;
5. az IKT-ágazatra vonatkozó kritériumok: támogatás nyújtása az európai kritikus infrastruktúrák azonosításáról és kijelöléséről szóló irányelv (5) végrehajtásához.

(4) A COM(2007) 697 (végleges) sz. dokumentum 13a. és 13b. cikke a 2002/21/EK irányelv módosítására tesz javaslatot.

(5) A Tanács 2008/114/EK irányelve.

A fenti címek mindegyikéhez külön célkitűzések és céldátumok tartoznak; némelyik feladat egészen 2011 végéig eltart majd.

4. Észrevételek

4.1 A közleményben felvázolt erősen konzultatív, önkéntes alapú és együttműködésre épülő megközelítés alapján nagyon nehéz lesz hatékony stratégiát kialakítani és megvalósítani a kritikus informatikai infrastruktúrák védelmére. A feladat komolyságára és sürgősségére való tekintettel az EGSZB azt ajánlja, hogy az Európai Bizottság vizsgálja meg az Egyesült Királyságban és az Egyesült Államokban alkalmazott politikát, amely egy megfelelő szabályozó hatóságot ruház fel felelősségi és jogkörökkel.

4.2 Az EGSZB egyetért az ENSZ Közgyűlésének 58/199. sz. határozatában foglalt felhívással, amely szerint szükséges *A kibervédelem globális kultúrájának megteremtése és a kritikus informatikai infrastruktúrák védelme*. Tekintettel arra, hogy a kritikus informatikai infrastruktúrák biztonsága és ellenálló képessége szempontjából az országok kölcsönösen függnek egymástól – ahogyan egy lánc is csak annyira erős, amennyire a leggyengébb láncszeme –, aggodalomra adhat okot, hogy mindeddig csupán 9 tagállam alakított ki számítástechnikai katasztrófaelhárító csoportot (CERT) és lépett be az Európai Kormányzati CERT-ek Csoportjába (EGC). Ezeknek a csoportoknak a létrehozásával kiemeltebb helyen kell foglalkozni a kormányközi napirendben.

4.3 Az EU hálózati biztonsága minden olyan polgárt érint, akinek az élete esetleg a létfontosságú szolgáltatásoktól függhet. Ugyanezekre a polgárookra hárul annak felelőssége, hogy képességükhöz mérten a lehető legjobban megvédjék internetkapcsolatukat a támadásoktól. Még nagyobb felelősség nehezedik a kritikus informatikai infrastruktúrák alapját képező információs és kommunikációs technológiák és szolgáltatások nyújtóira. Elegendetlenül fontos, hogy minden érintett fél kellően tájékozott legyen a kibervédelemmel kapcsolatban. Az is fontos, hogy Európa kellő számú szakemberrel rendelkezzen a biztonság és az IKT-k ellenálló képessége terén.

4.4 Az EGSZB azt ajánlja, hogy minden tagállamban állítsanak fel egy olyan szervezetet, amelynek az lenne a feladata, hogy tájékoztassa, oktassa és támogassa a kis- és középvállalkozói szektort a hálózati biztonság területén. A nagy vállalatok könnyen hozzájuthatnak a szükséges ismeretekhez, de a kkv-k támogatásra szorulnak.

4.5 Mivel a kritikus informatikai infrastruktúrák biztosítása többnyire a magánszektor kezében van, fontos, hogy a kritikus informatikai infrastruktúrákért felelős minden cég hozzájáruljon a bizalom és az együttműködés magas szintjének eléréséhez. Az Európai Bizottság által júniusban útnak indított EP3R kezdeményezés dicséretes és ösztönzendő. Az EGSZB azonban úgy véli, hogy a kezdeményezést jogszabályokkal is támogatni kell annak érdekében, hogy azokat az érdekelt feleket is együttműködésre lehessen bírni, akik nem látják el felelősségteljesen az ezzel járó feladataikat.

4.6 A kockázatkezelés tudományága segít választ adni az ebben a dokumentumban tárgyalt problémafajtákra. Az Európai Bizottságnak meg kellene követelnie, hogy ahol csak lehetséges, a cselekvési tervben kövessék a kockázatkezelés terén bevált legjobb

gyakorlatokat. Különösen hasznos a hibák veszélyforrásait és költségeit számszerűsíteni a kritikus informatikai infrastruktúrák minden szintjén. Ha ismerjük a hiba valószínűségét és várható költségeit, könnyebben lehet cselekvésre ösztönözni az érintett feleket. Könnyebb továbbá pénzügyi felelősséget róni rájuk arra az esetre nézve, ha elmulasztják kötelességeik teljesítését.

4.7 A befolyásos érdekeltelk igyekeznek jogi felelősségüket oly módon korlátozni, hogy piaci erejük kihasználásával arra kényszerítik fogyasztóikat, illetve beszállítóikat, hogy olyan feltételeket fogadjanak el, amelyek a nagyvállalatot mentesítik saját felelősségeik alól – példaként említhetjük az olyan szoftverlicenc-megállapodásokat vagy internetszolgáltatói hálózat-összekapcsolási megállapodásokat, amelyek biztonsági ügyekben korlátozzák a cég jogi felelősségét. Az ilyen megállapodásokat jogszerűtlennek kellene minősíteni, és a felelősség terhére a nagyvállalatnak kellene viselnie.

4.8 A biztonság és az ellenálló képesség szempontjait minden IKT-hálózat esetében figyelembe lehet és kell is venni a tervezéskor. Elsősorban a hálózati architektúrák topológiáját kellene szemügyre venni a tagállamokban és az EU egészében, és megállapítani, hogy hol koncentrálódik elfogadhatatlan mértékben a kommunikációs forgalom, és a hálózat mely pontjain a legnagyobb a hiba esélye. Például egyes tagállamokban igen kevés internetcsatlakozási pontban (*Internet Exchange Point, IXP*) sűrűsödik az internetforgalom, ami elfogadhatatlan veszélyforrást jelent.

4.9 Az EGSZB felhívja az Európai Bizottság figyelmét a COM-(2008) 313 végleges jelű dokumentumról – *Az internet fejlesztése: cselekvési terv az internetprotokoll 6-os verziójának (IPv6) európai alkalmazására* – készített véleményében⁽⁶⁾ megfogalmazott megjegyzésekre is, amelyek az IPv6 protokollnak az EU teljes internethálózatán való alkalmazásával járó biztonsági előnyöket emelik ki. Azt ajánljuk továbbá, hogy az internet biztonságának növelése érdekében, ahol csak lehetséges, alkalmazzák a DNSSEC-technológiákat.

4.10 Az Egyesült Államok útnak indította a kibertér biztonságára irányuló politikáját, amelynek révén a költségvetés 2009-ben és 2010-ben 40 milliárd dollárt különített el hálózatbiztonsági célokra. Ez a biztonsági ágazat számára óriási mennyiségű forrást jelent, emiatt valószínűleg számos, az informatikai biztonság terén tevékenykedő cég – köztük európaiak is – az Egyesült Államokra összpontosítják majd erőfeszítéseiket. Ez ahhoz is hozzájárul majd, hogy az Egyesült Államok biztonsági vállalatai világszerte legyenek. Nagyon nagy előnyt jelentene, ha Európának is olyan élvonalbeli ipara lenne, amely versenyre kelhet az amerikai cégekkel, valamint ha a biztonsági ágazat kellő erőfeszítést befektetve megfelelően összpontosítana Európa infrastrukturális szükségleteire. Az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot, hogy gondolkodjon el azon, miként tudna az Egyesült Államok által biztosított hatalmas mennyiségű anyagi forrással egyenértékű ösztönzést nyújtani.

⁽⁶⁾ HL C 175., 2009.7.28., 92. o.,

4.11 Az EGSZB támogatja az Európai Bizottság nemrégiben közzétett, az internet szabályozásának következő lépéseiről szóló közleményét. ⁽⁷⁾ Az EGSZB úgy véli, hogy az EU-nak közvetlenebb befolyása kellene, hogy legyen az ICANN (a kijelölt internetes neveket és azonosítószámokat nyilvántartó vállalat) és az

IANA (a kijelölt internetes azonosítószámokat felügyelő hatóság) politikájára és gyakorlataira, és az Egyesült Államok által gyakorolt jelenlegi egyoldalú felügyeletet többoldalú, nemzetközi felelősségi köröket létrehozó megállapodásokkal kellene felváltani.

Kelt Brüsszelben, 2009. december 16-án.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság

elnöke

Mario SEPI

⁽⁷⁾ COM(2009) 277 végleges.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – Javaslatok és stratégiai célkitűzések az Európai Unió tengeri szállítási politikájának vonatkozásában a 2018-ig terjedő időszakra

(COM(2009) 8 végleges)

(2010/C 255/19)

Előadó: **Dr. Anna BREDIMA**

2009. január 21-én az Európai Bizottság úgy határozott, hogy az Európai Közösséget létrehozó szerződés 262. cikke alapján kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a következő tárgyban:

A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának: Javaslatok és stratégiai célkitűzések az Európai Unió tengeri szállítási politikájának vonatkozásában a 2018-ig terjedő időszakra

COM(2009) 8 végleges.

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Közlekedés, energia, infrastruktúra és információs társadalom” szekció 2009. október 12-én elfogadta véleményét. (Előadó: Dr. Anna BREDIMA.)

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2009. december 16–17-én tartott, 458. plenáris ülésén (a december 17-i ülésnapon) 187 szavazattal 7 ellenében, 15 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Következtetések

1.1 Az EGSZB üdvözli a közleményt, melyet az európai tengeri szállítási politika 2018-ig vizsgált jövőjére nézve általánosságban szilárd és realiztikus alapnak tekint. A dokumentum elismeri az európai hajózási ágazat *de facto* globális jellegét világszerte versenyhelyezete, a biztonság, a környezetvédelem, valamint a magas színvonalú tengerészeti szaktudás szükségessége szempontjából.

1.2 A közlemény kritikus pillanatban jelenik meg, amikor a tengeri szállítás komoly kihívások előtt áll: a világméretű gazdasági és pénzügyi válság súlyosbítja a hajózási ágazat strukturális és ciklikus válságát, az Egyesült Nemzetek éghajlat-változási keretegyezményében részt vevők 2009. decemberi koppenhágai konferenciájának előkészítésekként tárgyalások folynak a hajókról történő légtörési kibocsátásokról, és világszerte egyre nagyobb a tengerészhiány. A tengeri kalózkodás és az EU-ba a Földközi-tengeren át történő illegális bevándorlás tovább élezi a helyzetet.

1.3 Elengedhetetlenül szükséges, hogy a fiatalokat megnyerjük a tengerész pálya számára, és egyúttal lépéseket tegyünk „megtartásukra”. Ehhez jobban összehangolt megközelítésre van szükség, valamennyi érdekelt fél (tengerészeti hivatalok, iskolák, hajótulajdonosi egyesületek, tengerészszövetségek) bevonásával. Európában javítani kell a tengerészeti szakmákra irányuló képzés színvonalát. Ehhez valamennyi tagállamnak képzési és a lobbózással kapcsolatos szabályokra vonatkozó programokat kellene kidolgoznia az európai tengerészeti szaktudás biztosítása érdekében. Ehhez a tagállamoknak tovább kell fejleszteniük a tengerész-képző intézmények színvonalát. Hosszú távú programokat kell kidolgozni a fedélzeti munka- és életkörülmények javítására, és növelni kell a legénység létszámát (három műszakos hajók), hogy csökkenjenek a túlfáradásból adódó gondok és veszélyek. Az EU-nak ehhez irányelvet kellene elfogadnia a minimális létszámról. Ezen túlmenően a tengeri élet bemutatására fel kell használni az internetet, a médiát és a tv-műsorokat. Fontos, hogy az Európai Bizottság uniós szinten foglalkozzon a kérdéssel.

1.4 Az országos gazdasági és szociális tanácsokkal, illetve a szervezett civil társadalom más szereplőivel együttműködésben az EGSZB népszerűsítheti az uniós tengerészeti identitást és örökséget, és tájékoztatást adhat a fiatalok tengerészpályára való toborzásának legjobb gyakorlatairól. Az EGSZB által a tengerészeti szakmákról szervezendő konferencia alapvetően fontos lenne a fenti üzenet európai szinten való terjesztéséhez.

1.5 Az európai hajózási ágazat világszerte. Ezt a pozíciót az állami támogatásokról szóló iránymutatások keretében meg kellene erősíteni annak érdekében, hogy az uniós flotta számára megőrizzük az egyenlő esélyeket és a nemzetközi versenyképességet. Az EGSZB egyúttal az uniós támogatási rendelkezések kiegészítésére szólít fel. A jövőben elvileg csak az EU-n belüli lobbókat kellene támogatni, és meg kellene szüntetni annak lehetőségét, hogy ki lehessen kerülni az európai normákat.

1.6 A világméretű válságot tekintve a közlemény helyesen utal arra, hogy az EU nyílt és tisztességes verseny melletti elkötelezettsége hosszú múltra tekint vissza. Többet kell tenni a protekcionista intézkedések megakadályozása érdekében, mivel ezek csak még tovább késleltetnék a gazdaság megerősödését. A legfontosabb, hogy a hajózási ágazat visszatérjen alapelveihez, helyreálljon a bizalom, és az érintettek etikus magatartást tanúsítsanak. Ugyanez a hajózási finanszírozó ágazatra is érvényes.

1.7 Az EU és Kína közötti tengeri szállítási megállapodást „legjobb gyakorlatként” (modellmegállapodásként) kellene támogatni más kereskedő nemzetek, többek között India, Brazília, Oroszország, az ASEAN és a Mercosur tekintetében. Az Európai Bizottságnak fekete-tengeri stratégiát kellene kidolgoznia az energiaforrások Kaszpi-tengerből Európába történő szállításának biztosítására.

1.8 Az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot, hogy vizsgálja meg: léteznek-e kétoldalú tengerészeti rakománymegosztási megállapodások uniós tagállamok és harmadik országok között, és ha szükséges, gondoskodjon a közösségi vívmányok (a 4055/86/EK és a 4058/86/EK rendelet) végrehajtásáról.

1.9 Az EGSZB ismételten támogatja a környezetbarát hajókra, üzemanyagokra és kikötőkre irányuló kutatási és fejlesztési beruházásokat, melyek fellendítik a környezetbarát foglalkoztatást.

1.10 A koppenhágai éghajlat-változási konferenciával (2009. december) kapcsolatban az EGSZB megerősíti, hogy a kibocsátás-kereskedelmi rendszer alkalmazása a tengeri szállításban jóval összetettebb, mint a légi közlekedésben. A környezetvédelem kapcsán az EGSZB hozzáteszi, hogy üdvözli a minőségi tengeri szállításnak adott új lendületet, és úgy véli, hogy tekintettel az uniós tengereken és tengerpartokon tapasztalható forgalomra, nem szabad elfeledkezni arról, hogy küzdeni kell az olyan gyakorlatok ellen, mint a tartályoknak a tengeren véghezvitt tisztítása, vagy a követelményeknek meg nem felelő hajók.

1.11 A kéntartalomra vonatkozó határértékek alkalmazása a kibocsátás-ellenőrzési területeken – ami első látásra környezetbarát intézkedés – ellentétes hatással járhat: a közlekedés a tengeről visszaterelődhet a szárazföldre. Nem szabad veszélybe sodorni a komodalitásra és a rövid távú tengeri szolgáltatások előmozdítására nyitott európai politikát.

1.12 Az EGSZB ismételten hangsúlyozza, hogy sürgős uniós fellépésre van szükség a kereskedőhajók elleni, Délkelet-Ázsia és Afrika tengerein egyre gyakoribb kalóztámadások ügyében. Az Európai Bizottságnak támogatnia kellene megfelelő joghatóság és jogszabályrendszer létrehozását annak érdekében, hogy véget vessenek a kalózcselekmények jelenlegi büntetlenségének. A származási országok – köztük különösen Szomália – politikai, gazdasági és társadalmi körülményeinek jobbá tétele érdekében szoros együttműködésre kell törekedni az ENSZ szervezeteivel. A tengerészek felfegyverzését az EGSZB határozottan elutasítja. A tengeren át történő illegális bevándorlás korlátozása érdekében az EU-nak együttműködési politikát kellene kidolgoznia azokkal a harmadik országokkal, amelyekből a bevándorlók származnak, illetve amelyeken átutaznak.

2. Bevezetés

2.1 2009. január 21-én az Európai Bizottság közleményt adott ki „Javaslatok és stratégiai célkitűzések az Európai Unió tengeri szállítási politikájának vonatkozásában a 2018-ig terjedő időszakra” címmel. ⁽¹⁾ A közlemény az érdekelt felekkel, a tagállamokkal és egy tapasztalt hajózási szakemberekből álló csoporttal folytatott kiterjedt konzultációk, valamint egy a tengeri szállításban megfigyelhető tendenciákat elemző tanulmány eredményeként jött létre.

2.2 Az EGSZB két véleményt fogadott el a szóban forgó közlemény előzményeiről: 2007. április 26-án „Az Európai Unió jövőbeni tengerpolitikája felé: európai elképzelések az óceánok és a tengerek jövőjéről” című közlemény ⁽²⁾, 2008. április 22-én pedig az Európai Unió integrált tengerpolitikájáról szóló közlemény ⁽³⁾

tárgyában. Üdvözlendő, hogy az Európai Bizottság a véleményekben tett legtöbb javaslatot elfogadta. Az EGSZB továbbra is határozottan támogatja a holisztikus megközelítést, amely valamennyi tengeri tevékenységet átfogja, mert így elkerülhetők az ágazatspecifikus politikák közötti nem kívánt kölcsönhatások.

2.3 Az EGSZB üdvözli a közleményt, melyet az európai tengeri szállítási politika 2018-ig vizsgált jövőjére nézve általánosságban szilárd és realiztikus alapnak tekint. A dokumentum hangsúlyozza az európai hajózási szolgáltatások központi szerepét a globális és európai kereskedelem, illetve az uniós polgárok mindennapjai szempontjából. A közlemény elismeri az európai hajózási ágazat *de facto* globális jellegét világpiaci versenyhelyzetét, a biztonságot, a környezetvédelmet, valamint a magas színvonalú tengerészeti szaktudás szükségességét illetően.

A közlemény kritikus pillanatban jelenik meg, amikor a tengeri szállítás komoly kihívások előtt áll: a) a világméretű gazdasági és pénzügyi válság súlyosbítja a hajózási ágazat strukturális és ciklikus válságát. Habár a közlemény kidolgozása a világméretű válság előtt kezdődött, a benne megfogalmazott elvek válságidőszakban is érvényesek; b) egyre hevesebb viták zajlanak a hajókról történő légköri kibocsátásokról az Egyesült Nemzetek éghajlat-változási keretegyezményében részt vevők 2009. decemberi koppenhágai konferenciájának előkészítéseképpen; c) világszerte egyre nagyobb a tengerészhiány.

2.4 Ezeket a kihívásokat még komolyabbá teszi a tengeri kalózkodás középkori csapásának újjáéledése és az EU-ba a Földközi-tengeren át történő illegális bevándorlás.

2.5 A közleményt a közlekedés fenntartható jövőjéről szóló közleménnyel (COM(2009) 279 végleges) összefüggésben kell értelmezni. Ez utóbbi az urbanizáció, a forgalmi torlódások, az idősödő európai társadalom és az illegális bevándorlás kérdéseivel mint olyan tendenciákkal foglalkozik, melyek kihívást jelentenek a 21. század közlekedéspolitikája számára. A jövőbeli tengerpolitika választ adhat ezekre a kihívásokra, és alapvetően megkönnyítheti kezelésüket.

3. Emberi erőforrások, hajózási és tengerészeti szaktudás

3.1 Ahhoz, hogy az európai tengerészeti ágazatban – amely világszerte – megőrizhessük a magas színvonalú szaktudást, feltétlenül szükség van arra, hogy a fiatalokat megnyerjük a tengerész-pálya számára. Az EGSZB aggasztónak tartja, hogy egyes tagállamokban milyen magas a tengerészeti iskolákból kimaradók, illetve a tengerészpályának hátat fordítók aránya. Ha nem dolgozunk ki sürgősen holisztikus stratégiát a tengerész szakma vonzerejének növelésére, komoly veszélybe kerülhet az EU tengerészetének jövője. Tovább kellene fejleszteni a szociális partnerek (ECSA és ETF) által irányított karriertervező projekteket (*career mapping*). A tengerész szakma „vonzereje” mellett a pálya „megtartóerejét” is növelni kell.

⁽¹⁾ COM(2009) 8 végleges.

⁽²⁾ HL C 168., 2007.7.20., 50-56. o.

⁽³⁾ HL C 211., 2008.8.19., 31-36. o.

3.1.1 A globális válság és a magas munkanélküliség jó alkalmat ad arra, hogy népszerűsítsük a tengerészpályát. Ezt nem volna szabad kihagyni. Az EU-s flotta fedélzetén a válság ellenére nem csökkent a munkahelyek száma. A tengerészeti szakmák elsősorban a magány és a családtól való távolság miatt nem vonzóak.

3.1.2 Jobban összehangolt megközelítésre van szükség valamennyi érdekelt fél (tengerészeti hivatalok, iskolák, hajótulajdonosi egyesületek, tengerészszövetségek), valamint az internet, a média és a tengeri életet bemutató tv-műsorok bevonásával. Fontos, hogy az Európai Bizottság uniós szinten foglalkozzon a kérdéssel.

3.2 2003-ban az Európai Közösség Hajótulajdonosainak Szövetsége (ECSA) és az Európai Szállítási Dolgozók Szövetsége (ETF) projektet indított a hajók fedélzetén előforduló zaklatások felszámolására, valamint az esélyegyenlőséget illetően hatékony vállalati politikák végrehajtására. A projekt megfelel a tengeri közlekedés terén az európai ágazati szociális párbeszédért felelős bizottság legfontosabb célkitűzéseinek, melyek között szerepel a nők támogatása a tengerész szakmákban.

3.3 Európában javítani kell a tengerészeti szakmákra irányuló képzés színvonalát. Ehhez valamennyi tagállamnak képzési és a lobogózással kapcsolatos szabályokra vonatkozó programokat kellene kidolgoznia az európai tengerészeti szaktudás biztosítása érdekében. Ehhez a tagállamoknak tovább kell fejleszteniük a tengerészképző intézmények színvonalát. Hosszú távú programokat kell kidolgozni a fedélzeti munka- és életkörülmények javítására. Az Európai Bizottságnak sürgősen vizsgálnia és tanulmányoznia kellene a hajók legénysége számbeli növelésének lehetőségeit, valamint a fáradsággal kapcsolatos problémákat és kockázatokat azok mérséklése céljából, és meg kellene hoznia a megfelelő intézkedéseket. Előléptetési, oktatási és képzési rendszereket kell bevezetni. Globális szinten egyenlő feltételeket kell teremteni, így javítva a fedélzeti munka- és életkörülményeket, az ILO tengerészeti munkaügyi egyezményének (2006) a ratifikálása, valamint azon irányelvnek a tagállamok általi átültetése révén, amely az Európai Közösség Hajótulajdonosainak Szövetsége (ECSA) és az Európai Szállítási Dolgozók Szövetsége (ETF) között az egyezmény kapcsán létrejött megállapodáson alapul. Tiszteletben kell tartani a nemzetközi joganyagot, különösen az IMO tengerészek képzéséről, képesítéséről és az őrszolgálat ellátásáról szóló nemzetközi egyezményét (1995), amely jelenleg átdolgozás alatt van.

3.4 A magas színvonal biztosításához fejleszteni kell a promóciós tevékenységeket, az oktatást és a képzést. Az Európai Bizottságnak meg kellene vizsgálnia a tagállami középiskolákban a tengerészeti pályák népszerűsítésére alkalmazott legjobb gyakorlatokat. Az EGSZB támogatja a kadétek cseréjére (Erasmus program), a tengerészeti képzés keretében a kadétek fedélzetén való foglalkoztatására és a fedélzeti orvosi ellátás javítására vonatkozó javaslatokat. Megismétli⁽⁴⁾, hogy részletesebben kellene foglalkozni az úszó egyetem gondolatával abban az összefüggésben, hogy miként lehet diákokat toborozni a tengerész pályára.

3.5 Az EGSZB hangsúlyozza, hogy az ILO-nak és az IMO-nak a tengerészekkel való tisztességes bánásmódra vonatkozó iránymutatásaival összhangban tengeri baleset esetén tisztességesen kell eljárni a tengerészekkel. A kriminalizálás témájával nemzetközi szinten kellene foglalkozni. Az IMO-nak részletes elemzést kellene készítenie azokról az esetekről, amelyekben IMO-lobogó szerinti államok elfogadhatatlan módon bűnözőként kezeltek tengerészeket, főként azáltal, hogy letartóztatták őket. Az EGSZB arra is felhívja a figyelmet, hogy a tengerészek kriminalizálása beszennyezi a szakmáról alkotott képet – olyankor, amikor pedig világszerte akut hiány van jól képzett tengerészekből.⁽⁵⁾ Az EU jövőbeli politikáját a MARPOL és az UNCLOS egyezményben nemzetközi szinten egyeztetett elvekkel és normákkal összhangban kell kidolgozni.

3.6 Az EGSZB az ILO 2006. évi tengerészeti munkaegyezményének ratifikálására hívja fel a tagállamokat. Az egyezmény globális szinten egyenlő munkakörülményeket teremtene a hajókon, és elősegítené a fiatalok tengerészpályára való toborzását.

3.7 Az országos gazdasági és szociális tanácsokkal, illetve a szervezett civil társadalom más szereplőivel együttműködésben az EGSZB népszerűsítheti az uniós tengerészeti identitást és örökséget, és tájékoztatást adhat a fiatalok tengerészpályára való toborzásának legjobb gyakorlatairól. A fenti üzenet európai szinten való terjesztéséhez alapvetően fontos lenne, hogy az EGSZB konferenciát szervezzen a tengeri szakmákról.

4. Az európai hajózás a globális piacokon

4.1 Az EGSZB örömmel veszi, hogy az Európai Bizottság elismeri: egy globális iparágban globális szabályokra van szükség, és fontos a nemzetközi tengeri szabályozás, valamint a nemzetközi szervezeteknél (például az IMO-nál) felmerülő szabályozási problémák megoldása. Az európai hajózási ágazat világszerte. Ezt a pozíciót meg kell erősíteni az állami támogatásokról szóló (2011-ben felülvizsgálandó) iránymutatások révén, melyek fontos eszközei annak, hogy az uniós flotta számára megőrizzük az egyenlő esélyeket és a nemzetközi versenyképességet. A *status quo* fenntartása érdekében szükség van az iránymutatások meghosszabbítására. Az EGSZB egyúttal az uniós támogatási rendelkezések kiegészítésére szólít fel. A jövőben elvileg csak az EU-n belüli lobogókat kellene támogatni, és meg kellene szüntetni annak lehetőségét, hogy ki lehessen kerülni az európai normákat.

4.2 A világméretű válságot tekintve az Európai Bizottság helyesen utal arra, hogy az EU nyílt és tisztességes verseny melletti elkötelezettsége hosszú múltra tekint vissza. El kell kerülni a protekcionista intézkedéseket, mivel ezek csak még tovább késleltetnék a gazdaság megerősödését. A környezetvédelmet nem szabad ürügyként felhasználni a protekcionista intézkedések elfogadásához.

(4) HL C 211., 2008.8.19., 31–36. o., például: New York Harbour School, www.newyorkharbourschool.org.

(5) A *Drewry Shipping Consultants Study* (2009) szerint a világ flottájának 2013-ig 42 700 új tengerésztisztre lesz szüksége.

4.3 A hajózási ágazatnak vissza kell térnie alapelveihez, és etikus magatartást kell tanúsítania. Helyre kell állítani a bizalmat mind a hajózási, mind pedig a bankágazatban. El kell kerülni az olyan hajók építése révén történő nyereszkesedést, melyekre gazdasági szempontból nincs szükség. Új megközelítést kell alkalmazni, amely a finanszírozást és a hajógyártást célszerű hajózási projektek érdekében kapcsolja össze. A pénzügyi és gazdasági válság ⁽⁶⁾ tengerészeti ágazatra gyakorolt hatásainak enyhítése érdekében igen fontos az uniós tagállamok közötti szolidaritás.

4.4 Az EU hajózási ágazatára a vállalkozó szellem jellemző. A magán (gyakran családi tulajdonban lévő) hajótársaságok nagy száma az EU flottájának egyik fontos sajátossága. Fel kell hívni az európai jogalkotók figyelmét erre a modellre, valamint ennek különlegességeire és intézményeire. A hajózási válság keményen sújtotta az európai hajózás gerincét képező kis- és középvállalkozásokat. Az EGSZB egyúttal kiemeli: véget kell vetni a szabványoknak nem megfelelő hajók alkalmazásának, bármely lobogó alatt is közlekednek. Az ilyen jellegű hajózást semmiféle módon nem szabad támogatni.

4.5 Az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot, hogy – miután 2006-ban az EU-ban egyoldalúan megszüntették a tengerészeti konferenciák trösztellenes szabályok alól való mentességét – kövesse nyomon a nemzetközi szinten nem egységes versenyszabályozások következményeit. Jelenleg 110 versenyjogi joghatóság létezik, melyek egymástól eltérő rendszereket alkalmaznak egy olyan globális ágazatban, mint a vonalhajózás. ⁽⁷⁾

5. Minőségi hajózás

5.1 Az EGSZB megerősíti, hogy a harmadik tengeriközlekedés-biztonsági csomag közelmúltbeli elfogadása révén megfelelő tengeriközlekedés-biztonsági jogszabálykeret jött létre, amely átfogó, az IMO globális megközelítésén alapuló uniós jogszabály-csomagot eredményez. A csomag elősegíti majd a normáknak nem megfelelő hajók felkutatását, és új lendületet ad a minőségi hajózás elképzelésének. Az EMSA által létrehozott EQUASIS adatbázis hasznos tájékoztatást nyújt a hajók minőségéről.

5.2 A tengeri közlekedés a belátható jövőben egyre intenzívebbé válik – a folyamatosan növekvő globális kereskedelem igényeinek megfelelően. Teljes károsanyag-kibocsátása így szükségszerűen növekszik. Jelentős csökkentés érhető el bizonyos technikai és operatív intézkedésekkel. Ehhez az alternatív aggregátorok és üzemanyagok, valamint a hajók formatervezése terén végzett kutatás és fejlesztés fokozása is hozzájárul. A hajók – folyamatos korszerűsítésüknek és energiahatékonyságuknak köszönhetően – a megtett távolságok ellenére a légköri kibocsátások, különösen a CO₂-kibocsátás tekintetében a legjobban teljesítők közé tartoznak.

⁽⁶⁾ Az EGSZB tájékoztató jelentése (2009. március 11.) a globális pénzügyi válság múltba visszanyúló okairól (CESE 397/2009), előadó: Umberto BURANI.

⁽⁷⁾ HL C 157., 2005.6.28., 130-136. o.
HL C 309., 2006.12.16., 46-50. o.
HL C 204., 2008.8.9., 43-46. o.

5.2.1 A koppenhágai éghajlat-változási konferenciával (2009. december) kapcsolatban az EGSZB megerősíti ⁽⁸⁾, hogy a kibocsátáskereskedelmi rendszer alkalmazása a tengeri szállításban – különösen a tramphajózás esetében – jóval összetettebb, mint a légi közlekedésben. Bármely piaci alapú eszköz tengeri szállításra való alkalmazása nem lehet negatív hatással az európai hajózási szektor versenyképességére a globális piacon.

5.2.2 A kéntartalomra vonatkozó határértékek alkalmazása a kibocsátás-ellenőrzési területeken tevékenykedő hajókra környezetbarát intézkedés. Ezt az intézkedést más vizekre is ki kellene terjeszteni.

5.3 Az EGSZB ismételten hangsúlyozza kérését ⁽⁹⁾, hogy a környezetvédelemmel kapcsolatos uniós jogszabályokat a személyszállító hajókra és lehetőség szerint a hadihajókra is alkalmazzák. ⁽¹⁰⁾ A környezetvédelmi politikának a nem látható tengeri környezetszennyezéssel is foglalkoznia kell.

5.4 Az EGSZB kiegyensúlyozott stratégiát javasol ⁽¹¹⁾, mely javítja a hajók újrahasznosítását végző telepekre jellemző ökológiai és szociális feltételeket, egyúttal – tekintve, hogy világszerte hiány van hajóbontó telepekből – megőrzi a telepek kapacitását. Ezt a stratégiát kell alkalmazni addig, amíg nemzetközi szinten hatályba nem lép a hajók biztonságos és környezetkímélő újrahasznosításáról szóló, 2009. évi IMO-egyezmény.

6. Nemzetközi szintű együttműködés

6.1 Az EGSZB már felhívta az EU figyelmét a specifikus földrajzi területeken (többek között a Jeges-tengeren, a Balti-tengeren és a Földközi-tengeren) felmerülő tengeri szállítási gondokra. ⁽¹⁰⁾ Üdvözlendő, hogy az Európai Bizottság a sarkkörüi utakról, a balti-tengeri stratégiáról és a földközi-tengeri stratégiáról szóló közleményekkel válaszolt erre. Az EGSZB megjegyzi, hogy a közlemény kiemeli az EU-flotta stratégiai jelentőségét az EU zökkenőmentes olaj- és gázellátásának biztosításában. Ezért arra kéri az Európai Bizottságot, hogy valamennyi, a fekete-tengeri medencében található ország bevonásával dolgozzon ki fekete-tengeri stratégiát az energiaforrások Kaszpi-tengerből Európába történő szállításának biztosítására.

6.2 Többet kellene tenni annak érdekében, hogy a WTO keretében egyezmény szülessen a tengerészeti szolgáltatásokról. Az EU és Kína közötti tengeri szállítási megállapodást „legjobb gyakorlatként” (modellmegállapodásként) kellene támogatni más kereskedő nemzetek, többek között India, Brazília, Oroszország, az ASEAN és a Mercosur összefüggésében.

6.3 Az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot, hogy vizsgálja meg: léteznek-e kétoldalú tengerészeti rakománymegosztási megállapodások uniós tagállamok és harmadik országok között, és ha szükséges, gondoskodjon a közösségi vívmányok (a 4055/86/EK és a 4058/86/EK rendelet) végrehajtásáról. Ebben az összefüggésben a harmadik országokat is vissza kellene tartani attól, hogy kétoldalú megállapodásokat kössenek egymással.

⁽⁸⁾ HL C 277., 2009.11.17., 20. o.

⁽⁹⁾ HL C 168., 2007.7.20., 50-56. o.

⁽¹⁰⁾ HL C 211., 2008.8.19., 31-36. o.

⁽¹¹⁾ HL C 277., 2009.11.17., 67. o.

6.4 Ami az EU IMO-n belüli láthatóságának javítására vonatkozó javaslatot illeti: ha adott az EU és a tagállamok közös kompetenciája, akkor van mozgásteret az EU tagállamai közötti megerősített együttműködésnek/koordinációnak anélkül, hogy ez veszélyeztetné egyéni részvételüket. Az EGSZB ismételten hangsúlyozza, hogy „az EU tagállamainak szakértői hozzájárulását a nemzetközi szervezetekhez [...] nagy becsben tartják, és ezt nem aláásni, hanem inkább ösztönözni kellene”.⁽¹²⁾

6.5 Az EGSZB ismételten hangsúlyozza, hogy sürgős uniós fellépésre van szükség a kereskedőhajók elleni, Délkelet-Ázsia és Afrika tengerein egyre gyakoribb kalóztámadások ügyében.⁽¹³⁾ A megfelelő törvényszékek és jogszabályok hiánya elősegíti a kalózkodás büntetlenségét. Ezért az Európai Bizottságnak elő kell mozdítania, hogy megfelelő joghatóságot és jogszabályrendszert hozzanak létre az érintett területeken. A származási országok politikai, gazdasági és társadalmi körülményeinek jobbá tétele érdekében szoros együttműködésre kell törekedni az ENSZ szervezeteivel. Sürgősen kezelni kell – különösen Szomáliában – a tengeri kalózkodás szárazföldön gyökerező okait, és helyre kell állítani a törvényes rendet, valamint újra biztosítani kell a megfelelő társadalmi és gazdasági körülményeket. Ehhez az uniós fejlesztési segélyek és diplomáciai lépések eszközét kell alkalmazni. A tengerészek felfegyverzését az EGSZB határozottan elutasítja.

6.5.1 Aktuális adatok⁽¹⁴⁾ szerint a kalóztámadások a világgazdaság számára előreláthatóan 16 milliárd dolláros költséget jelentenek. Afrika szarvában 2008-ban 111, 2009 első félévében pedig 240 kalóztámadás történt, 1 000 tengerész életének veszélyeztetésével. Az elmúlt 18 hónapban a szomáliai kalózkodásoknak 150 millió dollárt fizettek váltságdíjként.

6.6 Az illegális bevándorlás – a nyilvánvaló humanitárius szempontoktól eltekintve – sürgető problémákat vet fel a tengeri szállítás és a tengeri határok biztonságát illetően. A Földközi-tengeren feltétlenül javítani kell az integrált tengerfelügyeletet (Safe Sea Net, FRONTEX). A tengeren át történő illegális bevándorlás korlátozása érdekében az Európai Bizottságnak együttműködési politikát kell kidolgoznia azokkal a harmadik országokkal,

amelyekből a bevándorlók származnak, illetve amelyeken átutaznak.

7. Rövid távú tengeri szállítás

7.1 A fenntartható közlekedésnek és a rövid távú tengeri szállítás támogatásának összefüggésében többet kell beruházni a kikötői infrastruktúra és a hátszági összeköttetések javításába. Ezt a tényezőt a TEN-T felülvizsgálata során átfogóan figyelembe kell venni. Az EGSZB kéri az Európai Bizottságot, hogy az EU és a közös határral rendelkező szomszédos országok közötti összeköttetés megkönnyítése érdekében térképezze fel, milyen inkompatibilitások jellemzik a szárazföldi és a tengeri hálózatok kapcsolódási pontjait.

8. Tengeri kutatás és innováció

8.1 Az EGSZB⁽¹⁵⁾ már korábban felkérte az Európai Bizottságot, hogy globális szinten vállaljon vezető szerepet a tengeri kutatás és innováció terén. Üdvözlendő, hogy a közlemény pozitívan reagált erre a kérésre.

8.2 Az EGSZB támogatja a környezetbarát hajókra, üzemanyagokra és kikötőkre irányuló kutatási és fejlesztési beruházásokat, melyek a környezetbarát foglalkoztatást is fellendítik. Fokozni kellene a hajók általi kibocsátások csökkentését célzó kutatást és fejlesztést.

8.3 E folyamat részeként az Európai Bizottságnak támogatnia kell a koherens jövőbeli tengerpolitikát a hajógyártási politikával összekapcsoló válaszokat a környezetvédelmi, energiaügyi, biztonsági és társadalmi kihívásokra. Az európai hajógyáraknak a „Leadership 2015” és más releváns programok segítségével környezetbarát hajók építésére kell felhasználniuk bizonyított szakértelmüket.

Kelt Brüsszelben, 2009. december 17-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Mario SEPI

⁽¹²⁾ HL C 168., 2007.7.20., 50-56. o.

⁽¹³⁾ COM(2009) 301 végleges.

⁽¹⁴⁾ ICC International Maritime Bureau Piracy Reporting Center (IMB), 2009. augusztusi jelentés. Az EU és Afrika közötti partnerségről szóló közelmúltbeli közlemény a kalózkodást és a tengeren át történő illegális bevándorlást a közlekedési együttműködés legfontosabb kérdéseiként határozza meg.

⁽¹⁵⁾ HL C 277., 2009.11.17., 20. o.

MELLÉKLET

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság

VÉLEMÉNYÉHEZ

A következő bekezdést, amelyeknél a támogató szavazatok száma az összes leadott szavazat legalább egynegyede volt, a vita során elutasították:

1.5. pont

Az európai hajózási ágazat világszerte. Ezt a pozíciót az állami támogatásokról szóló iránymutatások keretében meg kellene erősíteni annak érdekében, hogy az uniós flotta számára megőrizzük az egyenlő esélyeket és a nemzetközi versenyképességet. Az EGSZB egyúttal az uniós támogatási rendelkezések kiegészítésére szólít fel. A jövőben csak az EU-n belüli lobogókat kellene támogatni, és meg kellene szüntetni annak lehetőségét, hogy személyzet nélküli hajóbérllet (Bare Boat Charter) révén ki lehessen kerülni az európai normákat.

Szavazás eredménye: A módosító indítvány mellett: 92 A módosító indítvány ellen: 91 Tartózkodik: 7

A következő módosító indítványt, amelynek a támogató szavazatok száma az összes leadott szavazat legalább egynegyede volt, a vita során elutasították:

1.11. pont

A kéntartalomra vonatkozó határértékek alkalmazása a kibocsátás-ellenőrzési területeken – ~~ami első látásra környezetbarát intézkedés – ellentétes hatással járhat: a közlekedés a tengerről visszaterelődhet a szárazföldre. Nem szabad veszélybe sodorni a komodalitásra és a rövid távú tengeri szolgáltatások támogatására nyitott európai politikát. Az EGSZB sürgeti az Európai Bizottságot, hogy tegyen intézkedéseket további SO₂- kibocsátás-ellenőrzési területek kijelölése érdekében az EU tengeri medencéiben.~~

Indokolás

Nincs arra bizonyíték, hogy a SO₂-kibocsátás-ellenőrzési területek kijelölése a szárazföldi közlekedés felé való eltolódáshoz vezetne a tengeri közlekedés kárára.

Szavazás eredménye: A módosító indítvány mellett: 92 A módosító indítvány ellen: 96 Tartózkodik: 18

A következő bekezdést, amelyeknél a támogató szavazatok száma az összes leadott szavazat legalább egynegyede volt, a vita során elutasították:

5.2.1. pont

A koppenhágai éghajlat-változási konferenciával (2009. december) kapcsolatban az EGSZB megerősíti ⁽¹⁾, hogy a kibocsátáskezelési rendszer alkalmazása a tengeri szállításban – különösen a tramphajózás esetében – jóval összetettebb, mint a légi közlekedésben. A kibocsátáskezelési rendszerek tengeri szállításra való alkalmazása nem lehet negatív hatással az európai hajózási szektor versenyképességére a globális piacon.

Szavazás eredménye: A módosító indítvány mellett: 112 A módosító indítvány ellen: 83 Tartózkodik: 16

(1) HL C 277., 2009.11.17., 20. o.

A következő bekezdést, amelyknél a támogató szavazatok száma az összes leadott szavazat legalább egynegyede volt, a vita során elutasították:

5.2.2. pont

A kéntartalomra vonatkozó határértékek alkalmazása a kibocsátás-ellenőrzési területeken tevékenykedő hajókra – ami első látásra környezetbarát intézkedés – ellentétes hatással járhat: a közlekedés a tengerről visszaterelődhet a szárazföldre. Nem szabad veszélybe sodorni a komodalitásra és a rövid távú tengeri szolgáltatások támogatására nyitott európai politikát. Döntés előtt feltétlenül el kell végezni a megfelelő hatásvizsgálatokat.

Szavazás eredménye:

A módosító indítvány mellett: 94	A módosító indítvány ellen: 93	Tartózkodik: 17
----------------------------------	--------------------------------	-----------------

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Az Európai Bizottság közleménye – A közlekedés fenntartható jövője: útban az integrált, csúcstechnológiát képviselő, felhasználóbarát rendszer felé

(COM(2009) 279 végleges)

és

A 2010 utáni európai közlekedéspolitika kiindulópontjai

(feltáró vélemény)

(2010/C 255/20)

Előadó: **Lutz RIBBE**

Az Európai Bizottság 2009. június 17-én úgy határozott, hogy az EK-Szerződés 262. cikke alapján kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a következő tárgyban:

A közlekedés fenntartható jövője: útban az integrált, csúcstechnológiát képviselő, felhasználóbarát rendszer felé (közlemény)

COM(2009) 279 végleges.

2009. július 2-án kelt levelében az Európai Unió Tanácsának svéd elnöksége kikérte az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a következő tárgyban:

A 2010 utáni európai közlekedéspolitika kiindulópontjai.

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Közlekedés, energia, infrastruktúra és információs társadalom” szekció 2009. november 12-én elfogadta véleményét. (Előadó: Lutz RIBBE.)

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2009. december 16–17-én tartott, 458. plenáris ülésén (a december 16-i ülésnapon) 171 szavazattal 5 ellenében, 11 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Következtetések és ajánlások

1.1 Az EGSZB egyetért azzal az eddigi közlekedéspolitikára vonatkozó európai bizottsági elemzéssel, amely szerint igen messze vagyunk még a saját magunk által kitűzött fenntarthatósági céloktól, és hogy alapvető iránymódosításokra van szükség.

1.2 Az EGSZB utal arra, hogy nemcsak az ökológiai célkitűzések terén (éghajlatvédelem, a készletek kímélése, biodiverzitás, zaj, levegőszennyezés stb.) van még szükség jelentős erőfeszítésekre, hanem a közlekedés területén is megválaszolatlan maradt még számos szociális kérdés. Ez nemcsak a közlekedési ágazatban foglalkoztatottak munkavállalói jogait, munka- és bérezési körülményeit érinti, hanem pl. a tömegközlekedési eszközök kérdésére, rendelkezésre állására és hozzáférhetőségére is vonatkozik a fogyatékkal élők, fiatalok és idősek esetében. Emellett a közlekedés olyan résztvevőinek döntési szabadságáról is szó van, akik nem rendelkeznek vagy nem szeretnének rendelkezni saját autóval.

1.3 Az EGSZB támogatja az európai bizottsági dokumentumban kitűzött célokat, nem ismeri el azonban, hogy az ábrázolt eszközökkel már elindítható az alapvető fordulat.

1.4 A megnevezett célok zöme már eléggé ismert, egy részüket már évekkel ezelőtt kitűzte az Európai Bizottság. A megvalósítás azonban hiányos. Példaként a külső költségek internalizálását vagy egy másfajta városi közlekedéspolitikára irányuló követelést említhetjük.

1.5 Végleges fehér könyvében az Európai Bizottságnak egyértelmű cselekvési lehetőségeket kellene bemutatnia és konkrét, számszerűsíthető célokat kellene megneveznie.

1.6 Az EGSZB döntőnek tartja az arról szóló vitát, hogy milyen politikai és tervezői döntések révén keletkezik forgalom, illetve hogyan kerülhető el a forgalom keletkezése. Kérjük az Európai Bizottságot, hogy egy fehér könyv, illetve új politikai iránymutatók közzététele esetén sokkal nagyobb figyelmet fordítson ezekre a kérdésekre.

2. Az Európai Bizottság közleménye

2.1 2001-ben az Európai Bizottság fehér könyvet ⁽¹⁾ adott ki, amelyben 2010-ig meghatározta az európai közlekedéspolitika menetrendjét. Ezt a programot a 2006-ban elvégzett félidei felülvizsgálat során aktualizálták. ⁽²⁾ A tízéves időszak vége felé közlekedve az Európai Bizottság szerint aktuálissá vált a távolabbi jövő végiggondolása és a későbbi közlekedéspolitikai fejlesztések előkészítése.

2.2 Az Európai Bizottság a jelenlegi közleményében megfontolásainak első eredményeit ismerteti, különböző tanulmányokat, vitákat és a konzultációk eredményeit felhasználva.

2.3 A helyzetet értékelve a közlemény megállapítja, hogy „a közlekedés az európai gazdaság létfontosságú eleme”; az Európai Unió GDP-jéből körülbelül 7 %-kal, a foglalkoztatásból több mint 5 %-kal részesedik a közlekedési ágazat. Az Európai Bizottság ismerteti és hangsúlyozza, milyen jelentőséggel bír a közlekedés többek közt a régiók, Európa és a világ társadalmi és gazdasági kohéziója, az európai ipar versenyképessége és a lisszaboni célok megvalósítása szempontjából.

2.4 Ugyanakkor azonban megállapítja, hogy „az EU fenntartható fejlődési stratégiájában megfogalmazott célokhoz azonban kevésbé járult hozzá: ahogy a 2007-ben kiadott előrehaladási jelentésben ⁽³⁾ is szerepel, az európai közlekedési rendszer számos tényező tekintetében még mindig nem követ fenntartható pályát”.

2.5 Ezenkívül kifejti, hogy „továbbra is a környezetvédelem az a fő szakpolitikai terület, ahol fejlesztésekre van szükség. Az Európai Unióban az 1990-es kibocsátási szintekkel összehasonlítva a közlekedési ágazatban nőtt legnagyobb mértékben az üvegházhatást okozó gázok kibocsátása ⁽⁴⁾. [...] Ezt az elemzést a közlekedési ágazat múltbeli fejlődésére alkalmazva látható, hogy az ágazat tevékenysége jelentős mértékben nőtt, miközben nem ért el kielégítő mértékű előrehaladást az energaintenzitás és az üvegházhatást okozó gázok kibocsátási intenzitásának csökkentésében.”

2.6 A közlekedés növekedésének elválasztása a GDP növekedésétől, amely a 2001-es fehér könyv és a fenntartható fejlődési stratégia egyik célja volt, a személyszállítás terén már megtörtént, az áruszállítás terén azonban nem. Ezt többek között azzal magyarázzák, hogy „az áruszállítás növekedése a költségek csökkentését célzó gazdasági gyakorlathoz is kapcsolódik – a termelés kevesebb helyre történő koncentrációja a méretgazdaságosság érdekében, telephely-áthelyezés, just-in-time szállítások, az üveg, papír és fém széles körű újrahasznosítása –, amelyek adott esetben más ágazatok kibocsátását csökkentették a közlekedésből adódó kibocsátás növekedését eredményezve”.

⁽¹⁾ COM(2001) 370. végleges

⁽²⁾ COM(2006) 314. végleges

⁽³⁾ COM(2007) 642. végleges

⁽⁴⁾ Eltérő hivatkozás hiányában az adatok forrása a Közlekedési Főigazgatóság 2009-ben közzétett, »EU Energy and Transport in Figures. Statistical Pocketbook 2009« [Az EU energetikai és közlekedési ágazata számokban: statisztikai zsebkönyv 2009] című kiadványa.

2.7 A közlekedés (és az egyes közlekedési eszközök) energiahatékonysága növekszik ugyan, ez mégsem elegendő a szállítási volumen növekedésének ellensúlyozásához ⁽⁵⁾. A közlekedési volumen ugyanis éppúgy problémaként kezelik, mint azt a tényt, hogy „a környezetbarátabb szállítási módokra való áttérés terén, beleértve a rövid távú tengeri szállítás fejlesztését is, korlátozott előrehaladást sikerült elérni”.

2.8 A „Tendenciák és kihívások” című fejezetben az Európai Bizottság megállapítja többek között, hogy

- az idősebbek (65 év feletti) aránya az EU-ban erősen meg fog növekedni, ami egyrészt az utazási szokások változását eredményezi, másrészt azonban ahhoz is vezet majd, hogy a társadalomnak több közpénzt kell nyugdíjakra, egészségügyi ellátásra és ápolásra fordítania. Az Európai Bizottság abból indul ki, hogy ez a jövőben korlátozni fogja a közlekedés céljára felhasználható közfinanszírozási forrásokat,
- a közlekedési ágazat szerepe kulcsfontosságú az EU éghajlatvédelmi céljainak elérésében, és „ehhez több jelenlegi tendenciát meg kell fordítani”,
- a fosszilis üzemanyagkészletek szűkülése jelentős mértékben befolyásolja majd a közlekedési ágazatot, mégpedig nemcsak technológiai szempontból (a közlekedés energiaszükségletének 97 %-át fedezik fosszilis üzemanyagok), hanem strukturálisan is (a fosszilis üzemanyagok szállítása jelenleg a nemzetközi tengeri áruszállítások volumenének mintegy felét teszi ki),
- az európai városi népesség aránya növekedni fog ⁽⁶⁾, aminek kapcsán a közlemény leszögezi, hogy már ma is a városi közlekedés felelős a szén-dioxid-kibocsátás 40 %-áért és a közúti közlekedésből származó egyéb szennyezés 70 %-áért, valamint
- globális szinten a népesség növekedése és az egyre emelkedő életszínvonal nagyobb mobilitást és a közlekedési igény növekedését jelenti: egyes tanulmányok szerint a személygépkocsik száma a mai 700 milliőről 2050-ig több mint 3 milliárdra növekedhet a világon, „ami súlyos fenntarthatósági problémákhoz vezethet, ha addig nem valósul meg az alacsonyabb és nulla kibocsátású járművek irányába történő átmenet és a mobilitás jelenlegitől eltérő koncepciójának bevezetése”.

2.9 Összegezve: az Európai Bizottság teljességgel megalapozottan beszél arról, hogy „a személyek és áruk fenntartható mobilitásával kapcsolatos hosszú távú jövőképet” kell kialakítani.

2.10 Ehhez hét általános politikai célkitűzést fogalmaz meg:

- biztonságos és veszélytelen, minőségi közlekedés megteremtése,

⁽⁵⁾ Az EGSZB utal arra, hogy a közlekedéspolitikai fehér könyv félidei felülvizsgálatában (COM(2006) 314., 3.2. ábra) az Európai Bizottság olyan számításokat közöl a közlekedésből eredő CO₂-kibocsátások 2020-ig történő további növekedésére vonatkozóan, amelyek ellentmondanak az EU éghajlatvédelmi céljainak.

⁽⁶⁾ A 2007-ben mért mintegy 72 %-ról 2050-ig 84 %-ra.

- jól karbantartott és teljes mértékben integrált hálózat,
- környezeti szempontból fenntartható közlekedés,
- az EU vezető szerepének megtartása a közlekedési szolgáltatások és technológiák terén,
- az emberi tőke védelme és fejlesztése,
- a közlekedés irányítása intelligens árképzés révén,
- a közlekedést figyelembe vevő tervezés: a hozzáférhetőség javítása.

3. Általános megjegyzések

3.1 Az EGSZB üdvözli, hogy az Európai Bizottság újból felkarolja a témát, és széles körű konzultációs folyamat keretében veti fel az első, bár gyakran még nem eléggé konkrét elgondolásokat a közlekedés jövőjét illetően. A közlekedési ágazatról készített elemzése egyértelmű: igen messze vagyunk még a saját magunk által kitűzött fenntarthatósági céloktól, és alapvető változásokra van szükség. Nem ismerhető azonban még fel konkrét jövőkép és ebből eredő konkrét célok és eszközök a főként az egyéni gépjárműforgalom korlátozására és csökkentésére. Ezeket az Európai Bizottságnak részletes cselekvési tervben kell bemutatnia, és száműzött célokkal kell ellátnia őket.

3.2 Az EGSZB az Európai Bizottság számos gondolatával egyetért, például azzal, hogy a meglévő infrastruktúrát optimálisan ki kell használni, amihez az új, illetve tökéletesített információs és kommunikációs technológiák is hozzátartoznak; hogy „intelligens és integrált logisztikai rendszereket kell megvalósítani”, hogy főként a városi közlekedés terén kell új ötleteket megvalósítani; hogy javítani kell a komodalitást, és a közlekedés súlypontját fokozottan a környezetbarátabb közlekedési módok felé kell eltolni; valamint a kibocsátást csökkentő innovatív technológiákat kell alkalmazni stb. Ezek azonban nem új felismerések és egyáltalán nem új tervek.

3.3 Az EGSZB az elmúlt években számos véleményét dolgozott ki erre vonatkozóan a forgalom jelentette problémák megoldásának technikai és szervezési szempontból való optimalizálásáról és az erre vonatkozó politikáról, például a következő témákban: „A 2001. évi közlekedéspolitikai fehér könyv félidei felülvizsgálata” (7), „A külső költségek internalizálását elősegítő stratégia” (8), „A teherfuvarozási logisztikáról szóló cselekvési terv” (9), „A közúti közlekedésbiztonságra vonatkozó szabályok határokon átnyúló végrehajtásának elősegítése” (10), „TEN-T: Szakpolitikai felülvizsgálat” (11), „Környezetbarátabb tengeri és belvízi közlekedés” (12), „Az Európai Unió jövőbeni tengerpolitikája felé” (zöld könyv) (13), „Közúti közlekedés 2020-ban: A civil társadalom elvárásai” (14), „Az árufuvarozást előnyben részesítő vasúti hálózat

kialakítása” (15), valamint „A versenyképes árufuvarozást szolgáló európai vasúti hálózat” (16), „A belvízi szállítás előmozdítása – NAIADES” (17), „Az Európai Unió integrált tengerpolitikája” (18).

3.4 Az EGSZB fontosnak tartja hangsúlyozni, hogy a jövőben a közlekedéspolitikának jóval tovább kell jutnia annál, hogy „mindössze” az adott és várható forgalom fenntartható fejlődés szempontjából optimális kielégítését jelentse. Az Európai Bizottság a közleményében ennek megfelelő helyes kijelentéseket is tesz, ezek azonban túl homályosak és nem eléggé konkrétak. Ezt a fejtegetések döntő hiányosságának érezzük.

3.5 Az Európai Bizottság megállapítja ugyan, hogy a jelenlegi rendszeren igen jelentős változtatásokat kell végrehajtani: az 53. pontban például leírja, hogy „a közlekedési rendszer [...] lényeges változásokon fog keresztül menni”, a 70. pontban arról beszél, hogy „lényegesen át kell alakítani a közlekedési rendszert”, valamint „a mobilitás jelenlegitől eltérő koncepcióját” (37. pont) említi. Az EGSZB szerint azonban sajnos hiányoznak a konkrétabb magyarázatok arról, hogy pontosan mit értenek ezalatt.

3.6 A dokumentum tehát igen jól sikerült összefoglalója számos ismert álláspontnak és elgondolásnak, tényleges „jövőképet” azonban még nem mutat be. Sok kérdés továbbra is tisztázatlan marad, például az az évek óta nyitott kérdés, hogy a külső költségek internalizálása hogyan oldható meg.

3.7 Az EGSZB ezért ezt a feltárási véleményt szeretné felhasználni arra, hogy felhívja a figyelmet néhány igen alapvető kérdésre, amelyekkel véleménye szerint az európai bizottsági dokumentum nem foglalkozik kellőképpen. Azt szeretné, ha az Európai Bizottság további észrevételei során figyelembe venné és jobban kidolgozná ezeket a pontokat.

4. Részletes megjegyzések

4.1 A közlekedés jelentőségét nem elegendő elsősorban a közlekedési ágazatnak a GDP-hez, illetve a munkahelyekhez való hozzájárulásával mérni. Amikor emberek találkoznak egymással, amikor áruk cserélnek gazdát, tehát bármilyen társadalmi, illetve gazdasági tevékenységre kerül sor, „közlekedésre” is sor kerül. Azt is mondhatnánk: árucsera nélkül, közlekedés nélkül nem működne a társadalom, így mintegy nem létezne GDP.

4.2 Az emberek igénylik a mobilitást és szükségük is van rá, árukat szeretnének cserélni és szükségük is van erre. Ennyiben helyesek az Európai Bizottság által a közlemény 39. és 40. pontjában tett megállapítások: „A közlekedés teszi lehetővé olyan szabadságjogaink nagy részének gyakorlását, mint amilyen a világ különböző országaiban való élés és dolgozás, a különböző termékek és szolgáltatások igénybe vétele, a szabad kereskedelem és a személyes kapcsolatok szabad létesítése. [...] Az említett szabadságjogok iránti igény a jövő multikulturálisabb és heterogénebb [...] társadalmában csak növekedni fog.”

(7) HL C 161., 2007.7.13., 89. o.

(8) HL C 317., 2009.12.23., 80. o.

(9) HL C 224., 2008.8.30., 46. o.

(10) HL C 77., 2009.3.31., 70. o.

(11) HL C 318., 2009.12.23., 101. o.

(12) HL C 277., 2009.11.17., 20. o.

(13) HL C 168., 2007.7.20., 50. o.

(14) HL C 277., 2009.11.17., 25. o.

(15) HL C 27., 2009.2.3., 41. o.

(16) HL C 317., 2009.12.23., 94. o.

(17) HL C 318., 2006.12.23., 218. o.

(18) HL C 211., 2008.8.19., 31. o.

4.3 A közlekedés tehát rendkívül fontos, de önmagában nem cél. Valóban nem kell automatikusan minden közlekedést „jónak” tekinteni a társadalom szempontjából csupán azért, mert hozzájárul a személyek és áruk mobilitásához. A közlekedésnek ugyanis nem csak pozitív következményei vannak, amint azt dokumentumában maga az Európai Bizottság is nyomatékosan kifejti. Ebből következően a politika egyik központi feladata, hogy világos keretet szabjon az említett „szabadságoknak” ott, ahol más szabadságokat, illetve szükségleteket érint, esetleg fenyeget, például akkor, ha az emberek egészségéről, környezetünkről és/vagy éghajlatunkról, illetve a következő generációk igényeiről van szó.

4.4 A (közlekedés)politikának ugyanakkor ügyelnie kell arra, hogy minden polgár részére széles kínálatot és biztonságos hozzáférést biztosítson a közlekedési eszközökhöz. Ez – a fenntarthatósággal teljes mértékben összhangban – különösen érvényes a szociális szempontból gyengébb rétegekre, a fogyatékkal élőkre, a gyermekekre és fiatalokra stb. Emellett arra kell törekedni, hogy a közlekedési ágazatban dolgozók munkakörülményei javuljanak.

4.5 A múltban azonban a közlekedéspolitikát gyakran a könnyebb utakat választotta. Eddig elsősorban a közlekedési igények kielégítésének megszervezéséről volt szó, sőt, gyakran a politika teremtett új keresletet és közlekedési szükségleteket, többek között az egyéni gépjárműforgalom – nemzetgazdasági szempontból helytelen – elsőbbséget élvező támogatásával és a csupán az olcsó kőolajon alapuló gazdasági munkamegosztásnak, valamint a termelési központok és lakóterületek ennek megfelelő helykijelölésének támogatásával. Úgy vélték, hogy az ebből eredő problémák pusztán infrastrukturális, illetve technikai szinten megoldhatók. Elmulasztották megvitatni a kialakuló forgalom kérdését és azt, hogy bizonyos forgalomtípusok ésszerűek-e. Ennek változnia kell. Ennek kapcsán az EGSZB teljes mértékben tudatában van annak, hogy ezért nem csak az Európai Bizottság felelős, mivel számos döntést a szubszidiaritás elvének értelmében nemzeti, regionális vagy helyi szinten hoztak meg.

4.6 Az EGSZB határozottan üdvözlöi, hogy az Európai Bizottság bizonyos kérdéseket kertilés nélkül szóba hoz. Az 59. pont ezt írja: „Számos állami szolgáltatás egyre inkább centralizált a hatékonyság növelése érdekében. Az állampolgárok és a szolgáltatók (iskolák, kórházak, bevásárlóközpontok) közötti távolság egyre nő. A cégek ugyanezt a tendenciát követték, és csökkentették termelési, raktározási és disztribúciós központjaik számát. A tevékenységek koncentrációjára irányuló tendencia az elérhetőségi feltételek romlása miatt nagymértékű kikényszerített „mobilitással járt.” Az EGSZB azonban hiányolja a közleményből annak kifejtését, hogy politikailag ebből milyen következtetéseket lehet levonni.

4.7 Vitathatatlan, hogy ezeket a tendenciákat, például a közintézmények, de a vállalatok koncentrációját is illetően, közvetlenül vagy közvetetten befolyásolták a gazdasági keretfeltételek és a politikai döntések. Fontos lenne, hogy a jövőben a politikai és tervezői döntéseket megelőzően sokkal alaposabban elemezzék a közlekedésre/közlekedési rendszerre gyakorolt hatásokat. Voltak valaha olyan tervek, amelyek azért nem valósultak meg, mert politikai szinten úgy döntöttek, hogy az általuk keletkező (indukált) forgalom nem kívánatos?

4.8 Az európai bizottsági közleményben leírt felismerések, hiányosságok és szükségszerűségek fényében ezért hasznos lenne, ha „a közlekedés fenntartható jövőjének” már megkezdett keresése keretében egyértelművé tennék, hogy az Európai Bizottság az európai és nemzeti szinten a múltban megvalósult fejlesztések és keretszabályozások közül melyeket tartja kedvezőtlennek. Helyes dolog volt olyan módon központosítani az iskolákat vagy a közüzemeket, ahogy ez néhány tagállamban történt? Tényleg célravezetőek voltak a fenntarthatóság (és pl. a regionális fejlesztés) szempontjából a vágóhidak és a tejtermelő gazdaságok terén lezajlott – gyakran az uniós strukturális alapokból finanszírozott – koncentrációs folyamatok? A fenntartható regionális fejlesztést valóban csak az infrastruktúra kiépítésével lehetett támogatni, vagy éppen a téves közlekedési infrastrukturális politika vezetett a vidéki területek elnéptelenedéséhez és a kényszerű mobilitás létrejöttéhez?

4.9 Egy másik példa: a globális munkamegosztás keretében olcsó takarmány érkezik Európába. Ez az állattartásban koncentrációs folyamatokat, valamint új forgalomáramlást váltott ki. Ez elsősorban azért volt lehetséges, mert sem a takarmányárak, sem a szállítási költségek nem tükrözik az „ökológiai és nemzetgazdasági valóságot”. Nem tükröződnek bennük a gyakran negatív szociális költségek sem. A részint éppen a közlekedés okozta éghajlati változásokból következő magas költségek vagy a közlekedési zajterhelés és kibocsátások okozta betegségek költségei önmagukban is fontos kérdéseket vetnek fel az EU-n belüli jövőképes mobilitási politikát illetően. Így maradjon ez a jövőben is? Hogyan érinti mindez a közlekedéspolitikát? Ezek olyan kérdések, amelyekre az európai bizottsági dokumentum sajnos nem ad választ.

4.10 Az EGSZB kéri, hogy valamennyi politikaterület esetében, a gazdaság- és versenypolitikától a fejlesztési politikáig, végezzenek hatáselemzést azok forgalmat indukáló hatásáról. Ha például a közös európai agrárpolitikát a regionális gazdasági körforgások erősítésének irányába módosítjuk, az komoly lehetőségeket rejt magában a forgalom keletkezésének elkerülésére és az európai szállítási útvonalak megrövidülésére.

4.11 Egy ilyen vitában nem önmagában a mobilitásról, vagyis a megtett utak számáról van szó. Sokkal inkább az útszakaszok hosszáról és arról, hogy milyen ráfordítással és milyen közlekedési eszközzel tették meg ezeket az utakat.

4.12 Éppen ezen a téren történt sok változás az elmúlt években. A megtett útszakaszok gyakran hosszabbak lettek, és nem éppen a legkörülményesebb közlekedésmódokat alkalmazták. Ez mind a személyforgalomra, mind az áruforgalomra, vagyis az áruszállításra érvényes. A gabona mindig is malmokon és pékségeken keresztül került a szántóföldről a végfelhasználókhoz; ami megváltozott, az a szállítási útvonal. Jelenleg más politikaterületek keretfeltételei és a hiányos harmonizáció miatt az EU-n belül üzemgazdaságilag megéri teherautóval, hűtőkocsiban félkész tésztát szállítani több száz kilométerre, hogy helyben süssenek belőle perccel – hogy csak egy példát említsünk a cselekvés szükségességére.

4.13 Az emberek generációk óta nem több mint 3-4 utat tesznek meg naponta. Németországban például az emberek jelenleg minden nap kb. 281 millió utat tesznek meg, ami személyenként mintegy 3,4 utat jelent. Ennek során naponta kb. 3,2 milliárd km-t ⁽¹⁹⁾ tesznek meg. 2002-ben ez „mindössze” 3,04 milliárd km volt.

4.14 A közlekedés és az utak hosszúsága privát, politikai és vállalati döntések eredménye. A közlekedésért fizetendő árak ennek során döntő szerepet játszanak. A jövőben ezen a téren sok mindennek kell változnia és változhat is, többek között a nyersanyagok (főként a fosszilis üzemanyagok) árának emelkedése, a külső költségeknek az EGSZB által több ízben helyeselt és követelt internalizálása, az infrastruktúrára szánt közpénzeknek az Európai Bizottság által várt csökkenése stb. révén. Hiányoznak azonban az egyértelmű politikai üzenetek arról, hogy mindebből jelenleg mire kell következtetnünk. Az EGSZB szerint az infrastrukturális döntések során fokozottan kell érvényesülnie a fenntartható fejlődés szempontját is figyelembe vevő széles látókörű szemléletnek. Nemcsak a hozzáférhetőség javulását, a termelékenység növekedését és az időbeli megtakarításokat kell figyelembe venni, hanem fokozott mértékben az ökológiai és szociális következményes költségeket is.

4.15 Minden új közlekedési infrastrukturális intézkedés nagyon drága, megvalósítása pedig több évtizedre kihatással van. Ha az Európai Bizottság megállapítja, hogy társadalmunkban növekedni fog az idősebbek aránya, egyre többen élnek a városokban (és ezáltal megváltoznak a mobilitási igények), és vélhetően kevesebb közpénz áll majd rendelkezésre a közlekedési infrastruktúrával kapcsolatos kiadásokra, akkor jelentős változásokra van szükség az infrastrukturális beruházások terén.

4.16 Az EGSZB ezért a közlekedési rendszer lényeges átalakítása és „a mobilitás jelenlegitől eltérő koncepciója” keretében az Európai Uniónak és a Tanács elnökségének az olyan alapvető kérdések elmélyült megvitatását ajánlja, mint a forgalom generalódása és a kényszerű mobilitás. Még egyszer hangsúlyozza: ez a vita nem a szabadságok vagy a mobilitási igények megnyirbálásáról szólna, hanem – szükséges módon – a fenntartható fejlődési stratégia kialakításáról, amely mindeddig nem tért ki kellően a közlekedéspolitikára, valamint arról, hogy a jövőbeli generációk is élvezhessék még a mobilitás szabadságát.

4.17 Az Európai Bizottság az 53. pontban fontos elemet említ meg: „A közlekedési dolgozók azonban néhány ágazatban a radikálisan megváltozott gazdasági és energiaügyi körülmények miatt elveszíthetik állásukat. Fontos gondoskodni a változások előkészítéséről és kezeléséről, biztosítva azt, hogy a megváltozó körülmények új munkahelyeket teremtsenek, valamint hogy a közlekedési dolgozók részt tudjanak venni a folyamatban, és reagálni tudjanak arra.”

4.18 Pontosan erre az „előkészítésre” van itt szükség. Ehhez az is hozzátartozik, hogy minél egyértelműbben leírjuk, mely ágazatok lesznek érintettek kedvező, illetve kedvezőtlen módon. Sok minden ismeretes már, nyílt vitát kell folytatni. Az EGSZB már a fenntartható fejlődésről kidolgozott egyik első véleményében (NAT/229) utalt arra, hogy éppen ezek a szükséges átalakulási folyamatok váltanak ki félelmet és ellenállást azokon a társadalmi területeken, amelyek többet profitálnak a jelenlegi, nem fenntartható rendszerből, így a strukturális változások kiemelten érintik őket.

⁽¹⁹⁾ Lásd a német közlekedési, építésügyi és városfejlesztési minisztérium megbízásából készült „Mobilität in Deutschland” [Mobilitás Németországban] című tanulmányt.

4.19 A forgalom keletkezésének és a távolságok hosszának strukturális kérdései mellett a szállítóeszközök fajtáját is tisztázni kell. Az EGSZB üdvözli az Európai Bizottságnak a közleményben tett kijelentéseit, főként azokat a megjegyzéseket, amelyek szerint

– a (közúti) közlekedés résztvevőitől beszedett díjak ⁽²⁰⁾ „gyakran nem tükrözik az adott választás következtében a társadalomra terhelt valós költségeket”, valamint

– ha minden közlekedési mód és eszköz esetében megfelelően beépítenék a külső költségeket az árképzésbe, az a forgalom generalódásának elkerüléséhez, valamint a közlekedési eszközök jobb, vagyis környezetbarátabb megválasztásához vezetne. Az EGSZB szerint azonban hiányoznak az utalások ennek a megfelelő beépítésnek a megvalósítására,

– „sürgetően szükség van az alacsonyabb és nulla kibocsátású járművekre történő technológiai átállásra”; az EGSZB szerint ennek során jelentős szerepet játszik majd a járművek méretének csökkentése, valamint erre épülően az elektromos meghajtás, aminek kapcsán a megújuló energiával foglalkozó ügynökség számításai világossá teszik, hogy csak a megújuló forrásokból származó áram használata esetén járulhatunk hozzá jelentősen az éghajlatvédelemhez. ⁽²¹⁾ Nem csak az új meghajtási technológiákról van azonban szó, mivel például a forgalmi dugók, illetve az autócéntrikus városok kérdése ezzel nem oldható meg.

– Az egyre fejlődő nagyvárosi területeken jelentősen támogatni kellene a tömegközlekedési eszközök használatát, a kerékpározást és a gyaloglást. Ez egybecseng az Európai Bizottságnak az ún. „polgári hálózatokról” ⁽²²⁾ tett kijelentéseivel, amelyekre vonatkozóan az EGSZB nemrég jegyezte meg újra, hogy az ott megfogalmazott ötletek megvalósítása nagyon késlekedik. A városi közlekedéspolitikában alapvetően új koncepciók szükségesek, amelyek megkérdőjelezzik az autók mindeddig domináns szerepét.

– Az EGSZB az elmúlt években/évtizedekben például Londonban vagy a németországi Bielefeldben megvalósított városi közlekedéspolitikákban látja a bizonyítékot arra, hogy a kedvezőtlen tendenciákat meg lehet fordítani, és meg lehet valósítani fenntartható közlekedéspolitikát, ha elkötelezett döntéshozók megnyitják az utat ez előtt.

– Az EGSZB ennek kapcsán kétségbe vonja az Európai Bizottságnak a 32. pontban tett kijelentését, amely szerint „a városi terjeszkedés [...] növeli az egyéni közlekedési módok iránti igényt”. Az olyan nagyvárosok, mint Berlin vagy Koppenhága viszonylag alacsony személygépkocsi-sűrűsége például azt mutatja, hogy megfelelő közlekedéspolitikával a közlekedési módok megoszlásának aránya éppen ellenkező módon is változhat.

⁽²⁰⁾ Mint gépjármű- és energiaadók, autópályadíjak és infrastruktúra-használati díjak.

⁽²¹⁾ Lásd: <http://www.unendlich-viel-energie.de/de/verkehr/detailansicht/article/5/erneuerbaren-energien-koennen-strombedarf-fuer-elektroautos-spielend-decken.html>.

⁽²²⁾ Lásd: „A polgári hálózatok fejlesztése – Miért szükséges a vonzó helyi és regionális tömegközlekedés, és hogyan járul hozzá megteremtéséhez az Európai Bizottság” – COM(1998) 431 végleges, 1998. július 10.

- Az EGSZB minden beruházás és keretszabályozás esetében megalapozott vitát vár a környezetbarát közlekedési módok egyértelmű előnyben részesítésének hatékony eszközeiről, valamint minden közlekedési mód esetében egységes szociális és környezetvédelmi normák kialakítását várja a tisztességes verseny és a fenntartható fejlődés biztosítása érdekében.
- Figyelembe kell venni elsősorban a különböző gazdaság- és településpolitikák hatását egyes tagállamok példáiból

kiindulva, valamint a számos uniós projekt keretében szerzett tapasztalatokat olyan településekkel kapcsolatban, amelyek példaértékű, a motorizált közlekedést elkerülő, ugyanakkor az életkörülményeket és a mobilitást érintő igényeket nagymértékben kielégítő politikát folytatnak. Az EGSZB egy olyan uniós koordinációs központ mellett foglal állást, amely az ennek megfelelő jó példákat összegyűjti és közzéteszi.

Kelt Brüsszelben, 2009. december 16-án.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke

Mario SEPI

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – A tárgyak internete – Cselekvési terv Európáért

(COM(2009) 278 végleges)

(2010/C 255/21)

Előadó: **Zenonas Rokus RUDZIKAS**

2009. június 18-án az Európai Bizottság úgy határozott, hogy az Európai Közösséget létrehozó szerződés 262. cikke alapján kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a következő tárgyban:

Az Európai Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának: A tárgyak internete – Cselekvési terv Európáért

COM(2009) 278 végleges.

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Közlekedés, energia, infrastruktúra és információs társadalom” szekció 2009. november 12-én elfogadta véleményét. (Előadó: Zenonas Rokus RUDZIKAS.)

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2009. december 16–17-én tartott, 458. plenáris ülésén (a december 17-i ülésnapon) 60 szavazattal, 2 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Következtetések és ajánlások

1.1 Tekintettel az információs és kommunikációs technológiák (IKT) fejlődésének sajátosságaira és arra, hogy ezek milyen nagy jelentőséggel bírnak az államok fejlődésének különböző területei és a polgárok élete szempontjából, az EGSZB üdvözli az Európai Bizottság „A tárgyak internete – Cselekvési terv Európáért” című közleményét, ⁽¹⁾ melynek célja, hogy új általános szemléletet honosítson meg: az embereket összekötő internetről való áttérést egy olyan internetre, amely az embert és a tárgyakat köti össze, illetve a tárgyakat egymás között, azaz a tárgyak internetére (*Internet of Things, IoT*).

1.2 Az EGSZB egyetért az Európai Bizottsággal abban, hogy az IoT új és jobb munkahelyeket teremt majd, új üzleti és növekedési lehetőségeket helyez kilátásba, erősíteni fogja Európa globális versenyképességét, és javítani fogja a polgárok életminőségét.

Az IoT nagyban hozzájárul majd a társadalmi kihívások megoldásához, például az egészségellenőrzés, az ökológia és a környezetvédelem, a közlekedés terén, valamint az emberi tevékenység más területein. Az IoT-alkalmazásoknak köszönhetően a hálózati kommunikáció mélyreható társadalmi változásokat hoz majd, és fokozatosan valódi szemléletváltást fog eredményezni ezen a területen.

1.3 Bár az EGSZB támogatja az európai bizottsági dokumentumot, és alapvetően egyetért az abban foglalt kijelentésekkel és ajánlásokkal, hiányolja az időzítésre és a végrehajtási határidőkre vonatkozó konkrétumokat.

1.4 Az internet globális jellege miatt az Európai Bizottság kezdeményezései, intézkedései és jogszabályai önmagukban nem elegendők ahhoz, hogy kezelni lehessen ezt a világméretű struktúrát. Jobban előtérbe kell helyezni a nemzetközi szervezetek szerepét, illetve a tárgyalásoknak és azoknak az egyezményeknek a jelentőségét, melyeket az államok többsége ratifikál. Amire sürgősen szükség van, az egy „kibernetikus kiotói jegyzőkönyv” vagy a remélt koppenhágai éghajlati egyezmény kibernetikus megfelelői.

1.5 Az EGSZB azt ajánlja az Európai Bizottságnak, hogy tegyen konkrétabb kijelentéseket a tárgyak internetének kezelésére vonatkozó alapelveket illetően – a központosított, illetve a decentralizált internetkezelés közötti kiegyensúlyozott viszony érdekében –, valamint a magánélet és a személyes adatok védelmével kapcsolatos kérdések folyamatos nyomon követése kapcsán. Nem elegendő útjára indítani a vitát, további konkrét lépésekre van szükség.

1.6 Az EGSZB elismeri, hogy ennek a kibernetikus „Bábel toronynak” a felállításakor kiemelten fontos a rendszerek és eljárások szabványosítása. Minden szabványosításra azonban csak úgy kerülhet sor, hogy közben figyelembe veszik az egyes országok nyelvi, kulturális és a hagyományokban mutatkozó sokféleségét és sajátosságait.

1.7 Az EGSZB üdvözli az Európai Bizottságnak azt a szándékát, hogy a tárgyak internetének területén továbbra is finanszírozzon kutatási projekteket a 7. keretprogram keretében. Mindez azonban nem elegendő. Azokat, a tárgyak internetének kiépítésével kapcsolatos kutatási irányokat is finanszírozni kell, melyek kiemelt támogatása megnyithatja az utat az idevonatkozó minőségi áttörés előtt (pl. nanotechnológiák, optoelektronika, kvantumszámítógép, elosztott, „grid” számítás és számítási felhő, a számítógéppel folytatott szóbeli kommunikációt elősegítő technológiák). Jobban össze kell hangolni egymással ezeket a tevékenységeket.

⁽¹⁾ COM(2009) 278 végleges.

1.8 Az IKT gyors fejlődése az ismeretek állandó frissítését követeli meg. Erre a területre különösen érvényes az egész életen át tartó tanulás elve. Egyetemi oktatóknak és hallgatóknak, tanároknak és diákoknak, illetve minden felnőttnek állandóan bővítenie kell ismereteit. Ezen a téren különösen hatékonyak lesznek a távoktatási módszerek. Mindenképpen intézkedésekre van szükség a földrajzi digitális szakadék áthidalására. Az ilyen irányú törekvések megvalósításakor fontos szerep hárul a szervezett civil társadalomra.

1.9 Az EGSZB elismeri az innováció jelentőségét, és felhívja az Európai Bizottság figyelmét arra, hogy jobban kell védeni a szellemi tulajdont, és támogatni kell a berendezések, készülékek, eljárások és módszerek szabadalmaztatását. Elsősorban olyan projekteket kell támogatni, amelyek célja a kulturális örökség, a kulturális és nyelvi sokszínűség, illetve a népek egyébirányú szellemi gazdagságának védelme.

1.10 Az EGSZB felhívja az Európai Bizottság figyelmét arra, hogy behatóbban tanulmányozni kell az elektromágneses hullámok emberre gyakorolt hatásait. Még ha az IoT-rendszerek alacsony impulzusokat bocsátanak is ki, a sugárforrások száma exponenciálisan növekedhet, és ezek legtöbbje állandó sugárzást bocsát ki, így a gyorsan növekvő „elektronikus környezetszennyezés” komoly problémákat okozhat a jövőben. A modern tudomány még nem tárta fel teljes mértékben, hogy az ártalmatlan és a veszélyes sugárzás között van-e sugárzásintenzitási küszöbérték, és hogy milyen következménnyel járnak ezek az egymásra rakódó hatások. A végén nem fogjuk tudni visszazárni azt a szeltemet a palackba, melyet mi magunk engedtünk ki?

2. Az információs és kommunikációs technológiák fejlődésének sajátosságai

Az IoT víziója intelligens berendezések és készülékek (azaz tárgyak), illetve különböző szenzorok és aktorok olyan világméretű, vezeték nélküli integrált hálózata, amelyben a tárgyak egymással és az emberekkel kommunikálnak, és eközben szabványprotokollokat használnak. Ez a hálózat emberek milliárdjait fogja összekötni egymással. Az alábbiakban az IKT-k néhány sajátosságát mutatjuk be.

2.1 A fő jellemzők egyike az IKT különösen gyors, robbanásszerű fejlődése. Az IKT egyik fejlődési szakaszában jött létre az internet is. Az egyes tudományos laboratóriumokból gyakorlatilag egyetlen generáció alatt eljutottak a nyilvánossághoz. Hasonló gyorsasággal terjednek a párhuzamos és elosztott számítási rendszerek (grid technológiák). Litvániában például olyan projektek valósultak meg uniós támogatással, mint a BalticGrid I. és II., illetve a LitGrid és a GridTechno elnevezésű országos rendszer.

2.2 Az IKT egy másik jellemzője, hogy túlnyomórészt különböző más tudományágak kölcsönhatása, valamint módszerek és eredmények felhasználása és ötvözése révén fejlődnek tovább, melynek köszönhetően új minőség jön létre.

2.3 Az IKT jelenléte egyértelműen érzékelhető, és úgy „róják le hálójukat” a többi tudományágnak, hogy kutatási módszereket, felszerelést és egyéb eszközt bocsátanak rendelkezésükre, és még az emberek mindennapjaiban is hasznosak. Ahogy korábban a matematika számított a tudományok királynőjének (vagy egyesek szerint szolgálójának), úgy mára az informatika vette át ezt a szerepet. És mindehhez még hozzátehetjük – egy XVI. századbéli, egy

másik: a nyomtatás forradalmának küszöbén keletkezett szállóigével élve –, hogy „az esméret lelkiismeret nélkül csak romlása a léleknek” (François Rabelais [francia filozófus]: Gargantua és Pantagruel, II. kötet, VIII. fejezet; 1532) [fordította: Benedek Marcell].

2.4 További jellemző a túlnyomórészt alkalmazásorientáltság, amely az IKT-alapú berendezések és eszközök gyors tökéleteseződésében ölt testet. Elég csak a mobiltelefon-ágazat dinamikus fejlődésére, a számítógépek gyors változására, az algoritmikus nyelvek fejlődésére vagy az internet térhódítására utalni.

2.5 Rendeltetésének megfelelően az IoT feltartóztathatatlanul a minket körülvevő technológiai környezet általános intellektualizálásához vezet. A tárgyak intelligenssé válnak, és egyszer majd képesek lesznek saját, illetve környezetük tulajdonságait és lehetőségeit felmérni, önállóan döntéseket hozni és aktívan cselekedni adott célok eléréséhez vagy rájuk bízott feladatok elvégzéséhez. Elképzelhető, hogy az intelligens tárgyak képesek lesznek a legkülönbözőbb tevékenységek elvégzésére és a legsokrétűbb feladatok végrehajtására és ennek során egy bizonyos időpontban környezetükre reagálni, azaz alkalmazkodni környezetükhöz, változtatni konfigurációjukon, saját hibáikat önállóan megjavítani, illetve akár meghatározni, hogy ki férhet hozzájuk, valamint tulajdonost cserélni.

2.6 Tekintettel az IKT hatalmas világméretű piacára és annak már említett rendkívül gyors fejlődésére, amely a tudományos ismeretek állandó tökéletesítését és naprakésszé tételét követeli meg, rendkívül vonzó tudományos piaci résről van szó a magas képzési szinttel és fejlett munkakultúrával rendelkező európai országok számára.

2.7 Az IKT esetében is megvan a mondásból ismert érem két oldala: alkalmazásuk az egyik oldalon a polgárok jobb életminőségét szolgálja, a másik oldalon viszont kedvezőtlen hatásokat is kiválthat. Elég a magánélet veszélyeztetésére, a kiberterrorizmus veszélyére és a többek között pornográf, homofób és rasszista tartalmak terjesztésére szolgáló internetes oldalakra utalnunk. Elsősorban a fiatalok körében nagy az internetfüggőség kialakulásának veszélye, amely ahhoz vezet, hogy a tényleges valóság nagy része „virtuális valóságra” cserélődik le.

2.8 Tekintettel az IKT és „ivadékuk”, az internet sajátosságaira, illetve egy adott ország gazdaságában és a polgárok életében betöltött fontos szerepükre, az EGSZB már jó ideje nagy figyelmet szentel ennek a területnek. Utalunk itt elsősorban az EGSZB „A tárgyak internete” című véleményére (CESE 1514/2008, TEN/342, előadó: Daniel Retureau), valamint az elmúlt évek néhány idevonatkozó véleményére⁽²⁾ és az azokban idézett dokumentumokra.

⁽²⁾ HL C 256., 2007.10.27., 66–72. o., HL C 224., 2008.8.30., 50–56. o., HL C 175., 2009.7.28., 92–96. o., HL C 128., 2010.5.18., 69. o. lásd az EGSZB-nek: A kritikus informatikai infrastruktúrák védelme – Lásd e Hivatalos Lap 98 oldalát.

3. Általános megjegyzések

3.1 Tekintettel arra, hogy az információs és kommunikációs technológiák (IKT) milyen nagy jelentőséggel bírnak az államok fejlődésének különböző területei és a polgárok élete szempontjából, az EGSZB üdvözli az Európai Bizottság „A tárgyak internete – Cselekvési terv Európaéért” című közleményét, melynek célja, hogy új általános szemléletet honosítson meg: az embereket összekötő internetről való áttérést egy olyan internetre, amely az embert és a tárgyakat köti össze, illetve a tárgyakat egymás között, azaz a tárgyak internetére.

3.2 Az EGSZB egyetért az Európai Bizottsággal abban, hogy az IoT új és jobb munkahelyeket teremt majd, új üzleti és növekedési lehetőségeket helyez kilátásba, erősíteni fogja Európa globális versenyképességét és javítani fogja a polgárok életminőségét.

3.3 Az EGSZB üdvözli azokat a beruházásokat, amelyeket az Európai Bizottság a kutatási és technológiai fejlesztési keretprogramokon (5., 6. és 7. keretprogram), illetve a versenyképességi és innovációs keretprogramon keresztül már az IKT fejlesztésére fordított. Máris sikerült néhány előrelépést elérni: a készülékek szemlátomást egyre kisebbek, és hamarosan szabad szemmel már nem is lesznek láthatóak, a berendezések egyre gyakrabban vezeték nélkül vannak összeköttetésben egymással és mobilak, a rendszerekre pedig a fokozódó heterogenitás és komplexitás jellemző. Egyre jobban elterjednek az olyan legújabb technológiák, mint a rádiófrekvenciás azonosítás (RFID), az érintkezés nélküli, úgynevezett *Near Field Communication* (NFC), a 6-os verziószámú internetprotokoll (IPv6), az ultraszéles sávkapcsolat.

A területre jellemző áttörésekről tanúskodik az is, hogy a 2009-es fizikai Nobel-díjat három tudós kapta a fénytovábbítási technológia feltalálásáért, illetve a digitális optikai érzékelők segítségével történő első sikeres képalkotás és -továbbítás terén elért eredményekért. Ez az áttörés tette lehetővé a modern internet megszületését és a jövőbeli IoT irányába történő továbbfejlesztését.

3.4 Az IoT kiépítésével járó mélyreható társadalmi változások miatt irányítani kell ezt a folyamatot, hogy a magánélet megsértése és az információbiztonság veszélyeztetése nélkül hatékonyan szolgálja a gazdasági növekedést és az egyes emberek javát.

3.5 Az EGSZB minden olyan európai bizottsági intézkedést üdvözöl, amelyik az IoT bevezetésének útjában álló akadályok felszámolását célozza.

3.5.1 Elsősorban az uniós polgárok két alapjogát kell tiszteletben tartani: a magánélet tiszteletben tartását és a személyes adatok védelmét. Ezért állandóan figyelni kell erre a kettőre mint folyamatra, és fel kell lépni, ha visszaéléseket tapasztalnak.

3.5.2 Nagyon fontos, hogy az IoT-nek a magánélet és a személyes adatok védelmével kapcsolatos elemeit eleve beépített védelmi és biztonsági funkcióval tervezzék, és megfeleljenek valamennyi felhasználói követelménynek, hogy a bizalom, az elfogadottság és a biztonság légköre alakuljon ki. A gazdaságban az információbiztonság összefügg az üzleti adatok hozzáférhetőségével, megbízhatóságával és bizalmas kezelésével, valamint az újonnan felmerülő kockázatok figyelembe vételével.

3.5.3 Mivel az IoT minden egyes zavarát komoly hatással lehet egyes régiók, de akár az egész világ gazdaságára és népességére, biztosítani kell a tárgyak internetével kapcsolatos információs struktúrák legjobb védelmét.

3.5.4 Abban, hogy az IoT-t általánosan elterjedt eszközzé lehessen fejleszteni, fontos szerepet játszik a szabványosítás, amely leegyszerűsíti az IoT használatát, és segít a vállalkozásoknak, hogy jobban megállják helyüket a nemzetközi versenyben. Különösen hatékony lenne a szabványosítás, ha azt az IPv6 gyors bevezetése kísérné, hiszen ez utóbbi lehetővé tenné, hogy szinte korlátlan számú tárgy – ideértve a Föld valamennyi lakóját is – közvetlenül elérhető legyen az interneten.

3.6 Különösen üdvözlendő az európai bizottsági intézkedések, amelyek az ezen az interdiszciplináris területen folyó tudományos kutatást és technológiai fejlesztést támogatják. Ez a terület számos kutatási irány és technológia eredményeit integrálja, melyek szintéziséből így egy minőségileg újszerű termék, azaz a jövő internete, az IoT jön létre. Dicséretes, hogy ennek az alapvető problémának a megoldása érdekében az Európai Bizottság támogatni akarja a magán- és közzféra közötti partnerségeket (PPP-eket).

Az IoT nemcsak új gazdasági és termelési lehetőségeket hoz, hanem teljesen új üzleti modelleket is szükségessé tesz, elsősorban az elektronikus kereskedelem és az üzleti élet terén.

3.7 A tárgyak internetével kapcsolatos rendszereket több érdekelt fél fogja tervezni, irányítani és használni, más-más üzleti modellt alkalmazva és eltérő érdekektől vezérelve. Ezért meg kell teremteni annak feltételeit, hogy támogatni lehessen a növekedést és az innovációt, hogy új elemekkel lehessen kiegészíteni a meglévő rendszereket, és hogy az új rendszereket rugalmasan hozzá lehessen igazítani a már létezőkhöz.

3.8 Az IoT határokra átnyúló hatása miatt valódi globális témáról beszélhetünk, ezért kifejlesztése és megvalósítása során nagy hangsúlyt kell helyezni a nemzetközi párbeszédre, a példaértékű eljárások cseréjére és az aktuális közös intézkedések összehangolására.

3.9 Az EGSZB üdvözli az Európai Bizottság intézkedéseit és eszközeit, amelyekkel biztosítható a megfelelő rádiófrekvenciák időben történő rendelkezésre bocsátása, illetve nyomon követhető és ellenőrizhető a különleges IoT-célokra szolgáló további harmonizált frekvenciák iránti igény. Mivel egyre több olyan készülék és tárgy van, amelyik elektromágneses hullámokat bocsát ki, biztosítani kell, hogy valamennyi készülék és rendszer a jövőben is megfeleljen a lakosság védelmét szolgáló biztonsági és egészségügyi követelményeknek.

3.10 Az EGSZB egyetért az Európai Bizottság törekvésével, melynek értelmében európai (vagy akár világméretű) szinten valamennyi érintettet bevonva mechanizmust kell kialakítani a tárgyak internetének megfigyelésére és annak felmérésére, hogy a hatóságoknak milyen további intézkedéseket kellene meghozniuk a szóban forgó ambiciózus projekt mielőbbi megvalósítása érdekében. Ennek elengedhetetlen feltétele, hogy állandó párbeszédet folytassunk a világ többi régiójával, megosztva egymással a bevált módszereket.

3.11 Az EGSZB különösen azt az európai bizottsági célkitűzést támogatja, hogy proaktív módon gondoskodjunk arról, hogy Európa vezető szerepet vállalva részt vegyen a tárgyak internetének olyan kialakításában, melynek célja, hogy a tárgyak internetét az ember szolgálatába állítsa. Az EGSZB készséggel részt vesz ennek az ambiciózus, de realiztikus célkitűzésnek a megvalósításában. A szervezett civil társadalomnak fontos hozzájárulással kell szolgálnia ehhez, képviselőivel pedig a társadalmi és a magánélet minden szempontját – különösen a polgári és a személyes szabadságjogok védelmét – érintő kérdésekben konzultálni kell.

4. Részletes megjegyzések

Az EGSZB üdvözlözi az európai bizottsági dokumentumot, és alapjában véve egyetért az abban foglalt kijelentésekkel és javaslatokkal. Nem kerülheti azonban meg, hogy ne tegyen néhány megjegyzést, javaslatot és ajánlást.

4.1 A cselekvési terv és a tizennégy felsorolt cselekvési irányvonal nem tartalmaz konkrétumokat az időzítésre és a végrehajtási határidőkre vonatkozóan. Csak a dokumentum végén (5. pont – Következtetések (°)) derül ki, hogy „a tárgyak internete még nem kézzelfogható valóság, hanem jövőképp több olyan technológiáról, amelyek együttesen gyökeresen megváltoztathatják társadalmunk működését a következő 5–15 évben”. Abból lehet tehát kiindulni, hogy ez a cselekvési terv körülbelül 15 éves időtartamra szól. A legtöbb javasolt cselekvési irányvonalat természetesen meg lehetne valósítani, össze lehetne hangolni vagy legalább nyomon lehetne követni a teljes időtartamon belül. Bizonyos irányvonalak esetében (pl. 1., 4., 8., 9. és 14.) azonban konkrétan is lehetne fogalmazni, vagy végrehajtási határidőt lehetne kitűzni.

4.2 Az IoT globális jellege miatt előbb vagy utóbb a világ valamennyi állama részt vesz majd ebben, ezért az Európai Bizottság kezdeményezései, intézkedései és jogszabályai önmagukban nem elegendők ahhoz, hogy kezelni lehessen ezt a világméretű struktúrát. Jobban előtérbe kell helyezni a nemzetközi szervezetek szerepét, illetve a tárgyalásoknak és azoknak az egyezményeknek a jelentőségét, melyeket az államok többsége már ratifikált. Amire sürgősen szükség van, az egy „kibernetikus kiotói jegyzőkönyv” vagy a remélt koppenhágai éghajlati egyezmény kibernetikus megfelelői.

4.3 Az EGSZB azt ajánlja, hogy tegyenek konkrétabb kijelentéseket a tárgyak internetének kezelésére vonatkozó alapelveket illetően – a központosított, illetve a decentralizált internetkezelés közötti kiegyensúlyozott viszony érdekében –, valamint a magánélet és a személyes adatok védelmével kapcsolatos kérdések folyamatos nyomon követése kapcsán, és így csökkentsék minimálisra a magánélettel és a személyes adatok védelmével kapcsolatos kockázatokat, illetve a terrortámadások veszélyét.

4.4 Az EGSZB hangsúlyozza, hogy a „csipek kiiktatásához való jog” (annak lehetősége, hogy az egyén bármikor megszakíthassa a kapcsolatot hálózati környezetével) nem jelent elegendő garanciát a magánélet védelme vagy a tárgyak biztonsága szempontjából. Így például a mobiltelefon kikapcsolása nem nyújt védelmet az ellen, hogy bizonyos körök számára lényeges információkhoz jussanak a telefon tulajdonosáról. Nem elegendő tehát újtárra indítani a vitát, hanem további konkrét lépésekre van szükség.

4.5 Az EGSZB elismeri, hogy ennek a kibernetikus „Bábel tornyának” a felállításakor kiemelten fontos a rendszerek és eljárások szabványosítása, amely biztosítja, hogy például egy Kínában levő hűtőszekrény sikeresen „kommunikáljon” egy franciaországi, Danone joghurtokkal teli áruházi polccal. A szabványosításra azonban csak úgy kerülhet sor, hogy közben figyelembe veszik az egyes országok nyelvi, kulturális és a hagyományokban mutatózó sokféleségét és sajátosságait.

4.6 Az EGSZB nyomatékosan üdvözlözi az Európai Bizottság azon szándékát, hogy a 7. keretprogramon keresztül továbbra is finanszírozzanak kutatási projekteket és technológiai fejlesztést a tárgyak internetének területén. Ezt a területet azonban kiemelten kell finanszírozni, mivel az itt elért eredmények döntően befolyásolják Európa globális versenyképességét és az európai polgárok jólétét. A 7. cselekvési irányvonalban felsorolt kutatási területeknél meg kellene említeni még a nanotechnológiákat, az elosztott, „grid” számítást és számítási felhőt, az optoelektronikát, a kvantumszámítógépet, valamint a fizika és informatika egyéb területeit, melyek kiemelt támogatása megnyithatja az utat az idevonatkozó minőségi áttörés előtt. Jobban össze kell hangolni egymással ezeket a tevékenységeket.

4.7 Az IKT gyors fejlődése és terjedése megfelelően képzett szakembereket igényel. Az egyetemi oktatóknak rendszeresen frissíteniük kell a tananyagot, hogy a hallgatók a legfrissebb információkhoz jussanak hozzá, és képesek legyenek részt venni az IoT kialakításában és alkalmazásában. Ennek megfelelően a diákokat is fel kell készíteni. Szükség van felnőtteket célzó továbbképzési rendszerre is. Ezen a téren különösen hatékony az egész életen át tartó tanulás alapelve és a távoktatás módszerei. Mindenképpen intézkedésekre van szükség a földrajzi digitális szakadék áthidalására. Az ilyen irányú törekvések megvalósításakor kiemelt szerep hárul a szervezett civil társadalomra és annak struktúráira.

4.8 Az EGSZB elismeri az innováció és a kísérleti projektek jelentőségét, és felhívja az Európai Bizottság figyelmét arra, hogy jobban kell védeni a szellemi tulajdont, és támogatni kell a berendezések, készülékek, eljárások és módszerek szabadalmaztatását. Jó lenne, ha az Európai Bizottság határozottabban lépne fel, és nem csak „az Európai Bizottság megfontolja annak lehetőségét, hogy ...” megfogalmazást alkalmazná. Elsősorban olyan projekteket kell támogatni, amelyek célja a kulturális örökség, a kulturális és nyelvi sokszínűség (vagyis a számítógépes támogatottság nélküli nyelv pusztulásra van ítélve), illetve a népek egyéb szellemi gazdagságának védelme.

4.9 Az EGSZB felhívja az Európai Bizottság figyelmét arra, hogy behatósabban tanulmányozni kell az elektromágneses hullámok emberre gyakorolt hatásait. Még ha az IoT-rendszerek alacsony impulzusokat bocsátanak is ki, a sugárforrások száma exponenciálisan növekedhet, és ezek legtöbbször állandó sugárzást bocsát ki, így a gyorsan növekvő „elektronikus környezetszennyezés” komoly problémákat okozhat a jövőben. A modern tudomány még nem tárta fel teljes mértékben, hogy az ártalmatlan és a veszélyes sugárzás között van-e sugárzásintenzitási küszöbérték, és hogy milyen következménnyel járnak ezek az egymásra rakódó hatások. Hiszen néha már egy kvantumszintű elektromágneses impulzus is elég ahhoz, hogy egy sejtből ellenőrizetlen rákos burjánzás induljon el. A végén nem fogjuk tudni visszazárni azt a szellemet a palackba, melyet mi magunk engedtünk ki?

(°) A magyar nyelvi változatban 4. pont. (A ford. megj.)

4.10 A működőképes IoT bonyolult és strukturált információkra és komplex algoritmusokra épül; kétségkívül központosított és önálló „intelligens” tárgyakból álló modulokból épül fel. Az ilyen szervezeti struktúra ahhoz hasonlítható, mint ahogy az EGEE-re ⁽³⁾ és egyéb projektekre épülő Grid-technológiai infrastruktúra segíti az Európai Atommagkutató Központ (CERN)

munkáját az adatgyűjtésben, az adatok elemzésében, tárolásában és felhasználásában. Az IoT esetében azonban jóval bonyolultabb adatfeldolgozási folyamatokról beszélhetünk, ezért az EGEE csak kiindulási fokozatnak tekinthető a megfelelő IoT-elemek kifejlesztése, megtervezése és bevezetése során.

Kelt Brüsszelben, 2009. december 17-én.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Mario SEPI

⁽³⁾ Enabling Grids for E-sciencE, www.eu-egee.org.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat tanácsi rendeletre az Európai Közösségen belüli energiaipari infrastruktúrát érintő beruházási projekteknek a Bizottság részére való bejelentéséről és a 736/96/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről

(COM(2009) 361 végleges – 2009/0106 (CNS))

(2010/C 255/22)

Önálló előadó: **Valerio SALVATORE**

2009. szeptember 4-én a Tanács úgy határozott, hogy az Európai Közösséget létrehozó szerződés 262. cikke alapján kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a következő tárgyban:

Javaslat tanácsi rendeletre az Európai Közösségen belüli energiaipari infrastruktúrát érintő beruházási projekteknek a Bizottság részére való bejelentéséről és a 736/96/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről

COM(2009) 361 végleges – 2009/0106 (CNS).

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Közlekedés, energia, infrastruktúra és információs társadalom” szekció 2009. november 12-én elfogadta véleményét. (Előadó: Valerio SALVATORE.)

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2009. december 16–17-én tartott 458. plenáris ülésén (a december 16-i ülésnapon) 177 szavazattal, 1 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Következtetések és ajánlások

1.1 Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság egyetért az Európai Bizottság arra irányuló szándékával, hogy új szabályokat vezessen be az energiaipari infrastruktúrát érintő beruházási projektekkel kapcsolatban, és támogatja a vizsgált rendeletjavaslatot, mivel az figyelembe veszi az európai energiapolitika legutóbbi fejleményeit. A javaslat választ ad a körülményekből adódó ágazati igényekre, miközben megkönnyíti a megfelelő, kielégítő és átlátható információk gyűjtését, és a hasznával arányos adminisztratív terhet ír elő.

1.2 Az EGSZB egyetért az Európai Bizottság rendeletjavaslatának alapját képező elvvel, mely szerint az energiarendszer rendszeres, ágazatokon átívelő elemzéseinek elvégzése érdekében célszerű összeegyeztetni a rendszeres és következetes információk biztosításának szükségességét az adminisztratív költségek csökkentésének és az átláthatóság előmozdításának célkitűzésével. Azzal, hogy ilyen célokat tűzött ki maga elé, az Európai Bizottság javaslata egyértelműen javítja a jelenlegi helyzetet. Ebben az értelemben a vizsgált javaslat, melynek jogalapját az EK-Szerződés 284. cikkének és az Euratom-Szerződés 187. cikkének rendelkezései képezik, teljes mértékben megfelel a szubszidiaritás és az arányosság alapelveinek.

1.3 Az EGSZB rámutat arra, hogy a minimális küszöbértékekre vonatkozó részleteket, amelyeket a rendeletjavaslat melléklete ismertet, és amelyekre érvényes a bejelentési kötelezettség, az Európai Bizottság nem indokolja kellőképpen. Mélyrehatóbb vitákra van szükség az európai és a nemzeti döntéshozó szervek, valamint a szektor üzemeltetői és a civil társadalom szervezetei között a legmegfelelőbb minimális küszöbértékek meghatározása érdekében, melyek garantálják a biztonságot, a környezeti szempontok tiszteletben tartását, az átláthatóságot és a költséghatékonyságot.

1.4 Az EGSZB javasolja, hogy az Európai Bizottság rendszeres elemzése ne korlátozódjanak az energiakereslet és -kínálat

közötti esetleges egyensúlyhiányok előrejelzésére és az infrastruktúrabeli hiányosságok meghatározására, hanem egyúttal a bejelentett projektek előrehaladását nyomon követő eszközök is legyenek annak érdekében, hogy azok megvalósítása ésszerű időkeretekben belül történjen.

1.5 Az EGSZB alapvetően fontosnak tartja mind a meglévő infrastruktúrák, mind pedig az új projektek biztonságossá tételét. A gazdasági szereplők beruházásainak elsősorban a modernizációra, a karbantartásra és a technológiai megfelelésre kell irányulniuk az energiahálózatok biztonsága érdekében, hogy lehetővé váljon a problémák megelőzése, valamint az energiahatékonyság és a környezeti fenntarthatóság biztosítása – ezzel kapcsolatban semmilyen körülmények között sem lehet és nem szabad kivételt tenni.

1.6 Az EGSZB hangsúlyozza, hogy a közösségi érdekű infrastruktúrákkal kapcsolatos információk és adatok összegyűjtésének lehetővé kell tennie a tagállamok közötti energiaügyi szolidaritás elvének megerősítését. Ezen túlmenően a rendszeres elemzések eszköze elő fogja mozdítani az energiaforrások diverzifikációját, csökkentve ezáltal az egyes hagyományos forrásokat exportáló országoktól való energiafüggőséget, illetve elősegítve az ellátás biztonságát.

1.7 A megújuló energiaforrásokból előállított villamos energiával kapcsolatban az EGSZB fontosnak tarja a kis- és középvállalkozásokra rótt adminisztratív terhek elkerülését, különösen a növekvő zöld technológiákra szakosodottak esetében, amelyek máris hátrányos helyzetben vannak a hagyományos energiaforrásokhoz képest magasabb termelési költségek miatt.

1.8 Az EGSZB javasolja, hogy az átláthatóság – mint az Európai Bizottság által megfogalmazott célkitűzés – növelése érdekében a tagállamoknak kellő mértékben figyelembe kell venniük az új létesítmények befogadására szánt helyszíneken lakóknak a civil társadalmat képviselő szövetségek révén kifejezett véleményét.

1.9 Az EGSZB javasolja az Európai Bizottságnak, gondoskodjon arról, hogy a beruházások költségei ne a fogyasztókat terheljék.

2. Bevezetés

2.1 Az energia belső piacának liberalizációja új lehetőségeket nyit az energiaipari szektorba történő beruházások számára. Az új jogszabályi háttér speciális célkitűzések elérését írja elő a megújuló energiaforrások és a bioüzemanyagok területén.

Az európai infrastruktúrákba történő beruházások tervezett és kívánatos növekedése érdekében elengedhetetlen, hogy harmonizált kerettel rendelkezünk az energiaipari létesítmények működésbe helyezésével és leszerelésével kapcsolatos projektekre vonatkozó adatok és információk összegyűjtéséhez.

2.2 Az Európai Bizottság a 736/96/EK rendelet hatályon kívül helyezését, és annak helyébe új rendelet hatályba lépését javasolja, mely az energia és a szén-dioxid termelésével, szállításával vagy tárolásával kapcsolatos infrastruktúrákat érintő beruházási projektek nyomon követésére irányul.

2.3 A rendszeres, ágazatokon átívelő elemzések elvégzéséhez elengedhetetlen az energetikai infrastruktúrák fejlődésére vonatkozó releváns és megfelelő adatok összegyűjtése a tagállamokban, hogy ezáltal lehetővé váljon az esetleges strukturális hiányosságok, valamint az energiakereslet és -kínálat közötti egyensúlyhiányok előrejelzése. Emellett átláthatóságot kell biztosítani a gazdasági szereplők számára, és csökkenteni kell az adminisztratív költségeket.

2.4 A 736/96/EK rendelet amellett, hogy elavult, mivel hatálya nem terjed ki a megújuló energiákat használó létesítmények nagy részére, nem ír elő megfelelő rendszert az információk összegyűjtésére és a tagállamok energiaügyi projektjeinek nyomon követésére. A jelenleg hatályos rendszer tehát akadályozhatja a beruházások biztonságát, amennyiben nem garantálja az átláthatóságot, és hosszú távon lassíthatja az átmenetet az alacsony szén-dioxid-kibocsátású gazdaság felé. Ráadásul a jelenlegi szabályozás – úgy tűnik – nem nyújt biztonsági garanciákat az energia és a szén-dioxid termelésével és tárolásával kapcsolatos hálózatok és létesítmények vonatkozásában.

3. Az európai bizottsági javaslat

3.1 A rendelettervezet a tagállamoknak azt a kötelezettségét ismerteti, amely szerint tájékoztatást kell nyújtaniuk az Európai Bizottság részére a kőolajjal, a földgázzal, a villamos energiával, a bioüzemanyagokkal, valamint a szén-dioxid megkötésével, szállításával és tárolásával összefüggésben tervezett olyan beruházási projektekről, amelyek kivitelezése már megkezdődött, vagy az elkövetkezendő 5 évben várhatóan meg fog kezdődni. Ez a kötelezettség azokra a létező infrastruktúrákra is vonatkozik, amelyeket 3 éven belül le kívánunk szerelni.

3.2 Az adatoknak a következőkre kell kiterjedniük: az infrastruktúra kapacitása; az infrastruktúra helyszíne, megnevezése, típusa és fő jellemzői; az üzembe helyezés várható időpontja; a felhasználandó energiaforrás típusa; az infrastruktúrák biztonságának érdekében alkalmazott technológiák és a szén-dioxid leválasztására szolgáló berendezések. A kapacitások leszerelésével kapcsolatban az adatközlés az alábbiakra terjed ki: az infrastruktúra jellege és kapacitása, valamint a leszerelés várható időpontja.

3.3 Az Európai Bizottság azt javasolja, hogy a tagállamok 2010. július 31-ével kezdődően két évente küldjék el a szükséges információkat. A piaci szereplők minden jelentéstételi évben május 31-ig eljuttatják azon tagállam részére ezeket az információkat, amelynek területén a projektet megvalósítják. Az információk a projektnek az adott év március 31. napján fennálló állapotát tükrözik.

3.4 Az adatgyűjtések közötti átfedések elkerülése érdekében az Európai Bizottság a komplementaritáson alapuló modellt pártolja. Ennek az elvnek az értelmében a tagállamok mentesülnek a bejelentési kötelezettség alól, amennyiben ágazatspecifikus jogszabályok alapján vagy többéves beruházási terv keretében már szolgáltatott egyenértékű információkat.

3.5 Az Európai Bizottság a begyűjtött információk alapján az EU energiarendszerének szerkezeti fejlődését legalább két évente ágazatokon átívelő elemzés alá veti, amelynek eredményeit megvitatják a tagállamokkal és az érdekelt felekkel. Ezek az eredmények nyilvánosságra hozhatók, feltéve, hogy ez nem veszélyezteti a személyes adatok és az üzleti szempontból érzékeny adatok védelmét.

3.6 Az Európai Bizottság elfogadhatja az e rendelet végrehajtásához szükséges intézkedéseket, mindenekelött az alkalmazandó számítási módszerekkel, a technikai fogalom meghatározásokkal és a szükséges adatok tartalmával kapcsolatban. A javasolt rendelet a hatálybalépést követő öt éven belül felülvizsgálatra kerül.

4. Általános megjegyzések

4.1 Tekintettel arra, milyen fontos az új rendelet az európai uniós energiapolitika céljai szempontjából, az EGSZB üdvözli az Európai Bizottság javaslatát. A kiválasztott megoldás igyekszik összeegyeztetni a beruházási projektekre vonatkozó lényeges információk ellenőrzésének és összegyűjtésének, illetve az adminisztratív költségek korlátozásának és az átláthatóság ösztönzésének szükségességét.

4.2 A rendelet célja az uniós energiarendszer nyomon követése az energetikai infrastruktúrát érintő beruházási projektekre vonatkozó olyan adatok és információk tanulmányozása révén, amelyeket az Európai Bizottság, mindenekelött pedig annak Energiapiaci Megfigyelőközpontja gyűjt.

4.2.1 A belső piac létezése és egy ilyen szupranacionális szinten működő nyomonkövetési rendszer szükségessége elegendő annak alátámasztására, hogy a szabályozási intézkedést célszerűbb uniós – nem pedig nemzeti – szinten meghozni. Ebben az értelemben tehát az Európai Bizottság által javasolt rendelet teljesen összhangban van a szubszidiaritás általános elvével.

4.2.2 Az a tény, hogy az Európai Bizottság a rendeletet választotta jogi eszközként, amely egy ezzel a területtel kapcsolatos korábbi rendelet helyébe lép, valamint a dokumentum tartalma – a tagállamoknak be kell jelenteniük a lényeges információkat (ezt a kötelezettséget azonban enyhíti a túlzott adminisztratív terhek elkerülésének szükségessége) – nyilvánvalóvá teszi, hogy a tárgyalt javaslat az arányosság elvével is teljes mértékben összhangban van.

4.3 Az Európai Bizottság javaslata egy átfogó, integrált rendszerrel szemben kiegészítő jelentéstételi mechanizmust részesít előnyben. Az EGSZB hangsúlyozni kívánja, hogy ez költséghatékony megoldás, amely csökkenti a vállalatokra és a tagállamokra háruló adminisztratív terheket, kedvezően hat az energia végső árára, továbbá elkerüli az adatok közötti átfedést, és javítja minőségüket.

4.4 Az EGSZB úgy véli, hogy a rendszeresen szolgáltatott, teljes és minőségi információk nemcsak azt teszik lehetővé, hogy az Európai Bizottság nyomon kövesse és azonosítsa az európai energetikai infrastruktúra hiányosságait, hanem valamennyi tagállami és uniós politikai döntéshozó szervezet, valamint piaci szereplő és befektető számára megkönnyítik az energetikai infrastruktúrákkal kapcsolatos problémák megértését.

5. Részletes megjegyzések

5.1 Az EGSZB nagyra értékeli, hogy a rendeletjavaslat 2. cikkében szereplő definíciók megfogalmazása világos. Ezek a fogalom meghatározások, amelyek a jelenleg hatályban levő 736/96/EK rendeletből hiányoznak, megkönnyítik a jogi aktus szövegének megértését, és tisztázzák, hogy hatálya mire terjed ki.

5.2 Az EGSZB véleménye szerint a kétévente elvégzendő, ágazatokon átívelő elemzések lehetővé teszik az európai energetikai infrastruktúra-beruházások előrehaladásának megfelelő ellenőrzését.

5.3 Az EGSZB mindig is hangoztatta, hogy az infrastruktúrák biztonságosságának kérdése nem választható el az ellátásbiztonság kérdésétől. Egy hasonló tárgyú, a közelmúltban kidolgozott véleményében, ⁽¹⁾ az EGSZB hangsúlyozta, hogy biztonságossá kell tenni az energia és a szén-dioxid szállítására szolgáló berendezéseket és hálózatokat. Fontos tehát, hogy rendszeresen végzett elemzéseiben az Európai Bizottság figyelembe vegye a meglévő berendezések és hálózatok korszerűsítésével és karbantartásával kapcsolatos szempontokat.

5.4 Az EGSZB szerint a közösségi érdekű projektekre vonatkozó információk elsődleges fontosságúak. Ezeknek az információknak a minőségétől függ az Európai Bizottság lehetősége a tagállamok orientálására az energetikai szolidaritás elvének alkalmazását, valamint az ellátási források diverzifikálását illetően annak érdekében, hogy csökkenteni lehessen a kisszámú

hagyományosenergia-exportörrel szembeni energetikai függőséget. Az EGSZB szerint a határokon átnyúló energetikai infrastruktúrák témája feltétlenül közösségi érdekű kérdés. Az EGSZB már korábbi véleményeiben is kifejtette, hogy „Az általános érdekű közösségi szolgáltatások ugyanakkor szükségesek az európai integrációs folyamat folytatásához”, és hogy az energiahálózatok (földgáz, villamos áram, kőolaj) fokozatos egységesítése „érzékeny mértékben csökkenthetné a kitermelési és befektetési költségeket, és nagyobb mértékben ösztönözhetné az új hálózati projektekbe való [nyilvános (uniós és tagállami) és magánpartnereségek keretében történő] befektetést”, és ezáltal növelné az energiaellátás biztonságát. ⁽²⁾

5.5 Az EGSZB megjegyzi, hogy az Európai Bizottság által javasolt rendszer az energiatermelés központosított megközelítésén alapul, holott számos jel szerint a jövőben az európai energetikai rendszer a háztartási célú villamos energia (napelemek, kapcsolt energiatermelő mikroegységek) előállítását esetleg decentralizált berendezések segítségével oldja majd meg. Biztosítani kell ezeknek a berendezéseknek a villamosenergia-szállító hálózatokhoz való hozzáférést, anélkül, hogy ez túlzott adminisztratív költségekkel járna a kis- és középvállalkozások számára.

5.6 Az EGSZB rámutat, hogy a minimális küszöbértékekre vonatkozó részleteket, amelyeket a rendeletjavaslat melléklete ismertet, és amelyek felett érvényes a bejelentési kötelezettség, az Európai Bizottság nem indokolja kellőképpen.

5.7 Az EGSZB a vita elmélyítésére hív fel a szén-dioxid-megkötés és -tárolás (CCS - Carbon Capture and Storage) hasznát és fenntarthatóságát illetően, mivel már kifejezte ellenvetéseit azzal kapcsolatban, hogy vajon előnyök és ártalmatlanok-e a CO₂ megkötésére és szállítására vonatkozó projektek. Az EGSZB mindazonáltal megállapítja, hogy az Európai Bizottság javaslatában szerepel a szén-dioxid szállításával és tárolásával kapcsolatos projektekre vonatkozó információk beépítése a rendelet rendelkezéseibe. Ezt kizárólag akként lehet értelmezni, hogy az ilyen infrastruktúrák az európai energetikai rendszer rendszeres elemzéseinek tárgyát fogják képezni.

5.8 Az EGSZB elengedhetetlennek tartja, hogy az energetikai infrastruktúrák építése ne a helyi lakosok és képviselőik akarata ellenére történjen. Az átláthatóság szellemiségét támogatja, ahol a polgárok megfelelő gazdasági, társadalmi és környezeti hatásvizsgálat segítségével alapos tájékoztatást kapnak a tervezett projektek méretéről.

Kelt Brüsszelben, 2009. december 16-án.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Mario SEPI

⁽¹⁾ HL C 306., 2009.12.16., 51. o.

⁽²⁾ HL C 128., 2010.5.18., 65. o.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Az Európai Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – A fejlődő országok támogatása a válság kezelésében

(COM(2009) 160 végleges)

(2010/C 255/23)

Előadó: Luca JAHIER

2009. április 28-án az Európai Bizottság úgy határozott, hogy az Európai Közösséget létrehozó szerződés 262. cikke alapján kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a következő tárgyban:

A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának: A fejlődő országok támogatása a válság kezelésében

COM(2009) 160 végleges.

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Külcsoportok” szekció 2009. november 19-én elfogadta véleményét. (Előadó: Luca JAHIER.)

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2009. december 16–17-én tartott, 458. plenáris ülésén (a december 16-i ülésnapon) 151 szavazattal 5 ellenében, 8 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Következtetések és ajánlások

1.1 Az EGSZB úgy véli, hogy a nemzetközi gazdasági és pénzügyi válsághoz kapcsolódó legnagyobb rendszerszintű kockázatok leküzdése után nem szabad figyelmen kívül hagyni a válság rendkívül súlyos hatásait a fejlődő országok nagy része számára. Ezek a következmények az elmúlt évtizedek során elért haladást veszélyeztetik, és felerősítik a kettős, energetikai és élelmiszeri válság következményeit, amely tovább súlyosbíthatja a már létező konfliktusos és politikailag bizonytalan helyzeteket.

A nemzetközi közösség feladata, hogy mostantól meghozza mindezokat az intézkedéseket és döntéseket, amelyekkel a legszegényebb országokat segítheti e válság leküzdésében, amelyért utóbbiak egyáltalán nem felelősek.

1.2 Az EGSZB üdvözli az Európai Bizottság közleményét, amely az első olyan kerethatározat volt, amit a nemzetközi közösség adott ki, és továbbra is a legpozitívabb és a legátfogóbb a napjainkig elfogadott dokumentumok között. A szóban forgó közlemény számos javaslatot tartalmaz, és sokféle lehetőséget nyit meg, beleértve a középtávra szólóakat, amelyeket megfelelőképpen ki kellene dolgozni.

Az EGSZB a közlemény két főbb hibájára hívja fel a figyelmet. A szöveg egyrészt nem irányoz elő további pénzügyi erőforrásokat, másrészt a válságra vonatkozó határozatok időben korlátozott hatással bírnak (mint például a segélyeknek a folyó évre szóló kötelezettségvállalási előirányzatok címén történő előzetes folyósítása).

1.3 Az EGSZB üdvözli a legutóbbi nemzetközi csúcstalálkozók⁽¹⁾ eredményeit, különösen a szegény országok figyelmébe ajánlott javaslatokat, a segélyek nagyságának és minőségének növelésére vonatkozó célkitűzések megerősítését és a megreformálásukra irányuló szándék újbóli kijelentését. Ezek a javaslatok

ugyanakkor teljességgel elégtelennek bizonyulnak az olyan kulcsfontosságú problémák kezeléséhez, mint

- annak szükségessége, hogy mielőbb kiterjedt forrásokkal és új fejlesztési támogatási eszközökkel rendelkezzünk,
- a támogatási rendszer megreformálása,
- az adózásra és a fejlesztésre vonatkozó kormányzás közötti kapcsolatok.

1.4 Az EGSZB úgy ítéli meg, hogy mindenekelőtt szigorúan be kell tartani az elmúlt évek során vállalt kötelezettségeket – ahogy azt José Manuel Barroso elnök már megerősítette –, és felkéri az Európai Bizottságot, hogy emlékeztesse a tagállamokat a segélyre előirányzott összegek emeléséről szóló menetrendek betartására. Az előirányzatokat a múltban határozták meg, ám azóta nem vizsgálták felül, a gyakorlatban pedig már néhány tagállam határozatban csökkentette azok összegét.

Az EGSZB ezen túlmenően meg van győződve arról, hogy sürgősen újabb jelentős pénzügyi előirányzatokra van szükség, ahogy azt valamennyi nagy nemzetközi szervezet is kívánja, hogy a szegény országoknak új segélyeket tudjanak folyósítani, és új beruházásokat tudjanak végrehajtani ezekben az országokban. Az EGSZB egyetért azzal a javaslattal is, hogy a nemzetközi közösség által rendelkezésre bocsátott összegek – amelyek jelenleg mintegy 7 000 milliárd dollárt tesznek ki – legalább 0,7 %-át a válság kezelésére fordítsák.

1.5 Figyelembe véve az energia- és élelmiszerválság kettős hatását, az EGSZB szükségesnek tartja, hogy a millenniumi fejlesztési célok iránti felelősségvállalás erőteljes újraindítása keretében pontosabban határozzák meg az új beruházásokra vonatkozó prioritásokat.

Mind a szegény országok, mind Európa érdekében az áll, hogy a mezőgazdaságot és az élelmiszerbiztonságot, valamint az éghajlatváltozáshoz tartozó elsődleges területekre vonatkozó beruházásokat stratégiai prioritásként kezeljék, mégpedig úgy, hogy új beruházási hullámot indítsanak el a legszegényebb országokban, hogy biztosítsák a hosszú távon életképes fejlődést.

(1) Különösen az ENSZ 2009 júniusában tartott csúcstalálkozóját, valamint a G8-ak 2009. júliusi, Aquilában tartott csúcstalálkozóját.

1.6 Az EGSZB felkéri az új Európai Bizottságot, hogy játsszon vezető szerepet nemzetközi szinten annak a kötelezettségvállalásnak a teljesítésében, hogy a fejlődést szolgáló segélyek és befektetések rendszerét alapjaiban megreformálják, hogy választ találjanak az új évezred kihívásaira, köztük a zöld növekedésre és a bevándorlási hullámokra, és hogy újítsák meg a segélyezési rendszer egészének hatékonnyá és átláthatóvá tételére vonatkozó kötelezettségvállalást.

1.7 Az EGSZB úgy véli, hogy az Európai Uniónak nem kell viszálnia a nem állami – különösen a magánszektor, a szakszervezeteket és agrárszövetségeket, a nők szervezeteit és fogyasztóvédelmi szervezeteket képviselő – szereplők elismerése és támogatása terén. Ez ugyanis az európai megközelítés egyik sajátossága.

Az EGSZB sajnálattal jegyzi meg, hogy a vizsgált közlemény nem hivatkozik a fentiekben említett szervezetek által a válság leküzdésében betöltött szerepre, annál is inkább, mivel a civil társadalom egyike azon ritka nemzetközi szereplőknek, akik megmutatták, hogy képesek további források mozgósítására. Ráadásul a válság számos szegény országban nagymértékben sújtja a magánszektor, és gyengíti a szociális partnerek, valamint a különböző civil társadalmi szervezetek reagálási képességét, amelyeknek pedig meghatározó a szerepe abban, hogy a hosszú távú fejlődést illetően életképes válaszok szülessenek.

1.8 Az ODA (*official development assistance* – hivatalos fejlesztési segély) keretében vállalt kötelezettségek tiszteletben tartása mellett az EGSZB támogatja új innovatív fejlesztésfinanszírozási mechanizmusok – többek között a Tobin-adó – megalkotását és elfogadását. A bevándorló munkások által hazaküldött pénzügyi források központi szerepének elismerése különösen fontos a G8-ak határozatának megvalósításával, miszerint 50 %-kal csökkenteni kell a pénzáttulások díját, valamint olyan stratégiákat kell meghatározni, amelyek a bevándorlóknak a válsággal szembeni hathatósabb védelmét célozzák.

1.9 Az EGSZB úgy véli, hogy folytatni kell valamennyi piacnyitó intézkedést a regionális integrációs folyamatok támogatása, ⁽²⁾ a dohai tárgyalások felfrissítése és a kereskedelemfinanszírozó eszközök megerősítése révén, különös figyelmet szentelve eközben az igazságos és tisztességes kereskedelemnek a legszegényebb országok esetében. A közvetlen külföldi befektetéseket is újra kell indítani, elsősorban az IMF és a Világbank által létrehozott innovatív finanszírozási keretek – többek között az IMF által újból kiadott különleges lehívási jogok, illetve a Világbank által a legkiszolgáltatottabbak számára létrehozott alap (*Vulnerability Fund*) – által gyakorolt fellendítő hatást kihasználva.

1.10 Az EGSZB végül lényegesnek tartja, hogy a korrupció, a bűnözés és az adóviszály (adócsalás és -elkerülés) elleni harcot világszinten abszolút prioritásnak tekintsék, és ezáltal lehetővé tegyék új és jelentős források felszabadítását, amelyek célja fejlesztési tevékenységek támogatása. Az EGSZB arra ösztönzi az Európai Bizottságot, hogy mielőbb foglalkozzon ezzel a témával, és foglalja meg erre vonatkozó javaslatait.

⁽²⁾ Vö.: az EGSZB véleménye az Európai Bizottság „Az AKCS-országok fejlődését szolgáló regionális integráció” című közleményéről, HL C 317., 2009.12.23., 126. o., előadó: Gérard DANTIN, társelőadó: Luca JAHIER.

2. Bevezetés

2.1 A nemzetközi pénzügyi válság első időszakában az elemzők meg voltak győződve arról, hogy a válság nem sújtja majd a fejlődő, köztük elsősorban a legszegényebb országokat. Néhány hónap elteltével a válság lehetséges hatásának jelei – többek között a nemzetközi gazdaságban előre várható visszaesés miatt – kezdtek megjelenni a fejlődő országokban. Csupán 2009 áprilisában, a G20-ak londoni csúcstalálkozója, valamint az IMF és a Világbank ülése alkalmával vált nyilvánvalóvá, hogy a válság elterjedően volt a főbb fejlődő országokban, a 2007–2008-as évek kettős, energia- és élelmiszerválságának hatására eddig is az abszolút szegénységi küszöb alatt élő 160 millió emberen felül újabb százmilliókat fenyegetve azzal, hogy a szegénység áldozatává esnek.

2.2 A becslések aggasztóak: ez év június 19-én a FAO előzetesen ismertette annak a világ élelmiszerbiztonságáról készített jelentésnek a lényeges elemeit, amely szerint az éhezők száma első alkalommal haladja meg 2009-ben a milliárdos csúcst, vagyis összességében 11 %-kal nőtt, ami pedig súlyos humanitárius válságot fog kiváltani, és megsemmisíti a 80-as és 90-es években elért haladást. Június 22-én a Világbank radikális mértékben csökkentette becslései egészét: 2009-re a világgazdaság 3 %-os zsugorodását, a világkereskedelem 10 %-kal való csökkenését jelezte előre, illetve a nemzetközi magántőkemozgások összeomlását jósolta, amelyek a 2007-ben regisztrált 1 000 milliárd dollárról, illetve a 2008-ban mért 707 milliárd dollárról 2009-re várhatóan 363 milliárd dollárra csökkennek. A fejlődő országok növekedését összességében már 1 %-nál kevesebbre becsülik. Ugyanakkor, ha Kínát és Indiát nem számítjuk, a fejlődő országok összességének GDP-je 1,6 %-kal esik vissza. Afrika tűnik a válság legnagyobb áldozatának, esetében 2009-re a 2007. évihez képest 66 %-kal alacsonyabb növekedést jeleztek előre. Végül az ILO szerint 2009-ben 50 millió személy veszítheti el a munkáját, a szegénységben élő munkavállalók száma pedig elérheti a 200 milliót.

2.3 A pénzügyi és gazdasági válság négy kihívással járt: a) a kereskedelmi forgalom globális volumene csökkent, ami az exportjüvedelmek nyilvánvaló csökkenését és a fejlődő országok finanszírozásának – 270 és 700 milliárd dollár közötti ⁽³⁾ – deficitjét okozta; b) a magánbefektetési hullámok csökkenése, kiváltva a közepes jövedelmi szintű országokban, valamint azokban, ahol jelentős strukturális beruházások vannak folyamatban; c) a migráns munkavállalók pénzáttulásainak – amelyek néhány afrikai fejlődő ország GDP-jének 30 %-át adják, és csupán a 2006. évben mintegy 270 milliárd dollárt értek el, ami a fejlődési segélyek általános összegének a kétszerese – jelentős mértékű csökkenése; d) a fejlesztési támogatás (ODA) csökkentése számos bilaterális donor részéről 2009-ben és 2010-ben. Az utóbbi két kihívás, amelyek felerősítik az ezt megelőző élelmiszerválság hatásait és az energiaárak alakulását, különösen Afrikában érezteti hatását, ahol ezek a pénzforrások gyakran létfontosságúak az államháztartások nagy hányada számára, valamint a háztartások és helyi közösségek túlélése szempontjából.

⁽³⁾ Világbank 2009. és ADB 2009. március. A megadott összeg a jelenleg rendelkezésre álló előrejelzések határértékeit foglalja össze.

2.4 Ezeknek az egymást követő és egymáshoz kapcsolódó kihívásoknak a következményei – amelyek hatása természetesen nagy különbséget mutat az egyes régiók és országok között – közül különösen a következőkre kell felhívni a figyelmet:

- a növekedés lelassulása vagy a helyi gazdaságok érezhető visszaesése,
- a munkanélküliség, a szegénység és az éhezés gyors terjedése, különösen a városi övezetekben, ami súlyos következményekkel jár a legkiszolgáltatottabb csoportokra, különösen a nőkre és gyermekekre,
- az adóbevételek csökkenése, ami súlyos következményekkel jár az államháztartásokra, amelyeket az elmúlt tíz évben, főként Afrikában, komoly szanálási intézkedéseknek vetettek alá,
- a különösen az infrastruktúrára és karbantartásokra vonatkozó közberuházási tervek megkérdőjeleződése,
- a népesség széles rétegei számára egyre nehezebb az áruhoz és a szolgáltatásokhoz való hozzáférés, különösen az eddig is sérülékeny szociális védelmi és segélyezési rendszerek gyengülése miatt,
- az idegenforgalomból származó bevételek csökkenése,
- a forrásokhoz és befektetésekhez való hozzáférés növekvő problémái, különösen a magánszektorban,
- határozottan negatív hatás a millenniumi fejlesztési célkitűzések megvalósíthatóságára, ami egyébiránt már legalább két éve kérdéses, miután a 2000 és 2005 közötti időszakban csak mérésékelt eredményeket értek el,
- annak a kockázata, hogy nem rendelkezünk megfelelő eszközökkel ahhoz, hogy leküzdjük az éghajlatváltozás hatásait.

2.5 Ez a forgatókönyv még inkább aggasztó, ha figyelembe vesszük a világ különböző régióinak politikai stabilitására, valamint belső és külső biztonságára gyakorolt lehetséges hatását. A brit kormány 2008-as tanulmányának becslése szerint 2010-ben a világ legszegényebb lakosságának fele valószínűleg állandó vagy majdnem állandó konfliktusokkal terhelt országokban fog élni.

2.6 A válság végül újabb bevándorlási hullámokat indíthat el, mind az egyes országok és régiók között, mind pedig a leggazdagabb országok irányába. Mindez, azon kívül, hogy felerősítheti a létező feszültségeket, különösen az EU határainál, újabb aggasztó veszteségeket eredményezhet számos szegény ország számára a fontos emberi erőforrások tekintetében.

3. Az Európai Bizottság válasza

3.1 Az Európai Bizottság elsőként tett konkrét lépéseket a G20-ak londoni ülésén tett kötelezettségvállalások irányában, amelyeket José Manuel BARROSO elnök a világos elvben foglalt össze: *a jelenlegi visszaesést nem kell és nem szabad – sem most, sem a jövőben – ürügyként felhasználni ahhoz, hogy felülírjuk a segélyek növelésére vonatkozó ígéretünket.*

3.2 Az Európai Bizottság közleménye az egyik legpozitívabb kerethatározat, amelyet a nemzetközi közösség a szegény országoknak a válság leküzdésében történő megsegítésére eddig bemutatott. A közlemény mindamelllett, hogy megerősíti annak szükségességét, hogy az ODA keretében vállalt kötelezettségeket tiszteletben kell tartani, valamint hogy új forrásokat kell mozgósítani a fejlesztés érdekében (például annak az ambiciózus – bár talán kevésbé reális – javaslatnak köszönhetően, hogy minden segélyre fordított euró öt másik – nem az ODA-ból származó – eurót generáljon), azt is hangsúlyozza, hogy a támogatások odaítélését fel kell gyorsítani, vagy előre kell hozni – a segélynyújtó országok között egyedülálló példa –, és rugalmasabb mechanizmusokat kell elfogadni azáltal, hogy az EBB-től kontraproduktív hatású eszközök kidolgozását kérjük, különösen az infrastruktúrák és a pénzügyek területén. Ezen túlmenően az Európai Bizottság vállalja, hogy a költségvetés-támogatási műveleteket felgyorsítja, kivételes esetekben fontolóra véve makrogazdasági támogatás nyújtását is az európai szomszédságpolitikában (ENP) részt vevő országok számára.

3.3 A közlemény megállapítja, hogy a segélyek alacsony hatékonysága túlságosan költséges, és az ODA nemzetközi rendszerének alapvető reformjára van szükség. Az Európai Bizottság a tagállamoknak közös és összehangolt megközelítések támogatását javasolja a válság leküzdésére. Az EU-nak – amely a támogatást nyújtók sorában világszinten az első – ezzel egyidejűleg ösztönöznie kellene a támogatási rendszer nemzetközi szintű reformját.

3.4 A közlemény röviden kitér a szociális és munkahelyvédelmi intézkedésekre, és egyszerre irányoz elő mechanizmusokat a szociális kiadások biztosítására, valamint nemzeti és regionális infrastruktúrák kialakításának a támogatására, mindemelllett különös figyelmet fordítva a földközi-tengeri térségre és Afrikára, többek között a források odaítélése terén. Az Európai Bizottságnak a mezőgazdaság újjáélesztése és a „zöld növekedésre” való törekvés is szándékában áll az éghajlatváltozás elleni harc finanszírozásának innovatív formáin és a környezetbarát technológiák transzferének támogatásán keresztül.

3.5 A közlemény végül azzal a javaslattal zárul, hogy fogadjanak el olyan intézkedéseket, amelyek célja a nemzetközi csererendszer támogatása a kereskedelem-ösztönző támogatások hatékonyságának fokozása és az exporthitelek növelése révén. Az Európai Bizottság azt is ösztönzi, hogy a fejlődő országok államadóságainak átütőerejét vitassák meg, illetve javasolja az adózás területére vonatkozó kormányzás nemzetközi, regionális és hazai szinten történő támogatását is.

3.6 Az Európai Unió Tanácsa tudomásul vette a közleményben foglalt főbb ajánlásokat és elfogadta azokat, megerősítve annak fontosságát, hogy a tagállamok tartsák tiszteletben az általuk vállaltakat, és ösztönözte „a tagállamokat, a Bizottságot és az Európai Beruházási Bankot (EBB), hogy összehangoltan lépjenek fel [...] a válságnak az egyes országokra gyakorolt hatásáról végzett együttes elemzések alapján a nemzetközi intézményekkel és partnerországokkal együttműködve, hogy meghatározzák a legkiszolgáltatottabb és legkevésbé ellenálló országokat és csoportokat”. (4)

(4) Az EU Tanácsa „Külkapcsolatok” bizottságának 2009. május 18-i következtetései.

3.7 Az EU által hozott valamennyi döntés legnyilvánvalóbb korlátja ugyanakkor abban rejlik, hogy semmiféle kiegészítő hozzájárulás nincs tervbe véve, kivéve az EU–Afrika infrastruktúra-va gyonkezelői alapba irányuló évi 100 millió eurós befizetést.

4. Veszélyben az ODA

4.1 Az OECD Fejlesztési Segélynyújtási Bizottsága (DAC) adatai alapján a 2008-as évben érték el a fejlesztési támogatások a mindenkori legmagasabb szintjüket. Ez a segély mintegy 120 milliárd dollárt tett ki, reálértéken mérve 10 %-kal nőtt, és az OECD országok összes GDP-jének 0,30 %-át tette ki. Az elmúlt évek során a bilaterális programok száma is nőtt, a 2006–2008-as években tapasztalt erőteljes csökkenés után.

4.2 Az EU 2007-hez képest 4 milliárd eurós növekedést tudhat magáénak, ami a 2008. évben 49 milliárd eurónak, vagyis a GDP 0,4 %-ának felel meg. Fontos emlékeztetni arra, hogy a 2002. évi Monterrey konszenzus időszakában az Európai Bizottság a 0,39 %-os közbülső célt tűzte ki magának 2006-ig. Ugyanakkor hangsúlyozni kell, hogy messze vagyunk attól a célkitűzéstől, hogy a GDP 0,2 %-át áldozzuk a legkevésbé fejlett országokra (LDC). Napjainkban csupán 20 milliárd amerikai dollár célpontja Afrika, a 2010-re elérendő 50 milliárdos célkitűzéshez képest.

4.3 Komoly kétely áll fenn azzal kapcsolatban, hogy az EU konkrétan képes lehet-e garantálni az új emeléseket, amelyeket 20 milliárd euróra becsülnek, és amelynek a célkitűzés alapján 2010-re a GDP 0,56 %-át kell elérnie. A Concord NGO-k európai platformja „AidWatch 2008” címet viselő jelentésében a 2009–2010-es két éves időszakra a segélyek 27 milliárd dollárral történő csökkenését jelezte előre. E jelentés szerint egyébiránt felül kellene vizsgálni az EU adatait, mivel azok közé olyan kiadási fejezetek is bekekerültek, amelyeket nem kellene a költségvetésbe foglalni az ODA keretében: 5 milliárd a külső adósság eltörlése címén, 2 milliárd a diákok tanulmányi ösztöndíjára és 1 milliárd a menekültekhez kapcsolódó kiadásokra. Ezekről az összegektől eltekintve a 2008-as évben elért összeg csupán a GDP 0,34 %-ának felelt meg a Concord szerint, tehát egy olyan értéknek, amely még igen messze áll a 2010-re elérendő 0,56 %-os célkitűzéstől.

4.4 Ugyanígy a Világbank 2009. évi globális nyomonkövetési jelentése szerint, valamint a 2008-as évben tapasztalt növekedés és néhány nagy segélynyújtó szereplő vállalt kötelezettsége ellenére, teljes mértékben megvalósíthatatlannak tűnik a jelenlegi helyzet fényében, hogy a segélyek növeléséről Gleneagles-ben aláírt célkitűzéseket (évente 130 milliárd amerikai dollár mostantól 2010-ig) el lehessen érni.

4.5 Egyre többen hangoztatják, hogy új forrásokra van szükség, amelyek jócskán meghaladják a gleneagles-i vállalatok keretét. Az UNPD hangsúlyozza, hogy nem csupán a vállalt kötelezettségek betartásáról van itt szó, hanem a keretek lényeges emeléséről is, például a bankok megmentésére és a gazdaság újraindítására elkülönített valamennyi alap legalább 0,7 %-ának (amely becslések szerint mintegy 7 000 milliárd dollárnak felel meg) a fenntartásával, annak érdekében, hogy segítsük a fejlődő országokat a millenniumi fejlesztési célok elérésében, valamint hogy újraindítsuk a közvetlen és hosszú távra szóló kiadásokat és befektetéseket a szegény országokban. Ahogy azt a Világbank elnöke, Robert Zoellick maga is többször hangoztatta a válság kitörése óta: sokkal bőkezűbbnek kell lennünk a kiegészítő források megadására területén, hogy segítsük a szegény országokat abban, hogy le tudják küzdeni annak a válságnak a pusztító hatásait, amelyért őket semmilyen felelősség nem terheli. A Világbank legutóbbi becslései

alapján a szükséges finanszírozás, amely csupán a fejlődő országokban tapasztalt különböző veszteségek orvoslására volt elég, 350 és 635 milliárd dollár között mozgott – ezek a pénzüsszegek messze elmaradnak azoktól az összegektől, amelyeket a nemzetközi közösség eddig mozgósítani tudott, nem csupán az ODA vonatkozásában, hanem más segély és kölcsön formájában.

4.6 Ráadásul, ha eltekintünk az EU által kinyilvánított szándéktól, az OECD jelentése egyértelművé teszi, hogy a bilaterális segélynyújtók nagy többsége számára a válság tovább növelte a vállalatok és az átutalt pénzüsszegek közötti különbséget, és gyakran új fizetési késedelmet és halasztást eredményezett. A DAC-ban részt nem vevő országokból érkező segélyek jelentősége ugyan nőtt, össz mennyiségük azonban továbbra is messze van attól, hogy jelentős mértékben hatással legyen az általános tendenciákra. A DAC-ban részt nem vevő, de adataikat az OECD irányába ismertető országok által rendelkezésre bocsátott teljes összeg 2007-ben 5,6 milliárd amerikai dollárnak felelt meg.

4.7 Noha a rendelkezésre álló adatok meglehetősen hiányosak, megállapíthatjuk, hogy pozitív a tendencia a magánadományozók vonatkozásában, akiknek az átutalásai 18,6 milliárd dollárt értek el 2007-ben, ami a 2006-os évhez képest 25 %-os emelkedésnek felelt meg. Az Egyesült Államokban az egyedüli belső, rendelkezésre álló adatok, amelyeket azonban nem közöltek az OECD-vel, a magánadományozók által 2007-ben adományozott összegeket 37 milliárd dollárra teszik, míg a nagy alapítványok többsége, mint például a Gates Alapítvány, 2009-re az átutalások 20 %-ig menő növekedését jelentette be.

5. A segélyek hatékonysága és a korrupció elleni küzdelem

5.1 A válság időszakában a legfontosabb, hogy a segélyek hatékonyságán javítsunk. A segélyek előrejelezhetőségének a hiánya, az intézkedések elaprózottsága és az adományozók koordinációjának hiánya napjainkban nyilvánvaló gazdasági károkat okoz. Az Európai Bizottság becslése alapján az ODA volatilitása 15–20 %-kal megnövelheti a költségeket, míg egy, a segély hatékonyságát célzó program teljes körű alkalmazásával 5–7 milliárd eurót lehetne évente megtakarítani. Következésképpen késlekedés nélkül végre kell hajtani a 2005. évi párizsi nyilatkozatban, és a 2008-as Accra cselekvési programban foglalt rendelkezéseket, figyelembe véve különösen azokat a határozatokat, amelyeket már elfogadtak az EU-n belül, és amelyeknek köszönhetően tényleges lehetőség van a különbségtételre: a tagállamok és az Európai Bizottság közötti munka megosztása, a nemzeti cselekvési tervek jobb felhasználása, a segélyek kiszámíthatósága és az eredményekkel szembeni nagyobb felelősségvállalás, beleértve a kevésbé fontos kondicionalitást. (5)

5.2 Az OECD szintjén a segélyek minőségi javításában elért haladás jelenlegi elégtelensége figyelhető meg. Világszerte 225 bilaterális és 242 multilaterális ügynökség finanszírozza évente tevékenységek százazreit. A világban például 90-nél több olyan alap van, amely az egészségügy területén tevékenykedik, a WHO-nak pedig évente 4 600 adományozó felé kell beszámolnia, és ezeknek mintegy 1 400 jelentést benyújtania. Egy fejlődő ország kormánya átlagosan évente mintegy 200 hivatalos adományozó, ezen felül pedig több száz magánadományozó megkeresését fogadja, amelyekre válaszolnia kell. Ráadásul az OECD legutóbbi nyomonkövetési vizsgálatából kiderül, hogy a segélyeknek átlagosan csupán a 45 %-át bocsátják rendelkezésre a megszabott határidőkön belül.

(5) COM(2009) 160 végleges, és az EU Tanácsának 2008. július 22-i ülése.

5.3 A nemzetközi szinten meghatározott célkitűzések eléréséhez nagyobb sebességre kell kapcsolnunk. Mindenekelőtt az EU 27 tagállamának kellene politikai szándékát kinyilvánítani a következőkre vonatkozóan:

- a Párizsi Nyilatkozat 12 mutatójának átlátható alkalmazása,
- az EU magatartási kódexeinek az alkalmazása,
- a politikák közötti koherenciára való általánosabb törekvés, különösen a kereskedelmi és fejlesztési politikákat illetően,
- kötelezettségvállalás a nemzetközi segélyezési rendszer átfogó reformja iránt, a nem állami szereplők megbecsülése érdekében, valamint a többoldalú fellépések új fázisának elindításához.

5.4 E megközelítés keretében figyelembe kell venni azt is, hogy számos fejlődő országban hatalmas összegeket emészti fel a korrupció és az illegális tőkeáramlás jelensége, különösen a nyersanyagok kitermelését és a nagy infrastrukturális munkákat illetően. Immár bizonyított tény, hogy a beáramló segélyek számottevő részét a korrupció emészti fel, ami végzetes hatással van a helyi lakosságra, és az adományozó országok adófizetői bizalmának elvesztéséhez vezet. A Transparency International 2008. évi globális korrupciós jelentése alapján e jelenség ma mintegy 50 milliárd amerikai dollárra tehető, amely a világszinten nyújtott ODA összmenyiségének közel felét teszi ki, és amely összeg megfelel az ivóvíz és közhigiéna területére vonatkozó célkitűzések megvalósításához szükséges beruházásoknak. A kormányzás egyértelmű javulásának, különösen a segélyek nyomán követésére vonatkozóan, és a kifejezett feltételrendszer mellett történő segélyezésnek meghatározó tényezővé kell válnia az EU által és multilaterális szinten vállalt valamennyi kötelezettség tekintetében. Mindenesetre sajnálatos, hogy ezt a szempontot a közlemény nem vette figyelembe.

6. A magánszereplők és a civil társadalom szerepe

6.1 A nem állami szintű szereplők – amelyeket a cotonoui megállapodás a magánszektorban tevékenykedőkként, gazdasági és társadalmi partnerségekként, beleértve a szakszervezeteket is, valamint a civil társadalom mindenféle formájaként határoz meg (6. cikk) – tevékenységének jelentőségét immár széles körben elismerik. Meglehetősen meglepő az a tény, hogy a vizsgált közlemény nem tesz utalást a válságkezelésben betöltött szerepükre, noha egyéb előnyeik mellett egyedül ezen szervezetek képesek kiegészítő források mozgósítására. Egyébiránt a válság számos szegény országban a magánszektor sújtja nagymértékben, és megnehezíti a szociális partnerek, valamint a különböző civil társadalmi szervezetek reagálási képességét, amelyeknek pedig meghatározó a szerepe abban, hogy a hosszú távú fejlődést illetően fenntartható válaszok szülessenek.

6.2 Az Európai Számvevőszék idén május 18-án jelentette meg „A civil szereplők közösségi fejlesztési együttműködésbe történő bevonásának a Bizottság általi irányítása” című különjelentését, (6)

(6) A nem állami szereplők Bíróság szerinti meghatározása csupán a civil társadalmi szervezetekre vonatkozik, és a magánszektor szereplőit kizárja.

amelyben – miközben nagy meglepedéssel állapítja meg a közösségi források növekvő befektetését a nem állami szereplők (7) révén – három fő kritikát fogalmaz meg:

- a nem állami szereplők korlátozott részvétele az együttműködési folyamatban, mivel gyakran egyszerű projektvégrehajtó, vagy szolgáltatásnyújtó szerepet – akikkel eseti alapon és későn konzultálnak – juttatnak nekik,
- elégtelen intézkedés a kapacitásfejlesztés területén, amely egyébiránt kommunikációs és részvételi rendszereket támogat, amelyek gyakorlatilag kizárják a legtöbb kis- és középméretű alap- és nem városi szervezetet,
- számos hiányosság az eljárások végrehajtásának ellenőrzési rendszerében, amely eljárások gyakran túl összetettek és alig érthetőek számos szervezet számára, és amelyek néhány esetben nem nyújtanak megfelelő adatokat, például a kezdeményezések előrehaladásával, valamint az általuk kifejtett végső hatással kapcsolatban.

6.3 A Bíróság által felfedett elégtelenségek arra ösztönöznek bennünket, hogy megerősítsük az EGSZB által már évek óta képviselt álláspontot, amely szerint a nem állami szereplőkön keresztül megvalósuló beruházásokat mindenképpen előnyben kell részesíteni, s ehhez egyrészt valamennyi eljárás megerősítésére – ami a részvétel kiszélesítését valóban lehetővé teszi –, másrészt pedig a nem állami szereplők által közvetlenül kezelt eszközök megkésztetésére – hogy a 20 %-ot elérjék – lenne szükség, ahogy azt az EGSZB korábbi véleményében (8) már javasolta.

7. A segélyek felülvizsgálata és új finanszírozási eszközök felé

7.1 Egyértelmű igény van ma a pénzintézetek – elsőként a Világbank és az IMF – átfogó reformjára, az Egyesült Nemzetek júniusi konferenciáján felvázolt világos iránymutatások szerint: a nemzetközi pénzügyi intézményeknek egyértelműen a fejlődés irányába kell orientálódnuk, olyan reformok tárgyát kell képezniük, amelyek pontosan tükrözik az új helyzetet, és amelyek megerősítik a fejlődő országok álláspontját, hangját és részvételét. (9)

Ténylegesen ellentmondásos, hogy a jelenlegi válsághelyzetben az IMF által adott kölcsönök 82 %-a az európai országoknak kedvezett, és csupán 1,6 %-a az afrikai országoknak, valamint hogy 20 milliárd dollárnál valamivel többet kaptak a legszegényebb országok, míg a G20-ak 2009. április 2-i, londoni csúcstalálkozója alkalmával 1 100 milliárd dollárt mozgósítottak.

(7) A EuropeAid szerint a nem állami szereplők által 2006–2007-ben megkötött szerződésekben szereplő összegek mintegy 836,43 és 915,26 millió euróra tehetőek (kivéve a humanitárius segítséget, amelyet az ECHO kezel), amely az Unió által a fejlődő országoknak nyújtott segélyek 10 %-ának felel meg. Az ECHO finanszírozási források 50 %-ának (ami 2007-ben körülbelül 353 millió eurónak felelt meg) címzettjei az NGO-k.

(8) *Civil társadalom és fejlesztési politika*, Susanna Florio 2003.évi véleménye, megjelent: HL C 234.

(9) Az ENSZ gazdasági és pénzügyi válságról szóló 2009. júniusi konferenciája.

7.2 Az EU-nak feladata, hogy lépéseket tegyen ennek az aráynak a gyökeres megváltoztatására. Elsőként arra kell törekednie, hogy komolyabban figyelembe vegyék és végrehajtsák a Világbank javaslatát, amely szerint egy új, speciális alapot kell létrehozni a legkiszolgáltatottabbak megsegítésére („*Vulnerability Fund*”), melynek elsődleges célkitűzése az élelmezésbiztonság, a társadalombiztosítás finanszírozása és az emberi fejlődés lenne, különösen a Világbank és az Egyesült Nemzetek szakügynökségei közötti speciális közös keret létrehozásának köszönhetően. Szükség van legalább 250 milliárd dollárnak megfelelő, kimondottan a likviditás biztosítását és a fejlesztés finanszírozását szolgáló új különleges lehívási jogokra is az IMF-től.

7.3 Az Uniónak abban is vezető szerepet kell betöltenie, hogy a kereskedelem finanszírozásának és a dohai tárgyalások mielőbbi újraindításának középpontjában a fejlődő országok szükségletei álljanak, és hogy irányozzanak elő különleges támogató és megőrző intézkedéseket a legszegényebb országokra és az élelmezésbiztonságra vonatkozóan.

7.4 Az EGSZB már régóta meg van győződve arról, hogy minden lehetséges erőfeszítés megtételére szükség van az új fejlesztésfinanszírozási eszközök támogatása és megsokszorozása érdekében. Mivel eddig sajnos kevés lépés megtételére került sor, a legutóbbi kezdeményezések és határozatok horderejét ki kell terjeszteni, mint például a szegény országokban történő védőoltás finanszírozását célzó 2006 novemberi IFFI-t (*International Finance Facility Fund for Immunisation*) és az előzetes piaci kötelezettségvállalást (*Advance Market Commitment*) ugyanebből az időszakból, a G8-ak aquilai csúcstalálkozójának kezdeményezését, amely mától öt éven belül 50 %-kal célozta csökkenteni a bevándorló munkavállalók által származási országukba hazautalt pénzüsszegek utáni hivatalos átutalási díjakat, amely ezen átutalások évi 13–15 milliárd dollárral történő emelkedését jelentené. Az EGSZB támogatja azt a javaslatot, hogy végre elindítsák a nemzetközi pénzáttalások 0,005 %-kal történő önkéntes megadóztatását (Tobin-adó), amelyet a francia és német kormány a G20-ak pittsburghi csúcstalálkozóján újra felvetett. Ezeknek az új finanszírozási módokat, amelyeknek az ODA kötelezettségvállalásaihoz képest szigorúan kiegészítő jellegűnek kell maradniuk, világosabban kellene kapcsolódniuk a különböző millenniumi célkitűzések végrehajtásához, valamint az éghajlatváltozás prioritásaihoz, és azokhoz a költségekhez, amelyekkel a szegény országoknak az elkövetkező években meg kell birkózniuk.

7.5 A nemzetközi segélyezési rendszer reformjáról való eszmecsere, amelyet az Európai Bizottság javaslatának 11. pontjában nagyon helyesen újra felelevenít, sürgetőbb, mint valaha, és az EU egyértelműen vezető szerepet tölthet be ebben a kontextusban, legalábbis a következő tényezők vonatkozásában:

- a segélyek és befektetések irányítása érdekében nemzetközi előrejelző rendszer kialakítása, amely képes az elkövetkező években a válság által a lakosság életfeltételeire, valamint a fejlődési kilátásokra gyakorolt hatások ellenőrzésére,
- szigorú elszámolási rendszer bevezetése a megvalósult előrehaladás ellenőrzése, valamint a végrehajtott intézkedések hatékonyságának felmérése érdekében, a G8-ak csúcstalálkozója során született megállapodásoknak megfelelően,
- jelentősebb befektetések a konfliktusok által sújtott területek stabilizációjába, az intézmények fejlesztésébe, a válságkezelésbe, a helyi és regionális tervezési és fellépési kapacitások megerősítésébe és az általános társadalombiztosítási rendszerek bevezetésének felgyorsítása révén, valamint azáltal, hogy megteremtjük azokat a befektetéseket,

amelyek az új kihívásokkal, az élelmiszerbiztonsággal és az éghajlatváltozással történő szembenézéshez szükségesek,

- a mikrohitel hozzáférési feltételeinek megerősítése és kiterjesztése azon vállalkozói kezdeményezések támogatása céljából, amelyek egyébiránt nem részesülnek banki finanszírozásban.

7.6 Az élelmezésbiztonságnak és a zöld növekedésnek hosszú távú stratégiai befektetési célkitűzésként való kezelése olyan vezérfonal lehet, amely meghatározza a segélyezési és befektetési rendszerek újraindítását, amely a válság kontextusában még fontosabbá válik. Egy ilyen rendszer a feltörekvő országok forrásainak és kompetenciáinak sűrűbben és koordinált módon történő felhasználására is lehetőséget ad, valamint arra, hogy Európa és az OECD konkrét gazdasági partnerségeket köthessen.

7.7 Az EU vonatkozásában két kiegészítést kell tenni:

- a fejlődés alapos kiértékelésére van szükség a költségvetési támogatási eszközöknek ebben az utolsó években, valamint a segélyek pontosabb, olyan ágazati célkitűzések felé történő irányítására, mint az egészség, a tisztességes munka, az oktatás és képzés, a befektetések, a szociális szolgáltatások és a zöld növekedés, az Európai Parlament elképzelésének megfelelően, ⁽¹⁰⁾
- a feladatoknak a biztosok kollégiumán belüli újraelosztására vonatkozóan újra a fejlesztési biztost kell megbízni a EuroAid közvetlen felügyeletével, amelyet jelenleg a külkapcsolatokért felelős biztos gyakorol.

7.8 Minden más területhez képest leginkább a fejlesztés területén válik nyilvánvalóvá, hogy az EU számára sürgetővé vált az egységes véleménynyilvánítás és a tagállamokkal együttműködésben történő fellépés képességének megerősítése annak érdekében, hogy a válság által teremtett új nemzetközi helyzetben pozícionálja magát, hogy hatékonyabban tudja kihasználni az adott lehetőségeket, akár saját szerepét, akár a napjainkban már világszerte rendelkezésre álló források és kompetenciák egészét illetően. A nemzetközi porondon jelen lévő új szereplők láttán, napjainkban igazabb, mint valaha, hogy a legszegényebb országok, különösen az afrikaiak fejlesztése stratégiai jelentőségű Európa jövője számára. ⁽¹¹⁾

7.9 A válság hatására a korrupció és az adókikerülés területén való nemzetközi együttműködés megerősítése, különösen az adóparadicsomok elleni küzdelemre vonatkozóan, már megvalósult. Az ENSZ Kábítószer- és Bűnügyi Hivatala (UNODC) szerint a tiltott kereskedelem és az adókikerülés ma 1 000 és 1 600 milliárd dollár között mozog, amelynek a fele fejlődő országokból és

⁽¹⁰⁾ A DEVE szakbizottság 2009. szeptemberi állásfoglalás-tervezete.

⁽¹¹⁾ Vö.: Luca JAHIER 2009. évi véleménye a következő tárgyban: „Az EU, Afrika és Kína”, megjelent: HL C 318., valamint: Vélemény a következő tárgyban: „A megújított lisszaboni stratégia külső dimenziója”, megjelent: HL C 128., 2010.

átalakulóban lévő gazdaságokból származik. Ebből az 500–800 milliárd dollárból csupán 3 % írható a korrupció, 30 % a bűncselekmények és 67 % az adókikerülés számlájára. Más szóval az adókikerülés a fejlődő országok számára 300 és 500 milliárd dollár közötti veszteséget jelent, amelyből 285 az informális ágazathoz kapcsolódik, 160 pedig számos transznacionális, ezekben az országokban működő vállalkozás által gyakorolt adókikerüléshez. ⁽¹²⁾ Az EGSZB sürgetőnek tartja, hogy e területen irányváltás

menjen végbe, amely mára már megvalósíthatónak tűnik. Ezáltal nem csupán váratlan források szabadulhatnak fel, de szilárdabb és számos szegény országban méltányosabb adórendszert lehet kialakítani, ami az intézmények konszolidációjának, valamint mindenféle hosszú távú és életképes fejlesztési perspektívának elengedhetetlen feltétele.

Kelt Brüsszelben, 2009. december 16-án.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Mario SEPI

⁽¹²⁾ Vö.: A CIDSE tanulmánya (2008. november).

MELLÉKLET

Az alábbi módosító indítványt, amelyet a leadott szavazatok legalább egynegyedével támogattak, a plenáris ülésen elutasították:

Előterjesztő: Jonathan PEEL

7.9. pont

Az alábbiak szerint módosítandó:

7.9 A válság hatására a korrupció és az adókikerülés területén való nemzetközi együttműködés megerősítése, különösen az adóparadicsomok elleni küzdelemre vonatkozóan, már megvalósult. Az ENSZ Kábítószer- és Bűnügyi Hivatala (UNODC) szerint a tiltott kereskedelem és az adókikerülés ma 1 000 és 1 600 milliárd dollár között mozog, amelynek a fele fejlődő országokból és átalakulóban lévő gazdaságokból származik. Ebből az 500–800 milliárd dollárból csupán 3 % írható a korrupció, 30 % a bűnesemények és 67 % az adókikerülés számlájára. Más szóval az adókikerülés a fejlődő országok számára 300 és 1 500 milliárd dollár közötti veszteséget jelent, amelyből 285 az informális ágazathoz kapcsolódik, 160 pedig számos transznacionális, ezekben az országokban működő vállalkozás által gyakorolt adókikerüléshez (1). Az EGSZB sürgetőnek tartja, hogy e területen irányváltás menjen végbe, amely mára már megvalósíthatónak tűnik. Ezáltal nem csupán váratlan források szabadulhatnak fel, de szilárdabb és számos szegény országban méltányosabb adórendszert lehet kialakítani, ami az intézmények konszolidációjának, valamint mindenféle hosszú távú és életképes fejlesztési perspektívának elengedhetetlen feltétele.

Indokolás

Ezek a számok törlendő, mivel nem szerepelnek az UNODC jelentésében, amint pedig a szöveg sugallja.

Szavazás

Mellette: 59

Ellene: 93

Tartózkodás: 9

Összesen: 161

(1) Vö.: A CIDSE bibliográfiában feltüntetett tanulmánya (2008. november).

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi irányelvre a gépjárművek által előidézett rádiózavarokról (elektromágneses összeférhetőség)

(COM(2009) 546 végleges – 2009/0154 (COD))

(2010/C 255/24)

2009. november 9-én a Tanács úgy határozott, hogy az Európai Közösséget létrehozó szerződés 95. cikke alapján kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a következő tárgyban:

Javaslat európai parlamenti és tanácsi irányelvre a gépjárművek által előidézett rádiózavarokról (elektromágneses összeférhetőség)

COM(2009) 546 végleges – 2009/0154 (COD).

Mivel az EGSZB teljes mértékben megfelelőnek tartja a javaslat tartalmát, és részéről további megjegyzést nem kíván hozzáfűzni, a 2009. december 16–17-én tartott, 458. plenáris ülésén (a december 16-i ülésnapon) 179 szavazattal, 2 tartózkodás mellett úgy határozott, hogy a javaslattal kapcsolatban támogató véleményt bocsát ki.

Kelt Brüsszelben, 2009. december 16-án.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Mario SEPI

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi határozatra az egyes élő állatoknak és azok friss húsának a Közösségbe történő behozatalára feljogosított harmadik országok vagy harmadik országok részei jegyzékének megállapításáról, valamint az állat- és közegészségügyi feltételek és a szükséges állatorvosi bizonyítványok meghatározásáról szóló 79/542/EGK tanácsi határozat hatályon kívül helyezéséről

(COM(2009) 516 végleges – 2009/0146 (COD))

(2010/C 255/25)

2009. október 27-én a Tanács úgy határozott, hogy az Európai Közösséget létrehozó szerződés 37. cikke, és 152. cikkének 4. b) pontja alapján kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a következő tárgyban:

Javaslat európai parlamenti és tanácsi határozatra az egyes élő állatoknak és azok friss húsának a Közösségbe történő behozatalára feljogosított harmadik országok vagy harmadik országok részei jegyzékének megállapításáról, valamint az állat- és közegészségügyi feltételek és a szükséges állatorvosi bizonyítványok meghatározásáról szóló 79/542/EGK tanácsi határozat hatályon kívül helyezéséről

COM(2009) 516 végleges – 2009/0146 (COD).

Mivel az EGSZB megfelelőnek tartja a javaslat tartalmát, és részéről további megjegyzést nem kíván hozzáfűzni, a 2009. december 16–17-én tartott, 458. plenáris ülésén (a december 16-i ülésnapon) 178 szavazattal, 4 tartózkodás mellett úgy határozott, hogy a javaslattal kapcsolatban támogató véleményt bocsát ki.

Kelt Brüsszelben, 2009. december 16-án.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke
Mario SEPI

2010/C 255/19	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – Javaslatok és stratégiai célkitűzések az Európai Unió tengeri szállítási politikájának vonatkozásában a 2018-ig terjedő időszakra (COM(2009) 8 végleges)	103
2010/C 255/20	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Az Európai Bizottság közleménye – A közlekedés fenntartható jövője: útban az integrált, csúcstechnológiát képviselő, felhasználóbarát rendszer felé (COM(2009) 279 végleges) és A 2010 utáni európai közlekedéspolitikai kiindulópontjai	110
2010/C 255/21	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – A Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – A tárgyak internete – Cselekvési terv Európáért (COM(2009) 278 végleges)	116
2010/C 255/22	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat tanácsi rendeletre az Európai Közösségen belüli energiaipari infrastruktúrát érintő beruházási projekteknek a Bizottság részére való bejelentéséről és a 736/96/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről (COM(2009) 361 végleges – 2009/0106 (CNS))	121
2010/C 255/23	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Az Európai Bizottság közleménye az Európai Parlamentnek, a Tanácsnak, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának – A fejlődő országok támogatása a válság kezelésében (COM(2009) 160 végleges)	124
2010/C 255/24	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi irányelvre a gépjárművek által előidézett rádiózavarokról (elektromágneses összeférhetőség) (COM(2009) 546 végleges – 2009/0154 (COD))	132
2010/C 255/25	Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleménye – Javaslat európai parlamenti és tanácsi határozatra az egyes élő állatoknak és azok friss húsának a Közösségbe történő behozatalára feljogosított harmadik országok vagy harmadik országok részei jegyzékének megállapításáról, valamint az állat- és közegészségügyi feltételek és a szükséges állatorvosi bizonyítványok meghatározásáról szóló 79/542/EGK tanácsi határozat hatályon kívül helyezéséről (COM(2009) 516 végleges – 2009/0146 (COD))	133

2010-es előfizetési díjak (áfa nélkül, rendes szállítási költségeket beleértve)

Az EU Hivatalos Lapja, L + C sorozat, kizárólag nyomtatott kiadvány	az EU 22 hivatalos nyelvén	1 100 EUR/év
Az EU Hivatalos Lapja, L + C sorozat, nyomtatott kiadvány + éves CD-ROM	az EU 22 hivatalos nyelvén	1 200 EUR/év
Az EU Hivatalos Lapja, L sorozat, kizárólag nyomtatott kiadvány	az EU 22 hivatalos nyelvén	770 EUR/év
Az EU Hivatalos Lapja, L + C sorozat, havi CD-ROM (összevont)	az EU 22 hivatalos nyelvén	400 EUR/év
A Hivatalos Lap Kiegészítő Kiadványa (S sorozat), közbeszerzés és ajánlati felhívások, CD-ROM, heti 2 kiadvány	többnyelvű: az EU 23 hivatalos nyelvén	300 EUR/év
Az EU Hivatalos Lapja, C sorozat – versenyvizsga-kiírások	a vizsgakiírás szerinti nyelv(ek)en	50 EUR/év

Az *Európai Unió Hivatalos Lapjának*, amely az Európai Unió hivatalos nyelvein jelenik meg, 22 nyelvi változatára lehet előfizetni. Az L (jogsabályok) és a C (tájékoztatások és közlemények) sorozatot foglalja magában.

Valamennyi nyelvi változatra külön kell előfizetni.

A 920/2005/EK tanácsi rendelet értelmében, amelyet a Hivatalos Lap 2005. június 18-i L 156. száma tett közzé, és amely előírja, hogy az Európai Unió intézményei nem kötelesek minden jogi aktust ír nyelven is megszövegezni, illetve ezen a nyelven kihirdetni, az ír nyelven kiadott Hivatalos Lapok értékesítése külön történik.

A Hivatalos Lap Kiegészítő Kiadványára (S sorozat – közbeszerzés és ajánlati felhívások) történő előfizetés mind a 23 hivatalos nyelvi változatot magában foglalja egyetlen többnyelvű CD-ROM-on.

Kérésére az *Európai Unió Hivatalos Lapjára* történő előfizetéssel a Hivatalos Lap különféle mellékleteit is megkaphatja. Az előfizetők a mellékletek megjelenéséről az *Európai Unió Hivatalos Lapjában* közölt „Az olvasóhoz” című közleménynek köszönhetően értesülnek.

A CD-ROM-formátumot 2010 folyamán DVD-formátum váltja fel.

Értékesítés és előfizetés

A különböző, térítés ellenében kapható kiadványokra – például az *Európai Unió Hivatalos Lapjára* – való előfizetés a Kiadóhivatal forgalmazó partnereitől szerezhető be. A forgalmazó partnerek listája a következő címen található:

http://publications.europa.eu/others/agents/index_hu.htm

Az EUR-Lex (<http://eur-lex.europa.eu>) közvetlen és ingyenes hozzáférést biztosít az Európai Unió jogához. Erről a honlapról elérhető az *Európai Unió Hivatalos Lapja*, valamint tartalmazza a szerződéseket, a jogszabályokat, a jogeseteket és az előkészítő dokumentumokat is.

További információt az Európai Unióról a <http://europa.eu> internetcímen találhat.

